

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyoloji Anabilim Dalı
Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları Programı

EŞCİNSEL ERKEKLERE YÖNELİK AYRIMCILIĞI YENİDEN ÜRETEN HETEROSEKSİST BAKIŞ

Hale Nur AKKUŞ

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2017

EŞCİNSEL ERKEKLERE YÖNELİK AYRIMCILIĞI YENİDEN ÜRETEN
HETEROSEKSİST BAKIŞ

Hale Nur AKKUŞ

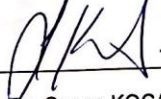
Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyoloji Anabilim Dalı
Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları Programı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2017

KABUL VE ONAY

Hale Nur AKKUŞ tarafından hazırlanan "Eşcinsel Erkelere Yönelik Ayrımcılığı Yeniden Üreten Heteroseksist Bakış" başlıklı bu çalışma, 22.06/2017 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

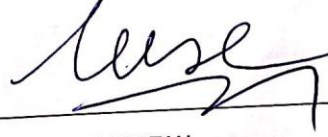
Prof. Dr. Canan KOCA ARITAN (Başkan)

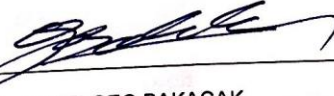
Prof. Dr. Aylin GÖRGÜN BARAN (Danışman)

Doç. Dr. Aslıhan ÖGÜN BOYACIOĞLU

Doç. Dr. Ayşe CANATAN

Doç. Dr. Ayça GELGEÇ BAKACAK

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

Prof. Dr. Musa Yaşar SAĞLAM

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim/Raporum sadece Hacettepe Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezin/Raporumun 3 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

22.07.2017

Hale Nur Akkuş

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

- Tezimin/Raporumun tamamı dünya çapında erişime açılabilir ve bir kısmı veya tamamının fotokopisi alınabilir.
(Bu seçenekle teziniz arama motorlarında indekslenebilecek, daha sonra tezinizin erişim statüsünün değiştirilmesini talep etmeniz ve kütüphane bu talebinizi yerine getirse bile, teziniz arama motorlarının önbelleklerinde kalmaya devam edebilecektir)
- Tezimin/Raporumuntarihine kadar erişime açılmasını ve fotokopi alınmasını (İç Kapak, Özet, İçindekiler ve Kaynakça hariç) istemiyorum.
(Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir, kaynak gösterilmek şartıyla bir kısmı veya tamamının fotokopisi alınabilir)
- Tezimin/Raporumun 01.01.2020 tarihine kadar erişime açılmasını istemiyorum ancak kaynak gösterilmek şartıyla bir kısmı veya tamamının fotokopisinin alınmasını onaylıyorum.
- Serbest Seçenek/Yazarın Seçimi

20 /07/2017

Hale Nur AKKUŞ

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, Prof. Dr. Aylin GÖRGÜN BARAN danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

Hale Nur AKKUŞ

TEŞEKKÜR

Öncelikle sevgili hocam Prof. Dr. Aylin Görgün Baran'a bu tezi yazabileceğime duyduğu inançtan dolayı teşekkür ederim. Zira benim hayal ettiğimden çok daha zorlu bir süreçti. Ancak Aylin hocamın hiçbir zaman eksik olmayan gülümsemesi ve yönlendirmesiyle bu tez gerçekliğe kavuşmuştur. Kendisine duyduğum saygı ve sevgi sonsuzdur.

Derslerini alma şansına eriştiğim sevgili hocalarım Doç. Dr. Aslıhan Ögün Boyacıoğlu ve Doç. Dr. Ayça Gelgeç Bakacak hocalarıma ve ayrıca tanışmaktan çok mutlu olduğum Doç. Dr. Ayşe Canatan, Prof. Dr. Canan Koca Arıkan hocalarıma jürideki değerli katkıları ve geri bildirimleri için çok teşekkür ederim. İlk yılımda tanıştığım ve kendisinden çok şey öğrendiğim hocam Doç. Dr. Nüket Paksoy Erbaydar'a çok teşekkür ederim.

Sıkılmadan bitmek bilmeyen sorularımı cevapladığı için sevgili arkadaşım Murat Can'a ve gecenin bir yarısı yardımlarını esirgemeyen canım arkadaşım Işık'a hep yanımda oldukları için çok teşekkür ederim.

Ayrıca, cümlelerimi güzelleştiren sevgili arkadaşım Melek'e ve İngilizceden Türkçeye çeviride yardımlarını esirgemeyen sevgili arkadaşlarım Ezgi ve Taşkın'a: iyi ki varsınız ve siz çok güzelsiniz. Sevgili bölüm arkadaşlarım, yaşamıma renk katan Gökçe, Gizem, Ayşegül, Şeyda ve Zuhâl'e, dostlukları ve kızkardeşlikleri için teşekkür ederim.

En önemlisi, bu tezin ortaya çıkmasını sağlayan, bana güvenen ve tüm samimiyetiyle yaşadıklarını ve görüşlerini paylaşan sevgili katılımcılara,

Özellikle son aylarda huzursuzluğuma ve dağınıklığuma katlanan güzel anneme...

Teşekkür ederim.

ÖZET

AKKUŞ, Hale Nur. *Eşcinsel Erkeklere Yönelik Ayrımcılığı Yeniden Üreten Heteroseksist Bakış*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2017.

Heteronormativite, herkesin heteroseksüel olduğu varsayımını kabul eden ve bu varsayımı meşrulaştıran bir normlar bütünüdür. Dolayısıyla homofobiyi desteklemekte ve ikili bir cinsiyet sistemi yaratmaktadır. Sistem dışında kalan eşcinsel bireyler çeşitli stratejilerle maruz kaldıkları ayrımcılıklarla kimi zaman mücadele etme kimi zaman da bu ayrımcılıkları idare etme durumunda kalmaktadır. Bu araştırmaya katılan 7'si kadın 9'u erkek olmak üzere 16 heteroseksüel katılımcı ile heteronormativitenin etkinliği ve yol açtığı homofobi tartışılmaktadır. Diğer yandan 11 eşcinsel erkek katılımcının yaşamları boyunca heteronormatif bir düzende yaşadıkları zorluklar ve maruz kaldıkları homofobi ortaya çıkarılmaya çalışılmaktadır. Araştırmanın amacı eşcinsel erkeklerin maruz kaldıkları ayrımcılıkları ve heteroseksizmin boyutlarını ortaya çıkarmaktır. Bu bağlamda ataerkil toplum yapısının işlerliğini anlatan Connell'in hegemonik erkeklik modeli, erkekliğin kültürel olarak inşasına vurgu yapan Kimmel'in homofobi yaklaşımı ve eşcinsel erkeklerin hegemonik erkeklikle olan müzakerelerini anlatan Coles'un mozaik erkeklik kuramı, araştırmanın yol haritasını oluşturmaktadır.

Anahtar Sözcükler

Toplumsal Cinsiyet, Eşcinsellik, Heteronormativite, Homofobi, Eşcinsel Erkek

ABSTRACT

AKKUŞ, Hale Nur. *The Heterosexist Approach That Reproduces The Discrimination Against Homosexual Males*, Master's Thesis, Ankara, 2017.

Heteronormativity is a system bearing and legitimating the presupposition that everyone is necessarily heterosexual. Therefore, it supports homophobia and accordingly creates a binary gender system. Homosexuals left out of this system have to cope with these gender-based discriminations through a variety of strategies including management strategies. The scope of heteronormativity and its homophobic results have been examined with 16 heterosexual participants, 7 females, 9 males. On the other hand, 11 homosexual male respondents have been interviewed to analyse the difficulties and homophobic experiences they have been enduring throughout their lives.

The purpose of this study is to reveal dimensions of heterosexism and gender-based discriminations that homosexual male respondents have experienced. In this context, Connell's model of hegemonic masculinity which examines the operability of patriarchal society, Kimmel's approach on homophobia emphasizing cultural construction of manhood, and finally Coles' theory of "mosaic masculinity" revealing men's negotiations with hegemonic manhood constitute the road map of this research.

Keywords

Gender, Homosexuality, Heteronormativity, Homophobia, Homosexual Male

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM	ii
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	iii
ETİK BEYAN	iv
TEŞEKKÜR	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	viii
FOTOĞRAFLAR DİZİNİ	x
ŞEKİLLER DİZİNİ	xi
TABLolar DİZİNİ	xii
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN KONUSU, AMACI VE METODU	3
1.1. Araştırmanın Konusu ve Amacı	3
1.2. Araştırmanın Metodu	6
2. BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE VE LİTERATÜR TARAMASI	12
2.1. Kuramsal Çerçeve	12
2.1.1. Toplumsal Cinsiyet	12
2.1.2. R.W. Connell Toplumsal Cinsiyetin Düzeni.....	19
2.1.3. Coles'un Mozaik Erkeklik Kuramı	21
2.1.4. Homofobi Kavramı	24
2.1.5. Michael S. Kimmel'de Erkeklik İnşasında Homofobi	28
2.2. Literatür Taraması	30
3. BÖLÜM: EŞCİNSELLİĞİN TARİHSEL ARKA PLANI	39
3.1. Eşcinsellik: Günahtan Hastalığa	39
3.2. Homoseksüellikten Geyliğe	41
3.3. Antik Yunan ve Sambia Halkı	43
3.4. Sodomi	45
3.5. Stonewall İsyanları ve Öncü İsimler	46

3.6. Türkiye’de Eşcinsel Kimliği ve Hak Mücadeleleri.....	47
4. BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN VERİLERİNİN ANALİZİ	52
4.1. Heteroseksüellere Dair Verilerin Analizi	53
4.1.1. Katılımcıların Profilleri	54
4.1.2. Eşcinselliğe İlişkin Yanlış Bilgiler	55
4.1.3. Homofobi: “Normal Olmayan Bir Durum”	57
4.1.3.1. Homofobi: “Kadın Gibi”	60
4.1.4. Eşcinsellik: “Üzüntü Duymaktan Öte”	63
4.1.5. Sahne Performansında ve Gündelik Yaşamda Eşcinsellik	67
4.1.6. “Eşcinsellerin Evlenmelerine Evet, Çocuk sahibi olmalarına Hayır!”	69
4.2. Eşcinsellere Dair Verilerin Analizi	75
4.2.1. Katılımcıların Profilleri	76
4.2.2. “Heteroseksüelliğin nedeni neyse eşcinselliğin de nedeni odur”	77
4.2.3. Eşcinsel Olduğunu Farketme ve Kabullenme Süreci	79
4.2.4. Ailenin Eşcinselliğe Yaklaşımı	83
4.2.5. Heteroseksist Düzendeki Yaşamın Zorlukları	87
4.2.5.1. İş Yerinde Heteronormativite	93
4.2.6. Hegemonik Erkeklik ile Müzakereler.....	95
4.2.7. Aile ve Evlilik.....	97
4.2.8. Renkler	99
4.2.9. Eşcinselliğin Cinsellik ile İlişkilendirilmesi.....	102
4.2.10. Eşcinselliğin Temsilleri Tartışması	107
SONUÇ	111
KAYNAKÇA	122
EK 1: KATILIMCILARIN MESAJLARI	135
EK 2: KATILIMCILARA SORULAN SORULAR	138
EK 3 : ETİK KURUL İZİN MUAFİYET FORMU	141
EK 4: ORJİNALLİK RAPORU	142

FOTOĞRAFLAR DİZİNİ

FOTOĞRAF 1. 1870 yılına ait 4-5 yaşlarında erkek çocuğu	17
FOTOĞRAF 2. Cinsiyetsiz giyinmiş kız ve erkek çocuğu	17

ŞEKİLLER DİZİNİ

ŞEKİL 1. Toplumsal Cinsiyet Hiyerarşisi	20
ŞEKİL 2. Kinsey Skalası.....	30

TABLÖLAR DİZİNİ

TABLO 1. Cinsel Şiddet Piramidi.....	26
---	----

GİRİŞ

Eşcinselliğin algısı ve eşcinselliğe yönelik tutumlar tarihsel süreçte ve toplumdan topluma farklılık göstermiştir. Antik Yunan kültüründe eşcinsellik oldukça olağan kabul edilmiştir. Rönesans dönemi ise içinde hem yaygın eşcinselliği hem de ciddi cezaları barındırmıştır (Baird, 2003:43-46).

17. yüzyıldan itibaren cinsellik baskı rejimi altına alınmaya çalışılmıştır. Diğer yandan cinselliğe dair söylemler giderek artmıştır. İktidar geliştirdiği stratejilerle bir zamanlar olağan olarak kabul edilen cinsel davranışları “kenar cinsellikler” ilan ederek çeşitli kurumlarıyla denetim altına almaya çalışmıştır. Cinselliğin meşruluğu evlilik içerisine hapsedildiğinde üremenin önemine vurgu yapılmış ve üreme amacı olmayan cinsellikler “meyve vermeyen ağaçlar” olarak kabul edilmiş ve toplumdan dışlanmıştır. Bir zamanların olağan davranışı eşcinsellik, önce günah sonrasında suç ve hastalık olarak kabul edilmiştir (Foucault, 2012: 26).

Eşcinselliğin farklı toplumlarda ve zamanlarda farklı değerlendirilmesi toplumsal cinsiyet rolleri ile alakalı bir durumdur. Bu roller kültürel inşadan ibaret olduğu için toplumdan topluma ve farklı zamanlarda değişiklik göstermektedir. Eşcinsellik hakkındaki inançlar bu cinsiyet rolleri inanç sisteminden gelmektedir. Çünkü geleneksel cinsiyet rollerine göre geçerli olan cinsel yönelim heteroseksüelliktir. Bu katı rol dağılımları homofobinin temelini oluşturan etkenlerden biridir (Kite ve Whitley, 1996; Sullivan, 2014).

Bütün dünyada, Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Transseksüel bireylerin deneyimleri birbirine oldukça benzemektedir. LGBT bireyler aileleri tarafından dışlanmakta, iş yerlerinde ve sağlık hizmetlerinde ayrımcılığa maruz kalmakta ve dini kurumlardan dışlanmaktadır. Öte yandan, LGBT bireylerin medyadaki temsilleri de genellikle olumsuzdur. LGBT bireylerin hakları yasalarla koruma altına alınmadığından ikinci sınıf vatandaş konumunda yaşamak zorunda kalabilmektedirler. Dünya geneline bakıldığında eşcinsellik 80 ülkede yasa dışıdır. Bu ülkelerin 5’inde eşcinselliğin cezası idamdır (Redfern ve Aune, 2012: 85).

Eşcinsellerin özgürlük mücadelesi 1960’lı yıllarda New York’ta Stonewall ayaklanmasıyla başlamıştır. Hayatlarına olan müdahaleyi ve tutuklanmaları protesto

eden eşcinseller ve transseksüeller saatlerce ve günlerce polisle çatışmış bu çatışmalar neticesinde eşcinsellerin özgürlük talepleri görünür hale gelmiştir (Kahramanoğlu, 2009: 31).

LGBT bireylere yönelik ayrımcılıklar benzerdir ancak aynı zamanda her gruba yönelik ayrımcılıklar farklılık gösterebilmektedir. Örneğin transseksüel ve travestiler eşcinsellere göre daha görünür olduğundan şiddete daha fazla maruz kalmaktadır (Lambda, 2006: 37). Diğer yandan heteroseksüellerin lezbiyenlere ve eşcinsel erkeklere yaklaşımları da farklılık göstermektedir (Louderback ve Whitley, 1997: 175). Bu araştırmada eşcinsellik, eşcinsel erkekler üzerinden çalışılacaktır.

Bu bilgiler eşliğinde bu araştırmada eşcinsel erkeklerin çocukluklarından başlayarak yaşadıkları ayrımcılıklar ve bu ayrımcılıklara karşı geliştirilen çeşitli stratejiler ele alınmaktadır. Bazı heteroseksüellerin eşcinsel erkeklere karşı olan homofobisinin nelerden kaynaklandığı ve hangi alanlarda yoğunlaştığı ortaya çıkarılmaya çalışılmaktadır. Araştırmaya 11 eşcinsel erkek ve 7'si kadın, 9'u erkek olmak üzere 16 heteroseksüel katılmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde araştırmanın konusu, amacı ve yöntemi yer almaktadır. İkinci bölümde araştırmanın kavramsal çerçevesini oluşturan toplumsal cinsiyet ve homofobiye yer verilmektedir. Bu bölümde yer alan kuramsal çerçevede Connell'in, Kimmel'in ve Coles'un kuramları bu çalışmanın yol haritasının oluşturulmasında kullanılmaktadır. Bu bölümde yer alan literatür taramasında, yurtiçi ve yurtdışında yapılan çalışmalar yer almaktadır. Üçüncü kısımda eşcinselliğin tarihsel arka planına yer verilmekte ve tarih boyunca eşcinselliğe bakış açısının dönemlere ve kültürlere göre nasıl değişiklik gösterdiği incelenmektedir. Dördüncü bölümde katılımcılarla yapılan görüşmeler sonrasında katılımcılardan elde edilen verilerin analizi bölümü yer almaktadır. Araştırmanın son bölümünde genel bir değerlendirme ile çalışma sonlanmaktadır.

1. BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN KONUSU, AMACI VE METODU

1.1. ARAŞTIRMANIN KONUSU VE AMACI

Tarih boyunca değişmeyen yegâne şeylerden birisi kadın ve erkeğin farklı olduğuna inanılan inançlar bütünüdür. Kadın gibi olmak bir zayıflık göstergesi iken erkek gibi olmak bir güç göstergesidir. Ne kadar toplumdan topluma kadınlardan ve erkeklerden beklenen roller, zaman zaman değişkenlik gösterse de, “erkeğin kadına olan üstünlüğü ilkesi” değişmez. Erkeğin üstün olduğuna inanılması beraberinde eşitsizlikler ve ayrımcılıklar getirmektedir (Bora, 2011: 2-3).

Kadın ve erkek biyolojik açıdan değerlendirildiğinde, cinsiyet fiziksel farklılıkları ifade ederken, toplumsal cinsiyet ise kadın ve erkekte toplumun beklediği roller bütünü ifade eder. Cinsiyet farklılıklarını temel alan bu roller toplumsal, kültürel ve coğrafi farklılıklara göre kurulur (Zara ve Özdemir, 2013: 3). Bireyler, ailede başlayan, okulla ve medyayla devam eden sosyalizasyon sürecinde biyolojik cinsiyeti doğrultusunda şekillenir. Ancak kadın ve erkekleri bu şekilde sınıflandırmak çok doğru değildir. Erillik ve dişillik kavramları toplumsal cinsiyeti ifade eder ve bu kavramlar her zaman biyolojik cinsiyetin bir sonucu değildir. Zira doğmuş olduğu biyolojik cinsiyetteki bedeninin yanlış olduğunu düşünen bireyler olduğu gibi, erkeksi kadınlar ve kadınsı erkekler de vardır. Dolayısıyla toplumsal cinsiyet ve biyolojik cinsiyet birbirinden farklıdır (Giddens, 2012: 505-506).

Ataerkil bir toplumda yaşamak sadece kadınlar için değil toplum tarafından yaratılan erkeklik rollerine uymayan eşcinsel erkekler için de sıkıntılıdır. Ataerkinin sürdürülebilmesi için sadece kadınların dışlanması değil, eşcinsellerin de toplum tarafından dışlanması gereklidir (Bozok, 2017: 39)

Göregenli, insan hakları örgütleri verilerine ve medyada yer alan haberlere dayanarak, bireylerin nefret suçlarına en büyük sıklıkla cinsel yönelimleri¹ veya etnik kökenleri nedeniyle maruz kaldığını söylemekte ve kendi araştırması sonucunda LGBT bireylerin ev ve kişisel çevre haricinde “her yerde” ayrımcılığa uğradığını belirtmektedir (Kaos GL, 2011).

¹ Belli bir cinsiyetteki bireye karşı süregelen duygusal, romantik ve cinsel çekimi ifade eder.

Eşcinsellere duyulan nefret anlamına gelen homofobi kelimesi ilk kez 1960'da kullanılmış olsa da eşcinseller geçmişten günümüze çeşitli cezaların ve nefret söylemlerinin hedefi olmuştur. Homofobi ataerkinin beslendiği unsurlardan biridir ve LGBT'lerin toplumdan dışlanmalarına, hatta kimi zaman öldürülmelerine neden olur (Bozok, 2011: 35). Heteroseksüel erkekler homofobiyi kendi erkekliklerinin inşasında kullanırlar. Heteroseksüel erkekler eşcinsel erkekleri sistemin dışına iterek kendilerini “gerçek erkek” olarak ilan ederler. Bu şekilde erkekliklerini doğrular ve diğer erkekler üzerinde güç sahibi olurlar (Ertan, 2010: 158).

Ataerkinin getirilerinden birisi de heteroseksizmdir. Heteroseksizm, heteroseksüellik haricinde kalan diğer cinsel yönelimlere karşı ayrımcı yaklaşım demektir. Heteroseksizm, doğal olanın heteroseksüeller olduğunu kabul eder (Boratav, 2006). Bu anlayışa göre cinsellik ve evlilik kadın ve erkek arasında gerçekleşir. (Alkan ve Çakır, 2014 : 199). Heteroseksüeller cinsel yönelimlerinden dolayı ayrıcalıklı bir konuma sahiptir ve toplum pratiklerinde avantajlı konumdadır. Heteroseksizmin doğal bir sonucu, normlarını heteroseksüellikten alan heteronormatifliktir. Bu yapı farklı cinsel yönelimleri kabul etmez, aykırı olarak algılar ve marjinalize edip dışlar. Dolayısıyla heteronormatifliğin biyolojik cinsiyet, cinsiyet kimliği ve cinsiyet rollerine bakışı ikili cinsiyet temeline (gender binary) göredir (Alkan ve Çakır, 2014; Başar, Nil ve Kaptan, 2010). Zorunlu heteroseksüellik² olarak da ifade edilebilen bu düzen belli kalıplardan ve kurallardan oluştuğu için heteroseksüeller için de zaman zaman oldukça sıkıntılıdır. Karşı cinsten biriyle evlenip çoluk çocuğa karışmak “doğa”nın bir beklentisidir. Bu doğa ne kadar kültürel ve tarihsel bir inşadan ibaret olsa da eşcinsel olmayan (veya eşcinsel olup bunun farkına varamayan) kişiler yaşayabilecekleri tüm hazları bir kenara bırakıp kendilerini bu “doğal akışa”, tek eşli heteroseksüel ilişkiye bırakmak durumunda kalırlar (Bora, 2009: 39). Eşcinsel olmayan bir erkek sınıf arkadaşları tarafından “yumuşak” ya da “gey” olarak etiketlenebilir. Bir kadın hayatında bir erkek olmadığında, o kadının yetersiz olduğu söylenebilir ve kadının kendisini kötü hissetmesi sağlanabilir. Tüm bu durumlar zorunlu heteroseksüelliğin etkileridir (Redfern ve Aune, 2012: 89).

² İlk kez Adrienne Rich tarafından kullanılmış (Redfern ve Aune, 2012: 89)

Heteronormativite kavramı ilk kez 1991 yılında Michael Warner'ın makalesinde tanıtılsa da kökleri ikinci dalga feminizme kadar dayanır. Zira kavram, Gayle Rubin'in cinsiyet/toplumsal cinsiyet sistemi ile güçlü bağlantılar içerisindedir. Rubin 1970'lerde kadın ve cinsiyet/toplumsal cinsiyet arasındaki etkileşime ilişkin bir eleştirel teori geliştirmiştir. Bu teori, Marx'ın teorisinin ekonomik sistem ve üretim kısmına bir eleştiri niteliğindedir. Rubin, kadın ve erkek arasındaki hiyerarşi sistemini ve bu sistemin ataerki ile olan ilişkisini tanımlamıştır. Ek olarak bu sistemin sadece kadınları değil, farklı cinsel yönelimlere sahip bireyleri de baskıladığını belirtmiştir (Herz ve Johansson, 2015: 2).

Eşcinsel erkekler eğitim, sağlık, iş hayatı gibi temel alanlarda ayrımcılıklara maruz kalmakta ve homofobinin hedefi olmaktadır. Bu araştırmada, eşcinsel erkeklerin kimliklerini gizlerken veya açıklarken nelerle karşılaştıkları, en çok hangi alanlarda sorun yaşadıkları ve bu sorunları nasıl yönettikleri ataerki ve erkeklik kuramları çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Toplumda bir topluluğun sıkıntı içinde yaşaması ve kimi zaman nefret söylemlerine maruz kalması bir sorundur. Toplum uyumunun sağlanabilmesi toplumun her bireyinin eşit şartlarda yaşayabilmesi ile mümkün olur. Bunu sağlayabilmek için atılması gereken adımlardan bir tanesi de alanda yapılan çalışmaların artmasıdır. Bu araştırma heteroseksüellerde eşcinsellerle ilgili olarak farkındalık yaratmayı ve eşcinsellerin sorunlarını görünür kılmayı amaçlamaktadır. Diğer yandan eşcinsel erkeklerin deneyimlerini paylaşarak, eşcinsel erkeklere yalnız olmadıkları mesajını vermektedir.

Araştırma, heteroseksüel bireylere yöneltilen sorularla, eşcinsel erkeklerle alakalı düşüncelerin hangi nedenlerle olumlu veya olumsuz değiştiğini ortaya çıkarmaya çalışmaktadır. Herek (1993), Sakallı (2002) ve Çırakoğlu'nun (2006) araştırmalarına göre eşcinsellerle daha önce iletişim kurmuş olan bireyler eşcinsellere daha pozitif yaklaşmaktadır. Kite ve Whitley (1996) ve Sakallı'nın (2002) araştırmalarında erkeklerin kadınlara göre daha homofobik olduğu belirtilmiştir. Bu araştırmada bu bulgular heteroseksüel katılımcılardan elde edilen veriler eşliğinde tartışılmaktadır.

Eşcinsel erkek katılımcıların 5'i açık, 3'ü gizli ve 3'ü kısmen açık olarak kimliklerini devam ettirmektedir. Dolayısıyla eşcinsel erkeklerin yaşadıkları sıkıntılar çeşitlilik ve

farklılık gösterebilmektedir. Bu bağlamda yapılan görüşmelerle eşcinsel katılımcıların heteroseksist bir düzende yaşarken hangi zorluklarla karşılaştıkları ve bu zorluklarla hangi stratejileri kullanarak baş ettiği tartışılmaktadır.

1.2. ARAŞTIRMANIN METODU

Eşcinsel erkeklerin bir kısmı kimliklerini açık bir şekilde yaşarken bir kısmı da gizli bir şekilde yaşamayı uygun görmektedir. Her iki durumda da eşcinsel erkekler ya kendi içlerinde ya da toplumda çeşitli sorunlarla karşılaşmakta hatta nefret suçlarının hedefi olabilmektedir. Araştırmada, Connell'ın ve Kimmel'in farklı cinsel yönelime sahip bireylerin toplumda uğramış oldukları ayrımcılığa ve heteroseksüellerin homofobik davranmalarına; Coles'ün mozaik erkeklik kavramı bağlamında bireylerin cinsiyetlerinden bağımsız olarak performatif davranışlar göstererek kendilerini farklı biçimde ifade etme yolunu tercih ettiklerine göndermede bulunarak eşcinsel erkeklerin toplumda neden ve nasıl ötekileştirildikleri ve heteroseksüellerin ise neden homofobik davranışlar sergiledikleri sorgulanmaktadır. Dolayısıyla araştırmanın temel soruları şöyledir: “Eşcinsel erkekler neden ayrımcılığa uğramaktadır?” ve “Heteroseksüeller neden eşcinsel erkeklere homofobik davranışlar sergilemektedir?”

Bu noktadan yola çıkarak eşcinsel erkeklere, maruz kaldıkları ayrımcılıkların nasıl başladığı ve eşcinsel erkeklerin bu ayrımcılıklar karşısında hangi stratejiler uygulayarak baş ettiklerine ilişkin sorular sorulmuştur. Heteroseksüellere öncelikle eşcinselliğe ilişkin sorular yöneltilmiştir. Sonrasında eşcinsel erkeklerle alakalı tutumları ve davranışları sorulmuştur. Bu sayede ayrımcı görüşler ortaya çıkarılmaya çalışılmış ve bu ayrımcı tutumların nelerden kaynaklandığı ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Eşcinsellerin maruz kaldığı ayrımcılık sürecinde toplumsal ilişkileri düzenleyen, denetleyen ve onları hiyerarşiye sokan sistemi de tanımak gereklidir. Connell'ın teorisine göre, eşcinsel erkekler toplum hiyerarşisinde heteroseksüel olmadıkları için en altta madun erkek konumunda yer almaktadır. Ancak Coles, eşcinsel erkeklerin de çeşitli yeteneklerini kullanarak toplumda statü sahibi olabileceklerini ve üstün konuma geçebileceklerini savunmaktadır. Araştırmaya katılan eşcinsel erkeklerin deneyimleri çerçevesinde bu kuramlar sorgulanmıştır.

Kimmel'in teorisine göre homofobinin temelinde heteroseksüel erkeklerin eşcinsel erkekleri, erkekliklerine bir tehdit olarak görmesi vardır. Bu bağlamda erkekliğin inşası ve bu inşanın homofobi ile olan ilişkisi "homofobi" teması altında tartışılmaktadır. Heteroseksüellere ait verilerin analizi teması altında, heteroseksüellerin eşcinsellere karşı geliştirdikleri homofobik düşünceler ortaya çıkarılmaya çalışılmakta ve bu düşüncelerin gerisindeki nedenler tartışılmaktadır.

Araştırmada fenomenolojik araştırma deseni ve feminist yöntem benimsenmiştir. Bu bağlamda nitel araştırma yöntemi kullanılarak hem heteroseksüel öznelerin hem de eşcinsel erkek öznelerin yaşadıkları duruma ilişkin algı ve anlamlandırmalarının neler olduğu ortaya konulmaya çalışılmaktadır. Bu nedenle katılımcılara ulaşmak için amaçsal örnekleme tekniği kullanılmaktadır. Bu teknikte araştırmacı, kişisel özellikleri baz alarak bazı kişiler seçer. Bu kişilerin araştırmanın konusu ile alakalı olan topluluğu temsil ettiği düşünülür (Black, 2002:54). Ayrıca katılımcıların heterojen özellikler taşımasına dikkat edilir. Bu çerçevede seçilen katılımcılar araştırmanın amacına uygun olmalıdır (Palys, 2008:697). Bu tekniğin avantajı "küçük bir örnekleme içinde araştırma evreninin farklı karakteristikleri içinde barındıran bir kesitini kapsayabilmesidir" (Kümbetoğlu, 2012:99).

Bu bağlamda bu araştırma için gönüllü olarak 11 eşcinsel erkek ve 7'si kadın, 9'u erkek olmak üzere 16 heteroseksüelle görüşmeler yapılmıştır. Bu araştırmada amaçsal örnekleme tekniği kullanılmasından dolayı eşcinsel erkeklerin bazılarına yakın çevre vasıtasıyla ulaşılmıştır. Öte yandan diğer eşcinsel katılımcılarla tanışabilmek için özellikle Kaos GL'nin organize ettiği çeşitli etkinliklere katılmıştır. Bu etkinliklerde tanışılan eşcinsel erkeklerden iletişim bilgileri alınıp daha sonra bu kişilerle iletişime geçilmiştir. Bazı tanışılan eşcinsel erkekler çeşitli gerekçelerle araştırmaya katılmak istemediklerini belirtmiştir. Bir kişi akademinin eşcinsellerin sorunlarını çözmede herhangi bir fayda sağlamadığını söyleyerek görüşme talebini reddetmiştir.

Daha sonra *Benim Çocuğum* filminin gösteriminde tanışılan bazı eşcinsel erkekler araştırmaya katılabileceğini belirterek iletişim adreslerini vermişlerdir. Dolayısıyla bazı katılımcılarla bu film gösteriminde tanışılmıştır. Bazı katılımcılara ise ekşi sözlük vasıtasıyla ulaşılmıştır. Bu aşamada özellikle eşcinsellik konusunda aktif olarak yazıları bulunan eşcinsel yazarlara ulaşılmaya çalışılmıştır. Bu yazarların hepsi olumlu cevap

vererek araştırmaya katılmıştır. Bu yazarların bir kısmı kimliklerini gizli tutmak isteyerek elektronik posta yoluyla soruları cevaplamıştır. Anlaşılmayan yerler karşılıklı soru cevap yoluyla netleşmiştir. Bazı yazarlar ise kimliklerini açıklamışlar ve Facebook üzerinden sohbet yoluyla araştırmaya katılmıştır. Bu yazarların bir kısmı araştırmada gerçek isimleri ile bir kısmı ise takma isimle yer almak istemiştir. Heteroseksüel katılımcılara ağırlıklı olarak yakın çevreden ulaşılmıştır. Derinlemesine görüşmeler için sessiz ve sakin cafeler tercih edilmiştir.

Heteroseksüellere 19, eşcinsel erkeklere 22 adet soru yneltirmiştir. Araştırmanın başlangıcında heteroseksüellere eşcinsellerle ilgili merak ettikleri sorulmuş ve bu soruların bir kısmı araştırmaya dahil edilerek eşcinsel bireylere sorulmuştur. Soru hazırlama aşamasında sadece bu araştırmada yer alan heteroseksüel katılımcılara değil, aynı zamanda başka heteroseksüellere de eşcinsellik ile ilgili bilmek istediklerine dair sorular yneltirmiştir. Bu sorulara heteroseksüellerin en çok verdikleri cevap “eşcinselliğin nedenleri” sorusu olmuştur. Heteroseksüellerden alınan soruların hepsi Kaos GL’nin isteği üzerine onlara iletilmiştir. Bu sorular arasında oldukça önyargılı ve homofobik sorular vardır. Bu önyargıları bilimsel doğrularla değiştirmek için bu araştırmada eşcinselliğin nedeni gibi aslında çok odaklanılmaması gereken bazı konulara da yer verilmiştir. Zira eşcinselliği konu alan araştırmalar esasen eşcinsellerin yaşadıkları ayrımcılıklara odaklanmalıdır. Ancak heteroseksüellerle yapılan görüşmelerde, heteroseksüellerin eşcinsellikle alakalı çok az bilgiye sahip oldukları, bu bilgilerin bir kısmının önyargılı ve yanlış olduğu görölerek bu araştırmada eşcinsellikle ilgili heteroseksüellerin sordukları bazı sorulara yer verilmiştir.

Aynı şekilde heteroseksüellere sorulan bazı sorular eşcinseller tarafından hazırlanmıştır. Heteroseksüellerle yapılan karşılıklı görüşmelerde, heteroseksüellerin yanlış bildikleri bazı konular düzeltilmeye çalışılmış ve genel olarak bir bilgilendirme yapılmıştır. Heteroseksüel katılımcıların bazılarının konu ile oldukça ilgili oldukları gözlemlenmiştir. Bazı heteroseksüel katılımcılar kendi çocukları ile yaşadıkları bazı durumları paylaşmışlar ve araştırmacıya çeşitli sorular sormuşlardır. Bu sorular kendi çocuklarının oyuncak seğimine ve çocukların geleneksel rol dağılımına uymadıklarına ilişkin olmuştur.

Bazı eşcinsel katılımcılar, araştırmada yer aldıkları için mutlu olduklarını, soruları cevaplarırken kendilerini daha iyi tanıdıklarını ve önemli hissettiklerini ifade etmişlerdir. Katılımcıların hepsi ilerleyen günlerde herhangi bir soru olduğunda kendilerine ulaşabileceğimi belirtmişlerdir. Bazı katılımcılara görüşmeler tamamlandıktan sonra tekrar ulaşılarak netleşmeyen bazı konularda daha fazla bilgi alma yoluna gidilmiştir.

Derinlemesine görüşmelerde görüşmecilere yarı yapılandırılmış sorular sorularak cevaplar ses kayıt cihazına kaydedilmiş, daha sonra deşifre edilmiştir. Araştırmada eşcinsel kimliklerini gizleyen eşcinseller için gizlilik en önemli ilkedir; bu nedenle ses kayıtları deşifre edildikten sonra silinmiştir. Kümbetoğlu'nun (2012) belirttiği gibi derinlemesine görüşmelerde yüzeysel cevapların önüne geçmek ve samimi cevaplar alabilmek için güven ortamı oluşturmak çok önemlidir. Bu araştırmada gerekli olan güven ortamı sağlanmış, eşcinsel bireylerin kendilerini rahat hissetmesi için hiyerarşik bir ortam oluşturmaktan kaçınılmıştır. Bu konu aynı zamanda feminist metodoloji ilkeleri ile bağdaşır niteliktedir. Araştırmacı ile araştırılan özneler araştırma sürecini birlikte yürütürler (Hesse-Biber, 2014: 189). Benzer şekilde heteroseksüellerin de görüşlerinin yargılanmadığı rahat bir ortam sağlanarak birlikte karşılıklı görüşmelerde veriler kaydedilmiş daha sonra deşifre edilmiştir.

Araştırmada benimsenen feminist yöntem, kadınların deneyimlerine dayalı, günlük yaşamlarını anlamaya yönelik bir yöntemdir. Kadınların tecrübe ettikleri ayrımcılıkları anlayabilmek için günlük yaşamlarındaki pratiklerinin sosyal, ekonomik ve politik yapılarla nasıl belirlendiğinin anlaşılması gerekmektedir. Kadınların deneyimlerini, yaşadıkları eşitsizlikleri öğrenebilmek için araştırmacının kadın olması içeriden bakışı sağlaması nedeniyle önemlidir. Feminist yöntemin en önemli ilkeleri görüşmeciye üstten bakmaması, hiyerarşik ve otoriter olmaması ve insana odaklanmasıdır (Kümbetoğlu, 2012:54). Bu durum karşıdakinin rahatlmasına neden olur ve tecrübelerini anlatırken yargılanmayacağını bilerek açık bir şekilde kendini ifade eder. Toplum her kadın ve her erkeğin farklı deneyimler yaşadığı homojen olmayan bir yapıya sahiptir. Dolayısıyla gelenekçi yöntemlerin genelleyici bakış açıları yerine tek tek insanların deneyimlerine odaklanan feminist yöntem bu insanlardan çok değerli bilgiler elde ederek ihtiyaç duyulan alanlarda bu bilgileri toplumu dönüştürebilmek gayesiyle kullanmak için kamuoyuna sunarak aktif bir rol içerisine de girer. Diğer

önemli nokta bu yöntemle baskın birincil sosyal statüdeki bireylerin bilgilerinin yanı sıra kendi sesini duyuramayanların bilgisi görünür kılınır (Kümbetoğlu, 2012:54-55). Eşcinsel bireyler de kadınlar gibi ataerki altında çoğu zaman sesini duyurmakta güçlük çeken ve eşitsizliklere, ayrımcılıklara uğrayan bir topluluktur. Bu nedenle feminist yöntemin, yalnız kadınlara yönelik değil aynı zamanda eşcinsel erkeklerin deneyimlerini ortaya çıkarmak için kullanabilecek en ideal yöntem olduğu düşünülmüştür.

Feminizm 20. yüzyılın en güçlü politik söylemlerinden biridir aynı zamanda 21. yüzyıl üzerinde büyük etkisi vardır. Feminist teorinin, toplumsal cinsiyet kavramının bir inşadan ibaret olduğunu açıklaması 20. yüzyıla damgasını vurmuştur. Bu bağlamda maskülenlik ve feminenlik, benzer cinsel organlara sahip kişilerin ideal, zorunlu, doğal karakteristik özelliklerine göre değil de tarihe göre değişkenlik gösteren, insanların tarzlarıyla, görünüşleriyle karşılıklı bir ilişki içerisinde olan ve tanımı oldukça geniş ve esnek olan kavramlar olarak ifade edilmiştir. Bu anlayış kadın ve erkeğin doğal karakteristikleriyle ve “erkek” ve “kadın” olarak kategorilere ayrılmasıyla ilgili uzun zamandır var olan varsayımları değiştirmiştir. Geleneksel cinsiyetler şimdi, her ikisi de karşıt ve tamamlayıcı karakteristik özellikler, arzular ve ilgilere sahip iki farklı türde insanlar arasındaki statik bir ayrıma dayalı doğal olgulardan ziyade kültürel gruplar olarak görülür (Gardiner, 2005: 35) .

Geleneksel rol dağılımı erkeği güçlü kılmakta, kadınları ve bu rollere uymayan eşcinsel erkekleri de gücü elinde bulunduran erkeklere tabı kılmaktadır. Dolayısıyla feminist yöntem kadınların seslerini duyurduğu gibi eşcinsellerin de seslerini duyurmaktadır.

Feminist düşünce önce Batı’yı etkisi altına almış daha sonra Orta Doğu ve uzak doğuda da etkili olmuştur. Feminist düşünce, erkek pratiklerini, gücü ve konumu ortaya çıkarmış ve aydınlatmıştır. Feminizm, kadın ve erkeğin etnik gruplar, kültürel ve sosyal sınırlar çerçevesinde süregelen eşitsizliklerini açıklamaktadır. Feminizm; toplumsal cinsiyet adaletini sağlamak için erkeği, erkekliği ve erkek pratiklerini gözlem altına alır. Birçok erkek bu duruma karşı çıkar çünkü kaybedecek çok şeyleri vardır. Feminist düşünceyle erkekler sahip oldukları maddi avantajlarını, statülerini, ayrıcalıklarını kısaca iktidarlarını kaybedebilirler. Ama kazanacakları çok şey de vardır. Yaşamları daha dengeli olur, duygu durumları iyileşir, ilişkilerinin kalitesi artar ve diğerleriyle

empati kurma yetileri gelişir. Erkeklerin toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini kabul etmesi ve bununla savaşması hem kadınlar hem de erkekler için toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini ortadan kaldırmak açısından oldukça önemlidir. Bu yüzden 20. yüzyılın sonlarında ve 21. yüzyılda toplumsal cinsiyet dönüşümünde erkekler merkezde yer alır. Bununla beraber tarih boyunca yazın, felsefe ve politik alandaki pratiklerin erkek merkezli olması erkekleri özellikle de kendilerine görünmez kılmıştır. 1960'lerden itibaren oldukça fazla erkek kadın hareketine destek vermiştir. Kadın hareketi yanında yer alan, eşcinsel erkek hareketi, siyah erkek hareketi ve Latin erkek hareketi vardır. Feministler ve pro-feminist erkekler ırksal, cinsiyet ve cinselliğe dair eşitsizliklerin ortadan kaldırılması için mücadele etmektedir (Whitehead ve Barret, 2001:3-4).

2. BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE VE LİTERATÜR TARAMASI

2.1.KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1.1. Toplumsal Cinsiyet

Toplumsal cinsiyet toplumsal olarak kurulmuş erkeklik ve kadınlık kavramlarıyla bağlantılı olup bireyin biyolojik cinsiyetinin doğrudan bir sonucu olmak zorunda değildir. Kimi insanlar doğmuş oldukları biyolojik cinsiyetin kendilerine uymadığını düşünüp yaşamlarının bir noktasında cinsiyet değiştirmek isterken kimileri de karşı cinsin kıyafetlerini giyerek hayatlarına devam ederler. Biyolojik cinsiyet doğuştan gelirken toplumsal cinsiyet aile başta olmak üzere eğitim ve medya gibi araçlar yardımıyla öğrenilir (Giddens, 2012: 505-506). Illich ve Ehrhardt'a göre biyolojik cinsiyet de toplumsal cinsiyet gibi bir inşadan ibarettir ve her ikisinin de dayanakları biyoloji ve toplumsal normlardır (Görgün Baran, 2010: 236). Rebecca Jordan-Young her iki cinsin de bütün hormonları ürettiğini belirterek biyolojik cinsiyetin de sabit olmadığını, değişen bir şey olduğunu ve cinsiyetin beden bütüncül hali değil bir işlevi olduğunu altını çizmiştir. Jordan-Young doğduklarında çift cinsiyetli olan interseks bebekleri örnek göstererek, bu bebeklerin doktorlar tarafından bir cinsiyete indirgendiklerini belirtmiştir. Bu kararın cinsiyete ait düşüncelerin ikili olmasından kaynaklandığını ve heteroseksüel insanlar yetiştirme güdüsüyle yapıldığını vurgulamıştır.³

Cinsiyet farklılıklarını temel alan cinsiyet kalıp yargıları toplumsal cinsiyet rollerini ifade etmektedir. Toplum kadın ve erkekte farklı roller beklentisi içindedir. Bu roller kültürel olarak inşa edilmektedir. Toplum bir erkek için uygun olan davranışları erkeksi (maskülen), bir kadın için ise uygun olan davranışları kadınsı (feminen) olarak adlandırır. Kadınsı ve erkeksi olmak kültürden kültüre ve farklı zamanlarda farklılık göstermektedir (Görgün Baran, 2010: 237). Bu cinsiyet ayrımı ve karşıtlığı politikasının temel amacı Bourdieu'nun ifade ettiği üzere toplumsal düzenin işlemesidir (Görgün Baran, 2010: 246). Scott'ın deyişiyle de cinsler arasındaki farklılıkları vurgulayan toplumsal cinsiyet, iktidar ilişkilerini belirgin kılmanın asli yoludur (Scott, 2007: 38).

³ Cinsiyet Kavramına Farklı Bir Bakış. Erişim Tarihi: 14.06.2017, <http://gazetesu.sabanciuniv.edu/tr/2017-03/cinsiyet-kavramina-farkli-bir-bakis>

Bir bebek doğduğu günden itibaren cinsiyet rollerini öğrenir. Bu süreçte çocuklar yaptığı davranışlar neticesinde ödüllendirilirler ya da azarlanabilirler. Örneğin küçük bir erkek çocuğu yapmış olduğu davranıştan dolayı “aferin sen çok cesur bir erkeksin!” diyerek takdir edilirken “oğlanlar oyuncak bebeklerle oynamazlar!” diyerek de azarlanabilirler. Bu şekilde kendinden beklenen cinsiyet rollerini öğrenirler (Giddens, 2012: 506).

Kadınlar ve erkekler dış görünüşleri, biyolojik yapısı, karakterleri gibi özellikleri öne sürülerek farklı kişilik özelliklerine sahip oldukları varsayılır. Connell bu farkı “cinsel karakter” olarak adlandırmıştır. Erkeği anlatan özellikler ayrı bir kümede, kadınınkiler ayrı bir kümededir. Dilde yansıması da genellikle kadınları aşağılayan şekildedir. Örneğin “kadınlar arabada, erkekler de ev işlerinde ümitsiz vakadır” türünden sözlerle kadın ve erkeğe biçilen roller pekişir. Bu anlayışa feminist perspektif açısından yaklaşan Chodorow, kadınların cinsel karakterlerinin onları anneliğe başarılı bir şekilde hazırladığını ancak erkekler için aynı durumun geçerli olmadığını vurgulamıştır. Kadınlar ve erkeklerin farklılıklarını ortaya koymak adına birçok araştırma yapılmıştır. Araştırmaların bir kısmında blok farklılıklar ortaya çıksa da bu farklılıkların cinsiyet rolünden kaynaklanan farklılıklar da olabileceği dikkate alınmalıdır; zira cinsiyet rolleri ve cinsiyet farklılıklarını birbirinden ayırmak kolay değildir. Connell vermiş olduğu iki araştırma örneğinin ilkinde çocukların sayısal ve sözel yeteneklerini ölçen bir araştırma sonucunda cinsiyet farklarının sapmanın yalnızca %1’i için açıklayıcı olduğu, ikinci örnekte ise sağ eli kullanmanın veya solak olmanın bilişsel yetenekler hakkında cinsiyete kıyasla daha belirleyici bir etmen olduğunun altını çizmiştir. Connell yapılan son 80 yıllık araştırmaların neticesinde “psikologların üzerinde çalıştığı insan topluluğunda kadınlar ve erkekler arasında muazzam bir psikolojik benzerlik olduğu”sonucunu vurgulamıştır (Connell, 1998: 225-229).

Toplumsal cinsiyet kavramı ilk kez Simon De Beauvoir’ın *İkinci Cins* kitabında geçen “Kadın olunmaz, kadın doğulur” sözüyle ortaya çıkmıştır. 1949 yılında Fransızca yayımlanmış olan İkinci Cins kitabı 1952 yılında ise İngilizceye çevrilmiştir. 1950’lerin sonu ve 1960’larda Beauvoir’ın toplumsal cinsiyet kavramını açıklamasıyla feminen erkek, maskülen kadın gibi kavramlar ortaya çıkmıştır. Bu nedenle 1960’lar cinsiyet kimlikleri uyumsuzluğu yaşayan çocukların kliniklerde tedavi edilmeye çalışıldığı,

“düzeltme”nin yapıldığı yıllar olmuştur. 1970’lerde toplumsal cinsiyet kavramı feministlerce yeniden anlamlandırılarak Kate Millet tarafından toplumsal cinsiyetin kültürel olduğu vurgulanır (Holmes, 2010: 3-4). Kültür nesilden nesle aktarılan insanın yaptığı ve yarattığı maddi ve manevi bütün birikimlerdir. Sosyal bir inşa ile oluşan bu birikim her neslin bilgi birikimi ve deneyimini kapsar. “Toplumsal cinsiyete atfedilen bütün ‘anımlar’ ve ‘simgeler’ geçmişin ve şimdinin ruhundan geçerek gelecekteki toplumsal cinsiyet imgesine aktarılır ve biyolojik cinsiyet sosyal bir inşa sürecinden geçerek toplumsal cinsiyete dönüşür” (Bayhan, 2013: 148). Cinsiyet terimi (sex) kadın veya erkek olmanın doğumdan gelen biyolojik yönünü ifade ederken toplumsal cinsiyet olarak Türkçe’ye çevrilen gender terimi ise kadın ve erkek olmanın toplumsal bir inşa olduğunu, temelinde deneyimler ve kültürel birikimin yattığını, bireyi kadınsı (feminen) ve erkeksi (maskülen) olarak kategorize eden psiko-sosyal özellikleri ifade eder (Bayhan, 2013: 153). Dolayısıyla toplumsal cinsiyet rolleri nesilden nesle, toplumdan topluma farklılık gösterir.

Toplumsal Cinsiyet farklılığını açıklayan iki yaklaşım vardır:

- 1) Doğal Farklılık Yaklaşımı (Biyolojik Determinizm)
- 2) Kültürel Farklılık Yaklaşımı (Sosyal İnşacılık)

Doğal Farklılık yaklaşımı insan davranışlarını biyolojik ya da genetik özelliklere göre açıklar. Kadın ve erkeğin fiziksel güç bakımından eşitsizliğini doğallaştıran bir yaklaşımdır. Biyolojik Deterministler farklı çevrelerde yaşayan erkeklerin birbirine benzediğini, örneğin fiziki açıdan kadından kuvvetli olduğunu, annelik duygularının azlığını, zeka seviyelerinin yüksek olduğunu belirtirler ve bu özelliklerin nedenini kromozom ve hormon farklılıklarına bağlarlar (Bayhan, 2013; 154). Bu farklılıklar neticesinde erkek kadından daha güçlüdür, avcıdır ve hane dışında yer alır; kadın ise hem güçsüz olduğu için hem de doğurma özelliği nedeniyle ev içinde kalmıştır. Dolayısıyla tarihten gelen bu toplumsal iş bölümü oldukça doğaldır (Bayhan, 2013: 154). Ancak bu yaklaşım toplumun iki temel gerçekliğini göz ardı eder.

Birincisi, toplumsal olan ile doğal olan arasındaki ilişkinin doğanın değiştirilmesi üzerinden kurulduğu, buna bağlı olarak da toplumun ve toplumsal ilişkilerin tarihselliğidir. İkincisi doğal olanın nerede başlayıp nerede bittiği ve doğal farklılıkların hangi unsurları kapsadığına ilişkin kavrayışımızın kendisinin kültürel ve toplumsal olarak kurulduğudur” (Alkan ve Çakır, 2014: 198).

Kültürel Farklılık yaklaşımı sosyal inşa görüşünü savunur ve biyolojik cinsiyet ile toplumsal cinsiyet arasındaki ilişkinin zayıf olduğunu söyler. Bu yaklaşım kadının çocuk doğurması dışında kadın ve erkekler arasındaki biyolojik farkların önemli olmadığını, teknolojinin bu derece ilerlediği günümüzde kas gücünün artık önemini kaybettiğini vurgular. Kas gücünün önemini kaybetmesiyle artık kadın, erkeğin yaptığı birçok işi yapabilirken erkek de ev işlerini yapabilir. Bu yaklaşımda bir insanın davranışı, yetiştiği toplumdaki kültürel ve sosyal çevrenin direkt olarak etkisi altındadır (Bayhan, 2013: 154).

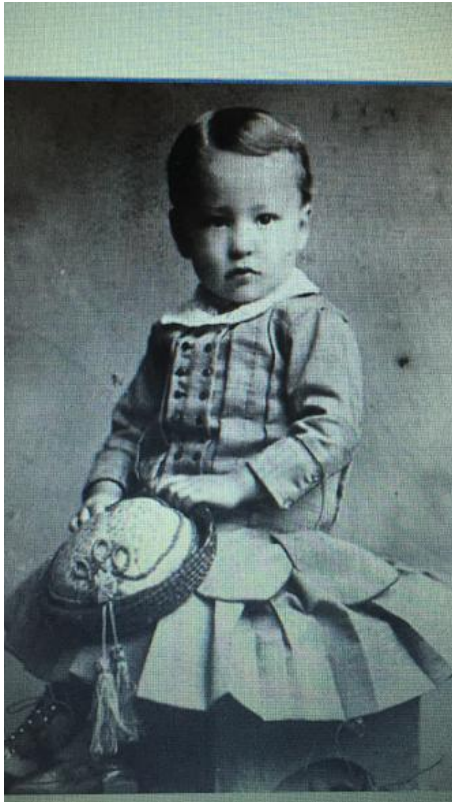
Bu görüşü destekleyen en önemli örnekler arasında farklı dönemlerde yaşamış kadınların farklı özellikler gösterdiği vardır. Örneğin Victoria İngiltere’inde burjuva kadınlarının kibarlıkları, ücretli işlerden uzak durmaları, fiziksel incelikleri ve cinsel duygularının yokluğu bilinirken, günümüz Afrika’ındaki kadınların fiziksel kuvvetleri, dişilikleri ve çalışkanlıkları dikkat çeker.

Erilliklerin oluşumu bazen biyolojiye bağlanır. Her ne kadar insan davranışları biyolojiden tamamen bağımsız olmasa da erillik, erkek davranışının sosyal ve kültürel beklentilerini yansıtır. Kısaca erkekler hormonlarının kuklası değildir. Hormonsal durum, kromozom yapısı, fizyolojik denge insan davranışlarını etkileyebilir. Örneğin bir araştırmada, erkeklerdeki testosteron seviyesi ve dominant olma ile saldırgan davranış arasında bir bağlantı tespit etmiştir. Ancak daha sonra Anthony Clare saldırgan davranışların testosteron seviyesini yükseltebileceğini söylemiştir. O halde erkek saldırganlığı testosteronla açıklanmaz. Düşük testosteron seviyesine sahip genç erkekler de bazı durumlarda gayet saldırgan olabilirken kadına karşı şiddet uygulayan erkeklerde düşük testosteron seviyesi gözlenmiştir. Yine testosteron seviyesi kadınlarda düşüktür ve bazı kadınlar saldırgan davranışlar gösterirler ve dominanttırlar. Bu nedenle hormonsal durumların davranışlar üzerindeki etkileri ve erilliği birbirinden ayırmak önemlidir (Whitehead ve Barret, 2001:16).

Görüldüğü gibi dişilik ve erillikler kültürden kültüre dramatik bir biçimde farklılık göstermektedir ve davranışların biyolojik özelliklerden bağımsız olduğunu ortaya koymaktadır (Bayhan, 2013: 155).

Tüm bu veriler ışığında, bir insanın, doğduğu andan itibaren adeta bir heykeltıraşın heykelini yontup şekillendirdiği gibi, toplum tarafından nasıl yoğrulduğu ve biçimlendirildiği de görülmektedir.

Sosyolog Jo Paoletti otuz yıl süren ve kıyafetlerin cinsiyetlendirilmesi ile ilgili olan araştırmasında *Pink and Blue: Telling the Boys from the Girls in America (2012)* isimli bir kitap yazmıştır. Kitabında ABD’de 19. yüzyılda ekonomik durumların da etkisiyle 6 yaş altı çocukların cinsiyet ayrımı gözetmeden beyaz giydirildiklerini belirtiyor. 21. yüzyılda kadınların özel alandan kamusal alana geçişlerinin hızlanması kıyafetlerin çeşitliliğini artırıyor ve özellikle jeans gibi rahat kıyafetler önem kazanıyor. 1950’lerde Sigmund Freud’un çocuk gelişim teorileri, aileleri çocukları cinsiyet kodlu kıyafetleri giydirmeye ikna etti zira aileler bu şekilde çocukların cinsiyetlerine daha çabuk alışacaklarına inandılar. Kız çocukları çiçekli, kedili, erkek çocukları ise arabalı, kamyonlu kıyafetler giymeye başladı. 1960lar ve 1970’ler feminist hareketin güç kazandığı ve unisex kıyafetlerin tekrar gündeme geldiği yıllar oldu. 1980-90 ve 2000’ler cinsiyet kodlu kıyafetlerin dikkat çekici bir şekilde arttığı yıllar oldu. Paoletti tüm bu değişimlerin açıkça kültürel ve politik olduğunun altını çizer. Kağıt bebek kitapları, cinsiyet kodlu kıyafetler ve oyuncaklar çocukların gelişimine etki eder ve bu süreç popüler kültürün öneminin artması ve iletişim araçlarının yayılmasıyla hız kazanmıştır (Tunç, 2013: 225-226-227).

Fotoğraf 1:

Pink and Blue: Telling the Boys from the Girls in America (2012) kitabında yer alan 4-5 yaşlarında erkek çocuğu (1870)

Fotoğraf 2: *Pink and Blue: Telling the Boys from the Girls in America (2012)* kitabında yer alan fotoğraf, 1940'lara kadar çocuklar cinsiyet ayrımı gözetmeksizin aynı giyinirlerdi.

Toplumsal cinsiyet kavramını ilk kullanan feminist akademisyenler arasında yer alan Ann Oakley cinsiyet ve toplumsal cinsiyet ayrımını şöyle açıklamıştır:

Toplumsal Cinsiyet bir kültür meselesidir, erkek ve kadınların ‘eril’ ve ‘dişil’ olarak sosyal sınıflandırılmasına işaret eder. İnsanların erkek ya da kadın olduğu, çoğunlukla biyolojik göstergelere göre anlaşılabilir. İnsanların eril veya dişil olduğu ise aynı şekilde anlaşılabilir; ölçütler kültürel, yere ve zamana göre değişiklik gösterir. Cinsiyetin değişmezliğini kabul etmek zorunludur, ama böylece toplumsal cinsiyetin değişkenliği de kabul edilmelidir.

Buradan hareketle kadınların doğum yapıp adet görmesi haricinde rahatlıkla denilebilir ki kadınların yapıp da erkeklerin yapamayacağı ya da erkeklerin yapıp da kadınların yapamayacağı hiçbir şey yoktur. Bir kadın yemek yapabiliyorsa erkekler de yapabilir zira yemek yapmak için rahim gerekmez. Çocuk doğurmak, çocuk bakım işlerini yalnızca kadına ait olduğunu göstermez; erkekler de bakım işini en güzel şekilde yapabilir. Dolayısıyla erkek ya da kadın beden özelliklerine sahip olmak cinsiyet rollerini ve bireylerin kaderlerini belirlemektedir. Birçok toplumda kadınlar nazik, yumuşak olarak tanımlanır ve kocalarına itaat etmesi, ailesine bakması, evi çekip çevirmesi beklenir; erkeklerin ise güçlü, özgüvenli, mantıklı olması beklenir. Erkekler evin reisi, iş yerinde ise yönetici konumunda karar veren merciidir (Bhasin, 2003: 10-11). Yüzyıllardır süregelen erkeğe ve kadına dayatılan bu roller sadece kadını ikinci plana konumlandırmakla kalmaz aynı zamanda erkeğin de üzerine birçok sorumluluk yükler. Erkekler erkek olmak adına duygularını saklar, kahraman erkek olmak adına kavgalara katılır, yaralanır ya da savaşlarda ölebilir (Bozok: 2011; 5). Toplumca kabul görmüş, toplumun belleğine işlemiş kalıp yargılar, şarkı sözleri toplumsal normlara hizmet eden araçlardır. “Erkek adam ağlamaz, küpe takmaz, pembe giymez...” gibi kalıp yargılar toplumsal rollere dönüşerek erkeklerin duygularını saklamasına, mutsuz olmalarına ve kendini gerçekleştirememe gibi durumlara neden olur. Erkeklerin egemenliği adına tüm bu toplumsal rollere uymayan erkekleri, kadınları ve queer⁴

⁴ Baskın toplumsal normlara uymayan cinsel yönelimleri, cinsiyet kimlikleri, cinsel davranışları açıklamak için kullanılan şemsiye bir terimdir.(APA) Temelinde kimliksizleşme vardır. Cinsel yönelimleri, cinsiyet kimliklerini ve cinsel pratikleri kalıplaştırıp etiketleyen her türlü kategorilere karşı çıkar. Cinsiyet, cinsel yönelim ve toplumsal cinsiyet kategorilerinin kültürel inşadan ibaret olduğunu, tarihsel akış içerisinde kuruldukları dolayısıyla da “doğal” olmadıklarını ve iktidar ilişkileri çerçevesinde düşünülmesi gerektiğini söyler (Yardımcı ve Güçlü, 2013: 18).

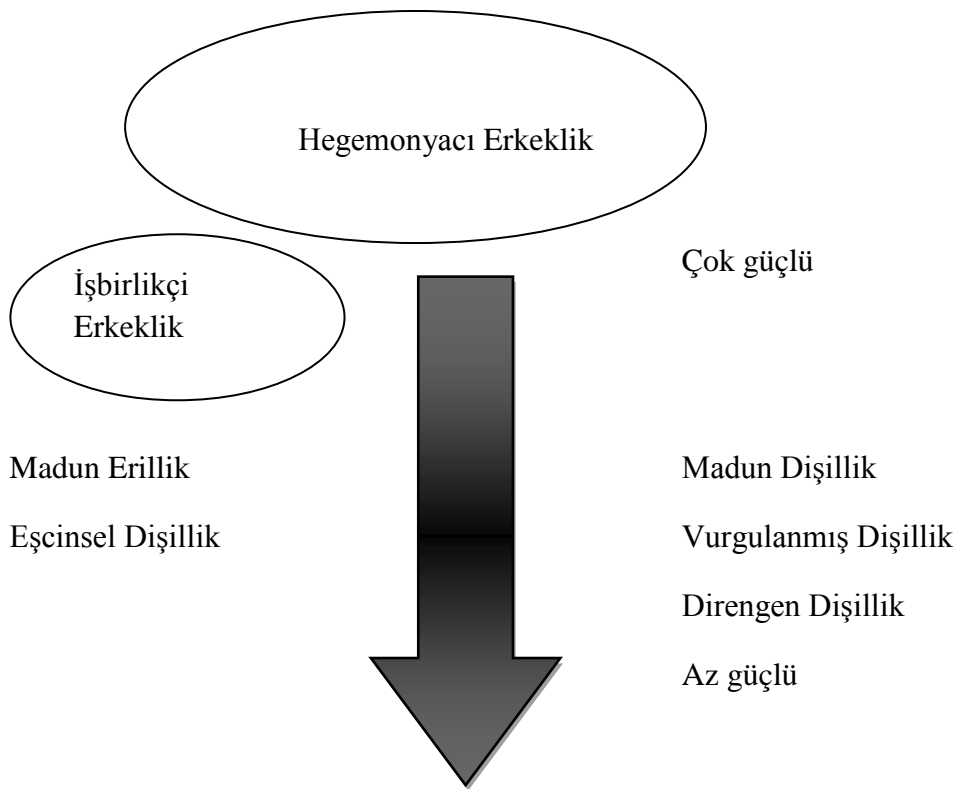
bireyleri toplumun dışına iten, ötekileştiren bu anlayış ataerkidir. Ataerki, erkek egemenliği anlamına gelmekte hem kadının hem de erkeğin ayrımcı bir anlayışla topluma katılımına neden olur. Bu ayrımcı ataerki kültür kadın-erkek arasında bir eşitsizlik yaratır. Bu durum farklı cinsel yönelimi olan bireylere de sirayet eder.

2.1.2 R.W Connell: Toplumsal Cinsiyet Düzeni

Connell ataerkillik ve erillik kavramlarını toplumsal cinsiyet ile ilişkilendirerek bir kuram oluşturmuştur. Erillik toplumsal cinsiyet düzeninin bir parçasıdır ve dişilikler olmadan anlaşılabilir. Connell'a göre erkeklerin elindeki güç, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini yaratmakta kadınları erkeklere tabi kılmaktadır. Connell'ın kuramında erillikler ve dişilikleri düzenleyen üç öge vardır: *Emek, İktidar ve Cathexis*. Bu parçalar birbirlerinden ayrı gibi gözükseler de birlikte işleyen öğelerdir. Toplumsal ilişkiler bu alanlarda kurulur ve denetim altında tutulur.

Emek, hem evde (ev işlerinde ve çocuk yetiştirmede sorumluluğun kime ait olduğu gibi konularda) hem de iş pazarında (çalışma hayatında ayrımcılık yapılması ve ücret farklılığı gibi) cinsel kimliklere göre gerçekleştirilen iş bölümünden bahseder. Güç, kurumlarda, askeri ve iç işleri alanlarındaki yetki, şiddet ve ideolojiler gibi toplumsal ilişkiler vasıtasıyla işler. Cathexis ise evlilik cinsellik ve çocuk yetiştirmeyi de kapsayan yakın, duygusal ve mahrem ilişkilerin dinamikleriyle ilgilidir” (Giddins: 2012: 510).

Connell erilliğin ve dişiliğin farklı dışavurumları olduğunu ve erkeklerin kadınlar üzerindeki egemenliğini belli bir hiyerarşi ile düzenlendiğini söyler. Erillikler ve dişilikler için yapay biçimde oluşturulmuş tipler kullanmıştır. Hiyerarşinin en tepesinde, tüm dişilik ve erillikleri baskı altında tutan Hegemonyacı Erillik vardır. Hegemonyacı erillik medya, eğitim ve ideoloji alanlarında etkisini göstererek özel hayatlardan toplumsal hayatlara kadar baskı kurar (Giddins, 2012: 511).

Şekil 1: Toplumsal Cinsiyet Hiyerarşisi (Giddens, 2012 : 512)

Connell'a göre Hegemonyacı Erillik, heteroseksüel cinsellik, evlilik, fiziksel sertlik (maçoluk) ve ücretli iş ile ilişkilidir. Hegemonyacı erkeklik ideal erkeklik tipi gibi görünse de toplumda çok az kişi bu şartlara uyar. Ancak birçok erkek işbirlikçi erkek pozisyonunu kullanarak ataerkil düzendeki konumundan faydalanmaktadır. Hegemonyacı erilliğin altında yer alan madun erkeklik tipi eşcinsel erkekliktir. İdeal erkeklik tipi olan "has erkeğin" karşısında konumlandırılır ve erkeklerin toplumsal cinsiyet düzeninin en dibinde yer alır. Connell toplumsal düzeni bu şekilde tanımlasa da toplumsal cinsiyet ilişkilerinin durağan olmadığını, değişimlere ve mücadelelere açık olduğunu söyler (Giddens, 2012: 512-513).

Connell hegemonik erkekliğin sabit bir karakteri olmadığını söyler. Çoklu erillikler vardır. Bu erillikleri belirleyen ırk ve sınıf gibi kategoriler vardır. Örneğin, işçi sınıfı erilliği, siyah erkek erilliği, gey erkek erilliği gibi. Çoklu erillikleri anlamak için bu kategoriler arasındaki ilişkileri çözümlenmek önemlidir. Gramsci'nin sınıf ilişkisi analizinden alınan hegemonya konsepti bir grubun sosyal yaşamda lider konuma geçmesini ve bunu sürdürmesini sağlayan kültürel dinamikleri ifade eder. Kavram ilk

olarak Gramsci'nin *Hapishane Defteri* kitabında yönetici sınıfın yönetilen sınıf üzerindeki üstünlüğünü ifade etmek amacıyla kullanılmıştır (Ertan, 2009: 156).

Herhangi bir zamanda erilliğin bir formu diğerlerinden daha fazla yüceltilir. Hegemonik erillik güncel olan stratejileri içerir, ataerkiyi meşrulaştıran güncel pratikleri yapılandırarak erkeğin dominantlığını ve kadının madunluğunu garantiye alır. Hegemonik erkekliğin hamilleri her zaman çok güçlü insanlar değildir; kimi zaman film yıldızları ve film kahramanları da olabilir. Bununla birlikte hegemonyanın kurulması ancak kurumsal güç ve kültürel ideal arasında bireysel değilse bile kolektif bir bağ olması durumunda muhtemeldir. İş hayatının yüksek kademeleri, askeriye, hükümet gibi kurumlar kurumsal erkekliğin sergilendiği yerlerdir ve feminist kadınlar ve muhalif erkekler tarafından çok az sarsıntıya uğrar (Connell ve Messerschmidt, 2005).

Ataerki yapı sadece hegemonyacı erkekler tarafından değil, baskı kurduğu erkekler, kadınlar ve eşcinseller tarafından da desteklenebilmektedir. Elizabeth Badinter ataerki yapıyı destekleyen kadınlar için "...kadınlar efendilerinin ideolojik sistemini benimsediler. Bunda herhalde aralarından pek çoğunun bedeli gözyaşı, kurnazlık ve nefret olsa da edilgen, sorumsuz ve güven içinde olmayı, başka şeylere yeğlemiş olmalarının etkisi olmuştur," ifadesini kullanmıştır. Batı'da erkeği kadından üstün gören ve dışlayan ataerki mantık İ.Ö 5. yüzyılda Atina demokrasisinde başlamış, demokrasinin herkes için olduğunu savunan Fransız Devrimi ile son bulmuştur (Badinter, 1992:85).

2.1.3. Coles'un Mozaik Erkeklik Kuramı

Tony Coles Mozaik Erkeklik kuramını oluştururken Bourdieu'nun habitus, sermaye, alan kavramları ile Connell'in hegemonik erkeklik kavramını bağdaştırmıştır. Bourdieu, yapılandırmacı yapısalcılık kavramını bireylerin kendi pratikleri ile dominant sosyal yapılarda mücadele etmesi ve bu yapıları desteklemesi olarak açıklar. Bourdieu'nun teorisine göre bireyler ne tamamen kaderlerini belirleyecek kadar özgürdür ne de kurallara ve normlara göre davranmak zorundadır (Coles, 2009:34). Habitus denilen bu yapı bireylerin geçmişten günümüze getirmiş olduğu bilgi birikimi ve bu bilgi birikiminin sistemli bir şekilde toplumu yapılandırması ve bu yapının bir nevi içselleştirilmiş eğilimlere neden olmasıdır. Bourdieu Marx'ın sermayesini sosyal olan

bir tanıma büründürmüştür. Marx'ın kavramı olan ekonomik sermaye bireylerin sahip oldukları maddi değerlerdir (Palabıyık, 2011:132-134). Sermaye güce ulaşmak için kullanılan bir kaynaktır. Bourdeiu 3 türlü sermayeden bahsetmiştir. Bunlar finansal kaynaklar anlamına gelen ekonomik sermaye, sosyal çevreleri kapsayan ve bireyin statüsünü gösteren sosyal sermaye, bireyin yetenekleri, tercihleri, öğrenimi ve nitelikleri anlamına gelen kültürel sermayedir. Sermayeler sınıfları belirler (Coles, 2009:36). Bourdeiu'nun bahsettiği alan kavramı çatışma ve rekabet alanıdır. Bu alanı manyetik alan metaforuyla açıklar. Uzaysal alanda kısıtlılıklar ve sınırlar vardır ancak Bourdeiu alanları tarif etmek için davranışı etkileyen ve şekillendiren diğer örtüşen alanları da kapsayan en geniş olası faktörleri kullanarak limitlerle mücadele eder ve onun yerine ilişkisel ve esnek alana yoğunlaşır. Alanlar habitusun etkilediği sosyal ortamları, hukuk ve eğitim gibi sosyal kurumları biçimlendirir (Coles, 2009:34).

Mozaik erkeklik, erkeklerin hegemonik erkekliğin gerekleri ile müzakere ettiği bir süreçtir. Bu süreçte erkekler kendi standartlarına ve kapasitelerine uygun bir formül yaratarak erkekliğini kendi şartlarına göre kurar ve dominant konuma gelir. Erkekliğin formülü mozaik gibidir. Birbiriyle uyuşmayan parçalar uyumlu hale gelerek bir bütün oluşturur (Coles, 2008:238). Gerschick ve Miller'ın da belirttiği gibi erkekler kendi yeteneklerine, güçlerine, kavrayışlarına göre kendi erkekliklerini yaratırlar (Coles, 2008: 238).

Mozaik erkeklik bireyseldir ve hegemonik erkeklik ideasına itaat eder. İşin özü bazı erkekler kendilerine ayrıcalık ve statü sağlayacak şekilde, kendi şartlarına göre erkekliklerini kurarlar. Örneğin fiziksel olarak zayıf olan bir erkek mental olarak güçlü olmaya çalışıp bu özelliğini öne çıkararak bir hegemonya yaratır (Coles, 2008: 238).

Toplumsal cinsiyet alanında bazı erkekler Connell'in hegemonik erkeklik ideasındaki kültürel ya da fiziki sermayelerinden bazılarını yerine getiremeyip elinde olan sermayeye yoğunlaşır ve o sermaye ile hegemonyasını kurar. Coles bu durumu açıklamak için 31 yaşında öğrenci olan Frank'ın örneğini verir. Frank hokey takımında atletik vücutlu, oldukça fit bir erkektir. Bu yüzden Frank hegemonik erkeklik ideasının fiziksel sermayesini elinde tutmaktadır. Frank işi dolayısıyla sporu bıraktığında kilo almaya başlar ve kilo vermenin oldukça zor olduğu kanaatine kapılır. Frank'ın artık elinde fiziki sermayesi yoktur ve elindeki diğer sermayeleri desteklemeye karar verir.

Kültürel sermayesini kullanmaya karar veren Frank akademik kariyerine odaklanmaya başlar, çok çalışır ve bu alanda bir statü sahibi olur. Frank'e göre erkekler her daim mücadele edecek bir alan bulurlar, mücadelenin alanı değişebilir ancak mücadele hep bakidir. Frank hegemonik erkeklik kriterlerini kendine göre yeniden formüle etmiş ve kendi mozaik erkekliğini kurmuştur. Bunu yaparken hegemonik erkekliğin gereklerinden biri olan fiziksel sermayeyi reddetmiştir ve akademide onu başarılı kılan kültürel sermayesini geliştirmiştir. Bunun sonucunda kültürel sermayesiyle kabul görmüş ve erkekliğini bu şekilde kabul ettirmiştir.

Hegemonik erkeklik tarafından madun konumda olan eşcinsel erkekler de kendi değerlerine odaklanarak “queens⁵” ve “fairies⁶” olarak bilinen feminen erkek eşcinsellerle ilişki kurarak dominant pozisyona geçerler ve kendi erkekliklerini geçerli hale getirirler (Coles:2008; 243). Coles, bu durumu açıklamak için 22 yaşındaki Yoav ve 23 yaşındaki Frederick'in örneğini vermektedir. Yoav ve Frederick gey oldukları için hegemonik erkeklik alanında madun konumdadılar ancak onlar gey erkeklik alanında dominant pozisyonlarına yoğunlaşarak madun konumlarıyla müzakere etmektedir. Yoav ve Frederick erkek olmayı, “kadın olmamak” ve “kadınsı olmamak” olarak tanımlamaktadır. Davranışlara yoğunlaşmışlar ve davranışların erkekliği ve kadınsılığı tanımladığını düşünmüşlerdir. Feminen hareketlerde bulunmadıkları ve feminen giyinmedikleri için Yoav ve Frederick kendilerini maskülen olarak tanımlamışlardır. Bu şekilde gey erkeklik alanında kendi standartlarını sağlayamayan gey erkekler üzerinde üstünlük kurabilmişlerdir. Yoav kadın kıyafeti giyen geyleri veya kadınsı hareketleri olan geyleri “poofers⁷” ve “fairies” olarak tanımlamakta ve iğrenç olduklarını kadın gibi olmak istediklerini kendisinin öyle olmadığını, erkek olduğunu söylemektedir. Yoav evde çok çalıştığını, bahçe işleri ve her türlü tamir onarım işlerini yaptığını söyleyerek erkekliğini bu şekilde kurmuştur. Yoav ve Frederick fiziksel sermayelerini kullanarak gey erkeklik alanında kendilerini diğer feminen geylerden ayırt etmişler ve fiziksel sermayelerini kullanarak kendi dominant pozisyonlarını korumuşlardır. Aslında hegemonik erkeklik tarafından madun konumda bulunan Yoav ve Frederick kendi değerlerini sahip oldukları sermayeye ekleyerek hegemonik erkekliğin kriterlerini

⁵ Özellikle gösterişli kıyafetler giyen erkek eşcinseller için kullanılır.

⁶ Feminen eşcinsel erkek

⁷ Eşcinselleri aşağılamak için kullanılan bir ifade.

kullanmışlardır. Kendilerini madun konuma sokan yönleri reddederek onlara ayrıcalık kazandıran özelliklerini ön plana çıkartmışlar ve bu şekilde mozaik erkekliği geliştirmişlerdir. Herhangi bir alanda hâkimiyet kurmak ancak tabi olanların olmasıyla mümkündür (Coles, 2008: 243). Bazı erkekler Yoav ve Frederick örneğinde görüldüğü gibi hegemonik erkekliğin bazı şartlarını sağlayamazlar ve marjinalleşmek ya da edilgen konumda olmak yerine yan alanlarda farkındalık yaratıp kendilerine domine edecek başka ilişkiler kurmakta ve hegemonik erkekliklerle bir mücadele içine girmektedirler. Bu sayede kendi erkekliklerini geçerli duruma sokarlar ve meşrulaştırırlar (Coles, 2008: 246).

Heteroseksüel erkeklik, maskülenlik ve feminenlik adı altında iki kutuplu davranışlar, özellikler ve sosyal rolleri kapsayan bir kültürel ideolojidir. Toplumsal cinsiyet başlığında çocukluktan itibaren başlayan maskülenlik ve feminenlik ayrımının nasıl başladığı ve yaşam boyu nasıl devam ettiği belirtilmiştir. Maskülen nitelikler feminen niteliklere göre daha etkileyici ve memnun edicidir. Örnek olarak bağımsızlık, başarı ve zafer maskülenliğin inşasında toplumun ona attığı niteliklerdir ve kültürel olarak inşa edilen bu nitelikler feminenliğin inşasında yoktur. Modern toplumlarda erkekliğin en önemli özelliği heteroseksüelliktir. “Gerçek” erkeğin heteroseksüel olması gerektiği varsayımı homofobiye yaratmakta ve eşcinselliği maskülenlik ve feminenliği çarpıttığı gerekçesiyle sapkın bir hayat tarzı olarak etiketlemektedir (Theodore ve Basow, 2000: 32).

2.1.4 Homofobi Kavramı

Eşcinsellere duyulan nefret, tarihten günümüze toplumun cinsel kurallarına uymayan eşcinsel davranışların cezalandırılmasına eşlik etmiştir. Bu nefrete bugün itibariyle “homofobi” denir ve homofobi eşcinsellere karşı geliştirilen aşırı tepki veya eşcinsellerden korkmak olarak tanımlanır. Weinberg bu korkuyu “eşcinsellerle aynı ortamda olmaktan duyulan korku” diyerek tanımlarken, Freedman “eşcinsellere karşı aşırı öfke ve korku tepkisi” olarak açıkladı. Audre Lorde ise “kişinin kendi cinsine duyduğu aşktan korkması ve başkalarında bu duyguyu gördüğünde nefretle karşılaşması” olarak tanımlayarak homofobiye farklı bir bakış açısı getirdi (Baird, 2003;54).

Fobi, Yunan mitolojisinde korku tanrısı anlamına gelen Yunanca *phobos* kelimesinden gelir. Dolayısıyla fobi kelimesinin patolojik bir boyutu vardır. Kimi zaman insanların hayatlarını tehdit eden bu irrasyonel korkular çeşitli fiziksel sıkıntılar yaratarak yaşamı oldukça zorlaştırır. Amerikan Psikiyatri Birliği tarafından geliştirilen Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı'ndan fobiler “Anksiyete Bozuklukları” kısmında sınıflandırılır. Ancak homofobi bu tür bir fobi türü değildir. Homofobi heteroseksüelliğin bütün normlarını destekleyen, onu ayakta tutan, normalleştiren en büyük destekçisidir. Bu yüzden homofobi, aynen kadın düşmanlığı, Yahudi düşmanlığı, İslam düşmanlığı gibi, eşcinselliğe duyulan düşmanlık olarak ifade edilmelidir (Erbaydar, 2015).

Eşcinsellere duyulan bu nefret çeşitli söylemlerle ve önyargılarla temellendirilmeye çalışılır. Örneğin eşcinsellik doğal değildir, eşcinseller hastalık yayarlar, günahkârdırlar, düzen bozarlar, aile kurumunu tehdit ederler gibi önyargılar geçmişten günümüze ulaşmıştır. Young-Bruehl'in “*The Anatomy of Prejudices*” isimli kitabında “başlıca önyargılar” kısmında homofobi, cinsiyetçilik, ırkçılık ve anti-semitizm yer alır. Bu önyargılar takıntılı davranış, histerik davranış veya narsislikten beslenir. Homofobi bu kategorilerin hepsini kapsadığından bu kadar yaygın ve kalıcıdır (Baird, 2003: 72).

Psikolog Herek 1970'lerin başında cinsel yönelimle alakalı iki tarihi olayın söylem açısından hem ABD'de hem de dünyanın geri kalanında oldukça önemli olduğunu söyler. Bunlardan birincisi 1973 yılında, Amerikan Psikiyatri Birliği yönetim kurulu üyeleri homoseksüelliği Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı⁸'nden çıkararak eşcinselliğin psiko-patolojik bir durum olmadığını ilan etmesidir. İkinci durum ise 1972 yılında, psikolog George Weinberg Toplum ve Sağlıklı Homoseksüel⁹ isimli makalesinde ilk kez homofobi terimini açıklamasıdır. Böylelikle Weinberg eşcinsel düşmanlığına bir isim vermiş olup bu düşmanlığın sosyal bir problem olduğunu ve bilimsel olarak analiz edilmesi gerekliliğini göstermiştir. Aynı zamanda bu terim geyleyler, lezbiyenler, aktivistler ve LGBT hakları savunucuları için önemli bir araç olmuştur (Herek, 2004). Weinberg heteroseksüel psikiyatristlerin eşcinsellere karşı ciddi bir negatif davranış sergilemelerine tanıklık ederek bu durumunun ancak korku (fobi)

⁸ Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM)

⁹ Society and the Healthy Homosexual

ile açıklanabileceğini düşünmüştür ve bir röportajında homofobiyi şu şekilde tanımlamıştır:

Bu kelimeyi, homofobiyi homoseksüellerle alakalı bir korku olduğunu belirtmek için icat ettim. Bu korku homoseksüellere duyulan bir korkudur, onların yaygınlaşmasından duyulan bir korkudur, aile ve evin değerinin azalacağına duyulan bir korkudur.

Weinberg homofobiyi, bir grubun başka bir gruba karşı sahip olduğu önyargı olarak da tanımlar. Göregenli homofobiyi kişilik, benlik algısı gibi bireysel süreçlerin etkilediği, eşcinsellerin bir dış grup olarak düşünüldüğü ve homofobinin kişisel bir görüşten çok sosyal-kültürel bağlamının ağır bastığı bir ideoloji olarak da değerlendirilebileceğinin altını çizer (Göregenli, 2009: 9).

Tablo 1: Cinsel Şiddet Piramidi ¹⁰

¹⁰ Ashley Fairbanks Cartoons. (07.04 2016). Erişim Tarihi: 10.07.2017, http://ashleycfairbanks.com/index.php/portfolio_page/cartoons/

Somos isimli bir Latin LGBT kuruluşunun *The Latino Commussion on Aids* isimli bir proje kapsamında hazırlanmış olduğu belgeye göre homofobi toplumun zenginliğini, arkadaşlıkları, aileleri ve bireysel özgürlükleri kısıtlayan bir olgudur.

Geleneksel aile yapısını tehlikeye soktuğu düşüncesiyle aileleri tarafından dışlanan eşcinsellerin heteroseksüel nüfus tarafından da dışlanmasına neden olur. Homofobi, aileleri ve kardeşleri tarafından eşcinsel olmaları nedeniyle reddedilen ergen gençler arasındaki intihara neden olan en önemli etkenlerden biridir. Bu gençlerin intihar nedenleri, intiharın çoğu zaman reddedilmenin vermiş olduğu çaresizlik neticesindeki depresyon ve anksiyeteden kurtulmanın bir yolu olarak görülmesidir. Homofobinin diğer somutlaşmış hali şiddettir. ABD’de en çok bilinen vaka 1996 yılında Wyoming Üniversitesinde eşcinsel olduğu gerekçesiyle dövülerek öldürülen Matthew Shepherd vakasıdır. FBI’nın 2004 yılı suç raporuna göre cinsel yönelim gerekçesiyle işlenen suçlar 1.258 vakayla ikinci sıradadır. Birinci sıra 4.173 vaka ile ırk nedeniyle işlenen suçlardır (Inojosa, 2007).

Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği tarafından Türkçe’ye çevrilmiş olan bu piramit nefret cinayetlerine giden yolu gösterir. Çoğu zaman arkadaşlar arasında zararsız olarak görülen ve sıkça yapılan eşcinselleri aşağılayan şakalar, sıkça kullanılan cinsiyetçi küfürler, sosyal medyada eşcinsellerle alakalı haberlerin altına yazılan küfürlü cinsiyetçi yorumlar bir zaman sonra sokak tacizlerine, sözlü saldırılara dönüşür. Adeta bir ilmek gibi ince ince örülen, günbegün insanın zihnine yerleşen bu nefret tohumları istenildiğinde oldukça kolay bir şekilde tecavüze, dövmeye, zarar vermeye ve en nihayetinde cinayete neden olur.

Göregenli, nefret suçlarını şöyle tanımlamıştır: “Bir kişi ya da gruba, ait olduğu kimliği, inancı, politik görüşü, cinsiyeti ya da cinsel yönelimi gibi nedenlerle, farklı biçimlerde zarar verme amacıyla saldırılması sonucunda oluşan suçlar genel olarak nefret suçları olarak adlandırılmaktadır.” Nefret suçları kurbanın herhangi bir eylemi sonucu değil, direkt olarak var oluşunu hedef alarak gerçekleştirilir. Diğer bir deyişle nefret suçları bir kişinin milliyetine, dinine, cinsel yönelimine ya da etnisitesine olan bir saldırıdır. Nefret suçları sadece bir bireye olan bir saldırı değildir; aynı zamanda o bireyin mensup olduğu gruplara ait insanların kendilerini ifade etmelerine ve varlıklarını sürdürebilmelerine bir

tehdittir ve engeldir. Nefret suçlarına maruz kalan bireylerde posttravmatik stres bozukluğu en sık rastlanan rahatsızlıklar arasındadır (Göregenli, 2009; 49-50).

Göregenli'ye göre nefret suçlarına maruz kalanlar iki farklı şekilde şiddete maruz kalırlar. Birincisinde tehdit edenin mesajı açıktır : “Ya böyle olma ya da böyle olduğunu belli etme! Çünkü böyle olduğunda varlığımızı ve iktidarımızı tehdit ediyorsun, yok olman ya da yok edilmen gerekiyor.” İkincisinde ise ona dokunmayan yılanın bin yaşamasından yana olan iyi kalpli homofobiklerin üstten bakan kibirli bakış açısıdır: “Olduğun gibi olmana hiç itirazım yok ama gözümüze görünme, mahallende, barında, parkında, yatak odanda kal!” Görüldüğü gibi eşcinsellik erkeklige bir tehdit olarak algılanmakta ve uzak durulması gereken bir durummuş gibi gösterilmektedir. Bu tehdit bireysel bir eğilimden çok toplumsaldır. Zira egemen erkeklik değerleri eşcinselliği ahlaki açıdan bir sorun olarak görmektedir. Egemen erkeklik değerleri birçok erkek tarafından benimsenmektedir (Sancar, 2008: 204).

2.1.5. Michael S. Kimmel’de Erkeklik İnşasında Homofobi

Kimmel, erkeklik ezeli ve ebedi değildir; biyolojik vasıflardan, penisten veya hormonlardan dolayı kazanılan bir nitelik de değildir der. Oysaki erkeklerin içinde buldukları kültürün etkisiyle kendi kimliklerini kendi oluşturdukları, tarihsel bir süreç içerisinde bireysel ve kolektif olarak değişebilen bir yapıdır erkeklik. Kimmel, erkekliğin tanımında en önemli unsur olarak diğer erkeğe dikkat çekiyor. Bir erkeğin kendini kanıtlamasındaki en önemli etken diğer erkeğin onayını almasıdır. Çünkü diğer erkek izler, not verir ve performansı değerlendirir. Erkekler arasındaki sohbetler, erkeklerin birbirlerine böbürlenmeleri üzerinedir, örneğin en son elde ettikleri kadınlardan bahsederler, sohbetleri güçle, zenginlikle taçlanır, umutsuz bir şekilde kabul görmek isterler. Kimmel erkeklerin erkekler gözünde kabul görme çabasını cinsiyetçiliğin bir sonucu olarak görür. Kadın erkeklerin aklındadır ancak erkeklik sosyal skalasında yükselmek için onları adeta para birimi gibi kullanır. Tüm o yiğitlikler, kahramanlıklar, alınan riskler, eşsosyal çevrede erkekliklerinin kabulünü almak içindir (Kimmel, 2000).

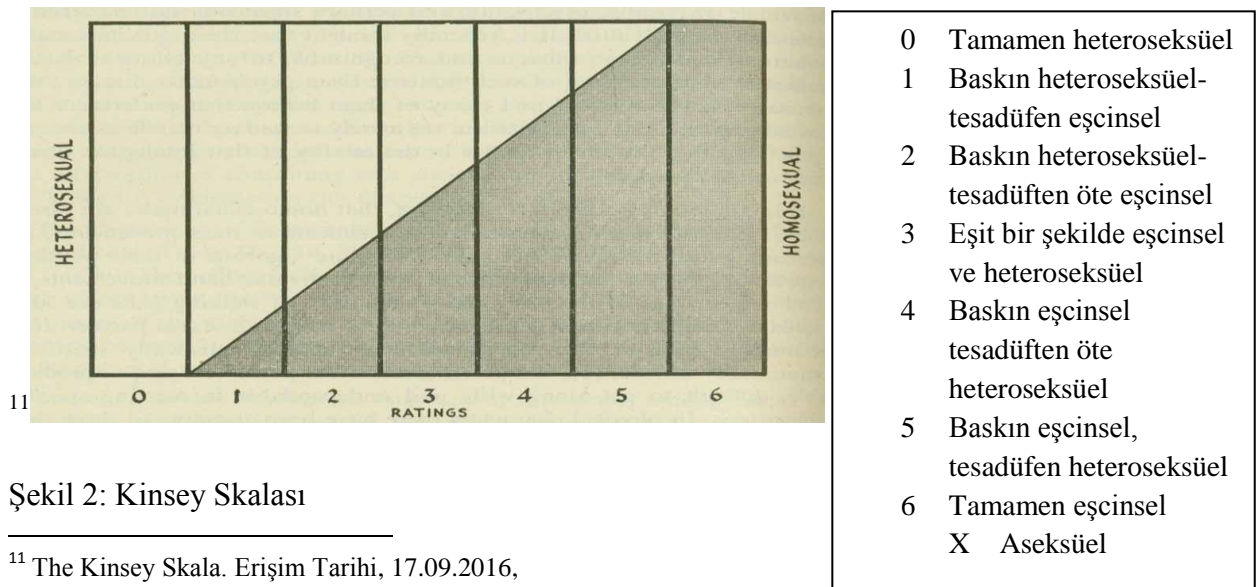
Kimmel’e göre homofobi geylere duyulan mantık dışı bir korkudan bile büyüktür, hatta bu korku gey olarak algılanmaktan bile korkutucudur. David Leverenz *ibne* kelimesinin

ne eşcinsel deneyimle ne de eşcinsellere duyulan korku ile alakalı olduğunu söyler. Bu korku erkekliğin derinliğinden gelen bir korku olup hanım evladı olanı, zayıfı etiketler ve aşağılar. Homofobi, erkeklerin, diğer erkekler tarafından maskelerinin düşürüleceği, erkekliklerinin ellerinden alınacağı ve dünyaya gerçek erkek olmadıklarını açığa çıkartacaklarından duyulan korkudur. Erkekler diğer erkeklerin korkularını görmesini istemezler, bu yüzden utanç duyarlar. Aşağılanmaktan korkarlar. Korkmaktan utanç duyarlar. Bu utanç sessiz kalmaya neden olur. Sessiz kalmak, kadınlara, azınlıklara, geylere ve lezbiyenlere yapılanları onaylamak anlamı taşır. Erkeğin sessizliği sistemin devamını sağlar. Erkeklerin bir aradayken yaptıkları ırkçı ve cinsiyetçi şakalar sistemin bir parçasıdır (Kimmel, 2000).

Hanım evladı gibi algılanma korkusu erkekliğin kültürel olarak tanımlanmasına hükmeder ve bu korku erken yaşlarda başlar. 1871 yılında bir eğitimci “Oğlanlar kendi aralarında erkek olmamaktan utanırlar” diye yazmıştır. Kimmel bu durumu ABD’den bir örnekle pekiştirmektedir. ABD’de 6 yaşında oğlan çocuklarının oynadığı herhangi bir okulun bahçesine girip, “Buradaki hanım evladı kim?” diye sorarak bir kavga çıkmasına neden olabilirim diye açıklamaktadır. Sonrasında oğlanların birbirlerini *hanım evladı* olarak göstereceğini, sonunda da kimin hanım evladı olduğuna karar verebilmek için bir kavgaya tutuşacaklarını söylemektedir. Diğer bir seçenek de sadece bir oğlanı göstererek onun etrafını çevirmek ve hanım evladının o olduğunu bağırmaktır. Bunun sonucunda ise o oğlan ya ağlayarak eve koşar ya da diğer oğlanlara hanım evladı olmadığını göstermek için birden fazla oğlanla baş etmeye çalışır. Aklında eğer eve giderse babası ya da ağabeyi onun hakkında ne düşünür vardır. Bu durumda kalan oğlanların tekrar öz güvenlerine kavuşması zaman alır. Şiddet çoğu zaman erkekliğin en belirgin işaretidir Çocuk yaşlarda duyulan hanım evladı sanılma korkusu ileriki yaşlarda da devam eder. Bütün hal ve tavırların, hareketlerin, bir cinsiyet kodu vardır. Diğer erkeklere ve kadınlara kanıtlanması gereken erkeklik testi oldukça acımasızdır ve bu durum artık erkekleri anksiyete ve huzursuzluğa sürüklemektedir (Kimmel, 2000).

2.2. LİTERATÜR TARAMASI

1970'ler ve 1980'lerde yükselen feminizm ve gey hareketleri akademide de etkisini göstermiştir. Bu dönemlerden itibaren akademik çalışmalar ve teoriler, toplumsal cinsiyetin ve cinselliğin politikada, kültürde ve toplumdaki temsillerine odaklanmıştır. Cinsellik çalışmalarında, en başta öne çıkan ve iki kitaptan oluşan *Kinsey Raporları* vardır. 1948'de *Sexual Behaviour in the Human Male* ve 1953'de *Sexual Behaviour in the Human Female* yayınlanmıştır. Bir zoolog ve Kinsey Enstitüsünün kurucusu olan Dr. Alfred Kinsey'in önderliğinde, binlerce Amerikalı ile yapılan görüşmeler sonrasında hazırlanan bu kitaplar daha önce tabu olan konulara değindiğinden muhafazakâr ABD'de şok etkisi yaratmıştır. Kinsey, çalışmalarında cinsel davranışların nasıl geliştiğini ve çeşitliliğini araştırmıştır. Kinsey'in raporlarına göre nüfusun ortalama %10'u eşcinsellerden oluşmaktadır. Erkekler arasında yapılan araştırmalara göre erkeklerin %46'sı biseksüel ilişkiler yaşamış ve %37'si hayatlarında en az bir kez eşcinsel bir ilişkide bulunmuştur. Kinsey bulguları yorumlarken eşcinsellik ve heteroseksüellik gibi terimleri kullanmaktan kaçınmış bu nedenle cinsel yönelimleri ifade etmek için Kinsey Skalası'nı geliştirmiştir. Kinsey Skalası araştırma sonuçlarının heteroseksüellik ve eşcinsellik kategorilerine tam uymaması sonucu geliştirilmiştir. Araştırma cinsel davranışların, düşüncelerin ve hislerin zaman içerisinde değişiklik gösterdiğini ortaya çıkarmıştır. İnsanları eşcinsellik, biseksüellik ve heteroseksüellik olarak üç kategoriye ayırmak yerine 0-6 arasında rakamlardan ve X'den oluşan gösterge çizelgesi üzerinde ifade etmenin daha doğru olacağı düşünülmüştür.

Şekil 2: Kinsey Skalası

¹¹ The Kinsey Skala. Erişim Tarihi, 17.09.2016, <https://www.kinseyinstitute.org/research/publications/kinsey-scale.php>

Kinsey raporları daha sonra yapılacak birçok araştırmaya da temel oluşturmuştur ve toplumda cinsellik algısını değiştirmiştir. Zira o zamana kadar ikili olarak düşünülen cinsel yönelim algısının gerçekleri yansıtmadığı ve birçok gri alanların varlığı ortaya çıkmıştır. Kinsey Raporları sayesinde o yıllara kadar sapık olarak tanımlanan eşcinsellerin aslında baskı altında tutulan bir azınlık olduğu ortaya çıkmıştır. Bu gelişme o dönemde yeni yeni gelişen eşcinsel ve lezbiyen hareketlerine bir umut olmuştur (Mondimore, 1999: 17). Dolayısıyla Kinsey raporları eşcinsellikle ilgili varsayımların kırılma noktalarından biridir denilebilir. Raporların amaçlarından biri de eşcinsellik ve ruh sağlığı arasında bir ilişki kurulması idi ancak eşcinsellerle yapılan görüşmeler sonrasında eşcinsellerin yaşadıkları sıkıntıların ayrımcılık nedeniyle olduğu ortaya çıkmıştır. Bu sonuçlar ve eşcinsel aktivistlerin sayesinde 1973 yılında Amerikan Psikoloji Derneği (APA) tarafından yayınlanan “Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı-IV (DSM-IV) eşcinselliği “hastalık” kategorisinden çıkarmıştır (Boratav, 2009: 73).

Herek’in (1993) eşcinsellerle ve lezbiyenlerle temas kurmuş heteroseksüellerin eşcinsellere yaklaşımı ile ilgili araştırması telefon ile gerçekleşmiş ve araştırmaya 1078 kişi katılmıştır. Araştırmada, geçmişte eşcinsellerle veya lezbiyenlerle kurulan bir temasın eşcinsellere ve lezbiyenlere yaklaşımı önemli ölçüde etkilediği ve yaklaşımların pozitif olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Araştırmaya göre, eşcinsellerle geçmişte iletişim kurmuş olan bir kişi bazı negatif yaklaşımlarda bulunan bir gruba bile ait olsa, bu kişinin yaklaşımı daha az negatiftir. Diğer yandan eşcinsellerle iletişim kuran bazı kişilerin liberal, iyi eğitilmiş, genç ve kadın olduğu belirtilmekte ve kurulan ilişkilerin karşılıklı olduğu vurgulanmaktadır. Dolayısıyla halihazırda eşcinselleri kabullenen heteroseksüeller eşcinsellerle daha fazla iletişim kurmaktadır. Heteroseksüel erkeklerin heteroseksüel kadınlara göre eşcinsel erkeklere daha düşmanca yaklaştıkları ortaya çıkmıştır. Ancak bu düşmanlık eşcinsel erkeğin veya lezbiyen kişinin kendilerine açılmasıyla azalmaktadır. Bu sonuçlar ışığında eşcinsellerin heteroseksüel arkadaşlarına ve ailelerine açılmaları eşcinselliğin toplumsal kabulünün önünü açmaktadır denilmektedir.

Kite ve Whitley’nin (1996) araştırmasında eşcinsellere yönelik tutum farklılıklarında cinsiyet farklılıkları araştırılmıştır. Erkeklerin kadınlara göre eşcinsellere bakışının daha

negatif olduğu belirtilmiş bunun nedeninin toplumsal cinsiyet inanç sisteminden kaynaklandığı vurgulanmıştır. Bu sisteme göre kadın ve erkek önyargılardan ve kalıp yargılardan oluşan bu toplumsal cinsiyet inanç sistemine göre hareket etmektedir. Eşcinsellere yönelik davranışların negatif olması bu inanç sistemi ile direkt olarak bağlantılıdır. Bu roller erkekler için çok daha sıkı ve katı olduğundan rolleri ihlal eden erkeklere yaptırım oldukça serttir. Dolayısıyla özellikle kadına dair özellikleri taşıyan eşcinsel erkekler bu nedenle ayrımcılığa uğrarlar. Geleneksel cinsiyet rollerini destekleyen bireylerin eşcinsellere daha fazla ayrımcı yaklaştığı belirtilmiştir.

Avrupa’da LGBT ile alakalı olarak yapılan en kapsamlı araştırma Birleşmiş Milletlerde İnsan Hakları Uzmanı olan Thomas Hammarberg’e ait olan rapordur. Avrupa Birliğine üye olan 47 ülkede yaşayan LGBT’lerle yapılan araştırma 2004-2010 yıllarını kapsamaktadır ve homofobi, transfobi, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğinden kaynaklanan ayrımcılıklar hakkında detaylı bilgi verir. Rapor, her üye ülkede yerel uzmanların saha araştırması sonucu elde edilen bilgilerin analiz edilmesiyle oluşmuştur. Rapora göre üye olan tüm ülkelerde homofobik ve transfobik davranışlar gözlenmiş ancak bu davranışlar ülkelere farklılık göstermiştir. Bu negatif düşünceler medyadaki ve ders kitaplarındaki LGBT’lerle ilgili olumsuz bilgilerle oluşmuş ve bu yerlerde cinsel yönelim ve cinsel kimliklerle alakalı kalıp yargılar yer almıştır. LGBT’ler dine, millete ve ailenin geleneksel değerlerine bir tehdit olarak görülmüştür. LGBT’ler tehditlerden, şiddetten ve ayrımcılıklardan korunmak için kimliklerini okullarda, iş yerlerinde hatta ailelerinde bile gizli tutmak zorunda kalmıştır.

47 üyeden 38 tanesi anayasalarında cinsel yönelim ayrımcılığı maddesine yer vermiştir. LGBT’ler hem ailelerinde hem de kamusal alanda şiddete maruz kalmaktadır. Çoğu zaman LGBT’ler polise ya da hukuka güvenmediklerinden başlarına gelen şiddet olaylarını bildirmemiştir. Rapora göre LGBT’ler heteroseksüellere göre daha fazla intihara, depresyona ve anksiyete sahibi olmaya meyillidir. Ayrıca sağlık hizmeti alırken sağlık çalışanları tarafından sorunlu bir davranışa maruz kalmışlardır. Okullarda LGBT gençler sıklıkla zorbalıkla mücadele etmek zorunda kalmışlardır. Hammarberg’in çalışması Batı olarak nitelendirilen yaşam standardı yüksek ülkelerde bile homofobinin birçok alanda varlığını sürdürdüğünü duyurması açısından oldukça önemlidir.

Columbia College öğrencisi Leela Grace *Eşcinsellere Karşı Tutumlar* isimli araştırmasında, araştırma sonuçlarını 4 kategoride değerlendirmiştir. Bu kategoriler; “kabul etmeme”, “olumsuz ancak kısmen kabullenme”, “çekincelerle kabullenme” ve “kabullenme” olmuştur. Araştırmada eşcinselliği kabullenmeyenler, neden olarak dini inançlarını göstermiş ve eşcinselliğin günah olduğunu ifade etmiştir. Kabullenmeyenlerin büyük kısmı hayatlarının hiçbir evresinde eşcinsellerle yakın arkadaşlık kurmamış veya başka bir ilişki içerisinde olmamıştır. Araştırmada eşcinselliği kabullenmeyenler eşcinselliği iğrenç bulduklarını ve eşcinsellerle arkadaşlık etmediklerini ifade etmişlerdir. Grace bazı katılımcıların eşcinsellerle bir araya gelirse “eşcinsel” damgası yemekten çekindiklerini dile getirmiştir. Araştırmanın en önemli bulgusu arkadaşlığın ve birebir iletişimin ayrımcılığı ortadan kaldırmada ne kadar etkili olduğudur (Grace, 1998).

Hong Kong İçişleri Bürosunun 2006 yılında “Eşcinsellere Karşı Tutumlar” isimli telefon yoluyla yapılan anket çalışmasına 2068 kişi katılmıştır. Araştırmaya katılanların yüzde 88’i eşcinsellik ve çalışma becerisi arasında bir bağlantı olmadığını söylemiştir. Katılımcıların % 61.1’i eşcinsellik ve cinsel serbestlik arasında bir bağ kurmamıştır. Katılımcıların % 47’si eşcinselliğin psikolojik olarak normal bir durum olarak değerlendirirken % 41.9’u tersini savunmuştur. Katılımcıların % 49.1 aile değerleri ve eşcinselliğin bağdaşmadığını belirtmiş, % 41.2 ise tersini ifade etmiştir. Eşcinsellere karşı ayrımcılığın ciddi boyutta olduğunu ifade edenlerin oranı % 29.7 dir. Eşcinsellerle sıkı iletişim halinde olan her 5 kişiden 2’si % (41.1) ayrımcılığın boyutunun ciddi olduğunu ifade etmiştir. Eşcinsellerin çalışma arkadaşı olarak kabulü % 79.9, komşu olarak kabulü % 78.00, arkadaş olarak kabulü % 76.1, öğretmen olarak kabulü % 60.2 ve aile üyesi olarak kabulü % 40.0 olarak ifade edilmiştir (MVA Hong Kong, 2006).

British Journal of Psychiatry’de (2003) yayınlanan bir araştırma İngiltere ve Galler’de yaşayan heteroseksüeller ve eşcinsellerin psikiyatrik durumunu karşılaştırmıştır. Araştırmaya 656 eşcinsel erkek, 505 heteroseksüel erkek, 430 lezbiyen ve 588 heteroseksüel kadın katılmıştır. Araştırma sonucunda eşcinsel erkeklerin heteroseksüel erkeklere göre önemli bir oranda daha fazla psikolojik sorun yaşadığı ve bu nedenle daha fazla ilaç tükettiği ortaya çıkmıştır. Eşcinsel erkeklerin ve lezbiyenlerin cinsel yönelimlerinden dolayı okullarda zorbalığa ve şiddete maruz kaldığı tespit edilmiştir.

Bu nedenle eşcinsel erkekler ve lezbiyenlerin daha kırılgan olduğu vurgulanmıştır. Lezbiyenler ve eşcinsel erkeklerin daha fazla psikiyatri kliniklerini ziyaret ettikleri belirtilmiştir. Bunun en büyük nedeninin toplumdaki eşcinsellere yönelik önyargılı yaklaşım olduğu düşünülmüştür (King vd, 2003: 552-558).

Avustralya Enstitüsü “Avustralya’da Homofobi” isimli bir araştırma yapmıştır. Araştırmaya 14 yaş ve üzeri olmak üzere 24.718 kişi katılmıştır. Araştırma sonucunda katılımcıların % 35’inin homofobik olduğu ve eşcinselliği ahlaksızlık olarak değerlendirdiği ortaya çıkmıştır. Bu oranın % 47’si erkek, % 27’si kadın olmuştur. Dolayısıyla erkeklerin daha homofobik olduğu sonucu vurgulanmıştır. Ek olarak yaşlı Avustralyalıların daha homofobik olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ancak özellikle liselerde öğrenciler arasında eşcinsellik karşıtı davranışların oldukça yaygın olduğu ve eşcinsel çocuklara çeşitli lakaplar takıldığı belirtilmiştir. Homofobinin önüne geçebilmek için çeşitli programlar hazırlandığı ancak sadece okulların % 25’inin bu programları müfredata aldığı, geri kalanının dikkate almadığı belirtilmiştir. Öğretmenlerin “eşcinselliği özendiriyor” algısından korktuğu ve dini topluluklardan çekindiği belirtilmiştir. Katolik liderlerin eşcinsel karşıtı görüşlerine rağmen eşcinselliğe en pozitif yaklaşan dini topluluk Katolikler olmuştur. Kilise öğretisi ve kişisel değerler arasında bir ayrım olduğu yorumu yapılmıştır (Flood ve Hamilton, 2005).

Hoşcan, 1998-2006 arasında Türkiye’de basılan bazı gazeteleri seçerek eşcinsellik temsillerini incelemiştir. Hoşcan’ın çalışmasının sonucuna göre gazetelerin çoğunda eşcinsellerle ilgili haberlere yer verilmemektedir. Yer verilen haberler ise eşcinselleri marjinal gösteren ve sansasyonel haberlerdir. Bazı haberlerde oldukça olumsuz bir dilin kullanıldığı, okuyucularda nefret ve iğrenme hissi uyandırılmasına yönelik yazılara yer verildiği belirtilmiştir. Kaos GL’nin 5 yılı kapsayan 2012 medya raporuna göre 196 kalıp yargıları besleyen haber, 52 LGBT’leri kriminalize eden haber ve 105 adet homofobik dille yazılmış haberin olduğu görülmektedir (Hoşcan, 2016 & Şenel, 2014).

Sakallı’nın (2002) cinsiyetçilik ve eşcinselliğe karşı tutumlar arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmasına 200 (124 erkek, 76 kadın) heteroseksüel öğrenci katılmıştır. Katılımcılardan erkeklerin kadınlara göre daha cinsiyetçi olduğu ve eşcinsellere karşı

daha negatif yaklaştığı belirtilmiştir. Cinsiyetçi olmayan katılımcılar cinsiyetçilere göre eşcinselliğe daha kabullenici yaklaşmıştır. Eşcinselliğe karşı negatif yaklaşımlar düşmanca ve korumacı cinsiyetçiliğin ürünü olarak değerlendirilmiştir. Muhafazakar katılımcıların eşcinselliğe daha ön yargılı yaklaştıkları belirtilmiştir. Muhafazakar erkeklerin muhafazakar kadınlara göre daha ön yargılı olduğu ifade edilmiştir. Eşcinsel birisini tanıyan katılımcıların tanımayanlara göre eşcinselliğe daha pozitif yaklaştığı belirtilmiştir. Cinsiyetçi erkeklerin ataerkiden kaynaklanan güç ile olan bağları nedeniyle eşcinselliğe karşı negatif yaklaşım sergileyebilecekleri ifade edilmiştir.

Sakallı ve Uğurlu'nun (2002) Heteroseksüel öğrencilerin eşcinsellerle iletişim kurmasının eşcinsellere karşı tutumlarına etkisi isimli araştırmasına 229 öğrenci katılmış, 211(105 erkek, 106 kadın) öğrencinin görüşleri istatistiklere yansımıştır. Araştırmaya göre daha önceden eşcinsel arkadaşı olanların eşcinsellere karşı daha pozitif yaklaştıkları ve önyargılarının azaldığı saptanmıştır. Eşcinsellerle arkadaşlık edenlerin eşcinsellerle alakalı kalıp yargıların yanlış, heteroseksüellik ve eşcinselliğin benzer olduğuna inandıkları belirtilmiştir. Eşcinsellerle arkadaş olanların sosyal normları sorguladıkları, olmayanların ise sosyal normları kabullendikleri ifade edilmiştir. Araştırmaya katılanlar eşcinsel bir patrandan veya çalışma arkadaşından çok fazla rahatsız olmayacaklarını ancak eşcinsel bir çocuk sahibi olmaktan veya kardeş sahibi olmaktan ciddi rahatsız olacaklarını belirtmişlerdir.

Lambdaistanbul (2006) Ne yanlış ne de yalnız!: Bir alan araştırması eşcinsel ve biseksüellerin sorunları isimli araştırmasına 399 kişi katılmış 393 kişinin anketi geçerli sayılmıştır. Araştırma sonucunda erkek eşcinsel katılımcıların eşcinselliklerini benimseme yaşının 20-24 yaş olduğu belirtilmiştir. Doğru bilgiye ulaşamadığı için cinsel yönelimle ilgili olumsuz duygulara kapılanların oranı % 56'dır. Araştırmada katılımcıların % 30'unun bir dönem içselleştirilmiş homofobi yaşadığı ortaya çıkmıştır. Katılımcıların bu denli olumsuz duygularla mücadele etmek zorunda kalmaları eşcinselliğe ve biseksüelliğe olan ayrımcı yaklaşımlarla açıklanmaktadır. Katılımcıların % 85'i özel hayatıyla ilgili paylaşımları sansürlemek zorunda kalmıştır. % 63'ü karşı cinsten sevgilisi varmış gibi rol yapmıştır.

Bereket ve Adam'ın (2006) araştırması Türkiye'de eşcinsel kimlikleri üzerine 20 eşcinsel erkekle görüşülerek yapılmıştır. Araştırmada eşcinsellerin aktif-pasif rol dağılımlarının eşcinsel kimliklerine olan etkisi ve eşcinsel kimliklerinin ortaya çıkması incelenmiştir. Araştırmaya katılan bazı katılımcıların feminen eşcinselleri kötülemesi ve "kadınsı" davranışlardan kaçındıklarını vurgulaması, hegemonik erkeklik otoritesinin eşcinseller üzerinde de etkili olduğunu göstermiştir. Diğer yandan, bazı eşcinsel erkeklerin, kaba olmayan içerisinde biraz feminen elementler bulunduran yeni bir erkeklik yarattıkları da ifade edilmiştir. Araştırmada Türkiye'nin hem Batıya hem de Orta Doğu'ya yakınlığının cinsel kimlik inşasında da etkisini gösterdiği ve Türk eşcinsellerin modern gey kimliğini kendilerine göre yorumlayarak bu kimliğe adapte olduğu ifade edilmiştir. Hem geleneksel hem modern formlarda eşcinsel kimlikleri bazen birbirine geçerek varlığını sürdürmektedir.

Gelbal ve Duyan'ın (2006) Üniversite öğrencilerinin eşcinsel erkeklere ve lezbiyenlere karşı tutumları isimli araştırmasına 168 kadın ve 147 erkek öğrenci katılmıştır. Araştırmada öğrencilerin lezbiyenlere yaklaşımının eşcinsel erkeklere göre daha pozitif olduğu ortaya çıkmıştır. Ancak genel olarak öğrencilerin hem lezbiyenlere hem de eşcinsel erkeklere yaklaşımı negatif olmuştur. Dini inançları kuvvetli olan öğrencilerin lezbiyenlere ve eşcinsel erkeklere yaklaşımı negatif olmuştur. Araştırmada daha önceden eşcinsel birisiyle iletişim kurmuş öğrencilerin eşcinsellere yaklaşımının daha pozitif olduğu belirtilmiştir. Cinsellikle alakalı liberal görüşleri olan katılımcıların eşcinsellere yaklaşımları pozitif olmuştur.

Çırakoğlu'nun (2006) eşcinselliğin üniversite öğrencileri üzerindeki algısı ile alakalı olarak yapmış olduğu araştırmasına 334 (140 kadın, 194 erkek) üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırma daha önce yapılan bazı araştırma (Sakallı, 2002; Sakallı & Uğurlu, 2002; Anderssen, 2002; Whitley, 1990) bulgularını desteklemiştir. Erkeklerin kadınlara göre eşcinsellere daha negatif yaklaştığı belirtilmiştir. Daha önce eşcinsellerle iletişim kurmuş olanların eşcinsellere karşı daha pozitif yaklaştığı ifade edilmiştir. Eşcinsellerle daha önceden hiç iletişim kurmamış olanlar eşcinselliğe daha negatif yaklaşmakta ve eşcinselliğin nedenini psikolojik veya fizyolojik bir bozukluk olarak ifade etmektedir. Eşcinsellerle daha önce iletişim kurmuş olanların eşcinselliğin nedeni

hakkında daha gerçekçi bakış açısı geliştirdiği belirtilmiştir. İletişim kurmayanların ise medyadan ve diğer insanların önyargılarından daha fazla etkilenemedikleri belirtilmiştir. Çırakoğlu araştırmasında, eşcinselliğin nedenlerini 4 kategoride ifade etmiştir. Bunlar: rahatsızlık, problemler, model alma veya heyecan arama ve tercih şeklinde olmuştur. Kadın katılımcıların bir kısmı erkek katılımcılara göre daha fazla bir oranla eşcinselliğin nedenini karşı cinsle olan problemler olarak açıklamıştır.

Göregenli'nin (2011) "Türkiye'de LGBT Bireylerin Gündelik Yaşamda Karşılaştıkları Ayrımcılık" isimli çalışması 106 kişiyle görüşülerek hazırlanmıştır. Araştırmaya katılan katılımcılar kendi evleri ve kişisel çevreleri haricinde her yerde ayrımcılığa uğradıklarını ifade etmiştir. Araştırmada, katılımcıların yarısı ayrımcılığa uğramaktan ve ayrımcılığın getirdiği şiddetten korktuklarını ifade etmişlerdir. Katılımcıların % 80'e yakın bölümü farklı türdeki ayrımcılık deneyimlerinden en az birini yaşadıklarını belirtmiştir. Araştırmanın önemli bulgularından bir tanesi katılımcıların cinsel yönelim ve cinsiyet kimlik algılarının kategorik olmadığıdır.

Öner'in (2013) Beyaz yakalı lezbiyen ve geylerin iş yaşamında yaşadıkları ayrımcılıklar ve mücadele stratejileri: Ankara'dan bir vaka çalışması isimli araştırmasına 8 lezbiyen ve 12 eşcinsel erkek katılmıştır. Katılımcıların çoğu çeşitli stratejiler kullanarak cinsel yönelimlerini iş yerlerinde sakladıklarını ifade etmiştir. Bu stratejiler arasında, heteroseksüel kimlik kullanma, kadınlardan hoşlanıyormuş gibi davranma, sahte bir kız arkadaş yaratma, konuyu değiştirme gibi stratejiler vardır. Bazı eşcinsel erkekler eşcinsel oldukları anlaşılmasın diye kıyafet seçimlerinden jest ve mimiklerine kadar dikkat ettiklerini belirtmişlerdir.

Bakacak ve Öktem'in (2014) araştırması eşcinsel erkeklerin ve lezbiyenlerin heteroseksist toplumda yaşarken kullandıkları yönetim stratejilerini ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Araştırmaya 15 (9 lezbiyen, 6 eşcinsel erkek) öğrenci katılmıştır. Araştırmada katılımcıların hepsinin çeşitli lakaplar takılmak suretiyle dışlandığı ve ayrımcılığa uğradığı belirtilmiştir. Katılımcıların heteroseksist düzende yaşamak için geliştirdiği stratejiler 4 gruba ayrılmıştır. Bu stratejiler, kendini kabullenme sürecindeki stratejiler, homofobik davranışları yönetim sürecindeki stratejiler, açılma sürecindeki spesifik stratejiler ve cinsel kimliği açık bir şekilde ifade edebilme olarak belirtilmiştir.

Bu sayede katılımcılar etiketlenmekten korunmayı, heteroseksist düzende hayatta kalmayı amaçlamıştır. Bunlara ek olarak Wilson ve Miller kullanılan bu stratejilerin diğer amaçlarının sosyal bir değişim yaratmak ve eşcinsellerle bunaltıcı deneyimler arasına tampon bir bölge yaratmak olduğunu belirtmiştir (Bakacak & Öktem, 2014: 27). Dolayısıyla bu stratejiler karşılaşılan heteroseksist durumları yönetme stratejileri olarak da anılmaktadır.

Ezlen-Ziya ve Koç'un (2016) "Türkiye'de eşcinsel erkek olmak" ile alakalı araştırmasına 14 eşcinsel erkek katılmıştır. Araştırma sonucunda erkeklığe dair geleneksel söylemlerin eşcinsel katılımcıların hayatında oldukça güçlü olduğu saptanmıştır. Katılımcılar "ideal erkeği" heteroseksüel normlara göre tanımlamışlardır. Bu katılımcıların maskülen görünüşlü, sert, duygularını bastıran ve başarıyı önemseyen kişiler olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla katılımcıların "ideal erkek" tanımlamalarında feminenlik yoktur. Katılımcılar feminen eşcinsel erkeklere olumsuz yaklaşmışlardır. Ezlen-Ziya ve Koç, katılımcıların feminen eşcinsellere olumsuz yaklaşımlarını içselleştirilmiş cinsel stigma olarak açıklamıştır. Araştırmada katılımcıların olumsuz yaklaşımlardan sakınmak için eşcinselliklerini gizledikleri belirtilmiştir. Bu durumun katılımcıların geleneksel maskülen normları benimsemesine ve bazı eşcinsel erkeklere karşı homofobik davranmalarına neden olduğu belirtilmiştir.

Bu alanda yapılan çalışmalar Spod¹² tarafından belirli aralıklarla listelenerek yayınlanmaktadır.¹³

¹² Sosyal Politikalar Cinsiyet Kimliği ve Cinsel Yönelim Çalışmaları Derneği

¹³ Spod Akademik Türkçe Kitaplar ve makaleler. Erişim Tarihi: 11.07.2017, <http://www.spod.org.tr/docs/SPOD-Akademi-turkce-kitaplar.pdf>; <http://www.spod.org.tr/turkce/wp-content/uploads/2013/08/SPOD-Akademi-t%C3%BCrk%C3%A7e-makaleler.pdf>

3.BÖLÜM: EŞCİNSELLİĞİN TARİHSEL ARKA PLANI

3.1. EŞCİNSELLİK: GÜNAHTAN HASTALIĞA

Tarih boyunca toplumun eşcinselliğe yaklaşımı oldukça çelişkili olmuştur. Eşcinselliğin tarihine bakıldığında öncelikle Batı kültüründeki eşcinsel erkekler göze çarpmaktadır. Viktorya dönemine kadar eşcinsellik bir kimlik olarak düşünülmemiştir. O zamana kadar bütün cinsellikler heteroseksüellik çerçevesinde algılanmaktadır (Sullivan, 2014: 4).

Foucault, 20. yüzyılda öne çıkan post-yapısalcı Fransız filozoflardan biridir. Kimi kavramları yapısöküme uğratarak insanı daha iyi anlamaya yardımcı olmuştur. Bunun için şimdi ve geçmişi birbirinden ayırır ve ikisi arasında bir gedik oluşur. Foucault'un tarih görüşünde hiçbir değişmez dayanağın ve özün yeri yoktur. Bu bağlamda Foucault insan bilimlerinin tarihsel olarak nasıl oluştuğu ve ne gibi sonuçlar ortaya çıkardığı ile ilgilenmiştir. Foucault'nun çalışmalarında sıklıkla 18. yüzyıl merkez konumdadır. Bu dönemde insan bilimleri yeni teknolojilerin eşliğinde modern biçimlerini almaktadır ve bu gelişmeler özneyi yeniden kurmaktadır. Bunun yanında eserlerinde, bilgi ve iktidar ilişkileri sıkça yer almaktadır. İktidar, çeşitli söylem ve pratiklerin üretildikleri alanlardır. İktidarın mekanizmaları olan eğitim, tıp ve psikiyatri gibi kurumlar bilgi üreterek çeşitli kontrol mekanizmaları oluşturmaktadır. Foucault, Cinselliğin Tarihi kitabında (1976), cinselliğin doğal olmadığını ve bahsedilen mekanizmalarla bireyin gözlem ve denetim altında tutulduğunu anlatmıştır. Dolayısıyla cinsellik bir söylemler ve uygulamalar ürünüdür (Sarup, 2004; Akgündüz, 2013).

Foucault Cinselliğin Tarihi kitabında, cinselliğe yönelik tutumların faklılaşmasını ve eşcinselliğin bir davranıştan kimliğe dönüşmesini şöyle anlatmıştır: Cinselliğin 16. yüzyıl itibariyle söyleme dökülmesiyle çok biçimli cinsellikler ortaya çıkmıştır. 17. yüzyılda burjuva toplumlarına özgü bir baskı rejimi söz konusuydu. Cinselliği denetlemek için bazı sözcükleri susturmak yoluyla öncelikli olarak dilin denetimi başlamıştır. Edep kuralları, kimlerin kimlerle nasıl konuşacağı düzenlenmiştir. Diğer yandan cinselliğe dair söylemler giderek artmıştır. Bedene ilişkin itirafların denetimi için devreye kilise girmiş, arzu ve şehvet günahın konusu olmuştur. Hristiyan öğretisi yoluyla cinselliğin her aşaması denetlenmeye başlanmıştır. 18. yüzyılda devletin gücünü

sağlamlaştırmak için cinsellik yönetilmeye başlanmıştır. Bu dönemde hükümetler nüfusun ortaya çıkmasına tanık olup nüfus planlaması yoluyla cinselliği yönetmeye çalışmıştır. Güçlü devlet nüfusun çokluğu ile eş değer sayıldığı için cinselliğin yararı ile alakalı söylemler düzenlenmiştir. Okullardaki düzenlemelerle çocukların denetimi sağlanmıştır. 18. yüzyıl cinselliğin kışkırtılı bir şekilde ifade edildiği aynı zamanda çeşitli stratejilerle cinselliğin söyleme geçtiği bir dönem olmuştur. Kilise hukuku, hristiyan öğretisi ve medeni kanun ile cinsel alışkanlıklar düzenlenmiştir. Meşru olan cinsellik evlilik içerisinde yer alan cinsellik idi. Bu dönemde cinselliğin merkezinde evlilik ilişkileri çerçevesinde üreme yer almıştır. Üreme merkezli olmayan cinsellik biçimleri kenar cinsellikler olarak görülmüş ve lanetlenmiştir. Eski zamanlarda yaygın ve normal olarak görülen küçük sapkınlıklar bu dönemde hukuki olarak cezalandırılmıştır. Mahkemeler eşcinselliği de sadakatsizliği de yasaklamaya başlamıştır. Doğa da bir tür hukuktan ve doğaya aykırı gerekçesiyle cinsellik cezalandırılmakta idi. Anatomik özelliklerinden dolayı çift cinsiyetle dünyaya gelen hermafroditler uzun süre suçlu olarak görülmüştür. 19. yüzyıla gelindiğinde kenar cinsellikler tıp hâkimiyetine girmiş, sınıflandırılmış ve yönetilmiştir. Livata eski klise yasasında ve medeni hukukta yasak bir edimken bunu yapan kişi hukuksal bir özneydi. Bu dönemin eşcinseli ise her yerinden cinsellik akan biriydi. 1870 yılında Westphal'ın "ters cinsel duyarlılıklar" makalesi eşcinselliği livata yapan yanlış yola girmiş birinden içinde hermafrodit öğeler barındıran bir türe dönüşmüştür. Tıp birçok kenar cinsellikleri sapkınlıklar olarak sınıflandırmıştır. İktidar baş edemediği bu kenar cinsellikleri somutlaştırarak yok edeceği düşüncesindedir. Böylece sırayı bedenler alır (Foucault, 2012: 11-44).

Sancar, Foucault'un Cinselliğin Tarihçesi kitabının evrensel olarak kabul edilmiş cinsel normallik ve sapkınlık normlarının aslında tarihsel ve kültürel olduğunu ve dolayısıyla bu normların değişken olduğunu göstermesi açısından bir öncü olduğunu söylemiştir. Özetle, 17. yüzyıldan itibaren cinsellik, iktidarın denetim mekanizmaları olan psikiyatri, tıp ve psikanaliz ile denetim altına alınır. İktidar eşcinselliği de sapkın olarak kabul eder ve onu da yöneterek gücünü her yere yayar. Tıp sapkın olarak görülen bu davranışları tıbbi kuramlarla ve pratiklerle tanımlar ve tedavi etmeye, bu sapkın davranışları ortadan kaldırmaya çalışır. Dolayısıyla toplumsal denetimin sürdürülmesine katkı sağladığı düşünülmür (Sancar, 2008; Candansayar, 2009; Akgündüz, 2013).

3.2. HOMOSEKSÜELLİKTEN GEYLİĞE

Homoseksüel kelimesi Yunanca eş, aynı anlamındaki *homo* ve ortaçağ Latincesindeki cinsel anlamındaki *sexualis* kelimelerinden oluşturulmuştur (Baird, 2003: 27). Homoseksüel kelimesi ilk kez, 1869 yılında Kuzey Almanya Federasyonu için hazırlanan ceza kanununda yer alan aynı cinsiyetten insanların cinsel birlikteliklerinin suç olarak kabul edilmesi ile ilgili olan maddenin Macar yazar ve gazeteci Karl Maria Kertebey tarafından eleştirilmesinde kullanılmıştır (Selek, 2011: 60). Kertebey Prusya Adalet Bakanına, isimsiz olarak yazmış olduğu mektuplarda *sodomi*¹⁴ ve homoseksüelliğin ayrımını yapmıştır. Mektuplarda *sodomi*yi tanıyı kızdıranlar olarak, homoseksüelleri ise toplumu kızdıranlar olarak tanımlayarak ikisinin ayrımına dikkat çekmiştir (Tamagne, 2004). Yazmış olduğu mektuplarla Kertebey dünyanın ilk eşcinsel savunucularından biri olmuştur.

20. yüzyıla gelindiğinde eşcinsellik günahtan hastalığa dönüşmüştür. Özellikle 1950-1970 yılları arasında birçok eşcinsel kendi istekleri dışında psikiyatri hastanelerine yatırılmışlar ve burada elektrik şokuyla kaçınma tedavisine (EKT) maruz kalmışlardır. Psikiyatr ve Psikanalist Judd Marmor eşcinsel hastalarıyla çalıştıkça eşcinsellerin durumunun hastalık olmadığına karar vermiştir. Marmor'un da büyük çabalarıyla 1973 yılında eşcinsellik Amerikan Psikiyatri Birliğince (APA) bir hastalık kategorisi olmaktan çıkarılmıştır (Candansayar, 2009: 71). 1978 yılında kurulan Uluslararası Lezbiyen ve Gay Birliği (ILGA), 400'den fazla üye örgüte sahiptir ve uluslararası birçok konferans düzenleyerek eşcinsel hareketleri desteklemektedir (Giddens, 2008: 504).

1990 yılında ise Dünya Sağlık Örgütü eşcinselliği zihinsel hastalıklar listesinden çıkarmıştır. Bu gelişmeler eşcinsel haklarının uluslar arası düzeyde kabul görmesi için oldukça önemli gelişmelerdir (Arat, 2009: 40).

1960 ve 70'lı yıllara damgasını vuran özgürlükçü hareketler, kavramlar konusunda da kendisini göstermiştir. Hastalık veya günahkar ile ilişkilendirilen homoseksüel kelimesi

¹⁴ Sodomi eski ahitte yer alan iki şehirden biri olan Sodom ve Gomora'dan gelmektedir. Hiçbir şekilde üremeye sonuçlanmayacak bir eşcinsel ilişkinin haz için gerçekleşeceği kesindir ve günahtır Mondimore: 1999). MS. 50 dolaylarında yaşayan filozof Philo, Sodom'un yok edilmesi ile eşcinsellik arasında bir bağ kurmuştur. (Baird, 2003;91) (bkz. s. 44)

yerine neşeli ve tasasız anlamına gelen “gay” sözcüğü eşcinseller tarafından benimsenmiş ve kullanılmaya başlanmıştır. Bu sayede eşcinseller kendilerine dayatılan hasta ve günahkar suçlamalarından sıyrılabilmıştır (Cömert, 2009:172).

Amerikan Psikiyatri Birliği'nin 1974 yılında yayınladığı bildirme ile eşcinselliğe yönelik ayrımcılıkların önüne geçmeyi hedefler. Bildiri şöyledir:

Homoseksüellik muhakeme, denge, güvenilebilirlik, sosyal ve mesleki yeterlilikte herhangi bir bozulma anlamına gelmemektedir. Bu nedenle APA homoseksüellere karşı işe alım, barınma, konaklama ve belge verme gibi alanlarda uygulanan her türlü kamusal veya özel ayrımcılığı kınar. APA ırk, inanç, renk ve benzeri konularda başkalarının korunmasını sağlayan ve homoseksüellere de eşit oranda garanti sağlayabilecek olan insan hakları yasalarının yerel ve federal seviyelerde uygulanmasını destekler ve teşvik eder. Ayrıca APA homoseksüellik konusunda ayrımcılık yapan her türlü yasanın iptalini destekler ve teşvik eder (Yetkin: 2009 :79).

1990'lara gelindiğinde eşcinselliğin bir hastalık olduğundan yola çıkarak üç psikiyatr ABD'de Ulusal Eşcinsellik Araştırma ve Tedavi Birliğini (NARTH) kurmuştur. Şu an dünyada 1000'den fazla üyesi olan merkezde, kurucu psikiyatr Joseph Nicolosi'nin deyimiyle, eşcinsellerin içindeki heteroseksüellik potansiyeli çıkartılmaya çalışılmaktadır.¹⁵ Eşcinselleri heteroseksüel yapmak için kullanılan terapiye “*Düzeltilici Terapi*” denmektedir.¹⁶ Bu terapinin sonuçları hakkında herhangi bilimsel bir çalışma yoktur. Ancak bu terapilerden zarar gördüğünü söyleyenler veya değişmediğini söyleyenlerin öyküleri mevcuttur. Cinsel yönelim değişebilen bir şey değildir; ancak cinsel istekler bastırılabilir. Bu da cinsel yaşam biçimini zoraki değiştirmek anlamına gelir. APA 1998'de yayınladığı bir bildiri ile “düzeltilici” ve “dönüştürücü” terapilere karşı çıkarak 40 yıldır bu terapilerin hiçbir bilimsel araştırma sunmadığına dikkat çekmiş ve bireylere cinsel yönelimi değiştirmeye çalışmaktan kaçınılmasını tavsiye etmiştir (Yetkin: 2009 :80-81).

¹⁵ Joseph Nicolosi. Erişim Tarihi, 06.04.2017, <http://www.josephnicolosi.com/>

¹⁶ NARTH Institute. Erişim Tarihi, 06.04.2017, <http://www.narth.com/important-updates>

3.3. ANTİK YUNAN VE SAMBİA HALKI

Kategorize etmek soyut bir kavramdır ve kategorize edilen şeylerin özünü kavramaya yardımcı olur. Aynı kategoride yer alanların benzer özellik taşıdığı düşünülür. Kategoriler sayesinde dünyayı anlamlandırmak kolaylaşır. Yeni kategoriler oluşurken eski kategoriler ortadan kalkabilir (Mondimore, 1999: 22).

Ancak insanları, davranışları özellikle cinsel davranışları bir kategori içerisinde düşünmek oldukça zordur. Örneğin heteroseksüellik ve eşcinsellik kategorilerinin sınırları muğlaktır ve birbirine çakışan bölümleri söz konusudur. Bu kategorileri farklı kültürdeki insanlara uyarlarken çeşitli sorunlar ortaya çıkarken, eski uygarlıklarda bu kategorilere rastlanmayabilir. Farklı kültürlerde ve eski uygarlıklarda eşcinselliğin farklı tanımları vardır. Dolayısıyla eşcinselliği tanımlamak düşünüldüğü kadar kolay değildir (Mondimore, 1999: 22).

Eski Yunan Dönemi'nde sanat ve edebiyat alanında eşcinsel erkekliğine dair birtakım eserler vardır. K.J Dover *Greek Homosexuality* isimli kitabında İÖ 4. ya da 5. yüzyıldan kalma, üzerinde eşcinsel erotizmi yer alan vazolara ve diğer çömlek örneklerine 20 sayfa ayırmıştır. Yunan tiyatrosu erkek ilişkilerini konu alan birçok eserle doludur. Euripides'deki bir karakter olan Cylops, "Ben erkekleri kızlara tercih ederim" ifadesini kullanmıştır. Bahse konu olan bu erkekler eşcinsel değildir. Zira Yunanlarda böyle bir kelime ya da böyle bir kavram yoktur. Bu nedenle Yunanların bu ilişki türüne biseksüellik demek daha doğrudur. Çünkü her iki cinsiyetle olan cinsel davranış da kabul görmektedir. Ancak burada bahsedilen biseksüellik ile günümüzdeki biseksüellik arasında da ciddi farklar vardır (Mondimore, 1999: 29).

Eski Yunan döneminde cinsel edimler iki kişinin deneyiminden çok bir kişinin bir kişiye yaptığı bir şeydir. Etken olan penis, yani erkektir. Dolayısıyla cinsel edimler baskınlık ve boyun eğen esasında şekillenmiştir. Bu durumu Klasik Çağ Uzmanı "David Halper şöyle belirtmektedir: "Klasik Çağın Atina'sında cinsel objeler iki farklı şekil alıyordu ama erkek ve kadın olarak değil, aktif ve pasif, saldırgan ve boyun eğen olarak." (Mondimore, 1999: 30).

Eski Yunanda, aynı sosyal gruptaki erkeklerin birlikteliği statüleri düşünülerek titizlikle planlanmıştır. İdeal ilişki şekli aktif yaşlı bir erkek ve genç pasif bir erkek arasındaki

ilişkidir. Yaşlı erkeğin zevk alması düşünülürken genç olanın zevk alması beklenmez. Bu iki farklı rol, iki farklı isimle adlandırılmaktadır. Yaşlı olana erastes, genç olana eromenos denmektedir. Eromenos'un evresi ergenlik denilen çocukluktan gençliğe geçiş evresidir. Bu evreyi geçtikten sonra eromenos artık bir kadınla evlenebileceği gibi isterse kendisi de erastes olarak genç bir erkekle ilişkiye girebilir. Erkeğin hem evli hem de eromenos olmasında hiçbir sakınca olmadığı gibi, toplum tarafından da beklenen davranış budur. Bazı erkekler ise evlenip çocuk sahibi olmalarına rağmen cinsel eş olarak sadece erkekleri seçebilir. Bion ve Zeno gibi filozoflar ve Büyük İskender, yaşamları boyunca sadece erkeklere ilgi duymuşlardır (Mondimore, 1999: 31-32). Dolayısıyla bu dönemde eşcinsellik veya heteroseksüellik diye kavramlar söz konusu değildir; arzular ve cinsel nesne seçimleri alt-üst ilişkisini temel alarak yapılmaktadır. O halde günümüzdeki cinsellik anlayışı modern, Batılı hatta burjuva üretimidir ve Halperin'in deyişiyle "İnsan yaşamının gerekli ve içkin yapıtaş olaktan uzaktır." (Halperin, 2013: 95-10).

1970'li yıllarda Gilbert Herdt; Yeni Gine kültürüyle alakalı yapmış olduğu bir araştırmada, Papua'nın doğusunda yaşayan Sambia halkını ve kökleri Asya'ya dayanan bu halkın eşcinselliği kurumsallaştırdığını keşfetmiştir. Sambia halkı yakın geçmişe kadar adayı paylaştıkları diğer kabilelerle sürekli bir savaş halinde olduğu için halkın en çok değer verdiği özellikler kahramanlık ve cesaret gibi "eril" özellikler olmuştur. Güç isteyen ağır orman işleri ve avcılık, erkeklerin görevi olduğundan, güçlü olmak büyük bir erdem kabul edilmektedir. Kadınlar ise tarla işleriyle uğraşp çocuk büyütmektedir. Sambia halkı içinde erilliğe ve erkeklığe büyük değer verilirken kadınlar aşağılanır. Kadınların, erkeklerin değerini düşürdüğüne inanılır ve kadınlar erkeklerin sahip olduğu erilliğe bir tehdit olarak kabul edilir. Bu nedenlerle erkek çocukları buluş çağındayken annelerinden alınır, genç erkeklere teslim edilir. Yetişkinlik töreni sırasında oğlan çocuğunun erkek olabilmesi için annesinden almış olduğu dişi özü kan akıtarak gerçekleştirilmesi gerekir. Bu aşamadan sonra da erkek olabilmenin gücüne sahip olabilmesi için, erkeklik özü olan meninin vücuduna girmesi gerekir. Saldırganlık, cesaret, kas gücü, sakal gibi erillikler bu şekilde oğlan çocuğuna geçer, oğlan çocuğu büyüyünce de kendisi aktif rolü üstlenir (Mondimore, 1999: 41-43).

Sambia kabilesine ait bu yetişkinlik töreni Batı'nın değer yargılarına oldukça terstir. Zira Batı'da çocuk ve yetişkin ilişkisi katı kurallarla yasaklanmıştır. Ancak eşcinselliği anlayabilmek için farklı kültürlerdeki yansımalarını incelemek oldukça önemlidir. Bunun da en iyi yolu cinsel davranışların kişinin içinde buldukları kültür tarafından belirlendiğini yani yapısal bakış açısını kabul etmek ve cinsel davranışları bu açıdan değerlendirmektir. Bu bakış açısına göre cinsel roller ve davranışlar içinde yer alan kültürün dinine, ahlak yapısına, hukuki geleneklere, politikaya, sanata, psikoloji ve bilime hatta coğrafya ve iklime göre şekillenir. Yapısal bakış açısına göre cinsel roller uygarlıktan uygarlıklığa değişiklik gösterir çünkü insan cinselliğinin önceden kabul edilmiş bir senaryosu yoktur. O nedenle cinsel olarak normal kabul edilen Eski Yunan'dan Kolomb öncesi Amerika halklarına, Yeni Gine yaylalarından sanayileşmiş ülkelere göre farklılık gösterir (Mondimore, 1999:46).

3.4. SODOMİ

İsa'nın doğumundan sonra Hristiyan dinbilimciler cinselliği düzenleyici çeşitli kavramlar geliştirmiştir. Bu kavramları geliştirirken İ.Ö 3. yüzyılda yaşayan Stoacıları örnek almışlardır. Stoacılar cinselliğin üreme amaçlı olduğunu ve hazzın olmaması gerektiğini savunmuştur. Kabul görmeyen aykırı cinsel edimlere sodomi denmeye başlanmıştır. Sodomi eski ahitte yer alan iki şehirden biri olan Sodom ve Gomora'dan gelmektedir. Hiçbir şekilde üreyle sonuçlanmayacak bir eşcinsel ilişkinin haz için gerçekleşeceği kesindir ve günahdır (Mondimore: 1999). MS. 50 dolaylarında yaşayan filozof Philo, Sodom'un yok edilmesi ile eşcinsellik arasında bir bağ kurmuştur. (Baird, 2003;91) Ancak bazı piskoposlar Sodom şehrinin yıkılmasını farklı yorumlamışlardır. Piskopos Selby, *Living in Sin* isimli kitabında, Sodom'un yok edilmesinin nedenini eşcinselliğe değil, konukseverlik ilkesinin ihlaline bağlamıştır (Baird, 2003: 94). Tevrat'ta Lut'un yerleştiği Sodom bölgesi halkının büyük bir günah işlediği ancak bu günahın ne olduğu belirtilmemiştir. Bazı Yahudi kaynaklarına göre Sodom'un günahı cinsel taşkınlıktan çok yabancıya zulüm, kıskançlık ve hırsızlıktır (Katar, 2007).

Eşcinsellikle ilgili yasaklar tek tanrılı dinlerle gelmiştir. 16. yüzyılda Sodomi adı altında anal ilişkiler yasaklanmıştır. Bu yasaklar 1885 yılına kadar geçerliliğini korumuş ve ek olarak erkek erkeğe cinsel yakınlaşmalar suç kapsamına alınmıştır. Mastürbasyon ve

eşcinselliğin insanları yozlaştırdığına inanıldığından ikisi de hastalık olarak görülmüştür.

3.5. STONEWALL İSYANLARI VE ÖNCÜ İSİMLER

1960'lı yıllar Amerika'sında eşcinsellerin polis tarafından taciz edilmesi sıradan bir durumdur. Zira eşcinsellerin cinsel yönelimleri ceza hukukunun bir objesi olmuş psikolojik durumları sürekli aşağılanmış ve eşcinseller medyada alay konusu olmuştur. Dolayısıyla böyle bir ortamda bar baskınları çok şaşırtıcı bir durum değildir (Hunt, 1992: 220)

Ancak 1969 yılının 28 Haziran gecesi, Greenwich Village'da yer alan Stonewall Inn'e yapılan polis baskını her zamanki baskınlardan farklı olmuştur. Barın müdavimleri ağırlıklı olarak toplumdan dışlanmış olan eşcinseller, transseksüeller, evsizler ve mafya üyeleridir. Genellikle polis baskınları şikâyetle geçiştirilirken bu seferki baskında polis ve kalabalık karşı karşıya gelmiştir. Bazı eşcinsellerin polis tarafından götürüldüğünü gören diğer eşcinseller ve transseksüeller barın dışında "Eşcinsel Gücü, Üstesinden Geleceğiz" diyerek slogan atmaya başlamıştır. Daha sonra kalabalığa yüzlerce kişi katılmış ve çatışmalar artmıştır. Bu olay eşcinsel özgürleşme hareketinin miladı sayılmıştır. Her yıl haziran ayının son pazar günü New York'ta *Gay Pride*¹⁷ kutlamaları yapılarak Stonewall hatırlanmaktadır.

1950 ve 1960'lardaki Afroamerikalıların sivil hak mücadeleleri, savaş karşıtı gösteriler ve kadın hareketleri, eşcinseller gibi toplum tarafından marjinal kabul edilen azınlıkları da etkilemiştir. Bu zengin politik atmosfer eşcinsellerin seslerinin de duyulmasına yardımcı olmuştur. Stonewall baskınının, eşcinsel özgürlük hareketine dönüşmesinin arkasındaki politik atmosfer böyle olmuştur.

19. yüzyılın ortalarında hazırlanan seküler hukuk sistemi, dini öğretileri referans almış ve eşcinsel haklarını tanımamıştır. Özellikle bu hukuk sisteminin cinselliği düzenleyen kısmı Roma Katolikliğinden alındığı için üreme dışı cinsel birliktelikler iğrenç olarak kabul edilmiştir. Kilisenin etkisindeki bu sisteme ilk tepki Hannover Krallığı'nda bir hukukçu ve gazeteci olan Karl Heinrich Ulrichs'den gelmiştir. Ulrichs eşcinsel olduğunu açıkladığında görevinden kovulmuştur.

¹⁷ Eşcinsel Onur Yürüyüşü

Eşcinsel olduğunu açıkladıktan sonra Ulrichs, o zamanın embriyoloji biliminden etkilenecek cinselliğin doğasını açıklayan yazılar yazmaya başlamıştır. 1864-1879 arası 12 ayrı kitap yayınlamıştır. Bu kitaplara “*Research on the Riddle of Love between Men*” denmiştir. Ulrichs, ceninlerin gelişiminde karşı cinsiyetin de olduğunu söyleyerek bu durumu eşcinsel arzuların doğasına benzetmiş ve eşcinsel arzuların da bu nedenle doğal olduğunu ifade etmiştir (Baird, 2003: 26).

Ulrichs’in yazdığı yazılar LGBT’lere bakış açısını değiştirmiştir. İlk eşcinsellerin heteroseksüellerden farklı bir grup olduğunu deklare etmiş, daha sonra eşcinselliğin doğal olduğunu, bu nedenle legal olması gerektiğini savunmuştur. O zamanlarda eşcinsel kelimesi henüz yoktur; eşcinsellik için “aşağılayıcı davranış” denmektedir.

İşin özü, Ulrichs, eşcinselleri kamuoyunda savunan ilk aktivist olmuştur. Eşcinsellerin yanında etnik ve dini azınlıkların, bekar annelerin de hakkını savunmasıyla çağının çok ötesinde bir kişi olmuştur. Yazıları Alman seksolog Hirschfeld’e ilham olmuş ve Ulrich’in ölümünden iki yıl sonra Hirschfeld dünyanın eşcinsel haklarını savunan ilk organizasyonunu kurmuştur (Littauer, 2016).

Ulrics 1966 yılında, geliştirdiği kuramlarını psikiyatr Krafft Ebing’e göndermiştir. Krafft Ebing onları değiştirerek *Psychopathlogia Sexualis* adlı kitabına koymuştur. Tıbbi seks biliminin kurucusu olarak kabul edilen Krafft-Ebing kuramlarını oluştururken hastalarından ve ona gelen mektuplardan faydalanmıştır. Krafft-Ebing araştırmaları sonrasında, eşcinselliğin heteroseksüellikle eşdeğer olduğunu, bu nedenle psikonörotik bir hastalık olmadığını kabul etmiştir. Araştırmalar, eşcinsellerin cinselliğin yanında aşkı ve bir ilişki içerisinde olmayı heteroseksüeller kadar istediğini göstermiştir. Dolayısıyla eşcinsellerin duyguları ve istekleri heteroseksüellerden farklı değildir (Oosterhuis, 2012).

3.6.TÜRKİYE’DE EŞCİNSEL KİMLİĞİ VE HAK MÜCADELELERİ

Türkiye’nin coğrafi konumu itibariyle Avrupa ve Orta Doğu’nun komşusu olması onu melez bir ülke konumuna sokmuştur. O nedenle Türkiye’de cinsel kimlik algısını determinist bir bakış açısıyla açıklamanın imkanı yoktur. Global olarak dünyaya yayılan eşcinsel kimlikler, Türkiye’de yerelle sentezlenerek yeniden inşa edilmiştir. Modern kapitalist dünya sistemi, özel ve kamusal alanı yeniden tanımlamış, eşcinsel kimliklerini

ve hareketini etkilemiştir. Köyden kentlere göçün artması ile yeni ilişkiler kurulmaya başlanmıştır. Yeni ekonomik politikalar bireyselleşmenin önünü açarken yeni kamusal alanlar da erkeklerin erkeklerle sosyalleşmesine imkan tanımıştır. 20. yüzyılda Türkiye'nin hızlı bir şekilde sanayileşmesi, kadının iş hayatına katılması gibi gelişmeler Türkiye'yi de modern düzenin bir parçası haline getirmiştir. Diğer yandan kurumsallaşmış ataerki karşısında kadınlar birçok hak talebi için çeşitli aktivitelerde bulunmuşlardır. Tüm bu yaşanan sosyal değişimler eşcinsel ve lezbiyen kimliklerinin ve organizasyonlarının da ortaya çıkmasına neden olmuştur (Bereket ve Adam, 2006: 133-135).

1980'lerden beri süregelen bu toplumsal değişimler neticesinde bir grup eşcinsel kendilerini “gey” olarak tanımlamaya başlamıştır. Şehirli, eğitilmiş ve orta sınıftan gelen bu eşcinseller geleneksel aktif-pasif rol dağılımı eşcinselliğe karşı geliyorlar ve Batıdan aldıkları “gey” kimliğine kendi deneyimlerini katarak alternatif bir gey kimliği inşa ediyorlardı. Bu kimlik, erkeklerle hem duygusal hem de cinsel anlamda birlikte olan, uzun süreli birliktelikler içerisinde yer alan, heteroseksüel bir bedenin davranış biçimlerini arzular ve onlara öykünen, homofobi karşıtı politik bir duruş sergileyen bir erkeği ifade etmektedir (Yenicioğlu, 1997; Özbay, 2015).

Ünlü eşcinsel yazarlar Murathan Mungan'ın ve Selim İleri'nin kitapları, Ferzan Özpetek'in oldukça ses getiren Hamam (1997) filmi ile eşcinsellik kamusal alanda tartışılır olmuştur. Ülkenin ilk gey barı İstanbul'da Vat-69 ismiyle 1975 yılında açılmıştır ve barın genellikle ziyaretçileri Beyoğlu'nda ve çevresinde ikamet edenlerden oluşmuştur (Yenicioğlu, 1997; Özbay, 2015).

Türkçe'de feminen eşcinsel erkek ve maskülen eşcinsel erkeği adlandırmak için olan iki farklı kullanım, Yenicioğlu (1997) ve Bereket ve Adam'ın (2006) araştırmalarında belirtilmiştir. Bu iki farklı kullanım aynı zamanda aktif ve pasif rol dağılımını da ifade etmektedir.

Yenicioğlu'nun (1997) gey kimliği ile alakalı olarak yapmış olduğu araştırmaya İstanbul ilinde yaşayan eşcinseller katılmıştır. Beyoğlu bölgesi uzun yıllar Queer yaşamların buluşma noktası olmuştur. Araştırmaya göre İstanbul'da yaşayan iki farklı eşcinsel grubundan söz edilmektedir. Birincisi kendilerini *ibne* olarak tanımlayan pasif

eşcinsel erkeklerdir. Pasif eşcinseller, davranışlarında ve kıyafetlerinde feminen öğeler barındıran, müstehcen bir dil kullanmaktan kaçınmayan, eğitim düzeyi düşük ve ağırlıklı olarak kırsal kesimden gelen eşcinsellerdir. Bu grupta yer alan eşcinseller, kimliklerini cinsel kimlikleri üzerinden tanımlamazlar. Aktif rolü benimseyen eşcinsel erkeklere *kulanpara* denmektedir. Kulanparalar masküldür ve eş olarak pasif eşcinsel erkekleri seçerler. O nedenle bu ilişki şekli heteroseksüel ilişkileri andırmaktadır (Yenicioğlu, 1997).

İkinci grupta yer alan eşcinseller iyi eğitilmiş ve şehirlidir. Sürekli olarak kimliklerini sorgularlar. Sosyalleşecekleri sofistike gey barlar vardır. İstanbul'da Lambda, Ankara'da Koas GL çeşitli kültürel aktiviteler organize ederek birçok eşcinselin sosyalleşmesine ve bir gey kültürünün oluşmasına katkı sağlamıştır (Yenicioğlu, 1997). Bereket ve Adam'ın araştırmasında cinsiyet rolü pasif olan eşcinsel erkek *lubunya*, aktif olansa *laço* olarak adlandırılmıştır. Laçolar kendilerini eşcinsel olarak görmezler ve kendilerini aktif gey olarak tanımlamazlar. Çünkü erkekliklerinin eksik olduğu kanısını vermek istemezler. Dolayısıyla laçolar kendilerini heteroseksüel bir erkekten farklı görmez. Genellikle laçoların sevgilisi, lubunyalı olur (Bereket ve Adam, 2006: 137).

Türkiye'de eşcinselliğin toplumsal algısı zaman içerisinde farklılık göstermiş ancak hiçbir zaman suç teşkil etmemiştir. Eşcinsellik her ne kadar suç sayılmasa da siyasal iktidarlar tarafından ya yok sayılmış ya da olumsuz söylemlerin hedefi olmuştur (Erdoğan, Köten:2014).

Türkiye'de LGBT'lere yönelik ilk ayrımcılık 1980 darbesi sonrası gelmiş, 19 Mart 1981 tarihli genelgeyle sahnede kadın kıyafeti giyen erkekler yasaklanmıştır (Erdoğan, Köten, 2014). Kaos GL'nin kurucu üyelerinden olan Ali Erol (2008), 1980 darbesiyle Türkiye'de sadece siyasi anlamda değil sosyal ve kültürel olarak da ilişkilerin askıya alındığını, dolayısıyla eşcinsel hareketin de gecikmeli olarak ortaya çıktığını belirtmiştir.

LGBT'ler sorunlarını paylaşmak için ancak 1980'lerin ortasında bir araya gelmiş, 1990'larda da örgütlenmeye başlamıştır. 1980'in ortalarında eşcinseller kapalı arkadaş çevrelerinde, izole parklarda, birahanelerde bir araya geliyor, sosyalleşiyor ve sıkıntılarını dile getiriyorlardı (Erol, 2008).

Türkiye’de LGBT hareketi destekleyen oluşumlardan bir tanesi Türkiye’deki feminist harekettir. Türkiye’de feminist hareket 1980’lerde ortaya çıkmış ve ataerkil yapılarla mücadele etmeye başlamıştır. Ancak bu mücadelesini sürdürürken, feminist hareket zorunlu heteroseksüellik konusunda zayıf kalmıştır. Bu boşluğu LGBT hareket başarıyla gidermiş ve feminist hareket zorunlu heteroseksüellik ile mücadele etmeye başlamıştır (Kurbanoglu, 2011: 231).

Türkiye’nin 1986 yılında Avrupa Birliğine tam üyelik için başvuru yapması LGBT hareketin önünü açan etkenlerden biridir. Türkiye 80’ler boyunca Birleşmiş Milletlerle çeşitli anlaşmalar yapmış, bu sayede LGBT örgütlerine projeler için fon sağlanmış, tüm bu gelişmeler LGBT hareketin ilerlemesini sağlamıştır. Aynı zamanda yapılan bu anlaşmalar sayesinde LGBT derneklerine açılan kapatma davaları derneklerin lehine sonuçlanmıştır. 1990’lı yıllar LGBT hareket için önemli gelişmelere sahne olmuştur. İstanbul’da 1993 yılında Lambdaistanbul, Ankara’da ise 1994 yılında Kaos GL kurulmuştur. 1994 yılının Eylül ayında çıkmaya başlayan Kaos GL dergisi, eşcinsellerle alakalı ön yargılı haberlerle dolu ana akım medyaya bir alternatif olabilmek amacıyla yayınlanmaya başlanmıştır (Kurbanoglu, 2011: 232-235). Dergi eşcinsellerin sesini duyurabilmek ve onlara bir alan yaratabilmek amacıyla yayın hayatına devam etmektedir.¹⁸

Kaos GL, 2005 yılında bir tüzel kişiliğe bürünerek dernekleşmiştir. O zamandan bu yana birçok alanda ayrımcılıklarla mücadele etmektedir. Kaos GL bunun yanında film gösterimleri gibi çeşitli kültürel faaliyetler de düzenlemektedir ve ilk LGBT kütüphanesini de oluşturmuştur. 2006 yılından beri uluslararası homofobi karşıtı buluşmayı organize eden dernek, hukuktan sosyolojiye birçok alanda danışmanlık hizmeti vermektedir.¹⁹ İzmir’de kurulan Siyah Pembeüçgen de dernek olan beşinci LGBT derneği olmuştur. 2017 yılına gelindiğinde, Siyah Pembeüçgen İzmir, Morel Eskişehir, Queer Adana, Mersin 7renk, Pembe Hayat Ankara, SPoD LGBT İstanbul, Bursa Özgür Renkler gibi oluşumlar Türkiye’nin çeşitli illerinde ayrımcılıklarla mücadele etmeye devam etmektedir. Bunlara ek olarak ODTÜ, Boğaziçi, Hacettepe, Akdeniz ve Bilgi üniversitesi başta olmak üzere bazı üniversitelerdeki LGBT ve queer

¹⁸ Kaos GL Dergisi. Erişim Tarihi: 01.02.2017, <http://www.kaosgldergi.com/dergi.php>

¹⁹ Kaos GL Derneği. Erişim Tarihi: 01.02.2017, <http://www.kaosglderneği.org/kaosgl.php>

klüpleri çeşitli etkinliklerle toplumsal cinsiyet farkındalığı yaratmaya çalışmakta ve ayrımcılıklarla mücadele etmenin yollarını aramaktadır.

1999 yılında Türkiyeli eşcinsellerin buluşması sonrasında “gay” kelimesi Türkçeleştirilerek “gey” olarak kullanılmaya başlanmış ve Eylül 2006’da Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğüne geçmiştir. TDK’da “gey” sözcüğünün karşılığı “eşcinsel erkek”dir (Güner vd, 2011). Gay kelimesi İngilizce’de mutlu, kaygısız ve ışıltılı anlamlarında kullanılmakta iken 19. ve 20. yüzyılda özellikle eşcinsel erkek anlamında kullanılmaya başlandı. LGBT dernekleri gay kelimesini “aynı cinse cinsel çekim” şeklinde tanımlamaktadır. Dolayısıyla bazı durumlarda eşcinsel kadın anlamında da kullanılmaktadır.²⁰

İstanbul’da 2003 yılından itibaren düzenlenen Onur yürüyüşleri LGBT’lerin görünürlülüğünü artırmak açısından oldukça önemlidir. Otuz kişiyle başlayan gösteriler toplumun diğer kesimlerinin de desteğini alarak 2013 yılında 50 bini aşkın katılımcıyla düzenlenmiştir.

²⁰ Oxford İngilizce Sözlük. Erişim Tarihi: 29.05.2017, <https://en.oxforddictionaries.com/definition/gay>

4.BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN VERİLERİNİN ANALİZİ

Araştırmanın bu bölümünde kuramsal ve kavramsal çerçeve esasında nitel araştırma yöntemi kullanılarak 27 katılımcı ile yapılan görüşmelerden elde edilen bilgiler tartışılacaktır. İlk bölümde görüşmeye katılan 7'si kadın 9'u erkek 16 heteroseksüel katılımcının, ikinci bölümde görüşmeye katılan 11 eşcinsel erkek katılımcının görüşleri tartışılacaktır. Katılımcıların büyük çoğunlu Ankara ilinde ikamet etmektedir. Katılımcıların meslek grupları; Avukat, Elektrik Elektronik Mühendisi, İngilizce Öğretmeni, Öykü Yazarı, Proje Danışmanı, Bankacılık Uzmanı, Doktor, Eczacı, Bilgisayar Mühendisi, Almanca Mütercim, Sosyolog, Biyolog, Metin Yazarı, Kamu çalışanı, Yönetim ve Pazarlama Uzmanı, gibi çeşitlilik arz etmiştir.

Katılımcılarla yapılan derinlemesine görüşmeler en az 30, en fazla 1,5 saat sürmüştür. Katılımcılardan elde edilen veriler kuramsal ve kavramsal çerçeve esasında temalara ayrılarak tartışılmıştır.

Bazı katılımcılar Ankara dışında yaşadığından, bazı eşcinsel katılımcılar ise kimliklerini gizli tutmak istediklerinden, bu katılımcılar ile görüşmeler elektronik posta veya internet üzerinden sohbet yoluyla yapılmıştır. Araştırmada heteroseksüel ve eşcinsel bireyler üzerinden hareket edilerek verilere ulaşılmıştır. Araştırmada heteroseksüel ve eşcinsel erkeklerden elde edilen veriler iki ayrı kategoride tartışılmıştır. Bu kategoriler üzerinden kuramsal ve kavramsal çerçeve dikkate alınarak temalar geliştirilmiştir.

İlk grup heteroseksüel bireylerin olduğu gruptur. Bu grubun ilk temasında heteroseksüel bireylerin profilleri tanıtılmıştır. Heteroseksüel bireylerle yapılan görüşmeler neticesinde bazı katılımcıların ayrımcı yaklaşımlarda buldukları tespit edilmiş ve bu ayrımcı yaklaşımların hangi alanlarda etkili olduğu ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Ayrımcı düşünceler homofobi olarak değerlendirilmiş ve "homofobi" teması altında Kimmel'in erkeklik inşası ve Connell'in hegemonik erkeklik kavramı çerçevesinde tartışılmaktadır. Bu başlık altında bir başka tartışılan konu kalıp yargılarla beslenen feminen eşcinsellik homofobisidir. Bu gruptaki diğer tema heteroseksüel katılımcıların çoğunun eşcinselliği üzüntü ile özdeşleştirmesi sonucunda oluşan temadır: "Eşcinsellik: Üzüntü Duymaktan Öte" dir. Bu temada Türkiye'de bir ilk olan LGBT ailelerin kurmuş olduğu LİSTAG üyelerinin deneyimleri ve bu araştırmaya katılan heteroseksüel

bireylerin “kendilerinin bir eşcinsel çocuğu olması” durumundaki görüşlerinin benzerliği tartışılmaktadır. Sonraki tema “Sahne performansında ve Gündelik Yaşamda Eşcinsellik” temasıdır. Bu temada sahne performansında yer alan eşcinsel sanatçıların oldukça saygı gördüğü ancak buna karşın gündelik yaşamdaki homofobi gerçeği heteroseksüel katılımcıların görüşleri doğrultusunda tartışılmaktadır. Bu gruptaki son tema eşcinsellerin evliliği ve çocuk sahibi olması ile ilgili heteroseksüel katılımcıların görüşleridir. Çeşitli araştırma sonuçlarının da paylaşıldığı bu başlık altında eşcinsel evliliklerin tarihsel süreci de anlatılmaktadır.

İkinci grup eşcinsel katılımcılardan elde edilen verilerin tartışıldığı gruptur. Eşcinsel katılımcıların profilleri ilk temada tanıtılmaktadır. İkinci temada ise eşcinsel katılımcıların eşcinselliği tanımlamaları bazı bilimsel araştırmalarla tartışılmaktadır. Üçüncü temada katılımcıların eşcinselliklerini kabullenme süreci ve Mondimore’un bu süreç ile ilgili değerlendirmeleri, dördüncü temada katılımcıların eşcinselliklerini aileleri ile paylaşma veya paylaşmama durumları, beşinci temada katılımcıların deneyimleri zemininde oluşturulan bulgular, Connell’in hegemonik erkeklik kavramı ve heteronormativite kavramları çerçevesinde tartışılmaktadır. Altıncı temada mozaik erkeklik kuramı ekseninde katılımcıların hegemonik erkeklik ile müzakereleri, yedinci temada katılımcıların aile ve evlilik kurumları ile ilgili görüşleri, sekizinci temada, modadaki androjen akım eşliğinde renklerin cinsiyetlendirilmesi ve dokuzuncu temada, eşcinselliğin cinsellikle ilişkilendirmesi kalıp yargısı tartışılmaktadır. Son temada, sahne performansındaki eşcinsellerin günlük yaşamdaki eşcinsellerin görünürlülüğünden daha fazla olması nedeniyle yaşanan tartışmalar paylaşılmaktadır.

4.1. HETEROSEKSÜELLERE DAİR VERİLERİN ANALİZİ

Araştırmanın bu bölümünde heteroseksüel bireylerle yapılan görüşmeler tartışılacaktır. Katılımcıların görüşleri analiz edilerek benzer görüşler gruplandırılmış ve kuramsal çerçeve ekseninde temalar oluşturulmuştur. Araştırmada heteroseksüel bireylerin en çok hangi alanlarda eşcinsel erkeklere ayrımcı yaklaşımlarda buldukları ve bu yaklaşımın temelinde neler olduğu tartışılmaktadır. Ayrıca heteroseksüel katılımcıların,

heteroseksist düzende bir heteroseksüel olarak yaşarken toplumsal cinsiyet rolleri ve normları konusunda kırılmalar yaşayıp yaşamadıkları da tartışılacaktır.

4.1.1. Heteroseksüel Katılımcıların Profilleri

	Yaş	Gelir	Eğitim	Cinsiyet
G1	37	Üst Gelir	Yüksek Lisans	Kadın
G2	37	Üst Gelir	Yüksek Lisans	Erkek
G3	32	4000	Lisans	Erkek
G4	26		Lisans	Kadın
G5	26	3000+	Lisans	Erkek
G6	33	2000	Doktora	Kadın
G7	25	1500	Lisans	Erkek
G8	24	1400	Yüksek Lisans	Kadın
G9	22		Yüksek Lisans	Kadın
G10	23			Erkek
G11	31	2000	Yüksek Lisans	Kadın
G12				Erkek
G13	40	Orta Gelir	Yüksek Lisans	Erkek
G14	32		Önlisans	Erkek
G15	27	3000-4000	Lisans	Erkek
G16	28		Yüksek Lisans	Kadın

Araştırmaya katılan 16 kişinin en küçüğü 22, en büyüğü 40 yaşındadır. Katılımcıların büyük çoğunluğu lisans mezunu, bir kısmı da yüksek lisans ve doktora mezunudur.

Katılımcıların büyük kısmı orta gelir grubunda yer almaktadır. Katılımcılar kendilerini muhafazakar, sosyal demokrat, sosyalist, sola yakın liberal, liberal ve Atatürkçü olarak değerlendirmektedir. Katılımcıların bir kısmı siyasi görüşlerini ve gelir durumlarını paylaşmak istememişlerdir. Bu verilere göre katılımcıların heterojen bir özellik gösterdikleri söylenebilir.

4.1.2. Eşcinselliğe İlişkin Yanlış Bilgiler

Çırakoğlu, (2006) yapmış olduğu araştırmasında eşcinselliğin nedenlerini dört başlık altında ifade etmiştir. Bunlar: rahatsızlık, problemler, model alma veya heyecan arama ve tercih şeklinde olmuştur. Kadın katılımcıların bir kısmı erkek katılımcılara göre daha fazla bir oranla eşcinselliğin nedenini karşı cinsle olan problemler olarak açıklamıştır.

Bu araştırmaya katılan heteroseksüellerin eşcinselliğin nedenlerini açıklarken kesin ifadeler kullanmadığı ve genellikle “olabilir” diyerek cümlelerini sonlandırdıkları gözlemlenmiştir. Araştırmaya katılan bir kişi, karşı cinsle yaşanan problemlerin eşcinselliğe neden olduğunu belirtmiş ve eşcinselliğin bir tercih olduğunu vurgulamıştır. İki katılımcı ise ailede yaşanan problemlerin etkili olabileceğini ifade etmiştir. Katılımcıların 4’ü eşcinselliği psikolojik bir rahatsızlık veya durum olarak tanımlamış, 1 katılımcı ise ahlaki zafiyet olarak nitelendirmiştir. Katılımcıların büyük kısmı aile ve çevrenin önemine dikkat çekmiş, bir kısmı ise eşcinselliğin doğuştan geldiğini ifade etmiştir. İki katılımcı eşcinselliğin ikiye ayrıldığını, birisinin doğuştan geldiğini ve eşcinsellerde hormonların düzensiz çalıştığını, ikincisi ise aile içi bir sorun sonrasında psikolojik olarak geliştiğini ifade etmiştir. İki katılımcı gerekli hormonal veya psikolojik tedavi ile eşcinselliğin tedavi edileceğini belirtmişlerdir. Bir katılımcı eşcinselliği interseks olmakla karıştırmış ve eşcinselleri “çiftcinsiyetli” bireyler olarak tanımlamıştır.

Lambda İstanbul’un (2006) eşcinsel erkeklerle ve lezbiyenlerle yapmış olduğu araştırmada “Doğru bilgiye ulaşamadığınız için cinsel yöneliminizle ilgili olumsuz duygulara kapıldınız mı?” Sorusuna % 56 evet demiştir. Bu oldukça büyük bir rakamdır ve eşcinseller ve lezbiyenler dahi hayatlarında bir dönem doğru bilgiye ulaşmakta zorluk çekmiştir ve bu nedenle içselleştirilmiş homofobi yaşamıştır (Lambda, 2006: 53). Doğru ve yargısız bilgiye ulaşmak, homofobinin önlenmesi için oldukça önemlidir.

Sullivan (2004) homofobinin altında yatan etkenlerden birinin kalıp rol beklentileri olduğunu ifade etmiştir. Toplum, insanlardan rol kalıplarına uymasını beklemektedir. Bu rol kalıpları örneğin maslülenlik ve feminenlik ihlal edildiğinde toplum bu durumu ergenlik döneminde yaşanan sorunlara bağlamakta ya da bir başkaldırı olarak açıklamaktadır. Bu durum toplumu, eşcinselliğin bir tercih olabileceği beklentisi içine sokmaktadır. Eşcinselliğin bir tercih olabileceği yanılığısı homofobiyi besleyen inançlardan birisidir (Sullivan, 2004: 2). Oysaki eşcinsellik, heteroseksüellik ve biseksüellik gibi bir yönelimdir. Dolayısıyla istenildiğinde değiştirilebilecek bir seçim değildir. “Cinsel yönelim belli bir cinsiyetteki bir kişiye karşı süregelen, duygusal, romantik ve cinsel çekimi ifade eder” (Kaos GL, 2006: 14). Cinsel ve duygusal ilgi, eşleşme tarih boyunca hiçbir zaman karşı cinsle sınırlı kalmamıştır. Cinsel yönelimin anlaşılabilmesi için heteroseksüellik de incelenmeye başlanmıştır (Boratav, 2006; Başar, 2012).

Bir diğer konu cinsel yönelim ve cinsiyet kimliklerin karıştırılması konusudur. Sakallı (2002) araştırmasında, Türk medyasında ağırlı olarak transseksüeller ve travestilerle alakalı haberlerin yapılmasının eşcinseller, transseksüeller ve travestiler arasında bir fark yokmuş gibi bir algı yarattığını belirtmiştir. Bu araştırmada katılımcılara transseksüeller, biseksüeller, travestiler ve eşcinseller arasında bir farkın olup olmadığı sorulmuştur.

G1, eşcinsellik ve transseksüelliği kabullenebildiğini ancak travestiliği seks işçiliği ile ilişkilendirdiği için olumsuz yaklaştığını belirtmiştir. G11, eşcinselliği kabullenebileceğini ancak transseksüellik ve travestiliğin şekilci olduğunu ve amaçlarının dikkat çekmek olduğunu belirtmiştir. G7, yakın zamana kadar hepsinin eşcinsellik olduğunu sandığını ancak kısa bir süre önce farkları ile alakalı bilgilendiğini belirtmiştir. 9 katılımcı ifade edilen cinsel yönelimler ve cinsiyet kimlikleri arasında fark yok açıklamasında bulunmuştur. Bu 9 kişiden 2’si soruyu hak kazanımları olarak değerlendirip LGBTİ bireylerin hepsinin gerekli hakları kazanmalarını vurgulamıştır.

Travesti garip başlığında yer alıyor. Sonuçta hiçbir fark yok. Bilimsel olarak parçalara bölmeye gerek yok. Sıra dışı, olumsuz, anormal, normal dışı gözüyle bakıyorum (G2)

G2’nin transfobik yorumuna ek olarak bazı katılımcılar “farklı” ve “ilginç” ifadelerini kullanmıştır.

Biseksüellikle alakalı olarak G1, G6 ve G14 yorum yapmıştır. G1, biseksüelleri haz peşinde koşanlar olarak değerlendirmiş ve biseksüelliğin bir cinsel yönelim olmadığını belirtmiştir.

Biseksüellerle alakalı bir film izlemiştim. İnsan için bir yolculuk sanırım bu tercihi bulmak ve ilerlemek veya ilerlememek. Hep cinsellikle bağlantılı düşünülüyor ama aslında duygu ve düşüncelerle alakalı (G6)

Hazcı tipler... Ondan da faydalanalım bundan da. Bir cinsel yönelim değil bence. Onları çok ciddiye almıyorum açıkçası (G1)

G14, biseksüelliği hal ve tavırlardan ayırt edemediğini haklarında bir bilgi sahibi olmadığını belirtmiştir. Bazı katılımcılar transeksüellik ve travestiliği aynı kabul etmiş, bu cinsel kimliklere karşı oldukça transfobik ifadeler kullanmıştır. Biseksüellikle alakalı olarak, katılımcıların bir kısmının biseksüelliği bir cinsel yönelim olarak görmediği ve biseksüelleri “hazcı” olarak nitelendirdiği görülmüştür. Genel olarak biseksüeller hakkında katılımcıların çoğu yorum yapmamıştır. Bazı katılımcıların ise eşcinsellik, transseksüellik, travestilik ve biseksüellik ile arasında bir fark olmadığına inandığı, bu yönelim ve kimlikleri eşcinselliğin türleri olarak gördükleri düşünülmüştür.

4.1.3. Homofobi: “Normal Olmayan Bir Durum”

16 katılımcı ile yapılan görüşmeler sonrasında bazı görüşmecilerin homofobik açıklamalarda bulunduğu görülmüştür.

G1'e göre eşcinsel olmak sorun değildir ancak eşcinsel olduğunu topluma göstermek sorundur; diğer bir deyişle, açık bir şekilde eşcinsel olmak G1'i rahatsız etmektedir. G1 eşcinsellerden rahatsız olmasını mekânlara göre ayırtmıştır. Barda tek başınayken bir eşcinselle karşılaştığında tepki vermeyeceğini ancak gündüz ailesiyle birlikteyken bir mekânda karşılaşırsa rahatsız olacağını belirtmiştir. Bir nevi eşcinselleri ailesine bir tehdit olarak düşünmüştür. G1 rahatsızlıklarını daha çok kendi muhafazakâr kimliğinin gerektirdiği bir durum olarak temellendirmekte ve nefret söyleminde bulunmaktan kaçınmaktadır.

G2, eşcinselliği “sıra dışı, olumsuz ve normal olmayan bir durum” olarak tanımlamaktadır. Eşcinsellerden adeta üçüncü bir cins olarak bahsetmiş ve görüşlerini ifade ederken kendini bir üst sınıf olarak konumlandırmıştır. Eşcinsellerle ilgili olarak

“bilinçli olarak kırıtan tipler” tanımlamasında bulunmuş ve kalıp yargıları²¹ pekiştirmiştir. G2 “eşcinsel yaşam tarzının” çok farklı ve garip olduğunu düşünmekte, bu yüzden de saklanması gerektiğinin altını çizmektedir. Gittiği bir restoranda eğer yan masada bir eşcinsel oturduğunu düşünürse o masayı değiştireceğini de belirtmektedir. Görüldüğü gibi düşüncelerde başlayan eşcinsellere duyulan nefret bu şekilde eylemlere dönüşerek ilerlemektedir. G2 görüşme boyunca oldukça homofobik ifadeler kullanmıştır.

G3 kendini muhafazakâr olarak tanımlamıştır ve eşcinselliğin ahlaki bir zafiyet olduğunu söylemiştir. G3 eşcinselliği tanımlarken daha çok eşcinsellerin medyada yer alan imajlarından etkilendiğini ifade etmiştir. Eşcinsellerin kadın gibi konuşan, giyinen ve makyaj yapan erkekler olduğunu belirterek eşcinsel erkekleri tek bir kategoriye indirgemiş ve homofobik ifadelerde bulunmuştur.

Oysaki ince, narin yapılı bir heteroseksüel erkek olacağı gibi iri gövdeli, kıllı ve oldukça maskülen gey erkekler de vardır. Ancak G5’in ifade ettiği üzere medya, eşcinselliğin tektipleşmesinde büyük rol oynamaktadır.

Görsel medyanın eşcinsel kavramıyla birlikte sunduğu görüntüler ister istemez aklımda yer etmiş durumda. Feminin görünümlü erkekler ya da maskülen kadınlar medyada kullanılan eşcinsel imajının temelini teşkil etmektedir. (G5)

Diğer yandan feminin eşcinsel erkekler olduğu kadar maskülen eşcinseller de vardır. Maskülen eşcinsel erkekler, *ayılar* adıyla anılmaktadır. Genelde ayı terimi iri yapılı, kıllı, geniş gövdeli gey ve biseksüel erkekler için kullanılmaktadır. 1980’lerde ABD’de çıkan *Bear Magazine* dergisi ile kullanımı yaygınlaşmıştır.²² Ayı hareketi “konvensiyonel gey anlayışına uymayan, yani ‘efemine’ olmayan, dar ve parlak kıyafet giymeyen, kıllarını aldırmayan ve ‘doğal erkekliği’ benimseyen ancak geleneksel baskıcı erkek cinsiyet rollerini reddeden ve erkekleri seven” erkeklerin bir araya gelmesiyle oluşmuştur (Kurbanoglu, 2011: 236). Türkiye’de de sosyalleşebilmek ve

²¹ Bir topluluğun bütün üyelerine yönelik, abartılmış ya da indirgenmiş, aşırı yalınlaştırılmış ve genelleştirilmiş, çoğunlukla önyargılı kanı. (stereotype)

²²Bear (Gay Culture). Erişim Tarihi: 14 Kasım 2016 [https://en.wikipedia.org/wiki/Bear_\(gay_culture\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Bear_(gay_culture))

ayrımcılıkla mücadele etmek için kurulan ayı hareketinin, isimleri zaman zaman değişmektedir.²³

G9, eşcinsel erkeklere karşı herhangi bir rahatsızlık duymadığını ancak kadınların eşcinselliğinden rahatsız olduğunu belirtmiştir. Bunun nedenini, -kendisi de bir kadın olduğundan- bazen kadınların kendisini arzuladıklarını düşündüğüne bağlamıştır. Erkek görüşmecilerden çoğu erkek eşcinsellerden rahatsızlık duyarken, kadın eşcinsellere karşı herhangi bir duygu beslemediklerini, hatta cinsel çağrışımlardan dolayı lezbiyen ilişkilerin çekici gelebildiğini belirtmiştir. Herk'in (1999) araştırması heteroseksüel erkeklerin lezbiyenlere daha olumlu yaklaştığını ortaya çıkarmıştır. Aynı araştırmaya katılan beyaz kadınlar lezbiyenliği yanlış olarak nitelendirmiş, bazıları ise erkek eşcinselliğini doğal karşılamıştır. Kite ve Whitley (1996)'in araştırmasında kadınlar lezbiyenliği az bir farkla daha olumsuz karşılamıştır. Aynı araştırmada erotik çağrışımlarından dolayı erkeklerin lezbiyenliğe daha pozitif yaklaşabileceği belirtilmiştir (Kite ve Whitley, 1999: 345). Louderback ve Whitley'nin (1997) araştırmasında, heteroseksüel erkeklerin erotik videolarda tanık oldukları kadın-kadına cinsellik temaları nedeniyle, lezbiyenliğe negatif yaklaşmadıkları belirtilmiştir. Videolarda yer alan kadın kadına cinsellik sahnelerine genelde erkeklerin de katıldığı, dolayısıyla lezbiyenlerin erkekler için potansiyel seks partneri olarak gösterildikleri vurgulanmıştır. Dolayısıyla bu durum izleyenlerde, kadına ilgi duyan kadının erkeklere de ilgi duyacağı izlenimi vermektedir (Louderback ve Whitley, 1997: 180). Araştırmada lezbiyenliğin erotik çağrışımının, Amerikan toplumsal cinsiyet inanç sisteminde oldukça uzun bir süredir var olduğu belirtilmiştir.

Görüşmecilerin bir kısmı, eşcinsel erkeklerin feminen olmasını ve giyinmesini, makyaj yapmasını dikkat çekmek olarak algıladıklarını ve böyle davranan geylerin özentilebileceğini ifade etmişlerdir. Bu durumun toplum için uygun olmadığına ve bu hareketlerin toplumdaki eşcinsellerin imajına ilişkin önyargıları beslediğine dikkat çekmişlerdir. G3 homofobik yaklaşımını, eşcinselliği AIDS ile ilişkilendirerek oluşturmuştur.

²³ Çekinmeyin Onlara Ayı Deyin. (30.12.2001). Erişim Tarihi: 14.11.2016, <http://www.hurriyet.com.tr/cekinmeyin-onlara-ayi-deyin-45563>

Eşcinsellik ahlaki bir tehdittir toplum için. AIDS eşcinsellikle bağlantılıdır diye düşünüyorum. Hem heteroseksüellerin hem de eşcinsellerin aleni olarak öpüşmesi, ynaşması beni çok rahatsız eder. (G3)

HIV virüsünün ortaya ilk çıktığı zamanlarda bu virüsün eşcinseller tarafından yayıldığına dair sansasyonel haberler uzun süre medyayı işgal etmişti. Ancak yapılan araştırmalar neticesinde, şempanzelerde bulunan SIVcpz virüsünün avcılık esnasında şempanzelerden insanlara bulaştığı ve bu virüsün insanlarda HIV-1'e dönüştüğü teorisi oldukça önem kazanmıştır.²⁴ G11 eşcinselliğe olan yaklaşımların olumsuz olmasında toplumun yapısına dikkat çekmiştir:

Eşcinselliğe olan olumsuz yaklaşımların temelinde toplumun gelenek ve görenekleri, tabuları ile oluşturduğu kalıpların yarattığı baskı vardır.(G11)

Weinberg homofobiyi açıklarken eşcinsellere duyulan korkunun önemli bir nedeninin eşcinsellerin çoğalarak aile değerlerini tehdit etmesi olarak düşünüldüğünün altını çizer. Bu ifadelerin korku üzerine temellenmesi toplumun gelenek, görenek ve değerlerine ters düşmesinden kaynaklanmakta ve normal olmayan bir durum olarak nitelendirilmektedir.

4.1.3.1. Homofobi : “Kadın Gibi”

Deaux ve Kite (1987) tarafından tanımlanan genelleyici cinsiyet inanç sistemi Kite ve Whitley'in araştırmasında anlatılmıştır. Buna göre kadınlar ve erkekler ile ilgili bir takım inançlar ve düşünceler topluluğu vardır. Bunlara ek olarak varsayılan maskülenlik ve feminenlik özellikleri de vardır. Bu inanç sistemi, kadınlar ve erkekler hakkında birçok önyargı ve kalıp yargıları da barındırır. Eğer bir kişi bir davranışında maskülense o kişinin her alanda maskülen olması beklenir ve yine o kişi bir davranışında feminense o kişiden her alanda feminen olması beklenir. Bu inanç sisteminde kadına ve erkeğe çeşitli roller biçilmiştir. Oldukça katı olan bu rollere kadına göre erkeğin daha fazla uyması beklenir. Bir diğer deyişle toplum bu rolleri kadının ihlal etmesini çok fazla önemsemez. Dolayısıyla feminen erkeklere maskülen kadınlara göre toplumun reaksiyonu çok daha serttir. Toplum erkekten, feminen öğelerden uzak durmasını bekler ve eşcinsel erkeği bu cinsiyet rollerine uymadığı için suçlar. Bir erkek, kadına dair rolleri işgal ettiğinde veya fiziki açıdan kadın gibi özellikler gösterdiğinde eşcinsel

²⁴ Origin of HIV & AIDS. (20.02.2017). Erişim Tarihi: 02.05.2017
<https://www.avert.org/professionals/history-hiv-aids/origin>

olduğu düşünülebilir. Aynı şekilde bir kadın, erkeğe dair rolleri işgal ettiğinde ve fiziki açıdan erkek gibi özellikler gösterdiğinde lezbiyen olduğu düşünülebilir. Ancak böyle bir durumda, kadının erkeğin özelliklerini göstermesinin cinsel yönelimini tahmin etmeye etkisi oldukça düşüktür (Kite ve Whitley, 1996; Louderback ve Whitley, 1997).

Buradan yola çıkarak heteroseksüel katılımcılara kadın ve erkek için biçilen rollerin yer değiştirmesi ile alakalı bir soru yöneltilmiştir. Bir başka deyişle, maskülen bir kadın ve kırmızı ruj sürmüş ve siyah göz kalemi çekmiş bir erkek görüldüğünde katılımcıların tepkileri sorulmuştur. Bu soru, Bozok'ın *Soru ve Cevaplarla Erkeklikler* kitabının (2011) "El Alem Ne Der" bölümündeki sorulardan esinlenilmiştir.

Bu soru vesilesiyle toplumsal yargıların bu araştırmaya katılan heteroseksüel bireylerdeki etkisi Kite ve Whitley'nin bulguları ile tartışılmaktadır.

Makyaj yapan bir erkek gördüklerinde 16 katılımcının 7'si "eşcinsel olduğunu düşünürüm" cevabını vermiştir. 2'si eşcinsel olmadığını, 6 kişiden bazıları imaj'dan hemen sonuç çıkarmayacaklarını ifade etmiştir. 1 katılımcı iğrenç tanımlamasında bulunmuştur. Bazı katılımcılar marjinal, ilginç, dikkat çekici, gereksiz gibi tanımlamalarda bulunmuştur. Bazı katılımcılar elde olmadan bakışlarla yargılayacaklarını itiraf etmiştir. Bazı katılımcıların yaklaşımı ise şöyle olmuştur:

Gey olduğunu düşünürüm. Rahatsız olurum özellikle ailecek gittiğim bir yerse. Barda görsem rahatsız olmam ama gündüz görsem rahatsız olurum. Maskülen bir kadın hiç rahatsız edici değil. (G1)

Rahatsız olurum. Ruj sürünce kendini mi rahat hissediyor dışarıya ben kimliğimi mi ortaya koyuyor. Ne kadar rahatım dese de fikir vermeye çalışıyor ve bunun sonuçlarından faydalanmaya çalışıyor gibi gelir ve sınırimi bozar. Maskülen bir kadın dikkatimi çekmez, sınırimi bozamaz. (G2)

G1 ve G2'nin yorumlarından anlaşılacağı üzere, kendilerini normların dışında ifade edenler örneğin makyaj yapmış bir erkek gey olarak etiketlenmekte ve homofobinin hedefi olmaktadır. Özellikle G2'nin yorumu dikkate alındığında, toplumsal cinsiyet rollerinin oldukça katı olduğu görülmektedir. Zira, G2 ile alakası olmayan herhangi birinin toplumsal cinsiyet rollerini ihlal etmesi sonucunda G2'nin sınırı bozulmaktadır. Öte yandan iki katılımcı da maskülen kadınlar hakkında olumsuz bir yorum yapmamıştır. Diğer katılımcıların yorumları şöyle olmuştur:

Eşcinsel olup olmadığından bağımsız olarak garibime gider. Eşcinsel erkekler kırmızı ruj sürüp siyah göz kalemi çekmek zorunda olmadığı gibi, kırmızı ruj sürüp siyah göz kalemi çekmiş bir erkek de eşcinsel olmak zorunda değildir. Maskülen kadını da garipsemem (G5)

Erkek imajı düşününce aklıma Cemil İpekçi geldi. Zaten hayranı olduğum bir insandır. Erkekte rahatsız olmuyorum. Fakat bir kadın görürsem genelde irite olabiliyorum. Belki de kendi içindeki eşcinsellikten korkmasıyla ilgili olabilir. Ya da bazen beni arzuladığı fikrine kapılabiliyorum. Kadın bende farklı etkiler yaratıyor (G9)

Eğer içinden öyle giyinmek gelmişse ve bu baskıcı dünyaya resti çekmişse aferin der ve geçerim. Ancak farklı olduğunu belli etmek için kasten bu eylemlere girmişse esefle kınarım. “farklıyım ve kimseyi takmıyorum” imajı verebilmek için kasmışsa bu genellikle anlaşılır zaten. Kendilerini ötekileştiriyorlar bazen böyle. Birkaç tane gey tanıdım, hiç de öyle kırmızı ruj süreyim olaylarına girdiklerine şahit olmadım. Bu uç noktadır ve bilinçsiz bir davranıştır. Yine önceden yerleştirilmiş bir düşünceden gelmektedir bu bence. “ eşcinsel erkekler kadın gibi olur” oysa eski Yunan toplumunda çoğu erkek eşcinselken dudaklarını boyayıp feminen tavırlar sergiledikleri görülmemiştir. Toplumdaki önyargıyı perçinlercesine böyle hareketlere girmelerini gereksiz bulurum. Ne saklanacaksın ne de göze sokacaksın kasten. Sorana ben eşcinselim diyebil. Eşcinsel olduğunu çoğu insan anlar zaten ancak ille de “ben farklıyım” diyerek göze sokmaya çalışmaya gerek yok (G12)

Elimizde olmadan otomatikman bakışlarımızla yargılıyoruz. (G15)

Yorumlardan anlaşılacağı üzere toplumsal cinsiyet rolleri eşcinseller hakkında olumlu veya olumsuz görüş sunan her iki heteroseksüel grupta da oldukça etkilidir. Katılımcıların çoğu makyaj yapmanın kadınlara özgü bir durum olduğunu düşünmüş bunu da eşcinsellik ile özdeşleştirmiştir. Özellikle erkek heteroseksüel katılımcılar eşcinsellik ile “kadına ait” olarak kabul ettikleri bir edim arasında bağlantı kurmuş ve homofobik yaklaşımlar geliştirmiştir. Çünkü hegemonik erkeklik “kadın gibi” olmayı kabul etmez. Hegemonik erkeklik pozisyonunun devamı için eşcinsellerin tabi kılınması ve onunla mücadele edilmesi şarttır (Ertan, 2009: 158). Buna ek olarak heteroseksüel erkeklerin eşcinsel erkekleri “kadın gibi” diyerek bir nevi küçümsemesi ve aşağılaması mizojiniye²⁵ örnek teşkil etmektedir. Sullivan bahsedilen bu kadın düşmanlığının homofobiye zemin hazırladığını belirtmektedir (Sullivan, 2004: 2).

Katılımcıların maskülen kadın hakkındaki görüşleri çoğunlukla benzer olmuştur. Makyaj yapmış erkek hakkında olumsuz yorum yapmış bazı katılımcıların maskülen kadın hakkında olumsuz bir yorum yapmaması dikkat çekmiştir. Katılımcıların çoğu

²⁵ Kadın düşmanlığı

maskülen kadınları lezbiyen olarak düşünmediklerini, lezbiyenleri ayırt etmenin zor olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca bazı katılımcılar lezbiyenlerin eşcinsel erkekler gibi dikkat çekmediklerini ve dolayısıyla olumsuz bir yaklaşımda bulunmadıklarını ifade etmiştir. Dolayısıyla Kite ve Whitley'in belirttiği gibi insanlar cinsiyet rollerine uyulması konusunda erkekler için oldukça katıyken kadınlar için böyle bir durumun geçerli olmadığı varsayımı bu araştırmada da doğrulanmıştır. Sullivan, eşcinsel erkeklerin, erkek ayrıcalıklarını terk ederek “kadın gibi” davranmaları nedeniyle homofobiye maruz kaldıklarını belirtir. Ancak lezbiyenler için durum aynı değildir, belki küçümsenebilirler ancak erkek otoritesini ve ayrıcalığını gasp ettikleri için onlara anlayış gösterilebilir (Sullivan, 2004: 2).

Diğer yandan bu çalışma eğer 17. yüzyıl Fransa'sında yapılsaydı katılımcılar makyaj yapmış bu erkeği üst sınıftan birisi olarak değerlendirecek ve “gerçek erkek” tartışması yaşanmayacaktı. Zira yüksek topuklu deri ayakkabılar, fırfırlı beyaz gömleklerin üstüne giyilen kırmızı kadife ceketler, abartı ruj ve beyaz pudra, şaşalı ve kibar mobilya tercihi ne bugünün Fransa'sında ne de Türkiye'sindeki erkeklik anlayışına uymaktadır (Kimmel ve Aronson: 2003: xxiii).

4.1.4. Eşcinsellik : “Üzüntü Duymaktan Öte”

Katılımcılarla yapılan görüşmelerde görüşmecilere yakın çevrelerinde bir eşcinsel olması durumunda nasıl bir tepki gösterecekleri sorulmuştur. Görüşmecilerin çoğu yakın çevrelerinde bir eşcinsel olması durumunu kabulleneceklerini ancak bu durumdan büyük üzüntü, kaygı ve korku duyacaklarını belirtmişlerdir. Kaygı ve korkuların nedenlerinin temelinde toplumun genel bakış açısının olumsuz olduğu görüşünü ileri sürmüşlerdir. Katılımcıların çoğu bir eşcinsel çocuk sahibi olduğu varsayımında üzüntü duymaktadır. Bazı katılımcılar genel olarak eşcinselliğe olumsuz yaklaştığından dolayı olası bir eşcinsel çocuğa sahip olmaktan üzüntü duymaktadır; eşcinselliğe olumsuz yaklaşmayan katılımcıların üzüntü duyma nedeni ise, çocuklarının toplumdan dışlanacağına ve olumsuz muamele göreceğine dair inançtır. Katılımcıların yorumları şöyle olmuştur:

Çocuğumun eşcinsel olduğunu öğrensem çocuğum için endişelenmekten çok içinde bulunduğumuz toplum içerisinde bunu dış çevreden (mahalle ve toplum baskısı vs) nasıl koruyacağımızın endişesini yaşardım (G14)

Çocuğum eşcinsel olursa üzülürüm, tedaviye yönelirim. (G13)

Çocuğum için elimden ne gelirse yapardım, psikolojik yönden çok büyük destek olur onu kendi kişiliğine döndürmeye çalışırdım. (G10)

Çocuğumun eşcinsel olduğunu öğrenirsem ki ben eşcinselliği bir hastalık olarak kabul etmiş biriyim, tedavi yolları arar dururdum ki tedavisinin şu an ki koşullar içerisinde mümkün olmadığını da biliyorum. Ancak hiçbir zaman eşcinsel olduğu için hor görmez, elimden geldiğince destek olurdum (G7).

Arkadaşımın eşcinsel olduğunu öğrensem onunla ilişkimi keserim. Ebeveynlerimden birinin eşcinsel olduğunu öğrensem onunla aynı evi paylaşmam, çok üzülürüm ve bir daha onunla görüşmeyi reddederim. Çocuğumun eşcinsel olduğunu öğrensem üzüntümden, utancımından hasta olurum. (G3)

Eşcinsel bir çocuk? Allah korusun diyerek başlamak istiyorum. Koşulsuz severim çocuğumu ama doğrularını kabul etmelerini isterim o yüzden önce sorun olarak görüp çözmeye çalışırım ama değişmiyorsa çocuğumu kaybedeceğime eşcinsel bir çocuğum olsun... (G1)

Eşcinsellik hakkında olumsuz düşünen heteroseksüel bireyler eşcinsel bir çocuk sahibi olduklarında durumun değiştiğini kabul etmişlerdir. Eşcinsellik konusunda konuşurken gerilen G2, eşcinsel bir çocuk sahibi olmaktansa çocuk sahibi olmamayı yeğliyor ancak olduğunda da bir süre sonra kabulleneceğini söylemiştir. 16 katılımcı arasında 1 katılımcı (G3) oldukça keskin ve olumsuz yaklaşımlarda bulunmuştur.

G13, eşcinsellere yönelik davranışlarında özellikle toplum baskısına dikkat çekmiştir.

Yakın arkadaşım geyse bakışım değişmez ama daha derli toplu dururum. Ben normal davranırım ancak gey olduğu biliniyorsa bir yere gidemeyebilirim çünkü toplum itiyor buna, ben öyle davranmak istemesem de. Ama gey kimliğini saklayan biriye sorun yok o zaman, görüşebilirim, sadece benim bildiğim bir eşcinselse, aynı odayı da paylaşabilirim ama toplum biliyorsa o kişinin eşcinsel olduğunu o zaman paylaşmam. (G13)

Görüşmecilerin bir kısmı G13 gibi toplum tarafından eşcinsel sanılmak korkusuyla eşcinsel erkeklerle görünmek istememektedir. Kimmel, erkekliğin bir sahtekârlık olduğunu ve içerisinde birçok korkunun barındığını söylemiştir. Muktedir erkekler tarafından aşağılanmamak ve hegemonya altına alınmamak için erkekler sürekli olarak rol yapmaktadır (Bozok, 2013). Erkeklik bir erkek türü değildir; söylemsel pratiklerle kendilerine yarattıkları avantajlı pozisyonlardır (Connell ve Messerschmidt, 2005: 841). Erkekler birçok alanda kendilerine üstünlük sağlayan bu pozisyonlarını kaybetmekten korkmaktadır.

Katılımcıların bazıları eşcinselliğin tedavi edilebildiğini düşünmektedir. Bu nedenle eşcinsel bir çocuk sahibi olduklarında akıllarına gelen ilk çözüm çocuklarını tedavi ettirmek olmuştur.

Lezbiyen, gey, biseksüel, transseksüel, interseks (LGBTİ) bireylerin aileleri tarafından 2008 yılında kurulan Lambda İstanbul Aile Grubu (LİSTAG) üyeleri çocuklarının LGBTİ olduklarını açıkladıklarında benzer tepkilerde bulunmuşlardır. Ancak tüm olumsuz düşünceleri aşıp bir araya gelen aileler oldukça önemli bir birliktelikle eşitlik için mücadele etmeye başlamıştır.

LİSTAG kurucu üyelerinden bir eşcinsel çocuk annesi olan Sema Yakar toplum baskısına dikkat çekmiştir:

ilk zamanlar kendimi çok yalnız, çok çaresiz bir ben bir çocuğum gibi düşünmüştüm. Fakat karşıma hemen toplum geldi. ‘Toplum ne der?’ ile korktum. Zaten biz hep öyle yetiştirildik. Elalem ne der? Aslında elalem kim, elalem bana göre siz, size göre benim. Yani nedir bu elalem? Bizi bu kadar baskı altına almış ki aslında insanlar aileler çocuklarından vazgeçiyorlar, nefret cinayetlerine kadar bir süreç başlıyor bazı çocuklarımızda. Buna sebep olmamalıyız.”²⁶

LİSTAG’daki diğer eşcinsel ve transseksüel çocuk sahibi anne ve babaların çocuklarının eşcinsel olduklarını öğrendiklerindeki ilk tepkileri şok ve şaşkınlık karışımı olmuştur.

28 aylıkken anaokuluna verdik, hemen ertesi gün okulun psikoloğu çağırdı. Erkeklerle oynamak istiyormuş, erkekler ‘Sen git kızsın’ diyormuş. Çocuğumuza kolye, küpe takmamızı, elbise giydirmemizi önerdi. İlk 18 aylıkken bayramda elbise aldım ama giydiremedim. Hiçbir zaman kolye, küpe takmadım, hep çıkarıyordu.”

İlkokul öğretmeni çağırdı, ‘Biraz hani böyle şey davranıyor, çocuklar gülüyorlar’ dedi. Ben de evde onu tartakladım, ‘Adam gibi olsana sen’ diye. Anlam veremiyordu, bakıyordu.

Eşcinsel olması için makyaj yapması, kadın kıyafeti giymesi falan gerekiyordu. Böyle normlar vardı kafamda. Oğlumun durumu bunlara uymuyordu, o zaman eşcinsel olamazdı.

²⁶ LİSTAG Fark Yaratanlar. (14.11.2014). Erişim Tarihi: 26.10.2016
<https://www.youtube.com/watch?v=WkxgaLOKBno>

O zamana kadar eşcinsellikle ilgili bir şey bilmiyordum. Tek gördüğüm şey televizyonda Bülent Ersoy, Zeki Müren örneğiydi. Sokakta trans birey gördüğümde ağzımı burnumu büküyordum ‘Aman bunlar da niye böyle giyiniyor, neye heves etmişler’ diye...²⁷

LİSTAG üyeleri aileler, birbirlerine ve aynı zamanda benzer deneyimleri yaşamış ailelere destek olmakta ve toplumu homofobi ve LGBTİ hakkında bilgilendirmeye çalışmaktadır. LİSTAG kurucu üyelerinden Pınar Özer, çocuklarının yani LGBTİ’lerin yaşam hakkı, okuma hakkı, eğitim hakkı, sağlık hakkı, çalışma ve barınma hakkı için kısaca diğer bireyler gibi eşit haklara sahip olmaları için mücadele ettiklerini söylemiş ve şöyle devam etmiştir: “Birilerinin artık ses vermesi gerekiyordu, onların canı için uğraşıyoruz”²⁸

Can Candan’ın yönettiği ve birçok ülkede gösterime giren “Benim Çocuğum” filmi toplumda farkındalık yaratmak için oldukça önemlidir. Zira film LGBTİ ailelerinin kendi deneyimlerini anlattıkları bir film olması nedeniyle bir ilk özelliği taşır. Çünkü o aileler de çocukları kendilerine açılana kadar “sıradan” bir ailedir. Sonrasında ise öteki olarak görülmüşler ve mücadeleye başlamışlardır. LİSTAG ailelerinin yaşamış olduğu değişim süreci gibi, bu araştırmaya katılan bazı görüşmecilerin de dönüşümü ancak eşcinsel bir çocukları olduğu varsayımında olmuştur.

Cinsel Eğitim ve Araştırma Derneği’nde LİSTAG grup terapilerine katılan Psikiyatr Dr. Seven Kaptan, eşcinsel bireylerin kabul sürecinde yaşadıkları problemlerin benzerlerini ailelerin de yaşadığını ifade etmiştir. Kaptan, bu süreçte nasıl eşcinsel çocukların diğer eşcinsel çocuklarla tanışmasının eşcinsel çocuklar üzerinde olumlu etkisi olduğu gibi, aile üyelerinin de benzer deneyimleri yaşayan ailelerle tanışmasının ve paylaşımlarda bulunmasının, dertleşebilmesinin aileleri rahatlattığını, ailelerin bu süreçte güvenle ilerlemesinin kolaylaştığını vurgulamıştır. Grup toplantılarında, aileler çocuklarının eşcinsel olduklarını ilk duyduklarında çocuklarını kaybettiği duygusunu yaşamakta ancak daha sonraki aşamada çocuklarının aynı olduğunu fark etmektedir. Aileler

²⁷ LGBT Aileleri Anlattı: Oğlum Kızım Değil Benim Çocuğum. (08.02.2013). Erişim Tarihi: 26.10.2016, <http://www.radikal.com.tr/hayat/oglum-kizim-degil-benim-cocugum-1120429/>

²⁸ LBTT Aileleri İstanbul Grubundan İki Anne Vagus TV’ye Konuştu. (28.06.2013). Erişim Tarihi, 26.10.2016, <https://www.youtube.com/watch?v=v3Rh4KYF8Cc>

çocuklarının yeni özelliklerini öğrendiklerinde önyargılarının ortadan kalktığını ifade etmişlerdir. Aileler çocuklarının açılmadan önce yalan söyledikleri ve mesafe koyduklarını ancak açıldıktan sonra bu durumların ortadan kalkmasıyla her iki taraf açısından da sağlıklı bir iletişimin gerçekleştiğini dolayısıyla iki taraf için de kaygıların yok olduğunu ifade etmişlerdir. Aileleri endişelendiren iki önemli hususun ilki; ailelerin hayali olan çocuklarının evlenmesi ve çocuk sahibi olması beklentisinin gerçekleşmeyeceği durumu ve diğeri, çevrenin tepkisi olmuştur. Bazı aileler çocuklarını partnerleriyle veya sosyal çevreleriyle mutlu bir şekilde gördüklerinde bu endişelerinin kaybolduğunu ifade etmiş. Bir grup toplantısında, bir katılımcı, arkadaş ortamında olumsuz yargılarda bulunan bir arkadaşına müdahale ettiğini ve açıldığını, bundan gurur duyduğunu ifade etmiştir. Dolayısıyla aileler kabullenme sürecini geçtikten sonra başka hayatlara da dokunmaya başlamıştır. Yaşanılan tüm bu süreçlerde doğru bir terapinin her iki taraf için de olumlu tepkileri görülmektedir. Grup etkileşimi konusunda çalışan araştırmacılara göre aileleri motive eden en önemli unsurlar: “Model alma, bir grup tarafından anlaşılma ve dünyada tek olmadığını görme”dir (Kaptan, 2010: 103-14).

4.1.5. Sahne Performansında ve Gündelik Yaşamda Eşcinsellik

Türkiye’de sahne sanatlarında oldukça sevilen eşcinsel sanatçılar her daim toplumun beğenisini kazanmıştır. Bunlara verilecek en bilinen örnekler kuşkusuz en sevilen sanatçılar arasında yer alan Zeki Müren ve Bülent Ersoy’dur. Ancak bu sanatçılar cinsel yönelimlerine dair herhangi bir paylaşımda hiçbir zaman bulunmamışlardır. Bu iki sanatçı toplum tarafından kabul görmüştür. Dolayısıyla toplumdaki tabulardan bir tanesini zedelemiştir. 1980 darbesiyle bu sanatçıların televizyona çıkması yasaklansa da sanatçılar cinsel kimliklerinden ödün vermemişlerdir. Zeki Müren daha çok gösterişli olmuş, Bülent Ersoy ise cinsiyet değiştirmiş ve transseksüel kadın olmuştur. Bu sanatçılar cinsel kimliklerini toplum önünde saklamamışlar ancak eşcinsel olduklarını hiçbir zaman açıklayamamışlar ve LGBT hareketi için herhangi bir katkı yapmamışlardır. Ancak kadın olmalarına rağmen oynadıkları filmlerde erkek rolünde olmaları Türkiye’de eşcinsel olmanın zorluklarını göstermektedir (Selek, 2011; Erdoğan ve Köten, 2017). Özbay, Zeki Müren ile alakalı yazmış olduğu yazısında, “Müren’in Türkiye’nin tek büyük erkek assolisti ile ilk ve en çok sevilen travesti (kimine göre

drag²⁹) şarkıcı olduğunun, genel anlamıyla kamusal alanda, özel olarak da müzik dünyasında, heteroseksüel normları alaşağı ettiğini” vurgulamıştır (Özbay, 2009).

Diğer yandan Boğaziçi Üniversitesi Açık Toplum Vakfının *Biz’lik, ‘Öteki’lik ve Ayrımcılık: Kamuoyundaki Algılar ve Eğilimler* konulu 2010 yılında 18 ilde 1811 kişi ile görüşülerek yapılmış olan araştırmasına göre kimliklerini açıkça ifade edemeyenler arasında en üst sırada % 72 ile heteroseksüellikten farklı cinsel yönelimleri olanlar vardır. ³⁰ Toplumun öteki algısının ölçüldüğü NTV’nin yapmış olduğu bir ankete göre “kimlerin komşunuz olmasını istemezsiniz?” sorusuna % 84 ile eşcinseller cevabı verilmiştir. Dolayısıyla toplumun bu iki farklı davranışı arasında bir uçurum vardır. Bu uçurumu görüşmecilerin bir kısmı iki yüzlülük, çifte standart ve mantıksızlık olarak değerlendirirken bir kısmı eğlence dünyasında bu durumun normal olduğunu, bazı kesimlerin eşcinselleri eğlenmek için kullandıklarını, danslarına güldüklerini, kendi aralarında alay ettiklerini söylemiştir. G11 eşcinsel sanatçılara olan ilgiyi, insanların sıkışıp kaldığı toplumdan biraz uzaklaşmak istemesi olarak algıladığını ifade etmiştir.

Normal diye nitelendirdiğimiz hayatta tüm bireyler belli kurallar ve kalıplar içerisinde kendilerini şekillendirmektedir. Örneğin iş yerindeki kılık kıyafetler, resmi kurumlardaki kurallar, hiyerarşik düzen içerisinde uyulması gerekli protokol kuralları gibi. Normal hayatında tüm bu kalıplar içerisinde tıpa tıplaşan bireyler (heteroseksüel veya eşcinsel) eğlence ortamında kendi kalıplarını kırmaya uğraşırken (mesela içki içtikçe daha rahat tavırlar sergilememiz gibi) eşcinsel bireylerin özgür ve doğal tavırları da onları rahatlatmaktadır. Eşcinsellerin eğlence ortamında el üstünde tutulmasının nedeni aslında yine bencilce yapılan bir davranıştır.(G11)

Bir başka görüşmeci bu durumu eşcinsellerin metalaşması olarak gördüğünü söylerken, bu ikilemi anlayamadığını ifade eden başka bir görüşmeci bu durumu ticari bir arz olarak değerlendirmiştir. Dolayısıyla konu ile alakalı yaklaşımlar çeşitlilik göstermiş ancak katılımcıların hepsi sahne performansındaki eşcinsellere yaklaşım ile gündelik hayattaki eşcinsellere yaklaşımın farklı olduğunu ve bu durumun çelişkili olduğunu kabul etmiştir.

²⁹ Eğlendirmek için kadın kıyafetleri giyen erkek

³⁰ Ayrımcının Kısıtlayıcı Zihniyeti Değişmiyor. (27.05.2010). Erişim Tarihi: 11.11.2016, <http://www.radikal.com.tr/turkiye/ayrimcinin-kisitlayici-zihniyeti-degismiyor-999136/>

Bu araştırmada sorulan “Eşcinsel komşu sizi rahatsız eder mi?” sorusuna 1 kişi evet yanıtını vermiştir. Gerekęe “bu tür insanlarla yaşamaya alışık değilim ” olmuştur. 11 kişi ise eşcinsel bir komşudan kesinlikle rahatsız olmayacağını söylemiştir. 3 kişi ise koşullu evet demiştir.

Eşcinsellerle tanışan ve arkadaşlık eden 8 kişi eşcinsel bir komşudan rahatsızlık duymazken, hayatında hiçbir eşcinselle tanışmamış 4 kişi, eşcinsel bir komşudan rahatsızlık duyacağını ifade etmiştir. Herek (1993), Grace (1998), Sakallı ve Uğurlu (2012) ve ırakoğlu’nun (2006) araştırmaları daha önce bir eşcinselle temas kurmuş olanların eşcinsellere yaklaşımının daha pozitif olduğunu belirtmiştir.

Koşullu evet diyen G1 ve G2’nin yorumu şöyledir:

Herkesin özel hayatı kendine ama apartmandan çıktığında ne yaptığı önemli. Dış görünüşünde aşırılığa kağmış bir şey yoksa beni ne yaptığı ilgilendirmiyor. Ahlak eşcinsellikle alakalı bir mevzu değil. Ahlaklıysa, uyuşturucu kullanmıyorsa ve evine abuk subuk adam getirmiyorsa rahatsız olmam. (G1)

Eşcinsel olduğunu fark etmediğim sürece rahatsız olmam ama geleniyle gideniyle hareketleriyle fark ediyorsam rahatsız olurum. (G2)

G13 genel anlamda eşcinsel bir komşudan rahatsız olmayacağını ifade ederken kendisini rahatsız eden şeyin eşcinsellerin bir kısmının seks işçiliği yapması olduğunu belirtmiştir. G13 seks işçiliği yapan herhangi bir kapı komşusundan rahatsız olacağının altını çizmiştir. G6 eşcinsellikten rahatsız olmadığını ancak eşcinsellerin fuhuşla bağlantılı olduğunu, bunun kendisini rahatsız ettiğini söylemiştir. Görüldüğü üzere katılımcıların bir kısmı eşcinselliği cinselle ve seks işçiliği ile bağdaştıran önyargılı ve homofobik cevaplar vermiştir.

4.1.6. “Eşcinsellerin Evlenmesine Evet, ocuk Sahibi Olmalarına Hayır”

Eşcinsellerin evlenme hakkı elde etmesine yönelik soruya görüşmecilerin büyük kısmı olumlu yaklaşmış ve 11 katılımcı eşcinsel evliliklerin olabileceğini ifade etmiştir. G7, önyargılı olduğunu kabul etse de eşcinsel evliliklerin özgürlük çerçevesinde değerlendirilebileceğini ifade etmiştir.

Eşcinsel evliliklere ön yargıyla yaklaşmışımdır ve aynı yargıyla yaklaşmaya da devam ediyorum. Bana göre hastalıklı iki bireyin evlenmesi doğru değil. Ancak evlenmek isterlerse de buna kimse karışmamalı(G7)

Bir başka görüşmeci evliliğin heteroseksüellere ait bir kurum olduğunu ve eşcinsellerin neden evlenmek istediklerini anlamadığını belirtmiştir. Bazı görüşmeciler eşcinsel evliliklerin hukuki kazanımlar açısından önemli olduğunu ve bu nedenle destekleyebileceklerini söylerken, bazı görüşmeciler eşcinsel evliliklerin ahlaka aykırı olduğunu ve eşcinsellerin statü elde etmek için evlenmek istediklerini söylemiş ve evliliklere olumsuz yaklaşmıştır. G16, evlilik kurumunu sorgulasa da evlilik kurumunun özellikle getirdiği avantajları vurgulamıştır. Zira evliliğin en önemli getirisi hukuki hak kazanımlarıdır.

Eşcinsellerin evlenmesinde bir sorun görmüyorum. Fakat evlilik kurumunun yıllar içinde eriyip gitmesi gerektiğine ve insanların bu kuruma ihtiyaç duymadan da sağlıklı ilişkiler kurabilmesi gerektiğine inanıyorum. Fakat koşullar böyleyken eşcinseller evlenip, evliliğin getirdiği birçok avantajdan yararlanabilmeli. (G16)

2012 yılında Shane isimli eşcinsel bir erkeğin youtube'a koyduğu ve acısını paylaştığı video oldukça ses getirmiştir. Shane videoda Tom isimli bir eşcinselle 6 yıl birlikte yaşadıklarını ancak evlilik yasal olmadığı için evlenemediklerini ifade etmiştir. Videoda, Tom'un ailesinin bu ilişkiye karşı olduğu belirtilmektedir. Çift Shane'in yaşadığı yer olan Montana'da beraber ev alıp iş kurmuştur. Tom'un kaza sonrası ölümüyle her şey değişmiştir. Shane, Tom'un annesinin cenazesini aldığını ve cenazeye davet edilmediğini, Tom'un babasının kendisini tehdit ettiğini söylemiştir. Shane, Tom'un hayatındaki en önemli insan olduğunu ama ne cenazesine katılabildiğini ne de hastaneye kabul edildiğini belirtmiştir. Hukuki olarak da Tom'un ev arkadaşı konumunda olduğundan Tom'un bütün mal varlıkları da ailesine kalmıştır. Tom'un annesi evlerine gelip istediği her şeyi almıştır. Tom acısını ve yaşadığı haksızlıkları anlatan videosunda son olarak eşitlik için mücadele edilmesi gerektiğine değinmiştir.³¹ Bu video hukuki olarak eş olarak tanınmanın önemine vurgu yapmaktadır. Hukuki olarak tanınmamak 6 yıllık bir ilişkiyi yok saymak anlamına gelmektedir.

³¹ It could happen to you: Gay Man Cruelly Denied Spousal Rights After His Partner of 6 Years Dies. (04.11.2012). Erişim Tarihi: 25.05.2017, https://www.youtube.com/watch?v=k2CdX_y9L9w

Görüşmecilerin eşcinsel evliliklere pozitif yaklaşmasına karşın büyük kısmı eşcinsellerin çocuk sahibi olmalarına olumsuz ya da çekimser yaklaşmıştır. Görüşmecilerin bir kısmı evlat edinme prosedürlerinin önemli olduğunu, evlat edinecek ailenin çocuklara gerekli sevgiyi ve ilgiyi verdikten sonra ailenin yöneliminin çok önemli olmadığını söylemiştir. Görüşmecilerin bir kısmı, eşcinsel ailelerin evlat edindikleri takdirde bu durumun çocuğun psikolojisine nasıl etki edeceği konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını dile getirmiştir.

Eşcinsel bir ailenin çocuğu olmanın olası zorluklarına değinen bazı görüşmeciler, çocukların diğer çocuklar tarafından aşağılanabileceğini söylemiştir. Bazı görüşmeciler özellikle kapalı toplumlarda bu tür durumların sık yaşanabileceğini ve çocuğun psikolojisinin olumsuz etkileneceğini dolayısıyla eşcinsellerin evlat edinmesinin sakıncalı olabileceğini söylemiştir. G11, ebeveynlerin heteroseksüel olmasının çocukların gelişimi açısından önemli olduğunu vurgulamıştır.

Çocukların sağlıklı bireyler olarak yetişmesi için (psikolojik anlamda) anne (kadın) ve baba (erkek) rollerinin cinsel anlamda farklı figürler olması gerektirdiğini düşünüyorum. İki kadın veya iki erkeğin anne ve baba rolleriyle bir çocuk yetiştirmesinin çocuk üzerinde olumsuz olacağı kanaatindeyim.(G11)

Bazı görüşmeciler çocukların cinsel yönelimini anlaması ve cinsiyetini fark etmesi için heteroseksüel bir aileye ihtiyaç duyacağını söylemiştir. Bazı görüşmeciler ise toplumdaki sapkınlıkların bir cinsel yönelime mal edilemeyeceğini, çocuk yetiştirmekten aciz tecavüzcü ve sorunlu birçok heteroseksüel ebeveyn olduğunu söyleyerek eşcinsellerin evlat edinmesine olumlu yaklaşmıştır.

ABD’de eşcinsel evliliklerin gündeme gelmesi 1970’lere kadar uzanır. Jack Baker ve Mike McConnell 1970 yılında evlilik lisansı için Minnesota’da başvuruda bulunmuşlar ancak geri çevrilmişlerdir. Massachusetts, 2004 yılında eşcinsel evliliklere izin veren ilk eyalet olmuştur. 2015 itibarıyla eşcinsel evlilikler ABD’nin bütün eyaletlerinde legaldir.

2005 yılında ABD’de Meezan ve Rauch eşcinsel evlilikler ve eşcinsel ailelerin evlat edinmeleriyle ilgili bir araştırma yapmıştır. Araştırmada bireysel haklar, toplumsal kabullenme ve çocuk sahibi olmayı mümkün kıldığı için eşcinsel evliliklerin önemli olduğunun altı çizilmiştir. Araştırma 2004 yılı Amerikan Psikoloji Derneğinin (APA)

sonuçlarına yer vermiştir. Amerikan Psikoloji Derneğine göre gey babaların ve lezbiyen annelerin cinsel yönelimi nedeniyle ebeveyn olmalarında herhangi bir bilimsel sakınca yoktur. Gey ve lezbiyen ebeveynler tıpkı heteroseksüel ebeveynler gibi çocuklarına sağlıklı ve destekleyici bir aile ortamı sunmaktadır. Eşcinsel aileler ve heteroseksüel ailelerin yetiştirmiş olduğu çocuklar arasında bir fark görülmemiştir.

Meezan ve Rauch'un araştırması gey ve lezbiyen ebeveynlerin heteroseksüellerle neredeyse aynı olduğunu göstermiştir. Meezan ve Rauch başka araştırmaları da incelemişler ve bazı araştırmalarda farklılıklar olduğunu söylemişlerdir. Örneğin bir araştırmada heteroseksüel babalar, lezbiyen eş annelere göre çocuklarıyla daha duygusal bir ilişki içerisinde oluyorken başka bir araştırmada lezbiyen eş anneler heteroseksüel babalara göre çocukların hayatına daha fazla müdahil olmuşlardır (Meezan; Rauch, 2005).

Tartışmalı konulardan biri olan kimlik konusunda ise; eşcinsel evliliklerde yetişen çocukların, çocukluğunda ya da ergenliğinde herhangi bir kimlik karmaşası yaşadığına dair veya çocukların eşcinsel eğilimi gösterdiğine dair herhangi bir kanıt bulunamamıştır. Yine bu çocukların davranışlarında ve duygusal gelişimlerinde, anksiyete ve depresyon durumlarında diğer çocuklardan herhangi bir fark görülmemiştir (Meezan; Rauch, 2005).

Görüşmecilerin bir kısmı, Türkiye'de yaşayan eşcinsellerin haklarının yasa ile güvence altına alınmasının önemine dikkat çekerken bir kısmı da böyle bir şeyin yapılmasının ayrımcılık olacağını ve eşcinselleri ötekileştireceğini ifade etmiştir. Bazı görüşmeciler, eşcinsellerin toplumda eşit bireyler olduğu bir ortamda anayasal haklara ihtiyaç duymadığını, ancak bu koşulları sağlamayan toplumlarda eşcinsel haklarını koruyan maddelerin yer alabileceğini belirtmiştir. Bazı görüşmeciler ise anayasada kadın ve erkek haklarının olmadığını, insan hakları olduğunu, eşcinsellerin de eğer ayrıcalıklı bir konum elde etmek gibi bir fikirleri yoksa böyle bir arayıştan uzak durmaları gerektiğini vurgulamıştır. Dolayısıyla bazı görüşmecilerin eşcinsellerin yaşadıkları sorunlar hakkında herhangi bir bilgi sahibi olmadığı anlaşılmaktadır. Anayasal haklar eşcinsellerin maruz kaldıkları nefret suçlarını engellemek için talep edilmektedir.

Kaos GL'nin 2015 yılı nefret suçları raporuna göre:

Türk Ceza Kanun'unun 115. ve 122. Maddeleri yeniden düzenlenmiş ve 122. maddeye "nefret" ibaresi eklenmiştir. Ancak homofobik ve transfobik suçların ülke çapındaki yaygınlığına, nefret suçlarının taşıdığı gaddarlığın derecesine rağmen, "cinsel yönelim" ve "cinsiyet kimliği" korunan hak kategorisinin dışında bırakılmıştır (Kaos GL, 2015: 4)

Bir başka deyişle, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelli nefret suçlarının önlenmesine yönelik değişiklikler halen yapılmamıştır.

Heteroseksüel katılımcılara sorulan eşcinsel bir başbakanın veya milletvekilin olması sizi rahatsız eder mi? sorusuna 12 kişi "hayır rahatsız etmez" cevabını vermiştir. G10, "Konu siyasetse ve bu vatandaş görevini layıkıyla yerine getiriyorsa özel hayatı beni ilgilendirmez" diyerek önemli olanın görevini iyi yapmak olduğunu vurgulamıştır.

Hayır cevabı verenlerin bir kısmı şartlı hayır demiştir. Şartlı hayır diyen G11 düşüncelerini şöyle ifade etmiştir: "Kendi yaşam şeklini bana dayatmadığı, elindeki iktidar gücünü bu yönde kullanmadığı ve içinde bulunduğu zümreye imtiyazlar tanımadığı sürece beni rahatsız etmez". Dolayısıyla bazı katılımcılarda sürekli olarak ifade edilen "eşcinsellerin özel hayatını kamusal alanda sergilemesi, hatta dayatması" gibi bir önyargı vardır.

İki katılımcı milletvekili olmalarının rahatsız etmeyeceğini ancak başbakanın çoğunluğu temsil ettiği söylenerek başbakan olmalarına karşı olumsuz düşüncelerini ifade etmişlerdir. İki kişi hem milletvekili hem de başbakan olması varsayımlarına hayır demiştir.

Milletvekili de başbakan da rahatsız eder. Eşcinsel olduğunu açıkça belli ediyorsa rahatsız olurum. Bir erkek milletvekili ben erkeğim diyerek ortalıkta bayrak açarak gezmiyor, o yüzden eğer özel hayatını bir şekilde işin içine karıştırırsa ve buradan bir yere gelmeye çalışırsa bu beni rahatsız eder. Bir kadın ne kadar kendi kadınlığını kullanıp bir şeyler elde etmeye çalışırsa aynı derecede sinir bozucu olur. Bizim tercihimiz diyorlar ya, bir şekilde kullanmamaları lazım kendilerini ifade için. Haklarını savunsun, eşcinsel olmadan da haklar savunulabilir (G2)

G2 eşcinselliği bir tercih olarak düşünmüştür. Ancak eşcinsellik bir tercih değildir ve yönelimdir. Bu katılımcı eşcinselliği "fayda sağlanabilecek bir özellik" olarak değerlendirmektedir ancak her yıl yayınlanan Kaos GL nefret suçları raporları tam

aksini ifade etmektedir. Zira her yıl cinsel yönelimleri nedeniyle LGBT'ler nefret suçlarının hedefi olmaktadır. 2016 yılında 9 nefret cinayeti, 16 nefret saldırısı gerçekleşmiştir. 121 kişi nefret suçlarından mağdur olmuş, 48 kişi ise nefret suçu ile ilişkili olaylara tanık olmuştur (Kaos Gl, 2016: 12).

Eşcinsellerin hakları birçok ülkede korumaya alınmıştır. 1996 yılında Güney Afrika Cumhuriyeti kabul ettiği yeni anayasayla eşcinsellerin haklarını anayasal güvence altına almıştır. Danimarka, Hollanda, İspanya gibi birçok Avrupa ülkesi eşcinsel çiftlerin evlenmesine izin vermektedir. 2004 yılında Birleşik Krallık Hükümeti bir yasa kabul ederek eşcinsel çiftlere diğer evli çiftlerin yararlandığı haklardan yani güvenlik ve emeklilik ikramiyeleri, intifa hakkı, eşlerden birinin çocuğu olması durumunda diğer eşin de ebeveynlik sorumluluğunu üstlenebilmesi, tam hayat sigortası, çocuklara ve eşlere makul miktarda nafaka sağlanması, vergi indiriminden yararlanma, hastanelerden yararlanılabilmesi gibi haklar vermiştir (Giddens, 2012:481). Tayvan eşcinsel evlilikleri kabul etmek üzere olan ilk Asya ülkesi olma yolunda ilerlemektedir. Anayasa mahkemesi şu an yürürlükte olan evliliğin kadın ve erkek arasında gerçekleşeceğine dair olan medeni hukukun anayasaya aykırı olduğunu kabul etmiştir.³² Arap dünyasında ilk kez eşcinsel onur haftası Lübnan'da 2017 mayısında kutlanmıştır. Lübnan'da eşcinsellik halen suç kabul edilmekte ve 1 yıla kadar hapis cezası verilmektedir. Ancak 2017 yılında hakim Rabih Maalof'un "Eşcinsellik insanın kendi tercihidir, cezalandırılabilir bir davranış değil" kararını alması, eşcinselliğin suç teşkil etmesine ilişkin kanunun ortadan kaldırılması adına bir emsal karar olarak kullanılabilceği düşünülmüştür.³³

Heteroseksüel katılımcılara "çocuğunuza bir eşcinselin bakıcılık etmesi sizi rahatsız eder mi? sorusu sorulmuştur. Yorumlarda katılımcıların bir kısmı "eşcinselliklerini ön plana çıkarmama" şartıyla bir sorunun olmayacağını ifade etmiştir. Bazı yorumlar şöyle olmuştur:

İşini iyi ve gereği gibi yaptıktan sonra kimin ne olduğunun önemi yok. Eşcinsel bir bakıcının çocuğuma eşcinselliğin ne kadar güzel, tatlı, iyi olduğunu anlatacak derdi olmadığı gibi tek derdi para kazanmak." (G7)

³² Taiwan is Closer To Begin 1st Asian Place to Allow Same-sex Marriage. (24.05.2017). Erişim Tarihi: 26.06.2017, <http://edition.cnn.com/2017/05/24/asia/taiwan-same-sex-marriage/>

³³ Arap Dünyasının İlk Onur Haftası Güzel Karelerle Sona Erdi. (27.05.2017). Erişim Tarihi: 26.06.2017, <http://gmg.com.tr/arap-dunyasinin-ilk-onur-haftasi-sona-erdi/>

Çocuklar ayna gibi gördüklerini belleğe atıp tekrar ederler. Çocuğumun önünde sevgilisi ile öpüşen kim olursa istemezdim, belli bir yaşa kadar (10-12) eşcinsel olsun olmasın cinselliği çok da yakından görmesin çocuk bence. Bunun dışında eşcinsel olması beni rahatsız etmez sanırım (G6)

Tüm meslekler için geçerli olmaz üzere, bireylerin cinsel tercihlerini öne çıkarmadan hizmet vermesi gerektiğini düşünüyorum. Fakat istisnai bir durum olarak gelişme çağındaki bir çocuk üzerinde rol modeli olabileceği düşüncesi ile eşcinsel bir öğretmen ve çocuk bakıcısının özel eğitim sınıfları dışında hizmet vermelerin doğru olmadığını düşünüyorum. Ek olarak doğuştan eşcinselse bir çocuk, eğitimlerinin eşcinsel bakıcılarla ve öğretmenlerce yapılması gerekir. Çünkü yaşayabilecekleri olası baskı ve travmalara karşı bilinçlendirilmeleri ve güçlü olmaları gerektiğini düşünüyorum. (G11)

Araştırmaya katılan 16 heteroseksüelden 9'u çocuklarına eşcinsellerin bakabileceğini ve 5'i ise koşullu olarak eşcinsellerin çocuklarına bakabileceğini ifade etmiştir. Bu koşullar olası bir eşcinsel bakıcının çocuklarına eşcinsellikten bahsetmemesi, eşcinselliğini çok net ortaya koymaması gibi durumlardır. Dolayısıyla ifadeler homofobiktir. Bazı katılımcılar eşcinselliği cinsellik ile ilişkilendirmiştir. Bu konu ayrıca (bkz. s. 102) ele alınmıştır.

Bir katılımcı damgalanmaktan çekindiği için eşcinsel bakıcı istemeyebileceğini dile getirmiştir. Araştırmaya katılan 2 kişi eşcinsel bir bakıcının ve eşcinsel bir öğretmenin uygun olmayacağını söylemiştir. Bu katılımcılar gerekçe olarak çocukların gelişme çağında, eşcinsel bir öğretmenin yanlış bir rol modeli olabileceğini belirtmiştir. Hong Kong İçişleri Bürosunun yaptığı araştırmaya katılanlardan (2006) eşcinselleri öğretmen olarak kabul edenlerin yüzdesi % 60 olmuştur. G11'in ifade ettiği LGB gençlere yönelik eğitim, ABD'de bazı okullarda destek grupları olarak gerçekleşmekte ve LGB gençlerin mağduriyetini gidermekte fayda sağladığı ifade edilmektedir. (bkz. s. 118)

4.2. EŞCİNSELLERE DAİR VERİLERİN ANALİZİ

Erkeklik kimliğinin eşcinseller açısından tehlike doğurduğu düşünülerek homofobik davranışların geliştirildiği bilinmektedir. Homofobinin ve nefret suçlarının³⁴ günümüzde eşcinsel erkeklerde nasıl cereyan ettiğini anlayabilmek amacıyla 11 eşcinsel erkeğe birtakım sorular yöneltilmiştir. Buna ek olarak eşcinsel erkeklerin, eşcinselliği nasıl

³⁴ "İnsan Hakları Perspektifi açısından nefret suçları; Irk, renk, inanç, mezhep, cinsiyet, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği, engellilik, sağlık durumu, yaş, ulusal köken, ve benzeri temellerdeki önyargıları açığa çıkaran suçlardır. Bireylerin ya da grupların gerçek ya da algılanan özellikleri nedeniyle maruz bırakıldıkları ve yanlışlık motivasyonu taşıyan suçları kapsar(Kaos GL, 2016: 5)".

tanımladığı, ailelerinden ve yakın çevrelerinden nasıl tepkiler aldığı, heteroseksist bir düzende yaşarken karşılaştıkları zorluklar ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Katılımcıların benzer görüşleri gruplanmış ve kuramsal çerçeve esasında temalara ayrılmıştır.

4.2.1. Katılımcıların Profilleri

	Yaş	Gelir	Eğitim
Cahit	31	Orta	Lisans
Yiğit	29	Orta/Üst	Y.Lisans
Eric	28	Orta	Doktora
Emrah	25	Orta/Üst	Y.Lisans
Tuna	22	Orta	Lisans
Semih	26	Üst	Lisans
Burak	24	Orta	Lisans
Koray	23	Orta	Lisans
Korcan	24	Orta	Y.Lisans
Caner	26	Üst	Y.lisans
Can	32	Orta	Lisans

Araştırmaya katılan 11 katılımcının en küçüğü 22, en büyüğü 32 yaşındadır. Katılımcıların çoğunluğu orta gelir grubuna aittir ve lisans mezunudur. Bazı katılımcılar kendilerini sol siyasete yakın gördüklerini söylemişlerdir. Bir kısım katılımcı ise kendilerini sosyal demokrat, diğer kısım ise liberal olarak tanımlamıştır. Katılımcılar Ankara, İstanbul ve İzmir illerinde ikamet etmektedir. Bir katılımcı yurtdışında yaşamaktadır. Katılımcıların bir kısmı gerçek isimlerini, diğer kısmı ise takma isimler kullanmıştır. Bazı eşcinsel katılımcılara ekşi sözlük üzerinden ulaşılmıştır. Bu katılımcılar kimliklerini gizli tutmak istemiş ve görüşmeler internet üzerinden sohbet ve elektronik posta yolu ile yapılmıştır. Katılımcıların çoğu gerçek kimliklerini araştırmacıya açıklamıştır ancak küçük bir kısmı tamamen gizli kalmıştır.

Bir katılımcı yapılan görüşmelerin ses kaydına alınması üzerine “o telefonu kaybedersen ben ölürüm” diyerek yaşadığı kaygıyı dile getirmiştir.

4.2.2. “Heteroseksüelliğin nedeni neyse eşcinselliğin de nedeni odur”

*Sevginin olduğu her şey
bana doğal geliyor. Koray*

Doğal; her daim var olan, başka türlü olması mümkün olmayan, tarihten günümüze var olduğu kabul edilendir. Normalliğin ölçütüdür. Eşcinsellik ile alakalı olumsuz yaklaşımlarda bulunanlar genellikle “eşcinselliğin doğal ve normal olmadığını” ifade eder. Normallikse çıkış noktası ve ne olduğu her kültürde farklılık gösteren adeta bir parametredir. Normal olmayanlar sapkın olarak nitelenir. İktidar toplum ile olan ilişkisinde normallik ve doğallık ölçütlerini bir denetim aygıtı şeklinde kullanır. Doğal ve normal olmayan iktidara göre ötekidir ve tehdit yaratır. Zira toplumun denetimi bir örneklemesiyle mümkün olur (Candansayar, 2009: 69).

Tıbbileştirme de iktidarların kullandığı bir denetim mekanizmasıdır. Eşcinsellik ilk kez 1869 yılında hastalık olarak görülmüş ve günümüze kadar tedavi edilmeye çalışılmıştır. Eşcinseller çeşitli dönemlerde topluma tehdit olarak görülmüş ve imha edilmeye çalışılmışlardır. Örneğin Nazi Almanya’sında Naziler Yahudilerden önce eşcinsellere saldırmıştır (Candansayar, 2009: 72).

Eşcinsellik iktidarlar tarafından normal ve doğal olmayan olarak kabul edilirken, 1973 yılında Amerikan Psikiyatri Birliği Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı-IV (DSM-IV) ile eşcinsellik hastalık kategorisinden çıkartılmış ve eşcinselliğin heteroseksüellik gibi bir cinsel yönelim olduğu kabul edilmiştir. Türkiye resmi olarak DSM-IV kullanmaktadır (Kaos GL, 2012). Ancak cinsel yönelim ayrımcılığı, Sakallı ve Uğurlu (2002), Sakallı (2002), Çırakoğlu (2006), Öner (2013), Gelbal ve Duyan (2006), Lambda İstanbul (2006), Göregenli (2011), Bakacak ve Öktem’in (2014) araştırmalarında görüldüğü üzere Türkiye’de oldukça yaygındır.

Psikiyatri uzmanı Dr. Nesrin Yetkin cinsel yönelimin tercih olamayacağını dile getirirken şöyle demiştir:

‘Bedensel cinsiyetimiz’ doğuştan belirlenir. Hepimiz kadın ya da erkek cinsel organları ile doğarız. Tek istisna nadir görülen hermafroditlerdir³⁵. İlk çocukluk yaşlarında ‘cinsel kimliğimiz’ gelişir, “Ben kadını” ya da “Ben erkeğim” duygumuz oluşur. Bunun istisnası da gene nadir olan cinsel kimlik farklılıklarıdır. Ergenlikten itibaren de ‘cinsel yönelimimiz’ belirginleşir. Kendimize kendi cinsimizden birini cinsel eş olarak istiyorsak eşcinsel, karşı cinsten birini istiyorsak heteroseksüel, her ikisini de istiyorsak biseksüel oluruz. Bu üç cinsel yönelim de birbirine eşdeğerdir ve hiçbirisi psikiyatride, en az 30 yıldır hastalık ya da bozukluk olarak kabul edilmiyor. Ayrıca cinsellikle ilgili bu üç temel kavram, bedensel cinsiyet, cinsel kimlik ve cinsel yönelim, kişilerin istemli olarak seçtikleri değil, karşı karşıya kaldıkları durumlardır. Hiçbirimiz kadın ya da erkek olarak doğmayı seçemeyeceğimiz gibi, cinsel yönelimimizi de seçemeyiz. Eşcinsel yönelim, keyfi, ahlaki veya istemli bir seçim değildir, aynen heteroseksüel yönelim gibi bir durumdur. (Yetin, 2007).

Eşcinselliğin nedenlerine ilişkin olarak katılımcıların çoğu hemfikirdir. Katılımcılar eşcinselliğin nedenini genetik ve çevre etkilerine bağlamıştır. Katılımcıların hepsi eşcinselliğin kesinlikle bir tercih olmadığını savunmuştur. Tuna çok erken yaşlardaki bazı olayların da cinsel kimliği belirleyebileceğini söylemiştir. Burak “Heteroseksüelliğin nedeni neyse eşcinselliğin de nedeni odur” diyerek eşcinselliğin nedenini açıklamanın gerek olmadığını dikkat çekmiştir. Çoğu katılımcı eşcinselliğin anne karnında oluştuğunu ve doğuştan geldiğini söylemiştir. Can, cinsel yönelimlerin henüz nedeninin bulunmadığına dikkat çekmiş ve “bireyin cinsel ve romantik yöneliminin kendi cinsine olması” diyerek eşcinselliği tanımlamıştır ve bu tanımın yeterli olduğunu savunmuştur.

Biyolog olan katılımcı Eric’in görüşleri ise şöyle olmuştur:

“Eşcinsellik doğuştan gelir, seçilemez ve değiştirilemez. Genetik bir komponenti yoktur. Çünkü insan genom projesi tamamlandığı halde şu ana kadar yapılan araştırmalarda eşcinsellikten sorumlu hiçbir gen bulunamamıştır. Eşcinsellik çevresel de değildir; çünkü aynı çevrede yetişen ve aynı genetik yapıya sahip olan tek yumurta ikizlerinde bile biri LGBT, biri heteroseksüel olabilmektedir. Eşcinsel yönelimin öğrenme ile biçimlenmesi söz konusu olsaydı heteroseksist eğitim sisteminde tüm çocuklar bir süre sonra heteroseksüelliği öğrenirdi ve eşcinselliği reddederdi. Ayrımcılık öğrenilen bir şeydir; ancak bir bireyin hangi cinsiyetten duygusal ve cinsel çekim duyacağı öğrenilemez, öğretilemez.”

Eric’in bahsettiği ikizler üzerinde yapılan araştırmayı 1991 ve 1993’de Bailey ve Pillard gerçekleştirmiştir. İkizlerin aynı geni paylaşması nedeniyle eşcinselliğin kalıtsal

³⁵ İnterseks de denir. Hem erkek hem de dişi üreme organı bulunduran canlılar

temelleri olup olmadığı araştırılmıştır. Araştırmada 167 çift erkek ve 143 çift kız kardeş incelenmiştir. Araştırma sonucunda tek yumurta ikizlerinin yarısının eşcinsel yarısının heteroseksüel olduğu, üvey kardeş olanların da onda birinin eşcinsel olduğu ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla aynı genleri paylaşmak eşcinsel olma olasılığını artırmaktadır ancak genleri tamamen aynı tek yumurta ikizlerinin yarısının eşcinsel olduğu düşünüldüğünde cinsel yönelimin oluşmasında toplumsal öğrenmenin de aynı oranda etkin olduğu söylenebilir (Giddens, 2012: 498-499). Ancak cinsel yönelime ilişkin biyolojik yaklaşımlar determinist kabul edilmekte ve sıklıkla eleştirilmektedir.

4.2.3. Eşcinsel Olduğunu Fark Etme ve Kabullenme süreci

Simone de Beauvoir'ın sözü “Kadın doğulmaz, kadın olunur” ile cinsiyetin sonradan edinildiğini yani toplumsal olduğu anlaşılır. Bir diğer deyişle kız bebekler içlerinde sevecenlik, annelik, hamaratlık, oğlan çocukları da içlerinde savaşıklık, sertlik, tamire yatkınlık ile dünyaya gelmez (Bora, 2011: 2). Yani Barış Manço'nun “Adem Oğlu Kızgın Fırın, Havva Kızı Mercimek” şarkısında geçen “kız dediğin nazlı olur, erkek ise mangal yürek” sözleri sadece cinsiyetin toplumsal oluşmasına katkıda bulunmuştur. Eşcinsellerin bir kısmı geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine uymadıklarından eşcinselliklerini kabul etme süreçleri zorlu ve uzun olabilir. Olası karşılaşacakları zorlukları düşünerek katılımcıların bir kısmı eşcinsel olduklarını çocukluktan beri bildiklerini ancak eşcinsel olduklarını ergenlik sonrasında kabul edebildiklerini söylemiştir.

Emrah kabullenme sürecinde yaşadığı zorlukları şu şekilde anlatmıştır:

Eşcinsel olduğumu ilk olarak 13-14 yaşında fark ettim. Ben erkeklerden heyecan duyuyordum ve bu benim için büyük bir azaptı. Çünkü bunun ‘normal’ olmadığını çok iyi biliyordum. Küçükken erkek arkadaşlarımla şakalaşmalar önemli değildi benim için. Ancak büyüyünce o heteronormatif sistem sizi daha sert bir şekilde baskılamaya, yontmaya başlıyor. Herkes bir kız arkadaş edinmeye çalışıyor. Sizden de böyle bir beklenti oluyor ama aynı zamanda sizde görülen en ufak bir feminen tavır ergenlikte size hayatı azap haline getirmek için yeterli oluyor. Yaşıtınız erkekler sizi ezmeye çalışıyor. O yüzden eşcinselliğimi uzunca bir süre yok saymaya çalıştım. Erkeklerle aşık oluyor, onlardan hoşlanıyordum ama hiçbir şekilde faaliyete geçmiyordum. Bu 17 yaşına kadar sürdü. En sonunda 17 yaşında senelerdir süren bu çok büyük ve yaralayıcı iç çatışmalarım sebebiyle depresyona girdim ve 3 yıl kadar psikoterapiyle birlikte ciddi bir ilaç tedavisi gördüm. Bu dönemde artık eşcinselliğimle barışma yolunda ilk adımı attım ve 19 yaşında ilk cinsel ilişkiyi yaşadım.

Emrah'ın ergenlik döneminde tecrübe ettiği depresyon tedavisi, eşcinsellerin yaşadıkları zorluklara bir örnektir. Zira 17 yaşında Emrah'ın yaşıtı heteroseksüel bir genç muhtemelen sınavlarla ya da çeşitli oyunlarla meşgulken, Emrah yaşamış olduğu içsel ve dışsal çatışmalar neticesinde yıllar süren bir depresyon tedavisi görmek zorunda kalmıştır.

Semih'in deneyimleri ise şöyledir:

Benim kendimi kabullenmem bana göre biraz geç oldu. Boğaziçi üniversitesine başladıktan sonra aslında kendimi çok daha iyi tanıdım. Üniversite yıllarımda ufukum biraz daha genişleyince kabuğumdan sıyrılıp kimliğimi oturtmaya başladım. Öncesinde kendimi homofobik bir eşcinsel olarak tanımlayabilirim. Eşcinselliğimi kesin olarak kabul etmem 20 yaşında olabilir. Aslında lise yıllarında da eşcinsel yönelimlerim olmuştu ancak bunları hiçbir zaman adlandıramamıştım. Küçük yaşlarımda diğer çocuklara göre daha çekiniktim ancak çok farklı olduğumu düşünmüyorum.

Semih, eşcinsel kimliğini kabullenmesindeki en önemli unsurun üniversite olduğuna vurgu yapmıştır. Dolayısıyla yargılanılmayan, özgür bir ortam kimlik gelişimi için oldukça önemlidir. Burak da Semih gibi içselleştirilmiş homobi sahibi olduğunu ifade etmiş ve üniversite'de eşcinsel kimliğini benimsemeye başladığını dile getirmiştir.

Ailem çok dindar olmamasına rağmen eşcinselliğimi baskı altına almak için kendimi dine vermiş, dinin bütün şartlarını yerine getirmeye çalışan bir insan olmuşum. Hatta namaz kılmayanların ölmesi gerektiğini düşünecek kadar dindardım. Bu yıllarda cinsel dürtülerimi sürekli baskılıyor elimde olmadan erkekleri düşünürsem bu günahı telafi etmek için Allaha dua ediyor namaz kılıyordum. En sık ettiğim dua ise bu durumun değişmesi Allahın beni "normale" döndürmesiydi. Ancak üniversitenin ilk yılında dini sorgulamam artmış ve artık eşcinselliğimin değişmeyeceğini kabul edip dinden uzaklaşmaya başlamıştım. (Burak)

İçselleştirilmiş homofobi özellikle ergenlik döneminde eşcinsellerin ihtiyaç duyduğu desteği alamadığı zamanlarda ortaya çıkmaktadır. Çünkü eşcinseller ve genç yetişkinler kimlik gelişimi döneminde kişisel ve kurumsal homofobinin etkileri ile başa çıkmak durumunda kalırlar. Bunlara ek olarak güven duyulan ailenin homofobik olması, kişinin kendisini ailesinden ayrı tutmasını zorlaştırır. Böyle durumlarda desteğe ihtiyaç duyan eşcinsel bireye gerekli destek olmadığı takdirde birey içselleştirilmiş homofobi sahibi olabilir (Sullivan, 2014: 3).

Katılımcıların çocukluk dönemleri birbirine benzerlik göstermektedir. Katılımcıların bir kısmı çocukluklarında arkadaşlarına göre daha sakin olduklarını ve kızlarla oynamayı tercih ettiklerini anlatmıştır. Bazı katılımcılar ise hem kız hem de erkek oyunlarını oynadıklarını ifade etmiştir.

Çocukluğumda hemcinslerimden farklıydım. Çoğu arkadaşımın kız olması bu farklardan en büyüğü idi. Bu konuda ailemden çok baskı gördüm. Birçok kez ablam ya da annem “erkeklerle oyna” diye beni zorladılar. Bunun dışında diğer erkek çocuklarından farklı olarak arabalarla vs oynamamın yanında bebeklerle oynamayı da seviyordum. Bana alınmasa bile ablamın bazı bebekleriyle oynuyordum. Yani hem erkek hem kız oyuncaklarını seviyordum. Oyun olarak ise kalp sorunumdan dolayı pek spor yapamadığım için erkek çocuklarının favori oyunu olan futbolu oynayamıyordum zaten sevmiyordum. Erkeklerle taso ve topaç düellosu, atari, bilgisayar oyunları; kızlarla ise seksek, evcilik gibi oyunlar oynuyordum. (Burak)

Diğer erkek çocuklardan ayrıştığımı hatırlıyorum. Erkeklerden çok kız çocuklarıyla arkadaş arkadaşlık edebiliyordum. Daha doğrusu kızlarla daha iyi anlaşıyordum. Bu bugün de böyle aslında. Ailem de bunun farkındaydı. Özellikle annem bunu bir veya iki kez açıkça ve özellikle bir çocuk için kırıcı bir şekilde dile getirmiştir. Benim erkek olduğum, erkeklerle erkekçe şeyler yapmam gerektiği annem tarafından açıkça, ablam tarafından üstü kapalı şekilde söylenmişti. Babamınsa bu konuda net bir şey söylediğini ve tavır takındığını hatırlamıyorum. Sanırım bendeki “garipliği” her zaman göz ardı etmeyi ve üzerinde durmamayı tercih etti. (Tuna)

Tuna, özellikle annesi tarafından kırıldığını vurgulamıştır. Küçük yaşta yaşanan bu üzüntüleri Tuna gençlik yaşlarına geldiğinde bile unutmamıştır. Bu üzüntülerin önüne geçebilmek için ailelerin geleneksel roller konusunda ısrarcı olmaması ve çocuklarıyla iletişim kurabilmesinin gerekli olduğu aşıkardır.

Emrah, Cahit ve Can çocukluk dönemlerini şöyle anlatmışlardır:

Çocukluğumda diğer erkek çocukları gibi ben de arabalar, askerlerle oynardım. Oyuncak seçimimde bir “tuhafılık” yoktu. Ancak diğer erkek çocukları gibi saldırgan değildim, asla olmadım. Tahakküm kurmak gibi bir güdüm olmadı hiç. Ara sıra yaptığım yaramazlıkları görmezden gelirse her zaman için kurallara uyan, sakin yaratılışlı bir insan oldum. Diğer erkek arkadaşlarıma karşı kızlara olduğundan daha güçlü bir merakım, ilgim, hayranlığım vardı. Beni yaşıtım kızlar heyecanlandırıyordu ama erkekler daha çok heyecanlandırıyordu. Güzel bir çocuktum ve saçım birazcık uzun olduğu zamanlarda beni tanımayan yabancılar ilk başta benim kız olduğumu sanırdı hep. Bu ergenliğe kadar sürdü. Kız olduğumun sanılması beni çok üzdi çocukken. (Emrah)

Ebeveynlerimin oyuncak ve oyun tercihinde bana karıştığını hatırlamıyorum. Diğer erkek çocuklarının sevdiği futbol ve benzeri oyunları ya da genel anlamda “erkek” oyunları denilen oyunlardan uzak dururdum. Ama bebeklerle de oynamazdım. Genelde tek başıma oyun oynardım. Eşcinsel kelimesini bilmiyordum tabii ki ama erkeklerden hoşlandığımı çok erken yaşlardan beri biliyordum. (Cahit)

Çevremden her zaman farklıydım. Ailem durumun farkındaydı ancak herhangi bir baskı ya da saygısızlık görmedim. Kuzenimle barbie oynamama her zaman izin verilirdi. Git futbol oyna diye baskı görmedim. Çocukluk ve ilk gençlik dönemlerimde okulda psikolojik zorbalığa maruz kaldım ancak sosyal yönü oldukça güçlü biriydim, bunu savuşturmayı ve kendimi kabullendirmeyi her zaman bildim ve kendime çok işkence çektirmedim. (Can)

Katılımcıların deneyimlerinden anlaşılacağı üzere katılımcıların büyük kısmı geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine uymadıklarını dile getirmiştir. Kültürel olarak inşa edilen bu roller erkeklerin arabalarla ve silahlarla, kız çocuklarının bebeklerle oynamasını salık vermektedir.

Katılımcılardan Tuna ve Burak bu rollere uymadıkları için aileleri tarafından kırıncı bir şekilde uyarılmıştır. Bu tür durumların önüne geçebilmek için İsveç’te eşitlik anlamına gelen “Egalia” isminde bir anaokulu açılmıştır (Evin, 2012). Anaokulu toplumsal cinsiyet eşitliğini hayata geçirebilmek için cinsiyetsiz bir ortam yaratmıştır. Çocuklar istedikleri gibi oyuncaklarla oynayabilmekte ve cinsiyetçi masallardan uzak durmaktadır. Dolayısıyla yetişen çocukların eşitlikçi prensiplere sahip olacağı ve dünyayı heteronormatif bir pencereden yorumlamayacağı beklenmektedir.

Katılımcıların çoğunda çocukluk dönemlerinde annelerinin ya da ablalarının yönlendirmesi ve etkisi gözlenirken babalarının genelde çekimser kaldıkları görülmüştür.

Mondimore’un araştırmasında yetişkin eşcinsellerle yapılan mülakatlar sonrasında, eşcinsellerin küçükken karşı cinsin oyunlarına ilgi duyduğu ve diğer çocuklardan kendilerini farklı hissettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu farklılıklardan bazıları, kendilerini daha kırılgan hissetmeleri ve daha az saldırgan hissetmeleri gibi açıklanabilir (Mondimore, 1999: 239-240).

Eşcinsellerin kimliklerini kabullenme süreci kolay olmamaktadır. Bazı eşcinseller için bu süreç oldukça kısadır ve özgüvenli bir şekilde eşcinsel kimliklerini taşırlar (Mondimore, 1999: 253-256). Can’ın eşcinsel kimliğini kabullenmesi oldukça kısa bir

sürede gerçekleşmiştir ve bu konuda oldukça özgüvenlidir. Bunun en önemli nedenlerinden biri ailesinin küçük yaşlardan itibaren Can'a herhangi bir baskı yapmamış olması ve Can'ın yanında olmasıdır. Ailesinin desteği Can'ın kişisel gelişimini oldukça olumlu etkilemiş ve küçük yaşlarda bile maruz kaldığı ayrımcılıklarla baş edebilmeyi başarmıştır.

Ancak bazı eşcinseller için bu süreç uzundur. Emrah'ın eşcinselliğini kabullenmesi 3 yıl süren depresyon tedavisinden sonra olmuştur. Bu kategoride yer alan eşcinseller dışarıdan gelecek tehditlere karşı kimliklerini gizlemeyi tercih etmektedir. Bu tehditler arasında işten atılma korkusu, evden kovulma korkusu veya inanılan dinden atılma gibi korkular yer almaktadır. Bunlara ek olarak içselleştirilmiş homofobi (damga) denen arkadaşlar arasında dışlanma korkusu ve heteroseksüel düzenin işleyişindeki pratiklerden reddedilme korkusu yatmaktadır. Bu korku karşısında sıklıkla verilen tepki utanç ve çekingenliktir. Kendisini sürekli tehdit altında hisseden eşcinsel birey bu tehditlerle başa çıkabilmek için çeşitli başa çıkabilme teknikleri oluşturur. Bu teknikler arasında aseksüel³⁶ kimlik kullanma vardır. Bu teknikte eşcinsel birey aseksüel gibi davranır. Buna boyun eğme denir. Bir başka strateji de heteronormatif topluma uyum sağlıyor gibi gözükme bir nevi heteroseksüel gibi davranmaktır. Bu durumda eşcinsel birey çeşitli yalanlar söylemek zorunda kalır ve ikili bir yaşam sürer. Bu durumu yürütmek için muazzam bir enerjiye ihtiyaç vardır. Kişi eşcinsel kimliğinden rahatsız olmadığında özgüven duymaya başlar. Bu aşama kabullenme aşamasıdır. Bu aşamaya ulaşmada başka eşcinsellerle tanışmanın, iletişim kurmanın önemi büyüktür. Gey barlarla başlayan eşcinsel bireylerin tanışma yerleri sonrasında kültürel topluluklarla devam etmiştir. Sayıları gittikçe artan bu topluluklarda eşcinsel bireyler arasında bilgi alışverişi artmış ve bu durum eşcinsel kimlik gelişiminde büyük rol oynamıştır. Film ve televizyonlarda eşcinsel karakterlere yer verilmeye başlanmıştır. Bu şekilde eşcinseller kendileriyle özdeşleştirebilecekleri insanlarla tanışmışlar ve eşcinsel kimliklerinin geçerli bir kimlik olduğunu fark etmişlerdir(Mondimore, 1999: 253-256).

4.2.4. Ailenin Eşcinselliğe Bakışı: “Bu Gerçek Bizimle Mezara Kadar Gidecek”

Ailenin en önemli fonksiyonu, acımasız olan bu dünyada sığınak konumunda olmasıdır. Aile üyelerinin destekleyici olması, tüm aile fertlerinin birbirini sevmesi sayesinde

³⁶ Herhangi birine yönelik cinsel çekim hissetmemek. Cinsel yönelim olduğu düşünülmektedir.

sağlıklı bireyler yetişir ve gelişir. Ailenin dışındaki dünyada inançlar ve hisler baskı görebilir ancak ailede herkes kendi gibidir ve ailesine de dürüştür. Bu ideal aile tanımı gey ve lezbiyen aile üyeleri için nadiren gerçekleşir. Eşcinsellere karşı olan toplumsal düşmanlık bir gey olarak büyümeyi oldukça sancılı kılmakta ve birtakım problemleri beraberinde getirmektedir (Bozett-Susmann,1989: 1).

Sosyal Reaksiyon Teorisine (Etiketleme) göre, bir gruba karşı ne kadar çok önyargılı yaklaşırsa o grup aileye ve toplumsal normlara uyum sağlamakta o kadar zorluk yaşar. Lindesmith, Strauss ve Denzin (1977) “Özbenlik ancak sosyal bir çevre içinde varolur ve ondan ayrı düşünülemez” demiştir. Bu nedenle “özbenlik” “diğerleri”ni de kapsar ondan ayrı düşünülemez. Goffman (1963) “ile” ilişkisini “biri ile olmak o kişinin sosyal kimliğinin kaynağı hakkında bilgi verir” diyerek tanımlamıştır. Bu nedenle gey ya da lezbiyen bir aile ferdi eğer gey olduklarını açıklarlarsa aile damgalanır. Eşcinsellerin kimliklerini açıklamaması oldukça yaygındır. Kimliklerini saklamak özellikle gey ergenler için sağlıklı kişisel gelişimi zorlaştırır (Bozett-Susmann,1989: 1-2).

Eric, dindar laik olarak nitelendirdiği ailesine açıldığında, ilk iş olarak Kaos GL ve Lambdaistanbul derneklerinden almış olduğu kitapları ailesine okutmuştur. Ancak ailesi uzun süre yaşadıkları şoktan çıkamamıştır. Eric ailesinin en çok endişe ettiği konunun “aile namus ve şerefine laf gelmesi” olabileceğini söylemiş, yani ailesinin eşcinsel bir oğula sahip olmanın etiketini taşımaktan korktuğunu ifade etmiştir. Eric, eşcinsellerin toplum nezdinde nefret odağı olduğu gerçeğini bildiklerinden ailesinin “bu gerçek bizimle mezara kadar gidecek” çizgisinde olduğunu belirtmiştir. Eric yaşadığı ayrımcılık tecrübesini şöyle anlatmıştır:

Benim eşcinsel olduğumu öğrendikten sonra benden soğuyan ve uzaklaşan, davranışlarıyla bana mesafe koyan erkekler de oldu. Anlamaya çalışmıyorlar ve bana yakın davrandıkları için eşcinsel zannedilmekten korkuyorlar. Bu da bir ayrımcılıktır bana göre...

Eric’in bazı arkadaşları eşcinsel sanılmaktan korktukları için Eric ile aralarına mesafe koymuştur. Goffmann bu durumu etiketleme teorisi ile açıklamaktadır. Bu araştırmaya katılan G13 eşcinselliği bilinen bir kişi ile arkadaşı da olsa onla bir yere gidemeyeceğini, yani etiketlenmekten korktuğunu ifade etmiştir. (bkz. s. 64)

Katılımcılardan eşcinsel olduklarını aileleriyle paylaşanlar, ailelerine eşcinsel olduklarını söylediklerinde ailelerinin eşcinsellik konusunda bir bilgi sahibi olmadıklarını söylemiştir. Katılımcılar ailelerin ve yakın akrabaların eşcinsellikle ilgili bilgi sahibi olduktan sonra düşünce ve tutumlarının pozitif yönde değiştiğini açıklamışlardır. Katılımcılar, ailelerinin ilk tepkisinin psikiyatra götürüp bir değişimin mümkün olup olmadığını danışmak olduğunu belirtmiştir.

Burak, ailesine açılmakta oldukça zorlandığını ifade etmiştir. Zira ilk açıldığı kişi olan ablasından beklediği desteği şimdiye kadar göremediğini belirtmiştir. Ablasını, “Hayatımda olan ve beni kabullenemeyen tek insan” diyerek tanımlamaktadır. Burak ablasının “muhafazakâr bir aileyiz, sen ne yaptığını sanıyorsun?” dediğini ancak sonrasında ablasının eşcinsel olduğunu görmezden gelmeye çalışsa da kendisine ilerleyen günlerde destek olduğunu ifade etmiştir. Burak, annesine açıldığında annesinin durumu anlayışla karşıladığını ancak daha sonra Burak’ı değiştirmek için elinden geleni yaptığını ifade etmiştir. Burak “Yaklaşık bir yıl bunu kabul edemedi ve bana olan baskısı derslerimi de kötü etkiledi ve o seneki bütün derslerimden kaldım.” diyerek yaşadığı zor günleri anlatmıştır.

Koray’ın ailesine açılması biraz tesadüfî olmuş:

Başlarda toplum baskısından dolayı gizli yaşıyordum. Sonrasında bir arkadaşım öğrendi ve bu kıvılcımla battı balık yan gider anlayışıyla herkese açılmaya başladım. Çünkü artık yalan bir hayat yaşamak istemiyordum. Sonrasında akraba olarak kız kuzenimle bu konuyu sürekli konuşuyorduk, o beni anlıyordu, destek veriyordu. Benim için çok önemliydi birisiyle bu konuyu konuşabilmek. Onunla konuştuğum bir sırada annem yanımıza geldi ve ona da açıldım, sonuçta o benim annemdi ve bilmesi gerekirdi. Annem kabullenmedi ve bir psikiyatri gezme süreci başladı. Türkiye’de bunu tedavi edebileceğini öne süren popüler psikiyatrlar bulmuştu annem ve bunlara götürmek için çalıştı. Ama ben istemiyordum çünkü artık kendimden daha emindim ve bunun hayatımı daha da kötüye götüreceğini biliyordum. Hala annem durumdan memnun değil ama benim de fikrim değişmeyecek. Durum nereye gidecek bilmiyorum ama annem bana karışmıyor. Babam rahmetli. Abim ise sert bir şekilde karşı ve küsüz. Kardeşim biliyor mu bilmiyorum. Arkadaşlarım da açık görüşlü olduğu için bir sorunla karşılaşmıyorum. Çok da modern bir aile-akrabam yok ancak çok aşırı bir tepki almadım, abimin benle konuşmayacağını söylemesi dışında. Bunu kendime güvenmeme bağlıyorum.

Koray’ın küçük denecek bir yaşta tecrübe ettiği mücadelelerin sonrasında kendi kişisel gelişimini ne kadar pozitif bir yönde geliştirdiği görülmektedir.

Can bütün çevresine açık olduğunu söylemiş ve hiç kimseden olumsuz bir tepki olmadığını belirtmiştir. Can kendisine sahip çıktığını belirterek saygının verilmediğini ancak alındığını dile getirerek oldukça güçlü bir duruş sergilemiştir.

Ailelerine açılan katılımcılar ailelerine açılmanın üzerlerinde yarattığı pozitif etkiye ve rahatlamaya dikkat çekmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu ilk olarak ailelerinde anne veya ablalarına açılmayı tercih etmiştir. Annelerinden sonra babalarına açılan bazı katılımcılar babalarından daha fazla destek gördüğünü ifade etmiştir. Bu destek onları oldukça mutlu etmiş ve kendilerine güven konusunda yardımcı olmuştur.

Ailelerine açılmayan katılımcılar ise en yakın arkadaşlarına açılmanın kendilerini iyi hissettirdiğini söylemiş, yaşam alanlarını kendilerini anlayan, yargılamayan ve destekleyen kişilerden oluşturmaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Homofobik, dar görüşlü insanları hayatlarına dahil etmemeye çalıştıklarını eklemiştir.

Caner ailesine açılmadığını söylemiştir. Annesinin içine atıp sağlığını kötü yönde etkilemesinden çok korktuğu için annesine açılmadığını ifade etmiştir. “Hiç bilmemesini, beni de ‘normal’ sandığı yaşamla bağdaştırdığını düşünmesini istiyorum” diyerek aslında bir nevi sahtecilik yaptığını düşünüyor Caner ve “Ona yaşatmak istemediğim stresi yalan söyleyerek kendim yaşıyorum.” demiştir. Lise yıllarında suçluluk psikolojisiyle yaşadığını ve arkadaşlarının gözlerinin içine uzun süre bakmadığını ifade etmiştir.

Caner de en yakın arkadaşlarına açılarak kendini iyi hissetmeyi sağlamış ama “Bunu yaparken de temkinli olmak lazım.” İfadesini kullanmış, ilerde bu insanların, korkularını, güçsüzlüğünü ona karşı kullanmasından da tedirgin olduğunu belirtmiştir. O yüzden “2-3 kişiyi geçmez açıldığım arkadaşlarım” demiştir. Cahit de Caner’in söylediklerine benzer bir açıklama yapmıştır. “Gün geliyor eşcinsellerle anlaştığını söyleyen, benden daha fazla onur yürüyüşüne katılan bir iki arkadaşım ilk tartışmamızda eşcinsel olmamı bir suçmuş gibi dillerine doladılar” diyerek eşcinsellerin heteroseksüel arkadaşlarıyla olan güven sorununa dikkat çekmiştir.

Tuna ailesine bağımlı bir hayat yaşadığı için ailesine açılmayı düşünmediğini söylemiştir. Ablasının kazara öğrendiğini ancak hiçbir zaman rahatça sohbet edemediklerini belirtmiştir. Uzman bir psikolog olan ablasından gerekli desteği

alamadığını söyleyen Tuna, en büyük desteğini gey arkadaşlarından ve kız arkadaşlarından aldığını ifade etmiştir.

Emrah da ailesine açılmadığını söylemiş ancak annesinin hissettiğini tahmin ettiğini belirtmiştir. “Bir insan yetiştirdiği çocuğun ne olduğunu nasıl olur da bilmez?” diyerek evde üç maymunu oynadıklarını söylemiştir. Caner annesinin kendisini heteroseksüel olduğunu sanması için büyük çaba sarf ettiğini ifade etmiştir. Bir gün şüphelenip “homo musun?” diye sorduğunu ama bunu çok aşağılayıcı bir tavırla sorduğu için, inkâr ettiğini ve gelecekte de inkâr edeceğini vurgulamıştır.

4.2.5. Heteroseksist Düzendeki Yaşamın Zorlukları: “Heteroseksizm ile Homofobi kolkola geziyor.”

Toplum da keşke yaşamamız için biraz rahat bıraksa

Caner

Eşcinseller “heteroseksüel olma norm”undan saptıkları için ayrımcılığa uğrarlar. Heteroseksist düzen toplumsal cinsiyet kalıpları yaratır. Cinsellik bu kalıplar ve biyolojik cinsiyet ekseninde kabul edildiğinden diğer cinsel yönelim ve cinsiyet kimlikleri göz ardı edilir. Eşcinsellik çoğu toplumda ikinci sınıfa itilmektedir ve Türkiye’de de durum çok farklı değildir (Karadağ, 2011 :215).

Bahsedilen bu heteroseksist düzende yaşamak eşcinseller açısından oldukça zordur. Katılımcılar çocuk yaşlarından itibaren toplum tarafından belirlenen rolleri yapmaya zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcıların bir kısmı küçükken oğlan çocuklarının oynaması olarak düşünülen arabalarla oynama ya da futbol oynama gibi oyunlara ilgi göstermedikleri için zaman zaman aile fertleri tarafından azarlandıklarını belirtmişlerdir.

Katılımcıların bazıları heteroseksist düzene ayak uydurabilmek, kabul görmek için sürekli rol yapmak zorunda olduklarını, bir nevi iki hayat yaşadıklarını, bu durumun da ruhlarında tahribat yarattığını ifade etmişlerdir.

Her yerde kayıtsız şartsız heteroseksüel farz edilmek buna yönelik sorular duymak “ kız arkadaşın var mı? gibi. Bunun yanı sıra çok yaygın bir homofobinin olması.

Heteroseksizm ile homofobi kolkola geziyor. O yüzden iki açıdan da ezilmeye çalışılıyorsunuz kolektif olarak. Kendinize yabancılaştırılıyorsunuz. Ait olmadığınız bir dünyada yaşadığımız hissine kapılıyorsunuz. Çünkü tanımadığımız insanlara karşı her an her yerde rol yapmak zorundasınız. Ve bu ikili hayat insanın ruhunu o kadar yoruyor ki bunu yaşamayan bilemez. Dışarıda başkasınız, evde başkasınız. Dolayısıyla “heteroseksizmin cefasını en çok şu alanda yaşıyorum” diye bir şey yok. Çünkü bu sistem ve ülke her şeyiyle her alanda heteroseksüeller için düzenlenmiş ve siz orada bir fazlalıksınız. Etraftaki kızlar hakkında fikirlerimi soruyorlar, kendi maceralarını anlatıyorlar. Renkli bir şeyler giydiğimde de bakışlar tuhaflaşıyor, sanki bazı renkler sadece kadın cinsine tahsis edilmiş, öyle bir yasa varmış gibi. (Emrah)

Emrah heteroseksist düzenin toplumun tüm kurumlarında etkili olduğunu ve bu düzende yaşamının zorluklarını vurgulamış, renkli giyinmenin bile ne kadar cinsiyetçi yaklaşımlara neden olduğunu ifade etmiştir. Kimmel cinsiyetçiliğin ve homofobinin “erkekliğin” bir getirisi olduğunu vurgulamıştır.

Tuna, ortaokul zamanlarında yaşadığı bazı olayları hatırlayıp ağladığını söylemiş, hem ailesine, özellikle kendini en yakın hissettiği annesine ve çevresine sürekli yalan söylemenin, rol yapmanın oldukça yorucu olduğunu ve kişiliğini etkilediğini ifade etmiştir. Heteroseksüel arkadaşları rahat rahat ilişkilerinden bahsederken Tuna, hayali bir kız arkadaş uydurduğunu belirtmiştir. Caner de ortaokulda futbol oynamak istemediği için bir arkadaşının kendisine “top” dediğini hala bu kelimeyi duyduğunda üzüldüğünü söylemiştir. Kimmel, erkeklerin kendi erkekliklerini ispatlamak adına bazı erkekleri zayıf olarak etiketlemeye ihtiyaç duyduklarını belirtmiştir. Bu erkekler esasında lakap taktıkları ve zayıf olarak nitelendirdikleri erkeklerden korkarlar. Çünkü erkekliklerini tehdit altında hissederler.

Gündelik yaşamında kimliğini gizleyen diğer katılımcı Caner de sürekli köstebek gibi yaşadığını ve bunun psikolojisini kötü etkilediğini söylemiştir. Kendisini her alanda ezik hissettiğini, insanların düğün nişan yapıp eğlendiğini ama bunlara kendisinin hiçbir zaman sahip olamayacağını ifade etmiştir. Lisede de genelde kızlarla oynadığını bu yüzden de hakkında dedikodu çıkardıklarını ve bu duruma çok üzüldüğünü belirtmiştir.

Caner’in ifadelerinden Caner’in heteronormatif düzenin parçaları olan evliliği ve aile kurmayı arzuladığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla bu durum homonormativite olarak değerlendirilmektedir.

Caner, üniversitede erkek arkadaş grubu olduğunu ancak daha sonra gruptan dışlandığını anlatmıştır. Bazı erkek ritüelleri olarak kabul edilen seks işçisine gitmek, hatun kesmek ya da futbol oynamak gibi aktiviteleri yapmak istemediği için arkadaşlarının bir süre sonra kendisiyle görüşmediğini ve dışlandığını söylemiştir. Caner, halı saha maçlarına sürekli çağrıldığını ancak futbol oynamayı beceremediği için gitmek istemediğini, giderse alay konusu olabileceğini hatta “top” diyebileceklerini söyleyerek korkusunu dile getirmiştir. Eskiden farklı şeyler giymeyi sevdiğini ancak dikkat çektiğini söyleyen Caner, artık dümdüz kazaklar giydiğini ifade etmiştir. Gülümsemeyi çok sevdiğini ama sakın ve iyi huylulara da “top” dediklerini düşündüğü için konuşmasına, mimiklerine dikkat ettiğini belirtmiştir. Ciddi olunca daha maskülen olduğunu düşünen Caner, konuşurken ciddi olmaya çalıştığını söylemiştir. Caner’in deneyimlerinden anlaşılacağı gibi, heteroseksist düzen çocukluktan itibaren başlayan ve hayatın her aşamasında devam eden bir sistemler bütünüdür. Bazı eşcinseller düzenin dışında kalmamak adına düzene ayak uydurmaya ve kendilerini değiştirmeye çalışmaktadır. Öner (2013)’in araştırmasına katılan eşcinsel erkek ve lezbiyenler benzeri stratejiler uygulayarak ayrımcılığa uğramaktan kurtulduklarını dile getirmiştir.

Katılımcıların bir kısmı Connell’in teorisindeki hegemonik erkeklik rollerini yerine getiremedikleri için başlarda kendilerini eksik hissettiklerini ancak daha sonra bu durumu umursamadıklarını söylemiştir. Koray önceleri, “erkek güçlü olmalı, egemen olmalı” gibi şeyleri yerine getiremediği zaman yanlış yaptığını düşünürken artık böyle düşünmediğini, insanların kendisinden erkeksi olmasını beklediklerinde bu durumun insanların sorunu olduğunu ve içinden nasıl geliyorsa o şekilde davrandığını ifade etmiştir.

Burak heteroseksüel kardeşi gibi ailesi tarafından sevmek ve kabul görmek için ekstra çaba gösterdiğini belirtmiştir.

Yiğit erkeklik rollerinin en sık yaşandığı askerlik gibi yerlerde ikili hayat yaşamak zorunda kaldığını dile getirmiştir. Kendisini iş hayatında muhtemel bir risk altında hissettiğini söylemiştir. Semih de kurumsal bir şirkette çalıştığını, insanlarla kaynaşabilmek için mecburen heteroseksist muhabbetlere girdiğini belirtmiştir.

Caner bir keresinde TV’de bir evlenme programında bir erkeğe bir erkeğin talip olduğunu izlediğini, talip olunan erkeğin “Ben sapına kadar Türk erkeğiyim, böyle bir şey duymamış olayım.” diyerek adeta bir erkek tarafından beğenilmeyi bile hakaret olarak algıladığını ve bu tip durumların kendisinde tahribata yol açtığını söylemiştir.

Katılımcıların bir kısmı feminen görünmekten korktukları için sürekli bir otokontrol mekanizması oluşturduklarını, reflekslerini, davranışlarını ve sözlerini bu otokontrol mekanizmasından geçirdiklerini ve rahat olmadıklarını ifade etmiştir. Tuna, Onur yürüyüşüne bile katılırken “acaba fotoğrafım çekilir mi” diye endişe duyuyorum demiştir.

Bazı katılımcılar eşcinsellerin hedef gösterilerek cinayete kurban gittiklerini, partner bulduklarında can ve mal güvenliklerinin olmadığını belirtmiştir. Eric, bu duruma örnek olarak, yakın arkadaşlarının dövülüp gasp edildiğini ancak mahkeme ve polis kaydına eşcinsel olarak geçmek istemedikleri için polise başvuramadıklarını ifade etmiştir. Bu şekilde mağdur olan birçok eşcinsel hem şiddete uğramakta hem de şiddet uygulayan şikayet edilmediği için ceza alamamaktadır. Kaos GL’nin 2013 yılındaki nefret raporunda yer alan anketlere göre mağdurların çoğu ailelerinden ve kolluk kuvvetlerinden korktuğu için başlarına gelen olayları ihbar etmemeyi tercih etmektedir. Rapora göre çok sayıda mağdur ciddi psikolojik tahribata uğramış ve travma sonrası stres bozukluğu, depresyon ve anksiyete bozukluğu benzeri psikolojik rahatsızlıklar yaşayarak profesyonel yardıma başvurmuştur. Psikolojik tedavi gören mağdurların yarısından fazlası tam olarak iyileşemediklerini ifade etmiştir (Kaos GL, 2013).

Can, eşcinsellerin heteroseksist düzende sıkıntı çekmelerinin nedenini eşcinsellerin görünür olmamasına bağlamıştır. Eşcinseller görünür olmadıkça, yaftalanmalarının devam edeceğini eklemiştir. İnsanların duyduklarından ve okuduklarından çok gördüklerine ve tanık olduklarına inandıklarını söyleyen Can, görünür olmanın önemini şu sözleriyle vurgulamıştır:

“Eşcinsellik hakkında atıp tutup benimle ya da eşcinsel kimliğimle tanışınca saygı duymaya başlayan başta öğrencilerim olmak üzere çok insan var.” Can’ın deneyimleri “Foucault’un görünürlülük arttıkça eşcinsellik normalleşiyor” görüşünün etkili olduğunu doğrulamaktadır. 20. yüzyılda ABD’de eşcinsellerin aleyhine kullanılan

kültürel, ekonomik ve politik alanlardaki kaynaklara rağmen eşcinsel özgürlüğü büyük yol kat etmiştir. Foucault'un tabiriyle kat edilen bu yol ince zekânın, küstahlığın, sanatın, tutkunun, dürüstlüğün ve karşılıklı ilişkilerin yani direnmenin kültürel formlarının ürünüdür. Eşcinsel Özürlüğü, muhafazakar hristiyan öğretilerine, kapitalist sisteme ve dünyadaki heteroseksist düzene rağmen gelişmesini sürdürmüştür (Sullivan, 1995 :75-76). Herek (1993), Grace (1998), Sakallı ve Uğurlu (2002), Çırakoğlu'nun (2006), araştırmalarına göre eşcinselliğe yönelik tutum değişikliğini sağlayan en önemli etkenlerden birisi eşcinsellerle daha önce iletişim kurmuş olmasıdır. Bu sayede insanların fikri değişebilmektedir. Dolayısıyla görünür olmak eşcinselliğin kabulünde oldukça etkilidir.

Katılımcılar sosyalleşmekte oldukça zorlandıklarını, eş bulmakta tek seçeneğin internet olduğunu belirtmiştir. İnternette de sağlıklı ilişkiler kurmanın zor olduğunu, sıklıkla güven problemi yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

Katılımcılar ergenlik döneminde sıkça “neden kız arkadaşın yok?” sorusuna maruz kalmışlar, 30'lu yaşlara yaklaşan katılımcılar da “ne zaman evleniyorsun?” sorusunun muhatabı olmuşlar, bunun bazen taciz seviyesine geldiğini belirtmişlerdir.

Can, birliktelik denince akla sadece kadın-erkek birlikteliği geldiğini, kadınların erkeklere, erkeklerin kadınlara yaklaşabildiğini ancak eşcinsellerin birisine yaklaşırken yönelim bilme gibi bir zorunlulukları olduğunu ve bu durumun sinir bozucu olduğunu vurgulamıştır.

Katılımcıların büyük çoğunluğu kendilerini eşcinsel arkadaşlarının yanında rahat hissettiklerini ve arkadaşları ile birlikteyken daha çok eğlendiklerini ifade etmiştir. Bazı katılımcılar arkadaş seçiminde cinsel yönelimin önemli olmadığını ve her yönelimden arkadaşlara sahip olduklarını belirtmiştir. Bir kısım katılımcılar İstanbul'un liberal bölgelerinde, sürekli gittikleri cafelerde, üniversite yerleşkelerinde, kendilerini rahat hissettiklerini belirtmiştir.

Katılımcılardan edinilen bilgiler doğrultusunda özellikle kimliklerini gizleyen eşcinsellerin ailelerinden başlayarak çeşitli toplumsal cinsiyet rollerine zorlandıkları ve bu rolleri yerine getiremediklerinde kendilerini zaman zaman suçlu hissettikleri ve depresyon ve anksiyete gibi çeşitli rahatsızlıklara meylettikleri dile getirilmiştir.

Katılımcılar özellikle ortaokul ve lise dönemlerinde zorbalıkların hedefi olmuş ve katılımcıların yaşadıkları kötü tecrübeler yetişkinlik dönemlerini olumsuz yönde etkilemiştir.

Katılımcılar ilk olarak ailelerinden destek beklemiş ve çoğu zaman en az bir aile üyesinden destek görmüştür. Bu destek onları rahatlatmış ve kendilerine olan güvenlerini arttırmıştır. Katılımcılar heteroseksist toplumda rahat edebilmek için kendilerine güvenli alanlar yaratmışlardır. Bu alanlar kimi zaman sıklıkla gittikleri cafeler kimi zamansa arkadaş evleri olmuştur. Aile desteğinin yanında arkadaş desteği de katılımcıların sosyalleşmesinde ve paylaşımlarda bulunmasında büyük rol oynamıştır. Ancak güven ortamı kurmanın çok kolay olmadığını söyleyen katılımcılar her daim tetikte olduklarını ve bu durumun artık bir reflekse dönüştüğünü dile getirmişlerdir. Katılımcıların bir kısmı aile bireyleri tarafından dışlanma veya işlerini kaybetme korkusuyla kimliklerini gizlediklerini ifade etmişlerdir.

Kimliklerini gizli olmayan katılımcıların daha rahat olduğu gözlenmiş, özgüvenlerinin de yüksek olduğu düşünülmüştür. Kimlikleri gizli olmadığı için rol yapmak gibi bir zorlukla karşı karşıya kalmamışlardır. Kimlikleri açık olan eşcinseller, görünür olmanın özellikle hak elde etmekte ve eşcinsellerin kabullenilmesinde büyük önem arz ettiğini savunmuştur. Rol yapmanın yalan söylemekle eş anlamlı olduğunu söyleyen bazı katılımcılar yalan söylemek durumunda kalmadıkları için kendilerini iyi hissettiklerini belirtmiştir.

Katılımcılar cinsellik anlayışının sadece kadın-erkek çerçevesinde düşünülmesinin kendilerini oldukça olumsuz etkilediklerini ifade etmiştir. Bu durum heteroseksist toplum düzeninin bir sonucudur. Heteroseksüeller kadın-erkek birlikteliği dışındaki bir birlikteliğe olağandışı gözülle bakmakta ve tanıştıkları her erkeğe heteroseksüel muamelesi yapmaktadır. Eşcinsel erkekler bu durumla mücadele etmek zorunda kalmaktadır. Diğer yandan toplumun bu heteroseksist yapısı nedeniyle ikili ilişkiler kurmakta heteroseksüel erkeklere göre çok daha fazla çaba sarfetmek durumunda kalmaktadırlar.

4.2.5.1. İş yerinde Heteronormativite

Katılımcıların bir kısmı öğrenci olduğu için henüz iş yerlerinde cereyan eden ayrımcılıkla alakalı fikir beyan edememiştir. Caner, çalıştığını ancak gizli olduğunu dolayısıyla sorun yaşamadığını söylemiş ve eklemiştir: “ben gizli olmazsam mahvolurum zira memuriyette 125. madde var.” Çalışan bazı katılımcılar iş yerlerinde cinsel yönelimlerini paylaşma gereğini duymadıklarını, ancak yine de kafalarının bir köşesinde huzursuzluk hissettiklerini dile getirmiştir. Yiğit “herhangi çalıştığım bir iş yerinde böyle bir konudan bahsedilmek aklıma bile gelmedi, o derece yok sayılan bir konu olduğunu düşünüyorum. Gerçi konuşulmasına da bir gerek yok tabii ama insanların risk altında hissettiğini düşünüyorum” diyerek eşcinselliğin çalıştığı kurumda yok sayıldığına vurgu yapmıştır. Bazı katılımcılar iş yerinde açık bir şekilde eşcinsel olmanın oldukça zor olduğunu, eşcinsellerin sürekli mobbinge maruz kaldıklarını ve görevde yükselme gibi durumlarda sorun yaşadıklarının bilindiğini belirtmişlerdir. Semih kurumsal bir firmada çalıştığını ve mecburen heteroseksüel gibi davrandığını ifade etmiştir. Cahit, ünlü bir fast-food şirketinde çalışırken, şirketin müdürünün cinsel yönelimini fark ettikten sonra kendisini taciz ettiğini ancak bu tacizi görmezlikten geldiğini ifade etmiştir.

Eric, iş yerlerinde eşcinsellere karşı görünmez bir ayrımcılık olduğuna dikkat çekmiştir. Eric, eşcinsellere yönelik mobbing ve cinsel olmayan tacizin görüldüğünü, eşcinseller veya eşcinsel sanılan erkekler hakkında dedikodu ve arkadan konuşma, dışlama, sosyal ortamdaki uzak tutma, ortak etkinliklere çağırılmama, siyasi parti ve derneklerde görev vermeme, eşcinsel olmayı ciddiyetsizlikle ve yönetici vasfından uzak olmakla eşitleme, eşcinsellere yakın davranan erkekleri eşcinsellikle suçlama, sözlü olarak alay etme ve lakap takma, tehdit etme, topluluk önünde küçük düşürme, eşcinsellerden çıkar sağlamak amacıyla onlara yakın görünerek angarya işlerini eşcinsellere yaptırma, eşcinsellerden çıkar sağlamak amacıyla onlara yakın görünerek ürettikleri artı değer üzerine konma, eşcinsellerde işe alım süreçlerinde görünmez ayrımcılık uygulama, eşcinsel olmayı sürekli cinsellik düşünmek ile eş anlamlı olarak kullanma gibi ayrımcılık biçimlerine şahit olduğunu dile getirmiştir. Can iş yeri ile özel hayatını ayrı tutmaya dikkat ederek herhangi bir sorunla karşılaşmadığını vurgulamıştır.

Şimdiye kadar kendimi yeterince ifade ettim, ya da mesafemi koruyarak profesyonel yaşamımla özel yaşamımı ayrı tuttum. Bir kere de olsun sıkıntı yaşadığımı hatırlamıyorum. Dengeyi iyi sağlamak gerek. Diğer LGBT bireylerin de askerlik başta olmak üzere işe alınmasıyla ilgili sıkıntılar yaşadıklarını duyuyorum. (Can)

Öner'in (2013) konu ile alakalı olarak beyaz yakalı lezbiyen ve eşcinsel katılımcılarla yaptığı araştırma sonuçları bu araştırma sonuçları ile örtüşmektedir. Araştırmaya katılan lezbiyen ve geylerin çoğu iş yerlerinde cinsel yönelimlerini saklamaktadır. Katılımcıların bir kısmı iş yerlerinde sadece güvindikleri az sayıdaki arkadaşlarına açılmayı tercih etmiştir. Katılımcıların çoğu iş yerlerinde heteroseksüel gibi davranarak tacizin, negatif davranışların, ayrımcılığın ve damgalanmanın önüne geçtiklerini belirtmiştir. Katılımcıların bir kısmı ayrımcılıklardan korunmak için karşı cinsten sevgililerinin olduğunu söylemişlerdir. Bu araştırmada da bazı katılımcılar “sevgilin var mı” sorusundan sıkıldıklarından ve kimliklerinin öğrenilmesini istemediklerinden bir kız arkadaşları olduğunu söylediklerini ifade etmişlerdir. Her iki araştırmanın katılımcıları da tüm bu stratejileri uygulamak için yoğun enerji sarfettiklerini belirtmişlerdir (Öner, 2013: 95-103).

Kaos GL'nin (2016) “Türkiye’de Özel Sektör Çalışanı Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans ve İntersekslerin Durumu” araştırmasına göre iş yerlerinde kimlikleri açık olan LGBTİ yüzdesi % 32, tamamen kapalı olan % 28, ve tamamen açık olan % 28’dir. Kimliklerini açıklayan katılımcılardan bir kısmı ayrımcılığa ve tacize uğradıklarını ifade etmiştir. Ayrımcılığa uğramayan katılımcılar kimliklerini gizleyen katılımcılardır. Ancak kimliklerini gizleyen katılımcıların da durumu özgürlüklerini kısıtlayan ve baskı altına alan dolaylı bir ayrımcılık olarak değerlendirilmektedir.

Araştırmaya göre LGBTİ’ler taciz, mobbing, huzursuzluk, tehdit gibi nedenlerden dolayı bir iş yerinde 3 yıldan daha fazla çalışmamaktadır. Bu durum ayrımcılığın nedenli etkili olduğunu göstermektedir. Araştırma ayrıca özellikle uluslararası kuruluşların cinsel yönelime yönelik ayrımcılığın önlenmesi adına ciddi yaptırımlar uyguladığından bahsetmektedir. Dolayısıyla cinsel yönelime ve cinsel kimliğe ilişkin ayrımcılığı önlemek bir şirket politikası olmalı ve sadece uluslararası şirketler değil,

yerel şirketlerin de bu tür politikaları hayata geçirmesi gerekmektedir. Borusan Holding toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda çeşitli çalışmalar yapan kuruluşlardan biridir. Holding içerisinde çalışanlarca oluşturulan “Borusan eşittir” platformu çalışanlarını ve kamuoyunu toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda bilgilendiren çeşitli yayınlar hazırlamaktadır.³⁷

4.2.6. Hegemonik Erkeklik ile Müzakereler

Connell’a göre erilliğin ve dişiliğin dışavurumları çeşitlidir. Connell bir hiyerarşi içinde yer alan bu dişilikler ve erilliklerden ideal tipler oluşturmuştur. En tepede, diğer erillik ve dişilik biçimlerini baskılayan hegemonyacı erillik bulunur. Bu tip heteroseksüeldir, ücretli işi vardır ve güçlü bir yapıya sahiptir. Bu ideal tipin yani has erkeğin karşısında ise eşcinsel erkek vardır. Connell’ın hiyerarşisinde en altta yer alır. Coles eşcinsellerin bazı yeteneklerini geliştirerek bu hiyerarşide üst konuma çıktıklarını ve toplumsal güce sahip olduklarını ifade etmektedir.

Katılımcıların bir kısmı günümüzdeki toplumsal düzende söz sahibi olmanın para ve onun getirdiği güç sahibi olmakla alakalı olduğunu, cinsel yönelimin etkili olmadığını dile getirmiştir. Bir katılımcı, eşcinsel oldukları bilinen ancak hiçbir zaman alenen dile getirilmeyen bazı arkadaşlarının olduğunu, bu insanların topluma oldukça faydalı işler yaptıklarını, neticesinde toplumsal saygınlığa kavuştuklarını ve cinsel yönelimlerinin hiçbir zaman mevzu bahis olmadığını söylemiştir. Başka bir katılımcı, bazı eşcinsel arkadaşlarının iş hayatında daha fazla çalışarak göze girdiklerini ve oldukça iyi yerlerde olduklarını söylemiştir. Özellikle, Bourdeiu’nun kavramları olan ekonomik ve kültürel sermayeye sahip olmanın toplumdaki statüyü etkileyen en önemli faktörlerden olduğu katılımcılar tarafından vurgulanmıştır.

Bununla birlikte Korcan, gizli eşcinsellerin heteronormatif düzende yaşayabilmek için çeşitli yeteneklerinin geliştiğini ifade etmiştir. Eşcinsellerin dışarıdan gelecek tehlikeleri engellemek için sürekli bir tetik halinde olduklarından artık bir üçüncü göze sahip olduklarını vurgulamıştır. Bunun otomatik olarak toplumsal ve gelecek kaygısının ön plana çıkardığını, bu durumun da eşcinselleri daha fazla çaba göstermeye ittiğini söylemektedir. Korcan, “Biz buna homo hırsı” deriz.” demiştir. Öner’in (2013)

³⁷ İş Yaşamında Ayrımcı Dil ve Davranışlardan Kaçınma Rehberi. Erişim Tarihi: 01.07.2017, http://www.borusan.com.tr/Assets/Media/PDF/BorusanEsittir_Rehber.pdf

araştırmasına katılan bazı eşcinseller heteroseksüellere göre daha fazla çalıştıklarını ifade etmiştir.

Eric kendinde bazı eksikliklere sahip olduğunu düşündüğü için akademiye yöneldiğini söylemiş ve şöyle devam etmiştir:

Kas gücüm yok, heteroseksüel değilim, çalışıyorum. Çalışma, benim için hayatın zorunluluğu, yani başlı başına bir hegemonya alanı değil. Daha erken yaşlarda, heteronormatif patriarka tarafından kabul görmediğim için, toplumsal erkeklik tanımını davranışsal ya da fiziksel olarak karşılamadığım için, akademik anlamda ön plana çıkmaya ve başarılı olmaya çalışmışım. Gelgelelim, belli bir süre sonra, akademiye hegemonya kurmaya çalışmamın anlamı olmadığını fark ettim. Parasal olarak bakarsak varsıl bir insan değilim. Ekonomik güç açısından da hegemonya kurmaya çalışabilecek bir pozisyonda değilim. Rekabetçi ya da hegemonya kurmacı anlayıştan yıllar geçtikçe uzaklaştım. Belki bir nedeni de içinde yaşadığım toplumun eşcinselleri belli bir ölçüye kadar kabul etmesi. O yüzden, artık eşcinselliğime de eskisi kadar sarılma ve sahip çıkma ihtiyacı duymuyorum. Feminin bir gey sayılıyorum, maskülen geylerin bazıları tarafından reddedildim ve üzerimde hegemonya kurmaya çalıştılar. Genellemek doğru olmasa da, ‘sadece aktif olurum, pasif olmam’ diyen geyler de mesela sadece pasif olan benim gibi geylerin üzerinde bir hegemonya kuruyor. Kendilerini daha erkeksi veya daha erkek görerek hiyerarşik olarak üste çıkmaya çalışıyorlar. Bu hegemonyaya karşı çıkıyorum, dolayısıyla kendi hegemonyamı kurmaya çalıştığımı söyleyemeyiz.

Eric, heteroseksüel olmadığı ve kaslı olmadığı için kendisini heteroseksist toplumda dışlanmış hissettiğini ve akademiye ön plana çıkmaya çalıştığını belirtmiştir. Çok çalışan ve sonrasında yurtdışına yerleşen Eric, akademi çevresinde ve yaşadığı toplumda eşcinselliği ile kabul görmüş ve artık ön plana çıkma ihtiyacı hissetmediğini belirtmiştir.

Öte yandan bazı eşcinsel erkeklerin başka eşcinsel erkekler üzerinde hegemonya kurmaya çalıştığı Eric’in sözleriyle ifade edilmiştir. Dolayısıyla hegemonya kavramı sadece heteroseksüel erkekler için geçerli değildir. Eşcinsel erkekler de çeşitli gerekçelerle özellikle daha feminin erkekler üzerinde hegemonya kurmaya çalışmaktadır.

4.2.7. Aile ve Evlilik : “Kardeşinle, sevgilinle ya da köpeğinle, kedinle beraber olmak da aile”

Eşcinsel evlilikler eşcinseller arasında da tartışmalı bir konudur. Bazı eşcinsel katılımcılara yöneltilen evlilik hakkında ne düşünüyorsunuz? sorusuna Yiğit “eşcinsel evlilik ve evlat edinmeden önce daha temel hakların –ayrımcılığa karşı koruma, yaşam hakkı, iş hayatı gibi konuların tartışılmasını isterim” diyerek eşcinsellerle ilgili daha temel sorunların öncelikli olmasının altını çizmiştir. Eric evlilik kurumuna karşı olsa da hukuki hak kazanımları nedeniyle eşcinsel evliliklerin yasalaşmasının önemine vurgu yapmıştır.

Ben evlilik kavramına karşıyım; evliliğin mevcut tanımının heteroseksist ve ayrımcı olduğunu ve evliliğin ortadan kaldırılması gerektiğini düşünüyorum. Aynı zamanda hemcins evlilikleri destekliyorum. Bu iki tavrı çelişen tavırlar olarak görmüyorum. Eşcinsellik ebeveynliğe engel değildir. Heteroseksüel ebeveynlerin çocukları LGBT olabiliyor. Demek ki ebeveynin yönelimini çocuklara geçireceğini düşünmek doğru değil.” Emrah, miras konusunda ve diğer resmi işlemlerde çiftlerin tanınırlığının olması açısından acilen evlilik hakkının eşcinsel çiftlere verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Tuna “eğer eşit vatandaşlıktan bahsediyorsak olması gereken eşcinsel evliliklerin yasalaştırılmasıdır. Biz eşcinseller olarak heteroseksüel ailelerde büyüdük, heteroseksüel gibi büyütüldük, heteroseksüelliğin normal ve doğru olduğuna inandırıldık ve buna rağmen eşcinseliz. (Eric)

Katılımcıların hepsi eşcinsel evliliklerin yasalaşması gerektiğini savunmuştur. Katılımcılardan bir kısmı evlenmeyi ve çocuk sahibi olmayı istediklerini ancak bunu yurtdışında gerçekleştirmek istediklerini belirtmiştir.

Aile kurmak ile alakalı olarak Koray ve Caner eşcinseller arasında güven sorunu olduğunu, bazı eşcinsellerin aşırı rahat bir hayat yaşadığını ve bu durumun ciddi ilişkiler yaşamayı zorlaştırdığını söylemiştir. Burak ve Emrah geleneksel aile tanımına karşı çıkmış ve aile tanımını genişletmiştir:

Şuanda zaten bir aileye sahibim. Aile kurmak çocuk sahibi olmakla olan bir şey değildir. Biz sevgilimle ölmek üzere olan gelen geçenin burun kıvrıldığı, korktuğu kara bir kediye iyileştirip evlat edindik zaten. İnsan merkezli olan bu dünyada çocuklara bu kadar ilgi varken, çoğunluğun önemsemediği topluca katledilmeleri meşrulaştırılmış olan hayvanlara yardım etmeyi daha doğru buluyoruz. Dünya nüfusu bu kadar fazlayken, doğal kaynaklar bu nüfusu yeterince desteklemiyorken çocuk sahibi olmayı düşünmüyoruz. (Burak)

Eşcinsel erkekler bir kadınla ilişkiye girmeyi tercih etmedikleri için çocuk sahibi olmazlar. Doğal bir engelleri, eksiklikleri yok. Sırf çocuk sahibi olmak için kadınlarla evlenen eşcinseller vardı, hala da var. Ortalık eşcinsel baba kaynıyor ama milletin ruhu duymuyor. Ben evlat edinmem olacaksa benim kanımdan kendi çocuğum olsun. Aile kurmak meselesi biraz da sizin aileden ne anladığınızla alakalı. Yeri gelir bir köpekle, bir kediyle, yeri gelir bir sevgiliyle, bir kardeşe yaşamak da aile kurmaktır. İllaki anne, baba ve çocuk üçlüsüne gerek yok. (Emrah)

Eşcinsel bir birey olarak bir kadından üremeyi doğama aykırı buluyorum ve böyle bir isteğim yok. Tıp gelişir iki erkeğin kadına ihtiyaç duymadan üreyebildiği bir dünya olursa, evet düşünebilirim. Günümüzde heteroseksüel olsaydım da çocuk sahibi olmak istemezdim. Kişileri yargılamayı sevmem, her iki taraf da memnunsaydı, anlaşmalı evlilik, taşıyıcı annelik, ya da sperm bankasından sperm alınması başkalarında yargılayacağım şeyler değil. Evlat edinmeye sıcak bakabilirim. Vicdani bakımdan da bunca çocuk ailesiz büyürken LGBT olsun olmasın her yetişkin sorumluluk almalı ve evlat edinmeyi göz önünde bulundurmalıdır. (Can)

Can ise eşcinsellerin çocuk sahibi olması konusunda farklı bir konuya dikkat çekmiştir.

Independent Gay Forum (IGF) ağırlıklı olarak muhafazakar ve merkez sağ görüşlü eşcinsellerin kurmuş olduğu bir organizasyondur. Organizasyon, Amerikan temel değerlerini ve geleneklerini paylaştıklarını, eşcinseller ve lezbiyenlerin hukukun önünde tam eşitliğinin sağlanması gerektiğini savunmaktadır.³⁸ IGF'nin bu görüşlerini eleştiren Duggan, homonormativite olarak adlandırdığı politikayı şöyle tarif etmiştir:

Eşcinsellerin heteronormativiteye katılması neoliberal cinsellik politikasının bir parçasıdır. Bu sayede eşcinseller heteroseksüellere ait kurumların devamını sağlamakta hatta onları yüceltmektedir. Bu şekilde gey kültürü apolitik bir hal almaya başlayacak ve eşcinseller evlere tıklalacaktır.

Dolayısıyla heteronormativite sadece heteroseksüeller tarafından devam ettirilen bir sistem olarak görülmektedir. Aynı zamanda bazı eşcinsellerin aile kurup evlat edinmesinin heteronormativitenin yeniden üretilmesine katkı sağladığı ifade edilmektedir. Bazı eşcinseller de homonormativitenin, eşcinsellerin görünmezliğine ve asimile olmasına neden olacağını belirtmiştir. Eşcinsellere evlilik hakkı verilmesinin eşcinsellik hareketini susturan bir politika olarak değerlendirilmektedir (Herz ve Johansson, 2015; Duggan, 2003). Ancak hukuki hak kazanımlarının önemi miras ve

³⁸ IGF Culture Watch. Erişim Tarihi: 25.07.2017, <https://igfculturewatch.com/about/>

birçok alanda etkilidir. Shane, youtube’da paylaştığı videoda bu önemi vurgulamıştır. (bkz. s. 70)

4.2.8. Renkler : “Hegemonik erkeklik kodlarını alaşağı etmeyi seviyoruz!”

İnsanların nasıl görüldüğünün cinsiyet rolleri ve normları temelinde şekillenen sosyo-kültürel anlamları vardır. Başka bir deyişle görünüşün de toplumsal bir cinsiyeti vardır. Renkler, kıyafetin türü, aksesuarlar, saçların şekli gibi dış görünüşü oluşturan öğelerin hepsi toplumsal cinsiyete uyumluluk hakkında bilgiler verir. Eicher ve Roach-Higgins’e göre kıyafetler insanların toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde kendilerini ifade etmesinin bir yöntemidir ve bir iletişim aracıdır. West Zimmerman bir insan bir insanla karşılaştığında onun cinsiyetini analiz etmeye çalışır, eğer cinsiyeti tanımlayamazsa bunu problemlendirir, bu nedenle LGBT bireylerin toplumdaki imajlarının da etkisiyle LGBT bireyler zaman zaman görünüşleri nedeniyle damgalanırlar ve aşağılanırlar (Öner, 2013: 106).

Ancak son yıllarda moda endüstrisi cinsiyet rollerini adeta alt-üst ederek bu durumu değiştirme yolunda ciddi adımlar atmıştır. Moda endüstrisinin modern dünya üzerindeki etkisi kuşkusuz küçümsenemeyecek boyutta bir etkidir. Ünlü modacılar statülerini bazı konseptleri yaymak ve kabul ettirmek için kullanmaktadırlar. Bu konseptler çoğu zaman kimlik, cinsellik, gücün dağılımı veya sosyal ve kültürel söylemlerin düzeni hakkındadır. Son yıllarda moda endüstrisi androjen prensiplerinin oldukça önemli olduğu bir döneme girmiştir. Bu dönemin kıyafetleri erkek ve kadın kıyafet algısını değiştirmiştir. Kadın kıyafetlerinde maskülen prensipler, erkek kıyafetlerinde ise feminen prensipler etkisini göstermiştir. Ünlü modacı Jean-Paul Gaultier çalışmalarında androjen unsurları kullanmanın oldukça büyüleyici olduğunu belirterek koleksiyonlarını, moda gösterilerini, reklam kampanyalarını belirli bir söylemi ve kimliği desteklemek için kullandığını ifade etmiştir. Gaultier’in 2011-2012 koleksiyonlarını androjen bir model olan Andrej Pejic tanıtmıştır. Pejic koleksiyonda öncelikle erkek takım elbiseleri ve erkek aksesuarları vurgulayarak maço bir James Bond görüntüsü çizmiştir. Sonraki gösteride ise Pejic uzun bir ceket, yüksek topuklular ve altın aksesuarlarla feminen bir Bond sunmuştur. Kadın koleksiyonunda ise Pejic,

koleksiyonun en özel parçası olan gelinliği tanıtmıştır. Bu gösteri ile Gaultier erkek ve kadın kimliklerinin ve prensiplerinin akışkanlığını bir kere daha vurgulamıştır.³⁹

İngiltere’de yaşayan Türk modacı Dilara Fındıkoğlu yeni koleksiyonunu oluşturmanın kendi geleceğini yaratmak olduğunu ifade etmiş ve bu gelecekte toplumsal cinsiyet eşitliğinin var olduğunu dile getirmiştir. İki modacının koleksiyonlarına bakıldığında cinsiyet rollerinin oldukça akışkan olduğu göze çarpmaktadır.

“Eşcinseller renkli giyiniyor” önermesi eşcinselleri ötekileştiren ve içerisinde toplumsal cinsiyet rolleri barındıran bir söylemdir. Ancak son yıllarda modadaki gelişmelerin kimlik üzerinde de etkili olduğu görüşü düşünülerek araştırmaya katılan eşcinsellere “eşcinsellerin daha renkli giydiği varsayımına” katılıp katılmadıkları sorulmuştur.

Görüşmecilerin bir kısmı gayet sade giyindiklerini ifade ederek bu önermeye karşı çıkmıştır. Can, “Her genelleme gibi yanlış bir genelleme. Ben berbat giyinirim mesela, giyimden hiç anlamam. Renkli ya da renksiz giyinmek isteyen giyinsin, kimse de onları yadırgamasın, cinsel yönelim ve cinsiyeti bundan uzak tutmalıyız” demiştir. Önermeye katılmayan Semih böyle düşünülmesinin nedeninin feminen eşcinsellerin ön planda olması olduğunu söylemiştir.

Öte yandan bazı katılımcılar modayı vurgulayarak değişimin kaçınılmaz olduğunu savunmuştur. Katılımcıların bir kısmı bu gözleme katıldığını özellikle eşcinsel kimliklerini gizlemeyen eşcinsellerin daha rahat ve renkli giyindiklerini belirtmiştir. Korcan “renkli giyim kadınlar için özgü bir şey olduğunu söyleyen toplumsal bakıştır ve bu çok yanlış. Bazı eşcinsellerde de özellikle olduğunu düşünüyorum bu dışavurumun. O güne kadar ki ezilmişliğine bir tepki sanki” diyerek eşcinsellerin renkli giyinmesini bir tepki olarak değerlendirmiştir.

Eşcinsellerin renkli giyindiği görüşüne katılan Tuna, ancak bunun moda ile alakası olduğunu belirtmiştir:

Erkek modası giderek renkleniyor zaten. 20 yıl öncesinde sokakta pembe, kırmızı renkler giyen erkekler görmek olanaksızdı. Bugün ise giderek esneklediğini düşünüyorum moda algısının. Artık heteroseksüel erkekler de daha rahat, renkli giyiniyor.

³⁹ Fashion Designer’s Impact on Modern Society: How Far is Too Far Away. Erişim Tarihi: 02.06.2017, <http://wsimag.com/fashion/6387-fashion-designers-impact-on-modern-society>

Burak da bu görüşe katılan katılımcılardan olmuştur.

Doğru bir gözlemdir. Ben de sevgilim de çevremdeki diğer eşcinsellerin çoğu da heteroseksüellere göre daha renkli giyiyor. Bana göre bunun sebebi heteroseksüellerin genelde toplumun normlarına uymaya çalışıp toplum baskısından “ibne” damgası yemekten korkmalarıdır. Bunu destekleyen örnekler olarak, gizli eşcinsellerin renksiz giyinmeye çalışması ya da diğer konularda da toplum baskısını önemsemeyen heteroseksüellerin renkli giyinmesi gösterilebilir.

Emrah da renkli giyinerek hegemonik erkekliğin kodları ile bir nevi mücadele ettiklerini vurgulamıştır. Dolayısıyla moda, kimlik tartışmalarının bir mücadele alanı olarak görülebilir. İsveç’in resmi web sitesinde İsveç modası, normlara ve kalıpyargılara karşı gelmek olarak tanımlanmış ve kimliklerin keşfedildiği bir alan olarak gösterilmiştir.⁴⁰

Doğrudur, bizim tabularımız yok renk konusunda. Biz hegemonik erkeklığe karşı sadece var oluşumuzla, nefes alışımızla bile baş kaldırıyoruz. Hegemonik erkeklik kodlarını alaşağı etmeyi seviyoruz. Renklerle bir alıp veremediğimiz yok. Bizim için pembe de mor da mavi de kırmızı da yeşil de birdir. (Emrah)

Dolayısıyla katılımcıların bir kısmı renkli giyindiklerini ve bu vesileyle toplumda baskın olan hegemonik erkeklik kodlarını ihlal ettiklerini ifade etmiştir.

Önermeye kısmen katılan Cahit “Giyim bir ifade aracıdır. O bakımdan doğruluk payı vardır ancak bütün eşcinseller için geçerli değildir” demiştir.

Diğer yandan bazı katılımcıların belirttiği üzere, zaman zaman hem eşcinsellerin hem de heteroseksüellerin renkli ve daha özgür bir giyim tarzı seçmelerinin nedeni hegemonyaya ve toplumsal normlara başkaldırı olarak yorumlanabilir. Zira “erkek adam pembe giyemez”, “erkek adam renkli takım tutmaz” gibi söylemler dilimizde oldukça yaygındır. Renkli giyinmek cinsel yönelimlerinden ve kimliklerinden bağımsız olarak bazı erkekler için kalıp yargılarla ve toplumsal cinsiyet rolleriyle mücadele etme yöntemlerinden birisi olarak da düşünülebilir.

⁴⁰ Fashion and Gender. Erişim Tarihi: 02.06.2017, <https://sweden.se/culture-traditions/fashion-and-gender/>

4.2.9. Eşcinselliğin Cinsellikle İlişkilendirilmesi

Ne de olsa eşcinsellik, cinsellikten çok aşkla ilgilidir. Mondimore

Bu araştırmaya katılan heteroseksüellerin bir kısmı eşcinselleri cinsellik ile özdeşleştirerek eşcinsellerin sürekli bir eş arayışı içerisinde olduklarını, bir kişinin eşcinsel olduğunu öğrendiklerinde o kişinin kendilerine yönelebileceği kaygısı taşıdıklarını belirtmiştir. Hâlbuki bir heteroseksüel, heteroseksüel olduğunu dile getirdiğinde böyle bir ön yargıyla karşılaşmaz.

Lambda İstanbul'un (2006) yaptığı "Eşcinsel ve Biseksüellerin sorunları" isimli araştırmasında "eşcinsel ve biseksüelliği sadece cinsellik tabanlı düşünmek, eşcinsel ve biseksüel kadın ve erkekleri cinsel anlamda yoğun açlık çeken, bir türlü tatmin olamamış, akli fikri sekste olan insanlar olarak görmek" önyargısı eşcinsel ve biseksüel katılımcılar arasında da ortaya çıkan bir kalıp yargı olmuştur.

Bu araştırmada eşcinsel katılımcılara bahsedilen ön yargı ve ikili ilişkiler hakkında görüşleri sorulmuştur.

Katılımcıların bir kısmı bazı eşcinsellerin sosyal medya aracılığı ile sık bir şekilde eş arayışı içerisinde olduklarını ve bu nedenle kendilerine partner seçerken oldukça zorlandıklarını, güven duyamadıklarını belirtmiştir. Başka bir katılımcı eskiden sadece eşcinseller için yaygın olan çeşitli telefon uygulamalarının artık heteroseksüeller için de yaygın olduğunu dolayısıyla heteroseksüellerin de artık bu uygulamalar aracılığı ile partner aradıklarını ve durumun eşcinseller için de heteroseksüeller için de aynı olduğunu altını çizmiştir. Bir katılımcı çevresindeki heteroseksüel ve eşcinsel çiftleri kıyaslayarak aldatmanın heteroseksüeller arasında daha fazla olduğunu belirtmiştir.

Katılımcıların çoğu uzun süreli ilişkiler tercih ettiklerini söylemiştir. Caner 4 yıllık bir ilişkiyi sevgilisinin yeterince bağlı olmadığı gerekçesiyle sonlandırmak zorunda kaldığını belirtmiştir. Sonrasında kendisi gibi duygusal birisi ile tanışamayacağı kaygısı yaşadığını ancak son 2 yıldır güzel bir ilişkisi olduğunu ifade etmiştir. Aşırı spor yapan, kaslı ve yakışıklı geylere güvenemediğini onların arayışının daha çok tek gecelik ilişkiler olduğunu düşündüğünü söylemiştir. Caner bir dönem "kadın gibi olmayan duygusal bir adam" bulmakta zorluk çektiğini ve eş bulma ile alakalı internet

uygulamalarının aklını çeldiğini ifade etmiştir. Caner'in buradaki yaklaşımı homonormativiteye bir örnektir. Bazı eşcinsel erkeklerin kendilerini diğer eşcinsel erkeklerden daha üstün ya da farklı görerek onlardan hoşlanmadığını belirtmesi homonormatif düşünce yapısı ile alakalıdır. Caner de “kadın gibi” eşcinsel erkeklerden hoşlanmadığını ifade etmiştir. Homonormativite özetle, queer toplumunda kimin en iyi olduğunu belirlemek için uygulanan kurallar bütünüdür. Bu kurallar erkeklerin kaslı olması, kadınların feminen olması, evlenme, evlat edinme gibi heteronormatif düzendeki kuralların aynısıdır. Bu düzende üstün olan beyaz, kaslı, zengin eşcinsel erkeklerdir. Transgenderlar⁴¹, seks işçileri, siyahi queerler, fakirler düzenden dışlanmaktadır.⁴²

Burak 4 yıldır oldukça güzel giden bir ilişkisi olduğunu söylemiştir. Tuna'nın da bir tanesi 2 yıla yakın ve diğeri 1 yılı geçen iki tane uzun ilişkisi olmuştur.

Cahit'in de uzun süreli ilişkileri olmuş ancak eşcinsellerin ilişkilerinin sürmediği varsayımı üzerine uzun süre düşündüğünü söylemiştir ve düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir: “sanırım yasaklar ve toplumsal baskılar ilişkileri erken tüketiyor, yani kadın ve erkeği bir araya getiren toplumsal düzenlemeler, geyleri birbirinden uzaklaştırmaya meyillidir. Yine de her şeye rağmen sağlam ilişkiler olmuyor değil.” Korcan da Cahit ile aynı fikirdedir. Bazı eşcinsellerin eşcinsel ilişkilerin “geleceği” olmadığını düşündüğü için çabuk tükettiğini belirtmiştir.

Bazı katılımcılar açık ilişkilerin gençken daha mümkün olabildiğini, ilerde daha düzenli ilişki arayışı içerisinde olabileceklerini ifade etmiştir. Semih ilişkiler konusundaki işleyişin toplumsal boyutuna dikkat çekmiştir.

Aşka çok inanmam, anne baba sevgisi dışındakilerinin alışkanlıktan geldiğini düşünürüm hep. Uzun süreli ilişkiler yönetilebildiği sürece bence çok iyidir. Her ne kadar aşka inanmasam da iyi bir şey olduğunu düşünüyorum. Açık ilişki bu sebeple de mantıklı olabilir, ancak üzerine çok düşünmedim. İnsanları aldatmadan alıkoyan bence toplum baskısıdır biraz da. Bu yüzden eşcinsellerin aldatmaya daha yatkın olduğu söylenebilir. Ben sevdiğim kişiyi aldatmamaya özen gösteririm. Ancak ilişkiyi bitirecek kadar da önemli olduğunu düşünmem küçük aldatmaların.

Yiğit ve Burak ilişkilerde karşılıklı saygının önemine vurgu yapmıştır.

⁴¹ Trans Bireyler

⁴² What is Homonormativity?. Erişim Tarihi: 25.06.2017, <https://www.pride.com/firstperson/2016/4/12/what-homonormativity>

Her türlü ilişkiye karşılıklı saygı ve eşitlik varolduğu ve suistimal olmadığı sürece saygı duyuyorum.(Yiğit).

Aşk iki bireyin arasındaki güçlü çekim ve bağlıdır. Herkesin ilişkisine saygı ile bakıyorum, isteyen istediği şekilde ilişki yaşamakta özgürdür. Ama ben kendi ilişkimin uzun süreli olmasını isterim zaten 4 yıldır çok güzel ileleyen bir ilişkim var. Açık ilişkiye ise çok olumlu bakıyorum. (Burak)

Katılımcıların çoğu eşcinsel çiftlerin yaşadıkları ilişkiler ve heteroseksüel çiftler arasındaki ilişkiler arasında bir farkın olmadığını, heteroseksüel ilişkilerde yer alan aşk, kıskançlık ve aldatmaların eşcinsel çiftlerin ilişkisinde de yer aldığını belirtmiştir.

Yiğit heteroseksüel ve eşcinsellerin yaşadığı ilişkilerin farkını şu şekilde ifade etmiştir:

Erkek egemen toplumda maalesef kadın-erkek ilişkilerinde kadınların yaşadığı zorluklar özellikle maruz kaldıkları kişisel baskılara tanık olmak beni epey rahatsız ediyor. Erkek-erkek ilişkilerde biraz daha eşitçi bir durum olduğunu söyleyebilirim. Bir tarafın diğerine psikolojik baskıda bulunmadığını söyleyebilirim.

Katılımcıların bir kısmı eşcinsel ilişkilerde her iki tarafın birbirlerini heteroseksüel çiftlere göre daha iyi anladığını ve daha fazla paylaşımın olduğunu belirtmiştir. Tuna iki erkeğin yaşadığı ilişkiyi “çok daha beklentisiz, çok daha kendi halinde ve gerçek mutluluk” olarak tanımlamıştır.

Çoğu katılımcının yaşadıkları ilişkilere bakıldığında kalıp yargıları yıkan bir sonuca ulaşılmıştır. Bu araştırmaya katılan çoğu eşcinselin uzun süreli ve iyi giden bir ilişkisi olmuştur. Dolayısıyla yaygın kanı olan “eşcinsellerin uzun süreli ilişki içerisinde olamayacağı” gibi bir durumun sözkonusu olmadığı açıktır. Diğer yandan açık ilişkilerin kötülenmesi heteronormatif düzenin bir yaptırımını olarak yorumlanabilir. Zira heteronormatif düzene göre makbul ilişki evlilik çerçevesinde olmaktadır. Dolayısıyla cinsellik üzerinden eşcinselleri eleştirmek homofobiden başka bir şey değildir.

Diğer yandan her ilişkinin kendine has dinamikleri olduğu, bazı eşcinsel ilişkilerin heteroseksüel ilişkilere göre daha eşitlikçi bir yapı sahibi olduğu ancak bazı eşcinsel ilişkilerin ise katılımcıların deyimiyle aktif-pasif rol dağılımlarını devam ettirdiğini, kendi içerisinde bir baskın karakter yarattığı ve belli bir hiyerarşi içerisinde olduğu dolayısıyla homonormatif olarak değerlendirilebileceği söylenebilmektedir.

Türkiye'nin paylaştığı cinsel düzen sistemi Latin Amerika ve Orta Doğu ile ortaktır. Bu bölgelerdeki eşcinsel ilişkilerde aktif olan erkeksi, pasif olansa kadınsı olarak kabul edilir (Erdoğan ve Köten, 2014: 101). İbne kelimesi, genellikle pasif eşcinseller için kullanılmaktadır. Burada kullanılan pasif sözcüğü, cinselliği eyleme dökmeyen anlamında yani bir nevi edilgen anlamında kullanılmaktadır. Heteroseksüel hegemonya düzeninin oluşturduğu bu sistem için penetre eden aktif rolde ve edilen ise pasif roldedir (Sondoğaç, 2003: 37). Roma İmparatorluğu döneminden kalma bu geleneğe göre aktif olan eşcinsel sayılmazdı. Türkiye'de de bu gelenek zaman zaman görülmektedir. Eşcinseller genel olarak pasif ve kadınsı olarak tanımlanırken travestilerle cinsel ilişkiye giren erkekler eşcinsel olarak düşünülmez. Bazı eşcinsel çiftler arasında aktif-pasif rol dağılımı halen devam etmekte olsa da bu ayrımların göreceli olarak önemini yitirdiği bilinmektedir. Aktif- Pasif rol dağılımını esas alan hiyerarşi yerini gey kimliklerine bırakmıştır (Erdoğan ve Köten, 2014: 101). Eric birçok maskülen ve evli erkekle birlikte olduğunu, bu erkeklerin hepsinin aktif olduğunu ve kendilerini eşcinsel olarak tanımlamadığını belirtmiştir. Bir kısmının kendilerini heteroseksüel olarak tanıttığını söyleyen Eric, diğer kısmının da bi-seksüel ya da bi-curios⁴³ olarak tanıttığını söylemiştir.

Gotta ve arkadaşlarının 1975-2000 yıllarını kıyaslayan araştırmasında heteroseksüel ve eşcinsel çiftler karşılaştırılmıştır. Araştırmaya göre eşcinsel erkekler 1975 yılına göre 2000 yılında daha fazla tek eşliliği seçmiştir. Bunun nedeni HIV/AIDS ve cinsel yolla bulaşan diğer hastalıkların yaygınlığı olarak gösterilmiştir.

D'augelli ve arkadaşlarının araştırmasına (2008) göre eşcinsel erkeklerin % 61'i tek eşli ilişkiler istemektedir. Araştırmaya göre, medyada yer alan eşcinsel evliliklerinin ve evlat edinmelerinin artması eşcinsel gençleri etkilemektedir. Araştırma sonuçlarına göre yüksek oranda katılımcı (Lezbiyen, Eşcinsel Erkek ve Biseksüel) aile kurmayı istemektedir (Daugelli, 2008).

Araştırmada ayrıca eşcinsel erkeklere daha önce karşı cinsle bir ilişki yaşayıp yaşamadıkları sorulmuştur. Bazı katılımcıların geçmişte kadınlarla yaşadıkları bazı deneyimler ve gelecekle alakalı ifadeleri Kinsey'in skalası ile örtüşmektedir.

⁴³ Hetero-esnek, heteroseksüel olan ancak zaman zaman eşcinsel ilişkilere girebilen kişiler

Araştırmaya katılan 11 eşcinselden 4'ü geçmişte kadınlardan hoşlandıklarını ve kısmi yakınlaşmalar yaşadıklarını ifade etmiştir. Katılımcıların büyük kısmı gelecekte bir kadınla beraber olma ihtimalleri olabileceğini belirtmiştir. Bazı katılımcılar cinsel yönelim sınıflandırmasının modernitenin bir ürünü olduğunu ve cinsel yönelimlerin inşa edildiğini ve performatif olduğunu vurgulayarak queer teorisine göndermede bulunmuştur. Bazı katılımcılar ise bu görüşe karşı çıkarak kendilerini eşcinsel erkek olarak tanımladıklarını ve kadınlara karşı herhangi bir hissiyat içerisinde olmadıklarını belirtmiştir.

Geleceği bilemem ama şu an biseksüellikle alakalı bir hissiyatım yok. Her insanın beyni farklı çalışır diye düşünüyorum. Kimisinin eşcinsel yanı baskındır, kimisinin düzcinsel. Kimisi düzcinsel olsa da çok nadir eşcinsel ilişki yaşamak isteyebilir. Bunu şartlar, zaman gibi faktörler belirleyebilir. Bir ülkede erkeklerden hoşlanırken başka bir ülkede kızlardan hoşlanabilirim.(Koray)

Keskin cinsel yönelim sınıflandırmalarının modern toplumun bir tanımlaması olduğunu düşünüyorum. Herkes çeşitli seviyelerde biseksüel olabilir. Kendimi biseksüel olarak adlandırmamakla beraber karşı cinsle kendi isteğimle birlikte oldum.(Yiğit)

Önceden kadınlarla ilişkilerim oldu, ancak kendimi erkeklerden çok daha fazla hoşlanan biri olarak gördüğüm için uzun süre bir kadından hoşlanabileceğimi düşünmüyorum. Ancak kesin reddetmiyorum. (Semih)

Koray, Yiğit ve Semih'in bu görüşleri Kinsey'in skalası ile benzeşmektedir. Kinsey binlerce Amerikalı ile yaptığı görüşmeler neticesinde cinsel davranışları ve yönelimleri kesin bir kategoride ifade etmek yerine içerisinde geçişkenlikler olabilecek şekilde ifade etmiştir (bkz. s. 30).

Ben karşı cinse tamamen kapalı değilim. Daha önce birkaç kez yakınlaştığım oldu bir kadınla. Ama bir erkekte hissettiğim tutkuyu hissedemedim. Eğer Türk kadınları bu kadar kezban olmasaydı, erkeklere zahmet ve para harcatmadan onlarla sorunsuzca ve beklentisizce cinsel ilişki kursalardı, şimdiye çoktan tam bir cinsel ilişki yaşamış olurum herhalde. Heteroseksüellik öğrenilen ve oynanan bir performans sadece. Gerçek olamayacak kadar ütöpik. Erkekler güzeldir, kadınlar da güzeldir.(Emrah)

Emrah'ın bu görüşleri queer teorisi çerçevesinde değerlendirilebilir. Queer teorisine göre kimlikler akışkandır ve değişkenlik gösterebilir. Dolayısıyla sabit bir kimlikten bahsedilemez. Queer de kimliklerin sürekli sorgulandığı bir çarpışma alanıdır (Öz, 2011).

Öte yandan katılımcıların bir kısmı cinsel yönelimlerini daha az geçişken ya da sabit olarak ifade etmiştir.

Karşı cinsle hiçbir cinsellik yaşamadım. Şu ana kadar bu konuda bir istek hissetmedim. Bundan sonra da hissetmem gibi geliyor. Çok çok hoşlandığım kadınlar oldu ama onların hep çok yakın dostum olmasını istedim, cinsellik noktasına gelmedi bu ilgi hiçbir zaman.”Burak: “geçmişten bugüne kadar hiçbir kadından hoşlanmadım. Geçmişte kendimi çok zorlasam da cinsel olarak bir kadından etkilenmedim. Bu sebeple gelecekte bir kadınla ilişkim olması olası görünmüyor.(Korcan)

Ortaokulda bir kız arkadaşım oldu. 1 gün sürdü çıkmam. Ben sadece kızlardan hoşlanıyorum ama cinsel çekim hissetmiyorum. Sadece bir kıza cinsel çekim hissetmişim, onun dışında yok. (Caner)

4.2.10. Eşcinselliğin Temsilleri Tartışması

O Gökkuşağının Bir Anlamı Var! Can

Günümüzde sosyal medya sayesinde ünlü olan ve DJ’lik yapan Kerimcan Durmaz’ın videoları milyonlarca kez izlenmekte ve sosyal medya hesapları milyonlar tarafından takip edilmektedir. Kerimcan Durmaz eşcinsel kimliğini saklamamakta ancak toplumda eşcinsellerin yaşadıkları sorunlarla alakalı herhangi bir paylaşımda bulunmamaktadır. Bu yüzden bazı eşcinseller kendisini eleştirirken, bazıları ise Durmaz’ın böyle bir sosyal sorumluluk taşımadığını söylemektedir. Kaos GL sitesinde yer alan, Kondak’ın kaleme aldığı “Eşcinsellik sadece bir sahne performansı mıdır?” İsimli yazıda, Kondak, Kerimcan Durmaz gibi ünlülerin eşcinselliği kullanarak para kazandığını, eşcinselliği karikatürize ettiğini ve bunun karşılığında bu ünlülerin homofobiyle savaşmada, ya da eşcinsel hakları ile ilgili hiçbir çabada bulunmadıklarını söyleyerek bu ünlüleri eleştirmiştir (Kondak, 2016).

Kaos GL’nin Facebook sayfasında bu yazıya gelen ve en çok beğeni alan iki yorum da kutuplaşmıştır. D.K :

Toplum tarafından normal karşılanmayı saygı görmeyi beklemek yerine para kazanarak ve ilgi çekerek sevilmeyi özgürleşmeyi sağlamış biri. Daha doğrusu sağlamaya çalışan biri. İçgüdüsel olarak hedeflenen bu aslında. Yaptığı davranışları hetero biri yapsa sokakta yürüyemez ve ne yazık ki bazı eşcinseller bunu pozitif ayrımcılık zannedip Kerimcanlaşmaya başladı bile. Herkesin mi kişiliği birbirine benzer? Yaptığı şeylerle eşcinsel aktivizmine nasıl bir darbe vurduğunun,

insanların önyargısını nasıl beslediğinin farkında dahi değil. Eşcinsel insanlar sokakta saygı ve heterolara gösterilen muameleyi görmek artık normal karşılanmak isterken, toplumda tüm baskılara rağmen yer edinmeye ve duygularını naif ve düzgün şeffaf bir şekilde ifade etmeye çalışırken, bu da kalkmış tüm bunları kolay yoldan birilerinin alkışı ve kazandığı parayla sağlamaya çalışıyor. Ne kadar bencil ve sonu olmayan, şu an ne kazanırsam kardır anlayışı. Tepki gördüğü insanların gönlüne girmek için dindarlığı, vatanseverliği vs vs kullanmayı da biri öğütlemiş kendisine. Kişilik olarak da safi ego kibir. Kapitalist dünyanın en çok hoşuna giden insan tipi. Sponsoru çoktur bunun. Sağlam reklam kaynağı. Peşinde dolanan ünlüler de malum. Bitseler de kurtulsak bu sığılıktan”

D.K Kerimcan Durmaz’ı özellikle eşcinsel aktivizme hiçbir katkı yapmadığı için eleştirmiş ve homofobik bir dil kullanmıştır. Bir diğer yorumcu H.Ç aşağıdaki yorumuyla yapılan olumsuz eleştirilerin yersiz olduğunu ve eşcinselleri tek tipleştirmekten öteye gitmediğini söylemiştir.

Bir eşcinsel şöyle davranmalı böyle giyinmeli, eğer ünlüyse şöyle örnek olmalı türünden tüm düşünceler homofobiktir. “Kerimcan LGBT'yi yanlış temsil ediyor”, “Kerimcan yüzünden LGBT toplum tarafından yanlış değerlendiriliyor” diye düşünüyorsanız içinizin homofobik ve heteroseksist parçalarıyla yüzleşme vaktiniz gelmiştir. Topluma kendinizi sevdirmeye çabası hiçbir işe yaramaz, renklerimizle, farklılıklarımızla güzeldir. Toplum buna hazır değil safsatasını yutmayın artık ve bırakın herkes istediği gibi yaşasın (Kaos GL, 2016).

D.K, Kerimcan Durmaz’ı eleştirirken Durmaz’ın kibirli ve safi ego olduğunu söylemektedir. Ancak Durmaz çoğu konuşmasında kendisinin sanatçı olmadığını, entertainer⁴⁴ olduğunu ifade etmiştir. Dolayısıyla Durmaz’ın bazı kişiler tarafından abartı olarak değerlendirilen hareketleri homofobiden ibarettir. Durmaz’ın feminen hareketleri ise feminen bir eşcinsel olması ile açıklanmalıdır. Bu çalışmaya katılan Can, eşcinselliği temsil eden gökkuşağının bir anlamı olduğunu, eşcinsellerin hepsinin farklı farklı renklerde olduğunu dolayısıyla eşcinselleri tektipleştirmenin anlamsız olduğunu vurgulamıştır. Eric ise Durmaz’ın emek vermeden devasa paralar kazanmasını doğru bulmadığını ancak Durmaz’ın LGBT topluluğunu temsil etmesi gibi bir sorumluluğunun da olmadığını ifade etmiştir. Eric, “Açık ve abartılı geyler, gizli geylerin yaşam alanını daraltıyor mu, onları dolaba daha sıkı gizlenmeye itiyor mu? O zaman sorgulanması gereken açık geyler değil, toplum” diyerek göz önünde olan eşcinsellerin gizli eşcinsellerin temsilinde herhangi bir etkisinin olamayacağını, asıl

⁴⁴ Eğlendiren Kimse

sorun aranması gereken yerin toplum olduğunu vurgulamıştır. Eşcinsel web portalı Gzone'un kurucu ortaklarından Murat Renay bir yazısında Durmaz'ın görünür olmasının önemine dikkat çekmiştir. Türkiye'de Zeki Müren gibi bilinen eşcinsellerin bile kadınlarla dudak dudağa pozlar verdiğini, dolayısıyla Durmaz'ın bu şekilde davranışlarda bulunmadan televizyonun sevilen bir programında jüri üyesi olmasını bir başarı olarak göstermiştir. Ek olarak "Kerimcan Durmaz bizi temsil etmiyor" diyen eşcinselleri açılmaya davet eden Renay, her sektörden eşcinselleri görünür olmaya çağırmıştır (Renay, 2016).

Aralık ayının başında Samsun'da bir AVM'de sahne alan Kerimcan Durmaz gösteri sonrasında saldırıya uğramıştır. Saldırı nedeniyle hem fiziksel hem de psikolojik zarar gören Durmaz, bir süre sosyal medyadan kendisini uzak tutmuştur. Kendisi gibi bir sosyal medya fenomeni olan Durmaz'ın arkadaşı Caner Çalışır, saldırının ardından sosyal medya hesabından şöyle bir açıklama yapmıştır:

Kabullenmek zor çünkü bizim bile kendimizi kabullenmemiz, içimizdeki şeyle başa çıkabilmemiz zaman aldı daha da alacak. Lakin neden izin verilmez insanın içinden geleni yaşamasına. Biz işimizi yapıyoruz sadece. Sizden gelen o karşılıksız sevginin, desteğin karşısında dik durmaya çalışıyoruz. Birilerine saldırmak, belki dövmek, küfür etmek. Anlık dürtülerinizin kimlerin ruhuna ne derece zarar verdiğini bilemezsiniz. Kaldı ki böyle şeyleri bilmek yetmez. Sizin gibi olamayanlara yaşam hakkı vermeniz gerek. Toplumun çoğunun sevip sahiplendiği insanlara nefret kusmak. Ancak o toplumun huzurunu bir de kendi sınavıyla mücadele eden insanların psikolojisini bozabilir. Kabullenmek bu kadar zor olmamalı.

Toplumun eşcinsellere farklı davranma nedenleri, eşcinsel sanatçıların ya da ünlülerin hal ve tavırlarında aranmamalıdır. Bir görüşmecinin söylediği üzere bu bir arz-talep meselesi, hem izleyenlerin keyif aldığı hem de eşcinsel sanatçının/ünlünün eğlendiği, para kazandığı karşılıklı bir ilişkidir. Diğer yandan Kerimcan Durmaz, Bourdeiu'nun teorisine göre ekonomik ve sosyal sermayeleri elinde barındırdığından toplumda bir güce sahiptir. Bu güç sayesinde toplumsal kabullenilmesi kolaylaşmış ve görünürlüğü artarak devam etmiştir. Sosyal medya fenomenliğinden televizyona transfer olmuş ve her geçen gün tanınırlığı artmıştır. Sahip olduğu sosyal ve ekonomik sermayeye rağmen Durmaz'ın maruz kaldığı homofobi, ayrımcılığın boyutlarını göstermesi açısından oldukça önemlidir.

Medyada eşcinsellerle alakalı oldukça az bir paylaşım söz konusudur. Bu durum homojen bir cinsellik oluşmasına neden olmaktadır. Ayşe Düzkan (2011) medyada eşcinsel, biseksüel ve transların temsilinde temel düsturun “özendirici olmamak” adına yapıldığını, dolayısıyla nesnel olmadığını, eşcinsel, biseksüel ve translar gösterilirken ve onlara mikrofon tutulurken alay etmek ve izleyenlerde mümkün olduğu kadar “iyi ki ben de onlardan değilim” duygusu uyandırmak olduğunu altını çizmektedir.

Eşcinsel, biseksüel, transseksüel bireyler biz’e benzemediği, tuhaf, anlaşılmaz, nerede ne yapacağı belli olmayan, hayatının merkezinde cinsellik olan, dengesiz, evlerden irak bir varlık olması koşuluyla, medyanın başının tacı. Kendi halinde bıyıklı bir muhasebe müdürünün noterde çalışan ve griyle bejden başka bir renk giymeyen memurla iki yıllık beraberliği medya için kabullenilemez, gösterilemez, görünürlü olmaması gereken durumla.” (Düzkan, 2011: 25).

Hoşcan’ın 1998-2006 yılları arasında Türkiye’de basılan bazı gazetelerdeki eşcinsellik temsillerini incelemesi sonucunda eşcinsellerle alakalı olarak yapılan çoğu haberin eşcinselleri marjinal gösterdiği belirtilmiştir (Hoşcan, 2016).

Medyanın işlevlerinden biri de egemen sınıfın ve söylemlerinin aktarımını sağlamaktır. Bu şekilde bu söylemler evrenselleşmekte ve normalleşmektedir. Heteronormativitenin egemen olduğu bir düzende cinsel yönelimleri ve cinsel kimlikleri nedeniyle bazı bireyler dışlanmakta ve ancak sansasyonların ve tuhafıkların öznesi konumunda olmaktadır. Dolayısıyla egemen düzenden dışlanan bireyler ya suçlu ya da kurban olarak etiketlenmektedir (Rahte ve Depeli, 2009: 116-117).

SONUÇ

Bu çalışmada eşcinsel erkekler ve heteroseksüel bireyler olmak üzere iki grupta görüşmeler yapılmıştır. Eşcinsel erkeklerle yapılan görüşmeler neticesinde eşcinsel erkeklerin cinsel yönelimleri nedeniyle yaşamları boyunca tecrübe ettikleri ön yargılar ve uğradıkları ayrımcılıklar ile bu ayrımcılıklarla baş etme yöntemleri tartışılmıştır. Heteroseksüel bireylerle yapılan görüşmelerde eşcinsel erkekler ile alakalı ön yargıların neler olduğu ortaya konmaya çalışılmış ve bu kalıp yargılar tartışılmıştır. Bu bağlamda toplamda 11 eşcinsel erkek ve 7'si kadın, 9'u erkek olmak üzere 16 heteroseksüel birey ile görüşmeler yapılmıştır.

Bilindiği üzere tarihsel süreçte eşcinsellik antik çağdan günümüze farklı şekillerde değerlendirilmiştir. Connell ve Kimmel'e göre erkekliğin kuruluşundaki en büyük rol içinde yaşadığı kültürdür. Antik Yunan ve Sambia halkındaki cinsiyet rolleri Batı'daki cinsiyet rolleri ile karşılaştırıldığında oldukça büyük bir farkın olduğu görülmektedir.

Batı'daki anlayış, cinselliğin 17. yüzyıldan itibaren iktidarlar tarafından çeşitli söylemlerle kategorize edilmesi ve bazı cinsel davranışların heteroseksüellikten ayrı tutularak kenar cinsellik olarak kabul edilmesi ile başlar. Antik dönemlerde olağan bir davranış olarak kabul edilen eşcinsellik 17. yüzyıldan itibaren günah olarak kabul edilmiş ve cezalandırılmıştır. 19. yüzyıl itibari ile eşcinsellik ruhsal hastalıklar kategorisinde kabul edilmiş ve devreye tıp girmiştir. 20. yüzyılda birçok eşcinsel, psikiyatri kliniklerinde elektro şok tedavisi görmüş ancak bu tedaviler eşcinsellere zarar vermekten başka bir işe yaramamıştır. 1960'lı ve 70'li yılları sarsan özgürlük hareketleri eşcinsel özgürlük hareketinin de zeminini hazırlamıştır. 1969 yılında New York'da Stonewall isimli bir gey bara yapılan polis baskını beklenmeyen bir direnişle isyana dönüşmüş ve eşcinsellerin sesinin duyulmasını sağlamıştır. 1973 yılında APA tarafından yayınlanan "Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı-IV (DSM-IV)"den, eşcinselliğin hastalık kategorisinden çıkarılmasıyla eşcinselliğin heteroseksüellikten farkı olmadığı ilan edilmiştir. Sonrasında, eşcinsellerin hak kazanımı zamanla ve öncelikli olarak Batı ülkelerinde gerçekleşmeye başlamıştır. Türkiye'de eşcinsellik uzun süre yok sayılmış 1990'lardan itibaren görünürlüğünü artırmıştır. Bunun nedeni aynı zamanda bu yıllarda Türkiye'de gelişen kadın-feminist

hareketlerinin devreye girmesidir. Kadın konusunda yaşanan haksızlıklar ve adaletsizlikler kadınlar açısından ses getirirken aynı zamanda ayrımcılıktan dolayı örgütlenmeye başlayan LGBT hareketinin de gelişmesine yol açmıştır. Eşcinseller birçok alanda sorun yaşarken eşcinsel haklarını savunan birçok dernek hem hukuki kazanımlar elde etmek hem de eşcinsellerin görünürlüğünü arttırmak için uzun süredir çalışmalar yürütmektedir. Eşcinsellere ve ailelerine danışmanlık hizmeti veren dernekler ayrıca birçok mercide eğitim çalışmaları yürütmektedir.

Hukuki anlamda kazanılan haklara rağmen heteronormatif yapı nedeniyle eşcinsellere yönelik ayrımcılık çoğu toplumda birçok alanda devam etmektedir. Bu araştırmaya katılan heteroseksüel ve eşcinsel katılımcıların görüşleri şöyle değerlendirilmektedir:

Heteroseksüel katılımcıların eşcinselliğin nedenine ilişkin bilgilerinin oldukça yanlış olduğu ve kimi zaman bu nedenden dolayı eşcinselliğe karşı olumsuz yaklaşımlarda buldukları saptanmıştır. Dolayısıyla bazı heteroseksüel katılımcıların eşcinselliğin nedeni ile alakalı sahip oldukları yanlış bilgilerin homofobiye neden olduğu saptanmıştır. Heteroseksüellerin eşcinselliğin nedeni ile alakalı olarak kesin cümleler kullanmaktan kaçındığı ve genellikle “olabilir” ile cümlelerini bitirdikleri gözlemlenmiştir.

Homofobiye neden olan diğer nedenin, Sullivan’ın ifade ettiği üzere eşcinsel erkeklerin kalıp rollere uymamasıdır. Bazı heteroseksüel katılımcılar eşcinsellere olan negatif yaklaşımlarını eşcinsellerin “kadın gibi” olmasına bağlamıştır. Bu durumu açıklayan nedenlerden bir tanesi Sullivan’a göre mizojinidir. Eşcinsel katılımcılar arasında da feminen eşcinsellere yönelik negatif yaklaşımlar tespit edilmiş bu durum homonormativite olarak değerlendirilmiştir.

Connell’ın hegemonik erkek hiyerarşisinde eşcinsel erkek madun erkek konumundadır. Bir diğer deyişle eşcinsel erkek özne değildir ve hiyerarşide alt konumdadır. Bazı heteroseksüel katılımcılar eşcinsel erkekleri edilgen konumda nitelendirdiklerini çeşitli gerekçelerle dile getirmiştir. Bu gerekçeler eşcinsellerin toplumsal cinsiyet rollerine uygun davranmadıkları yönündedir. Bu katılımcılara göre eşcinseller yaşam tarzıyla, giyimleriyle, hal ve tavırlarıyla toplum normlarına uymamaktadır. Bu ve benzeri

nedenler ileri sürülerek bazı heteroseksüel katılımcılarda homofobik düşünceler saptanmıştır.

Heteroseksüel katılımcıların toplumun heteronormatif yapısına uyan açıklamalarda bulunduğu ve bu yapıyı dikkate alarak eşcinsellerin aykırı veya marjinal oldukları görüşünü savundukları gözlenmiştir. Bu katılımcılar eşcinselliğin aykırı olmasını açıklarken eşcinselliğin doğaya aykırı olduğu varsayımını vurgulamışlar ve dolayısıyla toplumsal cinsiyet farklılıklarını açıklayan “*Doğal Farklılık Yaklaşımı*”nı pekiştirmişlerdir.

Heteroseksüel katılımcıların bir kısmı eşcinsellerle alakalı düşüncelerinde dini inanışlarının etkili olduğunu belirtmiştir. Ancak bu katılımcıların eşcinsellelikle alakalı görüşleri homojen olmamıştır. Örneğin bir katılımcı eşcinselliği hastalık olarak yorumlayıp tedavisinin şart olduğunu söylerken, dinin görüşlerinde etkili olduğunu söyleyen diğer katılımcılar eşcinselliğin hastalık olmadığını, eşcinsellerin aşırıya kaçmadığı sürece kendilerine herhangi bir olumsuz tavır sergilemeyeceklerini ifade etmiştir.

Bazı heteroseksüel katılımcılar eşcinsellerin kendilerini özgürce ifade etmesini “eşcinsellere yapılan pozitif ayrımcılık” olarak değerlendirmektedir. Çoğu heteroseksüel katılımcıların transseksüellik ve travestilik ayrımı yapmadığı ve her ikisine de olumsuz yaklaştığı saptanmıştır. Katılımcılar ağırlıklı olarak biseksüellik ile alakalı yorum yapmamıştır. Bazı katılımcılar biseksüelliğin bir cinsel yönelim olmadığını ifade etmiş ve biseksüelliği hazcı bir durum olarak tanımlamışlardır. Heteroseksüel katılımcılardan erkek olanların lezbiyenlikle alakalı olarak daha pozitif yorum yaptığı saptanmıştır. Bunun nedeni olarak lezbiyenliğin cinsel çağrışımı ve lezbiyenlerin görünür olmaması gösterilmiştir. Bu sonuçlar Herek’in (1999) ve Kite ve Whitney’in (1996) araştırma sonuçları ile örtüşmektedir.

Heteroseksüel katılımcıların eşcinsellerle alakalı görüşlerinin oluşmasında en etkili aracın medya olduğu saptanmıştır. Medyada yer alan eşcinsel imajlarının çoğunlukla olumsuz olduğu ve eşcinselleri tek tipleştirdiği bilinmektedir (Düzkan, 2011: 25). Bazı katılımcılar medyada yer alan bu olumsuz imajlardan etkilenecek eşcinselliğin saklanması gerektiğine inanmaktadır ve ancak bu şekilde rahatsız olmayacaklarını dile

getirmişlerdir. Oysaki eşcinselliğin görünürlülüğü eşcinselliğin kabulü için önemli adımlardan biridir. Bir katılımcının vurguladığı üzere eşcinsellerin sembolü olan gökkuşağı birçok rengi içinde barındırır ve bu renkler farklı farklı eşcinselleri temsil etmektedir. Dolayısıyla suçla ve sansasyonel haberlerle ilişkilendirilmeyen farklı eşcinsel temsilleri medyada yer almalıdır.

Bazı heteroseksüel erkek görüşmeciler eşcinselliği bilinen bir eşcinsel erkekle görünmek istemeyeceğini, çünkü toplumun kendisini de eşcinsel zannedebileceğini ifade etmiştir (G13, bkz: s.64). Eric, bazı arkadaşlarının eşcinsel zannedilmekten korktuğu için araya mesafe koyduğunu ifade etmiştir. (bkz: S.84) Heteroseksüellerin bu davranışları ayrımcılıktır ve eşcinsellerin yalnızlaşmasına neden olabilecek durumlardan biridir.

Heteroseksüel katılımcılar kendi cinsiyetinden olan eşcinsel ilişkilere mesafe ile yaklaşırken karşı cinsten olan eşcinsel ilişkilere daha kabullenici yaklaşmıştır. Araştırmaya katılan heteroseksüel erkeklerin bir kısmı kadın eşcinselliğinin çekici geldiğini ancak erkek eşcinselliğinin itici olduğunu, aynı şekilde araştırmaya katılan bazı kadın heteroseksüeller kadın eşcinselliğini itici bulduklarını söylerken erkek eşcinselliğini ise itici bulmadıklarını ifade etmiştir. Gerekçe olarak ise katılımcılar kendi cinsinden olan eşcinsellerin kendilerine cinsel çekim hissetme ihtimalinden kaygı duyduklarını dile getirmiştir. Eşcinsellerin sürekli cinsellik düşündükleri kalıp yargısı bu araştırmada eşcinsellerle tartışılmıştır. Araştırmaya katılan eşcinsellerin çoğu uzun süreli ilişkiler içerisinde bulunmuştur. Cinselliğin tabu olduğu ülkelerde, özellikle internet yoluyla etkileşimin hızla yayıldığı katılımcılar tarafından da kabul görmüştür. Yalnız bu durum sadece eşcinseller için değil heteroseksüeller için de geçerlidir zira eş bulma uygulamaları heteroseksüeller için de oldukça fazladır. Gotta ve arkadaşlarının (2011), Daugelli ve arkadaşlarının (2008) araştırmalarına göre eşcinsel erkekler geçmiş yıllara kıyasla tek eşli ilişkiler tercih etmeye başlamıştır.

Heteroseksüel katılımcıların çoğu eşcinsel evliliklere olumlu yaklaşırken eşcinsel çiftlerin çocuk sahibi olması konusunda çekimser veya olumsuz tavır sergilemiştir. Bu katılımcılar eşcinsel çiftlerin çocuklara sağlıklı birer rol model olamayacakları konusunda hemfikir olmuştur. Katılımcıların küçük bir kısmı eşcinsellerin çocuk sahibi olmasına da olumlu yaklaşmış, ailenin cinsel yönelimlerinden çok kişilerin sağlıklı

olmasının önemine vurgu yapmıştır. Heteroseksüel katılımcıların çoğu LGBT'lerin mecliste yer almasına olumlu yaklaşmıştır.

Heteroseksüel katılımcılardan erkeklerin kadınlara göre daha fazla homofobik olduğu ortaya çıkmıştır. Homofobik olanların eşcinsel bireyler ile teması olmamıştır. Herek'in (1997) yapmış olduğu araştırmada ayrımcı tutumlar sergileyen bireylerin ortak özellikleri, erkek olmaları, dindar olmaları ve eşcinsel bireylerle kişisel temaslarının az olması sonucuna ulaşılmıştır (Boratav, 2009: 75). Bu sonuçlar, bu araştırma sonuçları ile örtüşmektedir ancak bu araştırmada ayrımcı tutum sergileyen bireylerin bazıları dindar değildir. Araştırmaya katılan ve eşcinsel bir arkadaşı ya da tanışıklığı olan heteroseksüeller eşcinsellere karşı ön yargılı değildir. Buna karşın hiçbir eşcinselle temas kurmamış heteroseksüel bireylerin daha homofobik olduğu ortaya çıkmıştır. Bu sonuçlar, Herek (1993), Grace (1998), Sakallı ve Uğurlu (2002), Çırakoğlu (2006), Gelbal ve Duyan (2006) ve Sakallı'nın (2002) araştırma sonuçları ile örtüşmektedir.

Heteroseksist düzeni sorgulayan ve toplumsal normların birer inşadan ibaret olduğunu vurgulayan bazı heteroseksüel katılımcılar, kendilerinin de kimi zaman toplumda bazen giyim tarzıyla bazen de muhalif duruşları nedeniyle ayrımcılığa uğradıklarını belirtmişler ve eşcinsel bireylerle empati kurduklarını dile getirmişlerdir. Bu katılımcıların evlilik kurumunu sorguladıkları görülmüştür.

Heteroseksüel katılımcıların büyük kısmı eşcinsel bir çocuk sahibi olmaları durumunda büyük üzüntü yaşayacaklarını dile getirmiştir. Bu durumun nedenleri arasında toplumun eşcinsellere yönelik olumsuz tepkisi gösterilmektedir. Eşcinsellikle alakalı olumsuz yaklaşımlarda bulunanlar, ilk etapta çocuklarını tedavi ettirmeye çalışacaklarını belirtmiştir. Olumsuz görüşte bulunanların çoğu çocuklarını kabulleneceklerini vurgulamıştır.

Türkiye'de oldukça sevilip saygı duyulan Zeki Müren ve Bülent Ersoy gibi sanatçılar bulunurken, NTV'nin yapmış olduğu "kimleri komşunuz istemezsiniz?" anketine %84 eşcinseller cevabının verilmesi tartışılmış bu durum katılımcılar tarafından mantıksız ve çelişkili bulunmuştur. Toplumsal normlara tabi yaşayan heteroseksüellerin eğlence ortamlarında rahatlamak için normlardan uzaklaştığı ve çeşitli eğlence mekânlarında ön yargılarından arınarak eşcinsel sanatçıları izlemeyi tercih ettiği ve eğlendiği sonucu

ifade edilebilir. Eşcinsel sanatçılar Bourdeiu'nun teorisine göre ekonomik ve kültürel sermayelere sahip olduklarında, toplumda edilgen konumdan etken konuma geçebilmektedir. Diğer yandan Kerimcan Durmaz örneğinde görüldüğü gibi yine de homofobi ve nefret suçlarının hedefi olabilirler. Dolayısıyla bahsedilen sermayelere sahip olmak toplumdaki konuma etki etse de gerek eşcinsel sanatçılar hakkında sosyal medya aracılığı ile dile getirilen nefret dolu yorumları gerekse Durmaz örneğindeki gibi fiziksel bir saldırının önüne geçemeyebilir.

Eşcinsel katılımcıların çoğu eşcinselliklerini küçükken fark etmiş ancak kabullenme durumları üniversite yıllarında olmuştur. Katılımcıların büyük kısmı çocukken farklı oyuncak tercihlerinde bulduklarını ve kızlarla daha fazla arkadaşlık ettiklerini ifade etmişlerdir. Bazı katılımcılar ise yaşlılarından farklı olmadıklarını ve her türden oyunu oynadıklarını ifade etmiştir.

Bazı katılımcılar eşcinselliklerini kabullenme süreçlerinde depresyon ve anksiyete gibi bazı psikolojik rahatsızlıklarla mücadele ettiklerini belirtmiştir. Bu sonuçlar Hammarberg (2011) ve King vd (2013), araştırma sonuçları ile örtüşmektedir. Katılımcıların tecrübeleri, katılımcıların eşcinselliğini kabullenme sürecinde ailenin desteğinin oldukça önemli olduğunu göstermektedir.

Eşcinsel katılımcıların bir kısmı üniversite dönemine kadar geçen süreçte çeşitli zorbalıklarla mücadele etmek zorunda kalmıştır. Özellikle çeşitli lakaplara maruz kalan katılımcılar gençlik dönemlerinde bile bu travmalarla mücadele etmek zorunda kalmış ve psikolojik tedaviler görmüştür. Kimmel'e göre erkekler, erkekliklerini ispatlamak adına eşcinsel erkeklerle alay ederler ve onları zayıf göstermeye çalışırlar. Aslında duydukları korku erkekliklerinin tehlikede olduğuna dair bir korkudur. Bir nevi "gerçek" erkek olduklarını bu şekilde ispat etmektedirler.

Eşcinsel katılımcıların bir kısmı ailelerini üzmemek ve dışlanmamak için ailelerine açılmamayı tercih ettiklerini söylemiştir. Bu katılımcılar sayıları oldukça az olan yakın arkadaşlarına açıldıklarını ve kendilerini onların yanında rahat hissettiklerini belirtmiştir. Ailelerine açılan katılımcılar ilk başta zorluk çekseler de ilerleyen zamanda en azından bir kısım aile üyeleri tarafından kabul görmüş ve hayatları daha

kolaylaşmıştır. Ailelerine ve çevrelerine açık olan eşcinseller bu durumun özgüvenlerini artırdığını ve kendilerini güçlü hissettiklerini vurgulamıştır.

Gizli olarak yaşamlarını devam ettiren eşcinseller bazı stratejiler geliştirerek yaşamlarına devam ettiklerini belirtmiştir. Bu katılımcılar öncelikli olarak heteroseksüel gibi davrandıklarını, iş yerlerinde dışlanmamak için arkadaşlarla heteroseksüellere ait şakalar yaptıklarını belirtmişlerdir. Heteroseksüel gibi algılanmak için konuşma şeklinden sade giyime kadar, kıyafetlerde dahi değişiklik yapıldığı ifade edilmiştir. Bu stratejilerin uygulanmasına çeşitli kaygı ve korku durumlarının eşlik ettiği vurgulanmıştır. Bir katılımcı patronunun yönelimini öğrendikten sonra kendisini taciz ettiğini ifade etmiştir. Öner'in (2013) araştırmasına katılan beyaz yakalı eşcinsel ve lezbiyen katılımcılar kendilerini heteroseksüel gibi göstermek için aynı teknikleri kullandıklarını belirtmiştir. Araştırma sonuçları Bakacak ve Öktem'in (2014) araştırma sonuçları ile de örtüşmektedir.

Yalan söylemenin zorluklarına değinen bazı eşcinsel katılımcılar kaygıyla ve korkuyla yaşamın zorluklarına dikkat çekmiştir. Katılımcılar feminen gibi görünmekten kaçındıklarını ve aslında renkli giyinmeyi sevmelerine rağmen eşcinsellikleri anlaşılacak kaygısıyla sade giyinmeyi tercih ettiklerini belirtmiştir. Heteronormativitenin ne kadar güçlü işlediği bu örneklerden anlaşılmaktadır. Bazı katılımcıların heteronormativiteye uyma kaygısıyla ilk başlarda içselleştirilmiş homofobi geliştirdikleri saptanmıştır.

Connell'in ifade ettiği hegemonik erkeklik kavramı Coles'un mozaik erkeklik kuramında müzakere edilmektedir. Coles'a göre cinsel yönelimlerinden dolayı edilgen konumda olan eşcinseller de etken konuma geçebilir ve hegemonik pozisyonda olabilir. Eric, heteroseksist toplumdaki kendisinin dışlandığını belirterek enerjisini akademiye verdiğini ve oldukça başarılı olduğunu, bunun neticesinde yurtdışında çalıştığını ve yaşadığı ülkede eşcinsellerin dışlanmadığını hissettiğinde kendisini farklı gösterme çabalarının azaldığını ifade etmiştir. Dolayısıyla Connell'in ifade ettiği şekilde eşcinseller her zaman toplum hiyerarşisinde alt konumda yer almamakta, bazen heteroseksüellere göre daha fazla çalışmak suretiyle hegemonik konumda yer alabilmektedirler. Bazı eşcinsel katılımcılar günümüzde toplumda üst konumda yer

almak için cinsel yönelimin önemli olmadığını, asıl önemli olanın sosyal, kültürel ve ekonomik sermayelere sahip olmak olduğunu çizmiştir.

Eşcinsel katılımcılardan ailelerine açılanlar, ilk açıldıklarında ailelerinin eşcinsellik ile ilgili bilgi sahibi olmadığını açıklamıştır. Ailelerin çocuklarına yaklaşımı eşcinsellik ile ilgili doğru kanallardan yapılan bilgilendirmeler ile değişiklik göstermiştir. Bu bağlamda LGBT derneklerinin hazırlamış olduğu eşcinsellik ile ilgili bilgiler içeren yayınların oldukça önem arz ettiği görülmüştür.

Eşcinsel katılımcılar ailelerinden gelen desteğin özgüvenleri açısından oldukça önemli olduğunu ifade etmiştir. Katılımcılar en çok kendilerini, yargılamayan açık görüşlü arkadaşlarının yanında, eşcinsel arkadaşlarının yanında, sürekli gittikleri cafelerde, üniversitelerinde ve liberal semtlerde rahat hissettiklerini belirtmiştir.

Araştırmada eşcinsel ve heteroseksüel katılımcılar ile çeşitli kalıp yargılar tartışılmıştır. “Eşcinseller renkli giyer” kalıp yargısı bazı eşcinsel katılımcılar tarafından kabul görmüş, gerekçe olarak modanın değişmesi ve bazı toplumsal normlara bir başkaldırı olarak değerlendirilmiştir. Ünlü modacı Gaultier kadın ve erkek kimliklerinin akışkanlığını yansıtan koleksiyonları ile eşcinsel katılımcıların düşüncelerini desteklemiştir. Diğer yandan renkli veya androjen giyinmenin sadece eşcinseller için geçerli olmadığı, kendilerini normların dışında ifade etmek isteyen herkes için geçerli olduğu düşünülmektedir.

Eşcinsel katılımcıların hepsi hukuk önünde eşit konumda olmanın önemine dikkat çekmiş ve eşcinsel evliliklerin yasalaşmasının eşit vatandaşlık hakları çerçevesinde gerçekleşmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Kendilerinin heteroseksüel ailelerde eşcinsel olduklarını vurgulayarak ailenin çocuğun cinsel yöneliminde etkili olamayacağını vurgulamışlar, eşcinsel çiftlerin de sağlıklı çocuklar yetiştirebileceklerini dile getirmişlerdir. Bazı katılımcılar evliliğin heteroseksüellere ait bir kurum olduğunu belirtmiş ancak çeşitli hak kazanımları nedeniyle önemli olduğunu söylemişlerdir. Bazı katılımcılar evlilik ve aile kurumlarının heteronormatif düzeninin parçaları olduğunu bilmekte ancak yasal hak kazanımlarının da önemine dikkat çekmektedir. Bazı katılımcıların evlenmek ve aile kurmak istemeleri homonormativite olarak değerlendirilmektedir. Ancak yasal hak kazanımlarının eşcinselliğin kabullenilmesinde

en önemli basamaklardan biri olduğuna inanılmaktadır. Eşcinsellerin heteroseksüellerle aynı haklara sahip olması, heteronormatif düzenin değişmesi ile mümkündür. Dolayısıyla değişim heteronormatif düzenin yeniden üretilmesiyle değil de düzenin değişmesi, tüm cinsel yönelim ve cinsel kimlikleri kapsayabilecek düzenlemelerin yapılmasıyla mümkün olacaktır. Eşcinsellere tanınan hukuki haklar heteronormativitenin değişmesi yönünde atılacak önemli adımlardan biri olarak düşünülmektedir. Bazı eşcinsel erkek katılımcıların bazı eşcinsel erkeklerden hoşlanmadığını dile getirmesi ve onları dışlaması homonormativiteye örnek teşkil etmekte ve bu durum heteronormativiteyi pekiştirmektedir.

Türkiye’de sıklıkla işlenen “cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelli nefret suçları” halen tanınmamaktadır. Bu bağlamda mevcut anayasal düzenlemeler LGBT’lere yönelik nefret suçlarını önleyici şekilde tekrar düzenlenmelidir.

Eşcinsel bireylerin görünürlüğü problemi çoğu sorunun nedenidir. Birçok heteroseksüel aslında eşcinsellerle tanışmış olsa da bunun farkında değildir. Dolayısıyla heteroseksüeller sadece medyada yer alan yanlış ve olumsuz eşcinsel temsillerinden etkilenmekte ve eşcinseller hakkında olumsuz fikirler edinmektedir. Bu bağlamda medya eşcinsel bireylerle ilgili haberler yaparken konu başlıklarını iyi seçmeli ve eşcinselleri kurban olarak göstermekten vazgeçmelidir. Medyanın kullandığı ayrımcı dilin önüne geçebilmek için medya çalışanlarına toplumsal cinsiyet alanında temel bir eğitim verilmelidir. Ek olarak medya kuruluşları bu alanda haber yaparken etik hatalar yapmamak adına LGBT derneklerinin danışmanlık hizmetinden yararlanmalıdır (Depeli ve Rahte, 2009: 121).

İlköğretim yıllarından itibaren okullarda toplumsal cinsiyet eşitliğine dair derslerin zorunlu olarak okutulması ayrımcılıkların önüne geçmek için atılacak en önemli adımlardan biridir. Toplumsal cinsiyet eşitliği ve insan hakları konularında bilinçli çocukların yetişmesi toplumum gelişimi açısından oldukça önemlidir. Bu uygulamanın önemli kısımlarından birisi de ders kitaplarındaki ayrımcı ifadelerin kitaplardan çıkartılmasıdır. Müfredatta cinsel eğitime dair yer alacak doğru bilgiler eşcinsel çocukların okul ortamında ayrımcılığa uğramasını engelleyebilir. Blake ve arkadaşlarının yapmış olduğu araştırmaya göre okullarda doğru bir şekilde verilen cinsel eğitimin LGBT bireylerin okulla alakalı olarak yaşadıkları psikolojik sorunlarını önemli

bir şekilde azalttığı saptanmıştır. ABD’de çeşitli okullarda LGB gençler için destek grupları oluşturulmuştur. Bu okullarda okuyan LGB gençlerin diğer okullardaki LGB gençlere göre daha az mağduriyet yaşadıkları ortaya konmuştur (Arık, 2014: 52).

Ayrımcılık ve homofobi toplumun her kesiminde etkisini göstermektedir. Bunun altında yatan en büyük etken eşcinsel bireyler hakkında yanlış ve önyargılı bilgi sahibi olmaktır. Yanlış bilgileri doğrusuyla değiştirmek için kamu spotları önemli bir adım olabilir. Ek olarak kamu kurumlarında toplumsal cinsiyet eşitliğine dair seminerlerin düzenlenmesi farkındalık yaratmak açısından oldukça önemlidir. Son zamanlarda bazı siyasi partiler LGBT bireylere kadrolarında yer vermektedir. Oldukça olumlu olan bu gelişmeler artarak devam etmelidir. Zira LGBT bireylerle ilgili olarak oluşturulacak politikalarda LGBT bireyler söz sahibi olmalıdır.

Eşcinsel bireyler çalıştıkları iş yerlerinde ayrımcılıkla mücadele etmek zorunda kalmaktadır. Bunun önüne geçebilmek için iş yerlerinde mobbingin ve tacizin önlenmesi adına ciddi yaptırımları olan düzenlemeler şarttır.

Eşcinsel görünürlüğünü arttırmanın bir başka yolu dizi ve filmlerde eşcinsel temsillerine yer vermektir. Öncelikli olarak dizilerde ve filmlerdeki homofobik unsurlar engellenmeli ve şimdye kadar ağırlıklı olarak tek bir perspektiften yansıtılan eşcinsellerin temsili çeşitlenmelidir.

Çeşitli üniversiteler tarafından düzenlenen “yaşayan kütüphane” etkinlikleri çok daha fazla kişiye ulaşmalıdır. Bu etkinlikler önyargısı olunan kişilerle tanışma ve görüşme imkanı sunmaktadır. Bu sayede ön yargılar kısa süre içerisinde bile kırılma anları yaşamaktadır.

LGBT dernekleri her yıl ayrımcılığın önüne geçebilmek için çeşitli seminerler ve film gösterimleri yapmaktadır. Ancak bu tür organizasyonlara yine bu alanda çalışanlar ve homofobik olmayan bireyler katılmaktadır. Bu durumunun önüne geçebilmek için bu etkinlikler toplumun her kesiminin katılacağı şekilde organize edilmelidir.

Bu araştırmada eşcinsellik, eşcinsel erkekler üzerinden çalışılmış eşcinsel erkeklerin deneyimleri paylaşılmıştır. Eşcinsel erkeklerin yanında, lezbiyen, biseksüel, transseksüel ve interseks bireyler’in de benzer ayrımcılığa maruz kaldıkları

bilinmektedir. Dolayısıyla ayrımcılıklarla mücadele etmek için oluşturulan politikalar cinsel yönelim ve cinsiyet kimlikleri nedeniyle ayrımcılığa uğrayan tüm bireyleri kapsamalıdır.

KAYNAKÇA

- Akgündüz, G. Ö. (2013). Foucault'da İktidar ve Beden İlişkisi. *Akademik bakış dergisi*, 38.
- Arat, Z. F. (2009). Eşcinsellerin Haklarını Savunma Olanakları. A. Erol (Dü.) içinde *Anti-Homofobi Kitabı Uluslar arası Homofobi Karşıtı Buluşma* (s. 40-41). Ankara: Ayrıntı Basımevi.
- Arap Dünyasının İlk Onur Haftası Güzel Karelerle Sona Erdi. Haziran 26, 2017 tarihinde <http://gmag.com.tr/arap-dunyasinin-ilk-onur-haftasi-sona-erdi/> adresinden alındı.
- Arık, F. (2014). *LGBT Bireylerin Stigma Yaşantıları ve Eşit Yurttaşlık Talepleri*. Yüksek Lisans Tezi, Antalya.
- Ashley Fairbanks Cartoons. Temmuz 10, 2017 tarihinde http://ashleycfairbanks.com/index.php/portfolio_page/cartoons/ adresinden alındı.
- Avrupa Konseyi. (2011, Eylül). *Avrupa'da Cinsel Yönelim ve Cinsiyet Kimliğine Dayalı Ayrımcılık*. Kasım 5, 2015 tarihinde https://www.coe.int/t/commissioner/Source/LGBT/LGBTStudy2011_Turkish.pdf adresinden alındı.
- Ayrımcının Kısıtlayıcı Zihniyeti Değişmiyor. 11 Kasım, 2016 tarihinde <http://www.radikal.com.tr/turkiye/ayrimcinin-kisitlayici-zihniyeti-degismiyor-999136/> adresinden alındı.
- Badinter, E. (1992). Kadınlar erkek arasındaki yeni ilişki ya da androjin devrim. (Ş. Tekeli, Çev.) İstanbul: Afa Yayıncılık
- Baird, V. (2004). Cinsel Çeşitlilik Yönelimler, Politikalar, Haklar ve İhlaller. (H. Doğan, Çev.) İstanbul: Metis Yayınları.
- Bakacak, A., & Öktem P. (2014). Homosexuality in Turkey: Strategies for Managing Heterosexism. *Journal of Homosexuality*, 61:6, 817-846.

- Başar, K. (2012). Cinsel Yönelim, Cinsiyet Kimliği ve Psikiyatrik Sınıflandırma. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 23,3.
- Başar, K., Nil, M., Ş., & Kaptan, S. (2010). Eşcinsellikle İlgili Yaygın Yanlışlar, Bilimsel Doğrular. A. Erol, & N. Öztop (Dü.) içinde, *Anti- Homofobik Kitabı / 2 Uluslar arası Homofobi Karşıtı Buluşma* (s. 68-77). Ankara : Ayrıntı Basımevi.
- Bayhan, V. (2012). Beden sosyolojisi ve toplumsal cinsiyet. *Doğu Batı Toplumsal Cinsiyet*. 63, 154.
- Bereket, T., & Adam, B. D. (2006). The Emergence of Gay Identities in Contemporary Turkey. *Sexualities*, 9(2), 131-151.
- Bhasn, K. (2003). *Toplumsal Cinsiyet "Bize Yüklenen Roller"*. (K. Ay, Çev.) İstanbul: Kadın Dayanışma Vakfı Yayınları.
- Black, T. (2001). *Understanding the Social Science Research*. Guildford: Sage Publications.
- Bora, A. (2009). İnsan Hakları ve Toplumsal Cinsiyet. A. Erol (Dü.) içinde, *Anti- Homofobi Kitabı Uluslar arası Homofobi Karşıtı Buluşma* (s. 36-39). Ankara: Ayrıntı Basımevi.
- Bora, A. (2011). Toplumsal Cinsiyete Dayalı Ayrımcılık. M. Ceyhan, & K. Çayır içinde, *Ayrımcılık Çok Boyutlu Yaklaşımlar* (s. 175-187) . İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Boratav, H.B. (2006). Psikolojide Cinsel Yönelim ve Eşcinsellik Tartışmaları. Haziran 15, 2017 tarihinde <http://www.lambdaistanbul.org/s/etkinlik/psikolojide-cinsel-yonelim-ve-escinsellik-tartismalari/> adresinden alındı.
- Boratav, H.B. (2009). Psikolojide Heteroseksizm. A. Erol (Dü.) içinde, *Anti- Homofobi Kitabı Uluslar arası Homofobi Karşıtı Buluşma* (s. 73-78). Ankara: Ayrıntı Basımevi.

- Bozett, F.W. , & Sussman, M.B. (1990). *Homosexuality and family relations*. New York: The Haworth Press.
- Bozok, M. (2011). *Soru ve cevaplarla erkeklikler*. İstanbul: Altan Basım.
- Bozok, M. (2017). Ataerkillik ve Kapitalizm Karşısında Eşcinsellik, Travestilik ve Transeksüellik. *Kaos Gl*, 94, 39.
- Candansayar, S. (2009). Bir Ötekileştirme Pratiği Olarak Cinselliğin Tıbbileştirilmesi ve Eşcinsellik. A. Erol (Dü.) içinde, *Anti-Homofobi Kitabı Uluslar arası Homofobi Karşıtı Buluşma* (s. 69-72). Ankara: Ayrıntı Basımevi.
- Cinsiyet Kavramına Farklı Bir Bakış. Temmuz 14, 2017 tarihinde <http://gazetesu.sabanciuniv.edu/tr/2017-03/cinsiyet-kavramina-farkli-bir-bakis> adresinden alındı.
- Coles, T. (2008). Finding space in the field of masculinity: Lived experiences of men's masculinities. *Journal of Sociology*, 44, 233.
- Coles, T. (2009). Negotiating the field of masculinity, the production and reproduction of multiple dominant masculinities. *Journal of Men and Masculinities*, 12(1), 30-44.
- Connell, R. W. & Messerschmidt, J. W. (2005). Hegemonic Masculinity: Rethinking the Concept. *Gender and Society*, 19, 829.
- Connell, R. W. (1998). *Toplumsal Cinsiyet ve İktidar*. (C. Soydemir, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Cömert, M. (2009). Lanetli Livatacı-> "Hastalıklı Homoseksüel" -> "Gururlu Gey"-> Kararsız Kvir/Kuir/Q": Eşcinsel Arzuyu Adlandırma ve Sınıflandırmaya Tarihsel Bir Bakış. A. Erol (Dü.) içinde, *Anti-Homofobi Kitabı Uluslar arası Homofobi Karşıtı Buluşma* (s. 170-174). Ankara: Ayrıntı Basımevi.
- Çekinmeyin Onlara Ayı Deyin. 14 Kasım, 2016 tarihinde <http://www.hurriyet.com.tr/cekinmeyin-onlara-ayi-deyin-45563> adresinden alındı.

- Çırakoğlu, O. (2006). Perception of homosexuality among Turkish university students: The roles of labels, gender and prior contact. *The Journal of Social Psychology*, 146(3), 293-305.
- Daugelli, A.R., Rendina, H.J., Sinclair, K.O., & Grossman, A.H. (2007). Lesbian and Gay Youth's Aspirations for Marriage and Raising Children. *Journal of LGBT issues in Counseling*, 1:4, 77-98.
- Depeli, G., Rahte, E. (2009). Bir Yanlış Var Bu Temsilde: Medyaya Müdahil Olmak. A. Erol (Dü.) içinde, *Anti Homofobi Kitabı Uluslararası Homofobi Karşıtı Buluşma* (s. 116-123). Ankara: Ayrıntı Basımevi.
- Disasters: New York City (NYC) *Stonewall Inn Riot-1969*. (2014): The Weismann Center for International Business Baruch College.
- Düzkan, A. (2011). Medyanın eşcinselleri. *Kaos Gl*, 119 , 25.
- Eckholm, E. (2015, 16 Mayıs). *The same-sex couple who got a marriage license in 1971*. Şubat 3, 2017 tarihinde https://www.nytimes.com/2015/05/17/us/the-same-sex-couple-who-got-a-marriage-license-in-1971.html?_r=1 adresinden alındı.
- Erbaydar, N. P. (2015). Homofobi nedir? Ne değildir? Bir kavramın izini sürmek. *Kaos Gl*, 144.
- Erdoğan, B. & Köten, E. (2014). Yeni Toplumsal Hareketlerin Sınıf Dinamiği: Türkiye LGBT Hareketi. *Siyasal Bilimler Dergisi*.
- Erol, A. (2008). Eşcinsellerin Örgütlenme Halleri. *Türkiye'de Eşcinsel Olmak!* (s. 164-176). İçinde Ankara: Ayrıntı Basımevi.
- Ertan, C. (2009). Hegemonik Erkeklik ve Eşcinsellik. A. Erol (Dü.) içinde, *Anti-Homofobi Kitabı Uluslararası Homofobi Karşıtı Buluşma* (s. 156-160). Ankara: Ayrıntı Basımevi.

- Evin, M. (2012). Cinsiyetsiz Anaokulu. Temmuz 1, 2017 tarihinde <http://www.milliyet.com.tr/yazarlar/mehves-evin/cinsiyetsiz-anaokulu--1631869/> adresinden alındı.
- Fashion Designer's Impact on Modern Society: How Far is Too Far Away. Haziran 02, 2017 tarihinde <http://wsimag.com/fashion/6387-fashion-designers-impact-on-modern-society> adresinden alındı.
- Flood, M. & Hamilton, C. (2005) Mapping Homophobia in Australia. Haziran 24, 2017 tarihinde http://www.glhv.org.au/files/aust_inst_homophobia_paper.pdf adresinden alındı.
- Foucault, M. (2012). *Cinselliğin Tarihi*. (H. U. Tanrıöver, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Gardiner, J.K. (2005). Men, Masculinities and Feminist Theory. M. S. Kimmel, J. Hearn & R. W. Connell (Dü.) içinde *Handbook of Studies on Men and Masculinities*. (s. 35-49) United States of America: Sage Publishing.
- Gelbal, S., & Duyan, V. (2006). Attitudes of University Students toward Lesbians and Gay Men in Turkey. *Sex Roles*, 55, 573-579.
- Giddens, A. (2012). *Sosyoloji*. C. Güzel (Dü.). İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Gotta, G., Green, R., Rothblum, E., Solomon, S., Balsam, K., & Schwartz, P. (2011). Heterosexual, Lesbian, and Gay Male Relationship: A Comparison of Couples in 1975 and 2000. *Family Process*, Vol. 50, 3.
- Göregenli, M. (2009). Ayrımcılığın Şiddeti: Nefret Suçları. A. Erol (Dü.) içinde, *Anti-Homofobi Kitabı Uluslar arası Homofobi Karşıtı Buluşma* (s. 49-54). Ankara: Ayrıntı Basımevi.
- Göregenli, M., & Karakuş, P. (2011). Türkiye'deki LGBT Bireylerin Günlük Yaşamlarında Maruz Kaldığı Heteroseksist Ayrımcı Tutum ve Uygulamalar. A. Erol (Dü.) içinde, *Heteroseksizme Karşı Gökkuşağı Anti Homofobi Kitabı / 3* (s. 53-62). Ankara: Ayrıntı Basımevi.

- Görgün Baran, A. (2010). Sosyoloji Yazıları 2, N. G. Ergan, E. Burcu, B. Şahin (DÜ.) içinde, *Toplumsal Cinsiyet Roller ve İktidar*, (s. 233-248), Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Grace, L. (1998). *Attitudes Towards Homosexuality: A Research Paper*. Aralık 13, 2016 tarihinde <http://www.ccis.edu/courses/qsg433a/homosexuality.htm> adresinden alındı.
- Güner, U., Kalkan, P., Öz, Y., Özsoy, E.C., & Söyle, F. (2011). *Türkiye’de Cinsel Yönelim veya Cinsiyet Kimliği Temelinde Ayrımcılığın İzlenmesi Raporu*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- Halperin, D. M. (2013). Cinselliğin Bir Tarihi Var mıdır? *Queer Tahayyül*, 87-118. (Ö. Karlık, Çev. , S. Yardımcı, & Ö. Güçlü, Derleyiciler) İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Hamlin, J. *Labelling theory (Social reaction theory*. Şubat 7, 2016 tarihinde <http://www.d.umn.edu/cla/faculty/jhamlin/2311/Labeling%20Theory.pdf> adresinden alındı
- Herek, G. M., & Glunt, E. K. (1993). Interpersonal Contact and Heterosexuals’ Attitudes toward Gay Men: Results from a National Survey. *The Journal of Sex Research*, 239-244.
- Herek, G. M. (2008). Hate Crimes and Stigma-related Experiences Among Sexual Minority Adults in the United States: Prevalence Estimates From a National Probability Sample. *Journal of Interpersonal Violence*, 24(1), 54-74.
- Herz, M., & Johansson, T. (2015). The Normativity of the Concept of Heteronormativity. *Journal of Homosexuality*.
- Hesse-Biber, S. (2014). Feminist approaches to In-Depth interviewing. S. Hesse-Biber (Dü.) içinde *Feminist research Practise*. (s.189). CA : Sage Publishing.
- Kinsey Skala. Eylül 17, 2016 tarihinde <https://www.kinseyinstitute.org/research/publications/kinsey-scale.php> adresinden alındı.

- Hoşcan, Ö. (2006). The Media Portroyal of Homosexuality in the Turkish Press Between 1998 and 2006. Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Hunt, R.J. (1992). Gay and Lesbian Politics: *The American Political Science Association*.
- IGF Culture Watch. Temmuz 25, 2017 tarihinde <https://igfculturewatch.com/about> adresinden alındı.
- Inojosa, R. (2007). Homophobia: Capital sin or capital crime? Eylül 10, 2016 tarihinde <https://www.scribd.com/document/280007/Homophobia-and-Hate-Crime> adresinden alındı.
- It could happen to you: Gay Man Cruelly Denied Spousal Rights After His Partner of 6 Years Dies. Mayıs 25, 2017 tarihinde https://www.youtube.com/watch?v=k2CdX_y9L9w adresinden alındı.
- İnce, E. (2013). Oğlum Kızım Değil Benim Çocuğum. Ekim 26, 2017 tarihinde <http://www.radikal.com.tr/hayat/oglum-kizim-degil-benim-cocugum-1120429/> adresinden alındı.
- İş Yaşamında Ayrımcı Dil ve Davranışlardan Kaçınma Rehberi. Temmuz 01, 2017 tarihinde http://www.borusan.com.tr/Assets/Media/PDF/BorusanEsittir_Rehber.pdf adresinden alındı.
- Joseph Nicolosi. Nisan 06, 2017 tarihinde <http://www.josephnicolosi.com/> adresinden alındı.
- Kahramanoğlu, K. (2009). Eşcinsellerin Kurtuluşu Heteroseküelleri de Özgürleştirecektir!. A. Erol (Dü.) içinde, *Anti-Homofobi Kitabı Uluslar arası Homofobi Karşıtı Buluşma* (s. 31-32). Ankara: Ayrıntı Basımevi.

- Kandok, H. (2016). *Eşcinsellik sadece bir sahne performansı mıdır?*. Şubat 15, 2017 tarihinde <http://www.kaosgl.com/sayfa.php?id=22429> adresinden alındı.
- Kaos GL (Dü.). (2012). *Sık Sorulan Sorular*. Ankara: Ayrıntı Basımevi.
- Kaos GL. (tarih yok). *2013 Yılında Türkiye’de Gerçekleşen Homofobi ve Transfobi Temelli Nefret Suçları Raporu*, Aralık 15, 2016 tarihinde http://www.kaosgldernegi.org/resim/yayin/dl/nefret_sulari_raporu_2013.pdf adresinden alındı.
- Kaos GL. (2016). *2015 Yılında Türkiye’de Gerçekleşen Homofobi ve Transfobi Temelli Nefret Suçları Raporu*, Temmuz 5, 2017 tarihinde http://www.kaosgldernegi.org/resim/yayin/dl/lgbt_nsan_haklar_raporu_kaosgl_2015_1.pdf adresinden alındı.
- Kaos GL. (2017). *2016 Yılında Türkiye’de Gerçekleşen Homofobi ve Transfobi Temelli Nefret Suçları Raporu*, Temmuz 5, 2017 tarihinde http://www.kaosgldernegi.org/resim/yayin/dl/nefret_sulari_raporu_2016.pdf adresinden alındı.
- Kaptan, S. (2010). Aileleri Dolaptan Çıkararak LİSTAG. A. Erol, & N. Öztop (Dü) içinde, *Anti Komofobi Kitabı / 2 Uluslar arası Homofobi Karşıtı Buluşma* (s. 103-104). Ankara: Ayrıntı Basımevi.
- Karadağ, M. (2011). “Kendi”lik Mümkün müdür?. A. Erol. (Dü) içinde, *Anti Homofobi Kitabı / 3. Uluslararası Homofobi Karşıtı Buluşma* (s. 215-216). Ankara: Ayrıntı Basımevi.
- Katar, M. (2007). Tevrat’ın Lut Kıssası Üzerine Bir Araştırma. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1, 57-76
- Kimmel, M. S. (2013). Homofobi olarak Erkeklik: Toplumsal Cinsiyet Kimliğinin İnşasında Korku, Utanç ve Sessizlik. (M. Bozok, Çev). *Fe Dergi*, 5 (2), 92-107
URL: http://cins.ankara.edu.tr/10_12.pdf
- Kimmel, M.S. (1994). Masculinity as homophobia: Fear, shame and silence in the construction of gender identity. H. Brod, & M. Kaufmann (Dü.) içinde

Theorizing Masculinities. (s. 119-142) United States of America: Sage Publishing.

Kimmel, M.S., & Aronson, A. (2003). Introduction. M.S. Kimmel, & A. Aronson (Dü.) içinde *Men and Masculinities, A Social, Cultural and Historical Encyclopedia Volume I: A-J. XV-XXVI* United States of America: ABC-CLIO

King, M., Mckeown E., Warner J., Ramsay, A., Johnson, K., Cort, C., Wright, L., Blizard, R. & Davidson, O. (2003). Mental Health and Quality of Life of Gay Men and Lesbians in England and Wales. *British Journal of Psychiatry*, 183, 552-558

Kite, M.E., & Whitley, B. E. (1997). Sex Differences in Attitudes Toward Homosexual Persons, Behaviors and Civil Rights: A Meta-analysis. *Personality and Social Psychology Bulletin*. 336-353

Kondak, H. (2016). Eşcinsellik Sadece Bir Sahne Performansı mıdır?. Şubat 17, 2017 tarihinde <https://www.facebook.com/KaosGL94/posts/10153982712367724> adresinden alındı.

Kurbanoglu, E. (2011). Türkiye'deki LGBTT Hareketin Tarihi, A. Erol (Dü) içinde, *Heteroseksizme Karşı Gökkuşığı Anti-Homofobi Kitabı / 3* (229-257). Ankara: Ayrıntı Basımevi.

Kümbetoğlu, E. (2011). *Sosyolojide ve Antropolijide Niteliksel Yöntem ve Araştırma*, İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

Lambda İstanbul. (2006). Bir Alan Araştırması: *Eşcinsel ve Biseksüellerin Sorunları Ne Yanlış Ne de Yalnızız*. İstanbul: Berdan Matbaacılık.

LGBTT Aileleri İstanbul Grubundan İki Anne Vagus TV'ye Konuştu. Ekim 26, 2016 tarihinde <https://www.youtube.com/watch?v=v3Rh4KYF8Cc> adresinden alındı.

LİSTAG Fark Yaratanlar. Ekim 26, 2016 tarihinde <https://www.youtube.com/watch?v=WkxgaLOKBno> adresinden alındı.

- Littauer, D. (2016). LGBT Aktivism , Started By Ulrichs, is Today a 149 Years Old. Ocak 05, 2017 tarihinde <http://www.kaleidoscot.com/lgbti-activism-started-by-ulrichs-is-today-a-149-years-old-7792> adresinden alındı.
- Louderback, L. A., & Whitley, B.E. (1997). Percieved Erotic Value of Homosexuality and Sex-role Attitudes as Mediators of Sex Differences in Heterosexual College Students' Attitudes Toward Lesbians and Gay Men. *The Journal of Sex Research*, 34:2, 175-182.
- Meezan, W., & Rauch, j. (2005). Gay marriage, same-sex parenting and America's children. *Future Child*. 15(2), 97-115
- Mondimore, F. M. (1999). *Eşcinselliğin Doğal Tarihi*. (B. Kılınçer, Çev.) İstanbul: Sarmal Yayınevi
- MVA Hong Kong Limited. (2006). *Survey on Public Attitudes towards Homosexuals*. Ekim, 18 2017 tarihinde <http://www.legco.gov.hk/yr05-06/english/panels/ha/papers/ha0310cb2-public-homosexuals-e.pdf> adresinden alınmıştır
- Narth Institute. Nisan 06, 2017 tarihinde <http://www.narth.com/important-updates> adresinden alındı.
- Oosterhius, H.(2012). Sexual Modernity in the Works of Rishard von Krafft-Ebing and Albert Moll. *Cambridge Journals Medical History*, 56(2) 133-155
- Origin of HIV & AIDS. Mayıs 2, 2017 tarihinde <https://www.avert.org/professionals/history-hiv-aids/origin> adresinden alındı.
- Öner, A. (2013). *Beyaz Yakalı Lezbiyen ve Gey Bireylerin İş Yaşamında Yaşadıkları Ayrımcılıklar ve Mücadele Stratejileri*: Ankara'dan Bir Vaka Çalışması, Türkiye. Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Öz, Y. (2011). Queer Teorinin Penceresinden. Nisan 14, 2017 tarihinde <http://www.kaosgl.com/sayfa.php?id=6271> adresinden alındı.

- Özbay, C. (2009). Queer Kral. Temmuz 9 2017 tarihinde <http://www.radikal.com.tr/radikal2/queer-kral-956461/> adresinden alınmıştır.
- Özbay, C. (2015). Same-sex Sexualities in Turkey. *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*, 870-874.
- Palabıyık, A. (2011). Pierre Bourdieu sosyolojisinde “Habitus”, “Sermaye”, “Alan”, üzerine. *Liberal düşünce*. 61-62, 121-141.
- Palys, T. (2008). Purposive sampling. In L. M. Given (Ed) *The Sage Encyclopedia of Qualitative Research Methods* (Vol.2). Sage: Los Angeler 697-8.
- Paoletti, J. (2012). *Pink and Blue Telling the Boys from the Girls in America*, Indiana: Indiana University Press
- Redfern, C., & Aune, K. (2012). *Homofobi? Baş Harfi F*, 85-103. (A. Bora, & S. Coşar, Çev.) Ankara: Ayizi Yayıncılık.
- Renay, M. (2016). Hiçbir Eşcinselin Kerimcan Durmaz’dan nefret etmeye hakkı yok. Haziran 19, 2017. <http://pulbiberdergi.com/2016/11/09/hicbir-escinselin-kerimcan-durmazdan-nefret-etmeye-hakki-yok/> adresinden alındı.
- Sakallı, N. (2002). The Relationship Between Sexism and Attitudes Toward Homosexuality in a Sample of Turkish College Students. *Journal of Homosexuality*. 42:3, 53-64.
- Sakallı, N. & Uğurlu, O. (2002). Effects of Social Contact with Homosexuals on Heterosexual Turkish University Students’ Attitudes towards Homosexuality. *Journal of Homosexuality*, 42 (1), 53-62.
- Sancar, S. (2008). *Erkeklik: İmkansız İktidar*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Sarup, M. (2004). *Post Yapısalcılık ve Post Modernizm*. (A. Güçlü, Çev). Ankara: Bilim ve Sanat.
- Scott, J.C. (2007). *Toplumsal Cinsiyet: Faydalı Bir Tarihsel Analiz Kategorisi*. (A.T. Kılıç. Çev.) İstanbul: Agora Kitaplığı.

- Selek, P. (2011). *Maskeler, Süvariler, Gacılar*: Ankara: Ayizi Yayıncılık.
- Sondoğaç, C. (2003). "Queer Teori"nin Kısa Tarihi. *Kaos GL* (77) 37-39.
- Spod Akademik Türkçe Kitaplar. Temmuz 11, 2017 tarihinde <http://www.spod.org.tr/docs/SPOD-Akademi-turkce-kitaplar.pdf> adresinden alındı
- Sullivan, A. (1996). *Virtually Normal: An Argument about Homosexuality*. London: Alfred A. Knopf.
- Sullivan, M. K. (2003). Homophobia, History and Homosexuality. *Journal of Human Behavior in Social Environment*, 8:2-3, 1-13.
- Şenel, B. (2014). *Cinsel Yönelim Ayrımcılığının Gündelik Hayat Yansımaları*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Taiwan is Closer to Begin 1st Asian Place to Allow Same-sex Marriage. Haziran 26, 2017 tarihinden <http://edition.cnn.com/2017/05/24/asia/taiwan-same-sex-marriage/> adresinden alındı.
- Tamagne, F.(2004). *History of Homosexuality in Europe: Berlin, London, Paris 1919-1939 Volume 1*. New York: Algora Publishing.
- The Kinsey Skala. Eylül 17, 2016 tarihinde <https://www.kinseyinstitute.org/research/publications/kinsey-scale.php> adresinden alındı.
- The Stonewall Riot and Its Aftermath. Eylül 25, 2016 tarihinde <http://www.columbia.edu/cu/lweb/eresources/exhibitions/sw25/case1.html> adresinden alındı.
- Theodore, P., & Basow, S.A. (2000). Heterosexual Masculinity and Homophobia. *Journal of Homosexuality*, 40:2, 31-48.
- Tunç, E. T. (2013). "Book Review: Jo Paoletti Telling the Boys from the Girls in America". *The Journal of Popular Culture*. 46, 228-231.

- Vatandaş, C. (2007). Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerinin Algılanışı, *Istanbul Journal of Sociological Studies*. 35, 29-56.
- What is Homonormativity?. Haziran 25, 2017 tarihinde <https://www.pride.com/firstperson/2016/4/12/what-homonormativity> adresinden alındı.
- Whitehead, M.S., & Barrett, F.J. (1994). The Sociology of Masculinity. M.S. Whitehead, & F.J. Barrett (Dü.) içinde *Masculinities Reader*. (s. 3-4) MA: Sage Publishing.
- Yardımcı, S., & Güçlü, Ö. (Dü.). (2016). *Queer Tahayyül*. İstanbul: Sel Yayıncılık
- Yenicioğlu, Y. (1997). Gay Identities, communities and places in the 1990s in İstanbul. The British Council, *Cultural Studies Courses*. Haziran 25, 2017 tarihinde <http://www.qrd.org/qrd/www/world/europe/turkey/study.htm> adresinden alındı.
- Yetkin, N. (2007). Cinsel Yönelim Ayrımcılığı ve STK'lar. Kasım 7, 2016 tarihinde <http://www.radikal.com.tr/radikal2/cinsel-yonelim-ayrimciligi-ve-stklar-875197/> adresinden alındı.
- Yetkin, N. (2009). Psikiyatrinin Homofobisi. A. Erol (Dü.) içinde, *Anti-Homofobi Kitabı Uluslar arası Homofobi Karşıtı Buluşma* (s. 79-83). Ankara: Ayrıntı Basımevi.
- Zara, A., & Özdemir, B. (2013). Cinsiyet Rollerini. *Kadınların Yaşamı ve Kadın Ruh Sağlığı*. 16, 3-13.

EK 1: KATILIMCILARIN MESAJLARI:

EŞCİNSELLERDEN HOMOFOBİKLERE MESAJLAR

Burak: “Eşcinsellik tedavi edilemez ama homofobi edilebilir.” İnsanlar artık ben merkezli yaşamayı bırakıp herkesi ve her şeyi olduğu gibi kabul edip saygı duymalı. İnsan ya da hayvan, heteroseksüel ya da eşcinsel, Türk ya da Kürt, müslüman ya da gayrimüslüm ne fark eder. Dünyayı tek tipleştirmekten vazgeçip farklılıkların dünyaya kattığı güzellikleri görmeli. Hatta hiçbir güzellik katmasa bile saygı duy herkese.

Korcan: Empati yapın, herkesin sizin doğrularınızla yaşamak zorunda olmadığını bilincine varın. Doğrularınızı sadece bu konuda değil, her konuda sorgulamaya açın.

Koray: Onlar da insan kabullenmek lazım 😊 Bu dünyada hepimize yer var.

Caner: Kimse sizin yanınızda olan eşinizle olan ilişkinizi değerlendirme hakkına sahip değil ve eminim ki “iğrençler ne kadar da çirkinler!” deseler bayağı bir üzüleceksiniz. Üzüleceğiniz şeyleri başkalarının da üzüleceğini bilerek başkalarına yapmayın. Toplumda size öğretilenler, kültürünüz size her zaman doğruyu işaret etmeyecektir. Beyninizi kullanıp iyi ve kötü ayırmasını yapmanız gerekmekte. Bir eşcinsel kendi özellikle istediği için bu kadar homofobinin olduğu bir toplumda size gıcıklık olsun diye eşcinsel olmuyor. Mesela ben de erkeklere feminenliği yakıştırmayabiliyorum. Fakat bu insan böyle davranmakla daha mutlu ve rahat hissediyorsa onu yargılama veya onu üzme hakkını kendimde görmemeliyim. Kaç tane eşcinsel gösterebilirsiniz tecavüzcü ya da katil? Dünya barışı diliyorum.

Semih: Keşke biraz özgür düşünebilseler, belli kurallara bağlı kalmasalar.

Tuna: LGBTT'lere karşı acıma duygusuyla değil, empati yaparak yaklaşmalarını temenni ederim. LGBTT'ler ciddi anlamda sıkıntılar çekse de kimsenin merhametine ve acımasına ihtiyaç duymuyor. Tek istediğimiz eşit ve özgür bir yaşam hakkı. Bunun sağlanması için yapacağınız en ufak şey (bu homofobik birinin fikrini değiştirmek gibi küçük görünen bir şey de olabilir.) eşcinseller için çok şey ifade edecektir.

Emrah: Herkesin heteroseksüel olmadığını ve hiçbir zaman da olmayacağını anlamanızı isterim. İnsanlara bu gerçek doğrultusunda yaklaşınız.

Yiğit: Bu kadar çok gizli erkek erkeğe ilişki yaşayan bir toplumun, homofobik olmasını erkek egemen bakış ve eril düşünceye bağlıyorum. “Erkek” bakışa göre kadınlar, eşcinseller, hepsi birer meta. Üzerine çalışılması gereken ilginç bir konu.

Cahit: Sorgulanmayan hayat yaşamaya değmez.

Can: Çok sevdiğim bir söz var: “Homofobi sözünden nefret ediyorum. Bu bir fobi değil. Sizin bir şeyden korktuğunuz yok. Sadece pisliksiniz.” diye. Bilinmeyen şey korkutur. Sorun, araştırın, ön yargılı olmayın.

HETEROSEKSÜELLERDEN EŞCİNSELLERE MESAJLAR

G4: Yalnız değilsiniz. Unutmayın!

G5: Toplumda normal bireyler gibi yaşamaya devam etsinler ve haklarını savunsunlar.

G7: Eşcinselliği ya da benzer şeyleri siyasi kaygı, muhalefetlik gibi olgular yüzünden olumsuz eleştirmek ya da aksini savunmak en çok yapılan yanlışlardan biridir. Birileri çıkıp tarafsız gözlem ve deneylerle eşcinselliğin ne olduğunu açıklamalı. Kamuoyu bilinçlenmeli. Ben hala hastalık diyorum ama her türlü görüşe açığım. Yeter ki mantıklı olsun, mantıklı bir açıklama gelsin. Bilime lütfen siyaseti karıştırmayalım.

G9: Ben iyimserim bu konuda, mesela artık bence bir çabaya gerek yok. Z kuşağıyla birlikte geçecek bu ön yargılar. Çünkü yeni gelişen kuşakta artık ne x kuşağının kuralcılığı, ne de y kuşağının ön yargısı var. Z kuşağı çok daha rahat ve post-modern dünyaya uygun bireyler olarak yetişiyor. Zaten kapitalizm de post-modern dünya anlayışına ve alışveriş yapan eşcinseller mantığına inanılmaz sempati duyuyor. Her şey en azından kısmen sizin adınıza güzel olacak. 😊

G10: Hayatlarında mutluluklar dilerim. Herkes kendi çizdiği hayatı yaşar. Onlar kendi hayatlarında mutluysa sorun yok demektir.

G14: Toplumda ötekiler gözüyle bakılsa da bütün güzel düşüncelerde, haksızlıklara karşı bakış açılarında olsun onların daha duyarlı olduklarını düşünüyorum. Siyaset arenasında keşke daha aktif olsalar, dünya bence daha güzel olacak!

G15: Yavaş yavaş eğitilmiş insanlar arasında bakış açısının değiştiğini düşünüyorum. Artık çevremdeki çoğu insan arkadaşının eşcinsel olmasını sorun etmiyor ve bu değişim mutluluk verici.

EK 2: KATILIMCILARA SORULAN SORULAR

EŞCİNSEL BİREYLER SORU GRUBU

- 1) Görüşmeci hakkında bilgi verici açıklama (yaş, eğitim, gelir durumu, politik görüş)
 - 2) Eşcinselliği tanımlama sürecinizden bahsedebilir misiniz? (genetik, çevre, tercih hepsi...)
 - 3) Eşcinsel olduğunuzu ne zaman anladınız ya da kabul ettiniz? Çocukluğunuzda davranışsal olarak diğer hemcinsiniz olan çocuklardan ayrıştığınızı hatırlıyor musunuz veya size ebeveynleriniz bu yönde anlatımda bulundular mı? (oyuncak ve oyun tercihi gibi)
 - 4) Ailenize ya da arkadaşlarınıza açıkladınız mı? Yaşadığınız süreçten bahsedebilir misiniz? (Tepkiler, destekler)
 - 5) Gözlemlerinize-tecrübelerinize göre; kadın-erkek arasındaki ilişkiyi, erkek-erkek ya da kadın-kadın arasındaki ilişkiyle karşılaştırırsanız farklar ve benzerlikler konusunda ne düşünüyorsunuz? (erkek geyseniz erkek-erkek, kadınsanız lezbiyen ilişkisini değerlendirebilirsiniz.)
 - 6) Heteroseksist bir toplumda yaşamın zorluklarını en çok hangi alanda yaşamaktasınız?
 - 7) Çocuk sahibi olmakla ilgili ne düşünüyorsunuz? Evlat edinmeyi ve aile kurmayı düşünüyor musunuz?
- Eşcinsel evliliğin ve çocuk evlat edinebilme hakkının ülkemizde de yasal olmasını ister miydiniz? Evlat edindiğiniz çocuğun eşcinsel olma durumuyla ilgili ne düşünürsünüz?
- 8) Kendinizi en çok rahat hissettiğiniz ve ötekileştirilmediğiniz yerler neresidir? Heteroseksüel grupların içinde rahatsız hissettiğiniz oluyor mu? Eşcinsel grupların içinde daha mı rahatsızsınız?
 - 9)Toplumdaki seksist durumu değiştirmek için herhangi bir aktivitede bulunuyor musunuz?

10) Cinsel yöneliminiz nedeniyle zorlandığınız toplumsal erkeklik/kadınlık rolleri var mıdır?(Arkadaş, iş çevreniz ve aileniz tarafından)

11) Daha önceden karşı cinsle bir ilişkiniz oldu mu? Ya da gelecekte olabilir mi?

13) Nasıl sosyalleşiyorsunuz? Baskı olan bir toplumda diğer eşcinsellerle tanışıp arkadaşlık kurmak kolay oluyor mu? Kendinize eş/sevgili bulmak kolay oluyor mu?

14) Eğer Gizli geyseniz, kimliğinizi sürekli saklıyor olmak sizde ne gibi değişikliklere yol açıyor?

15) Eşcinsel bir kişinin tercihini açıkça belirterek bir işe girmede ve iş hayatına devam etmede yaşadığı güçlükler nelerdir? Bu konuda sorun yaşadığınız oldu mu? İşten çıkarıldığınız ya da işe giremediğiniz oldu mu?

16) Sizce eşcinseller hakkındaki negatif stereotype düşüncelerin ve ön yargıların nedeni nedir?(özellikle ülkemizde)

17) Ötekileştirilme tecrübelerinizden bahsedebilir misiniz? Ülkemizde hakaret olarak kullanılan “İbne” sözcüğünü duyduğunuzda neler hissedersiniz? Bu şekilde sizi rahatsız eden başka kelimeler, söylemler var mı?

18) Giyim Kuşam konusunda eşcinsel bireylerin daha renkli giyindiklerini gözlemlemekteyiz; bu sadece bir gözlem mi yoksa doğruluk payı nedir?

19) Eğlence hayatında beğeniyle takip edilen eşcinsel sanatçıların günlük hayatta ötekileştirilme paradoksunu nasıl açıklarsınız?

21) Katılımcılara Mozaik erkeklik teorisi ile ilgili bilgilendirmede bulunuldu ve böyle bir deneyimleri olup olmadıkları soruldu.

22) Homofobik bireylere bir mesajınız, eklemek istediğiniz bir düşünceniz var mı?

HETEROSEKSÜEL BİREYLER SORU GRUBU

1) Görüşmecinin hakkında bilgi verici açıklama (yaş, eğitim, gelir durumu, politik görüş)

2) Eşcinselliğin tanımını yapabilir misiniz? Sizce sebebi nedir?

3) Kafanızda bir eşcinsel imajı var mıdır? Varsa bir kaçını paylaşabilir misiniz?

- 4) Kapıdan içeri kırmızı ruj sürmüş, siyah göz kalemi çekmiş bir erkek girse veya maskülen giyimli bir kadın girse ne düşünürsünüz?
- 5) Eşcinsel bir kapı komşunuzun olması sizi rahatsız eder mi?
- 6) Hiç eşcinsel bir arkadaşınız oldu mu?
- 7) En yakın arkadaşınızın eşcinsel olduğunu öğrenseniz ne yapardınız? Ebeveynlerinizden birisinin eşcinsel olduğunu öğrenseydiniz ne yapardınız? Çocuğunuzun eşcinsel olduğunu öğrenseydiniz ne yapardınız?
- 8) Eşcinsel evliliklere bakış açınız nedir? Ve onların çocuk evlat edinmesi hakkındaki görüşleriniz nedir? (Bir çocuğun sağlıklı gelişimi için heteroseksüel bir ebeveyne sahip olması gerektiğine inanıyor musunuz)?
- 9) Eşcinselliğin iki erkek arasında olmasıyla ve iki kadın arasında olması arasında sizce bir fark var mı? Evetse neden böyle düşünüyorsunuz?
- 10) Anayasada LGBT hakları ile ilgili bir hüküm olmalı mı?
- 11) Eşcinsel bir milletvekili veya başbakan sizi rahatsız eder mi?
- 12) Eşcinsellerin ve heteroseksüellerin elele tutuşması veya öpüşmesi sizi rahatsız eder mi?
- 13) Hayatınızda hiç ötekileştirildiniz mi? Evetse açıklayabilir misiniz?
- 14) Eşcinsel olduğunu düşündüğünüz birine karşı tavır ve hareketleriniz nasıl olur?
- 15) Çocuğunuza bir eşcinselin bakıcılık etmesi sizi rahatsız eder mi?
- 16) Dini inanışınızın fikirleriniz hakkında etkisi var mıdır?
- 17) Eğlence hayatında dışlanmayan eşcinsellerin gündelik hayatta ötekileştirilmesini nasıl açıklıyorsunuz?
- 18) Travesti, transseksüel ve biseksüel bireyler hakkındaki görüşleriniz nelerdir? Onları eşcinsel bireylerden farklı buluyor musunuz?
- 19) Ekleme istediğiniz bir şey, eşcinsel bireylere bir mesajınız var mıdır?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ETİK KURUL İZİN MUAFİYETİ FORMU

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA

Tarih: 18.07.2017

Tez Başlığı / Konusu: Erkek Epcinsellere Yönelik Ayrımcılığı Yeniden Üreten Heteroseksist Bakış

Yukarıda başlığı/konusu gösterilen tez çalışmam:

1. İnsan ve hayvan üzerinde deney niteliği taşımamaktadır,
2. Biyolojik materyal (kan, idrar vb. biyolojik sıvılar ve numuneler) kullanılmasını gerektirmemektedir.
3. Beden bütünlüğüne müdahale içermemektedir.
4. Gözlemsel ve betimsel araştırma (anket, ölçek/skala çalışmaları, dosya taramaları, veri kaynakları taraması, sistem-model geliştirme çalışmaları) niteliğinde değildir.

Hacettepe Üniversitesi Etik Kurullar ve Komisyonlarının Yönergelerini inceledim ve bunlara göre tez çalışmamın yürütülebilmesi için herhangi bir Etik Kuruldan izin alınmasına gerek olmadığına; aksi durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Tarih ve İmza

18.07.2017

Adı Soyadı: Hale Nur Akkuş
Öğrenci No: N11229433
Anabilim Dalı: Sosyoloji
Programı: Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları
Statüsü: Y.Lisans Doktora Bütünleşik Dr.

DANIŞMAN GÖRÜŞÜ VE ONAYI

Prof. Dr. Aylin GÖRGÜN BARAN

Telefon: 0-312-2976860

Detaylı Bilgi: <http://www.sosyalbilimler.hacettepe.edu.tr>

Faks: 0-3122992147

E-posta: sosyalbilimler@hacettepe.edu.tr

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA

Tarih: 18/07/2017

Tez Başlığı / Konusu: Erkek Eşcinsellere Yönelik Ayrımcılığı Yeniden Üreten Heteroseksist Bakış

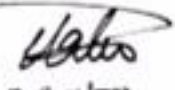
Yukarıda başlığı/konusu gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 139 sayfalık kısmına ilişkin, 18/07/2017 tarihinde tez danışmanım tarafından Turnitin adı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orjinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 10 'dur.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
- 2- Kaynakça hariç
- 3- Alıntılar hariç/dâhil
- 4- 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orjinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

veğini saygılarımla arz ederim.

Tarih ve İmza
18.07.2017

Adı Soyadı: Hale Nur Akkuş

Öğrenci No: N11229433

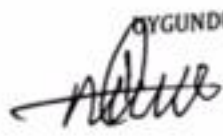
Anabilim Dalı: Sosyoloji

Programı: Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları

Statüsü: Y.Lisans Doktora Bütünleşik Dr.

İSMAN ONAYI

UYGUNDUR.

Prof. Dr. Aylin GÖRGÜN BARAN